

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X

ปีที่ 10 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2566)

E-ISSN: 2630-0362

Vol.10 No.9 (September 2023)

📌 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

📌 เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

● ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต	ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระธรรมวัชรบัณฑิต	อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระเทพวัชรจารย์	ผู้อำนวยการสถาบันพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระครูอรุณสุตาลังการ	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

● บรรณาธิการบริหาร

บุญญาดา จงละเอียด	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

● กองบรรณาธิการ

พระเมธีวชิราภรณ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช	ประเทศไทย
พระครูโฆสิตวิพัฒนานุกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ครองชัย หัตถา	มหาวิทยาลัยทักษิณ	ประเทศไทย
ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ประเทศไทย
สืบพงษ์ ธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	ประเทศไทย
กันตภณ หนูทองแก้ว	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช	ประเทศไทย
สมบุรณ์ บุญโท	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	ประเทศไทย
นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	ประเทศไทย
วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	ประเทศไทย
ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	ประเทศไทย
ธนิศร ยืนยง	มหาวิทยาลัยปทุมธานี	ประเทศไทย
ธานี วรภัทร์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	ประเทศไทย
บุษกร สุขแสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	ประเทศไทย
มุกดาวรรณ พลเดช	วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้	ประเทศไทย
อุทัย เอกสะพัง	มหาวิทยาลัยทักษิณ	ประเทศไทย
มะลิวัลย์ โยธารักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี	วัดศาลาไม้ชัย นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
อนุชิต ปราบพาล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศักดิ์ดา หารเทศ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ทิพย์วรรณ จันทรา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
อภิรักษ์ คำหารพล	นักวิชาการอิสระ	ประเทศไทย

☛ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรศักดิ์ดน วิชา	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรพันธ์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลีสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย

☛ ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติ๊กเกอร์	ประเทศไทย

☛ จัดรูปเล่ม

ธีรพันธ์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 9 ประจำปีพุทธศักราช 2566 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 10 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 9 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 27 เรื่อง บทความวิชาการ 3 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยบทความฉบับนี้กล่าวถึง งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ 2) เพื่อศึกษาหลักภavana 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) เพื่อการประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการสัมภาษณ์เชิงลึก การประยุกต์ใช้ภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ คือ หลักการพัฒนาคุณธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนาเป็นการฝึกอบรม การพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ กายภavana คือ การพัฒนากาย การพัฒนากายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีให้ดียิ่งขึ้น ศิลภavana คือ การพัฒนาศีล การพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม จิตภavana คือ การพัฒนาจิตใจ สร้างความเข้มแข็งของจิต สร้างพลังจิต ให้ความมั่นใจ มีความเบิกบานใจ และปัญญาภavana คือ การฝึกอบรมปัญญา เสริมสร้างด้านความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจในเหตุผล เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความจริง และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในทางนโยบาย ดังนี้ การส่งเสริมด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม เช่น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้มีการกินดีอยู่ดี เพื่อทำให้คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ให้ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน อีกทั้ง วิถีที่เอื้อต่อสุขภาพให้มีความเป็นอยู่ที่ดีในด้านจิตใจ สังคม และความเป็นอยู่ที่ดีทางเศรษฐกิจ และความพึงพอใจในสถานภาพของผู้สูงอายุ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ ผู้นำชุมชนจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้สูงอายุเป็นหลัก ผู้นำชุมชนควรพัฒนาในการทำงานโดยมีการประสานงานเพื่อให้ผู้สูงอายุมีเครือข่ายในการทำงานที่จะช่วยเหลือดูแล และพัฒนาด้านสุขภาพ ไม่จำเป็นต้องมีงบประมาณ และพื้นที่จำนวนมาก ควรมีแนวคิดในการบริหารเพื่อสร้างความร่วมมือ และยอมรับในการดำเนินงานพัฒนาจากผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การมีคุณภาพที่ดีในด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านปัญญา ด้านร่างกาย มีร่างกายแข็งแรง ด้านอารมณ์ ทำให้จิตใจไม่เป็นทุกข์ เป็นสุข ด้านสังคม สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ดี และปัญญา แก้ปัญหาในชุมชนด้วยเหตุผลและมองเห็นสภาพความเป็นจริง 2) หลักภavana 4 นี้ เป็นหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งหลักภavana 4 เป็นแนวทางในการที่ทำให้ชีวิตที่ดีงาม ทั้ง

ร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา เพื่อให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวะ 4 คือ 1) ภาวะกาย พัฒนากาย หรือการฝึกอบรมกาย คือ การมีความสัมพันธ์ที่ดี เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) จิตภาวะ การพัฒนาจิต หรือการฝึกอบรมจิตใจ คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรมความดีงาม เข้มแข็งมั่นคง เบิกบานยินดี 3) ศิลภาวะ การพัฒนาความประพฤติปฏิบัติ หรือการฝึกอบรมศีล คือ มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม 4) ปัญญาภาวะ การพัฒนาปัญญา หรือการฝึกอบรมปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอขอบคุณด้วยความยินดียิ่ง

๒๗.๗.๖๓

ปัญญาดา จงละเอียต

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
อิทธิพลของต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์กร และความไว้วางใจในหัวหน้างานที่มีต่อความยึดมั่นผูกพัน ในงานของผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง THE INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL CAPITAL, ORGANIZATIONAL SUPPORT, AND TRUST IN SUPERVISOR ON WORK ENGAGEMENT OF BRANCH GAS STATION MANAGERS IN A PETROLEUM COMPANY นภาพร เพียงสุนทร และศยามล เอกะกุลานันต์	1
ปัญหาและอุปสรรคของการขออนุญาตในการดำเนินธุรกิจค้าของเก่า PROBLEMS AND OBSTACLES IN APPLYING FOR PERMISSION TO RUN AN ANTIQUES TRADING BUSINESS อุทัย วงศ์ชนะภัย	9
แนวทางการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชน GUIDELINES FOR STOCK MANAGEMENT IN PRIVATE HOSPITALS ธีรวัฒน์ ศรีศิริราช และภัทรธิรา ผลงาม	18
ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ THE PROBLEMS AND OBSTACLES OF COMPETENCY DEVELOPMENT OF PERSONAL ASSISTANTS วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์ และขวัญณภิส รัชตะวรรณ	29
การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา THE DEVELOPMENT OF KLUY - PEANG - OR FLUTE PLAYING SKILLS BY USING A PRACTICAL LEARNING PROCESS COMBINED WITH SKILL EXERCISES OF MATHAYOM SUKSA 2 STUDENTS AT SATING PHRA WITTHAYA SCHOOL, SATING PHRA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE วรเพชร พุทธิโล, เกียรติวาท บุญปราการ, ชุติมา ทักโธ	44
รูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี MODELS AND PROCESS IN FOSTERING PARTICIPATION OF ETHNICALLY DIVERSE COMMUNITIES FOR DRUG PROBLEM PREVENTION IN SANGKHA BURI DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE ดลนภา บุญเสถียร	53

- การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่** 65
AN APPLICATION OF BHAVANA 4 PRINCIPLE IN ELDERS' LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF EIDERLY PEOPLE IN BAN NAI KHUAN COMMUNITY, KHLONG THOM TAI SUB – DISTRICT, DISTRICT, KRABI PROVINCE
พระสนอง คุณงุโร (สุขกรี), สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล
- ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ** 74
THE SERVANT LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE PRIVATE SCHOOL STUDENT SUPPORT SYSTEM ACCORDING TO THE TEACHER'S OPINION UNDER THE SAMUT PRAKAN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE
ประนอม แสงพิรุณ และสุมิตรา ยาประดิษฐ์
- การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1** 85
INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1
ปวีศา มีโยชภักดิ์ และสมบัติ เดชบำรุง
- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกฏิดไปที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตรีตร** 96
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE NEXT NORMAL ERA AFFECTING THE QUALITY OF WORKING LIFE OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE CHANTHABURI TRAT
สินาถ อานามนารถ, อธิกร วรบำรุงกุล, อรุณเกียรติ จันทร์แสง
- การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning สำหรับโรงเรียน Stand Alone** 109
INVESTIGATING COMPONENTS OF THE COMPETENCY - BASED CURRICULUM DEVELOPMENT USING PDSA AND SINGLE LOOP LEARNING CONCEPTS FOR STAND - ALONE SCHOOLS
สมเกียรติ ยั่งยืน, รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, สุนทรี วรรณไพเราะ
- การพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัย** 121
TECHNOLOGICAL SKILLS DEVELOPMENT FOR COMMUNITIES TO SUPPORT AN AGING SOCIETY
นราศักดิ์ ภูผายาง และเพ็ญแข ภูผายาง
- การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** 128
A STUDY EFFECT OF LEARNING COGNITIVE GUIDED INSTRUCTION AND THINK - PAIR - SHARE TECHNIQUE IN INEQUALITY ON THE MATHEMATICAL PROBLEMS SOLVING ABILITY AND MATHEMATICAL COMMUNICATION ABILITY OF NINTH GRADE STUDENTS
กุลิสรา อินทราช และสุณิสา สุมิตรณะ

- การแก้ปัญหการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์** 137
SOLVING PROBLEMS OF MATHEMATICS LEARNING ON PERCENTAGES AND RATIOS BY USING SKILL - BUILDING EXERCISES FOR PRATHOM 6 STUDENTS AT THANASITANUSORN SCHOOL
ธนัท เรื่องพรรณกุล
- ความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี** 145
NEED FOR INNOVATION IN GRILLED FISH PRODUCTION OF FARMERS IN VILLAGE 1, KHOK SAMRONG SUB - DISTRICT, KHOK SAMRONG DISTRICT, LOPBURI PROVINCE
ชยาภรณ์ เย็นฉ่ำ, เมตตา เร่งชวนขวย, ปรีดา สามงามยา, ประเดิม ฉ่ำใจ
- ศึกษาการพัฒนาบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ เพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และสร้างบทเรียนสำเร็จรูป** 158
STUDY OF THE DEVELOPMENT OF WASTEWATER TREATMENT SYSTEMS AND THE YUAN ISLAND AS A TOURIST ATTRACTION OF NAKHON SAWAN MUNICIPALITY'S YUAN CHUAN RAK CANAL FOR DEVELOPING A GEOGRAPHICAL DATABASE AND PROGRAMED INSTRUCTION
พัชรดี ดินฟ้า
- การศึกษาภูมิปัญญาของแพทย์แผนไทยในการรักษาโรคลมด้วยยาในคัมภีร์ชวดาร** 171
A STUDY ON THE WISDOMS OF THAI TRADITIONAL MEDICINE IN LOM DISEASE TREATMENT BY MEDICINE IN CHAWADARN SCRIPTURE
กวิณา นามติวงศ์, จักรกฤษณ์ คณาธิย์, นวรัตน์ วิริยะเชชม, กฤษดา ศรีหมตรี
- อัตตาที่แท้จริงตามจาริตของสำนักสงฆ์ขะ** 180
THE TRUE SELVES OF THE SĀṆKHYA TRADITIONS
พระพจนันท์ อภิวิฑฒโน, พระมหาสมบัติ คุณะโสโก, อุคมชัย ปานาพุด
- ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4** 190
LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21st CENTURY THAT AFFECTING TEACHER'S INSPIRATION OF PERFORM UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SEVICE AREA 4
อรพรรณ อาชาชาญ, เบญจพร ชนะกุล, สุภาพ เต็มรัตน์
- ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ** 202
LEADERSHIP SKILLS IN THE 21st CENTURY OF SCHOOL ADMINISTRATOR: NEW APPROACH, NEW QUALITY
กัญญาภัทร เกิดศิริ, อธิพร ศัตร์คร้าม, ภาณุวัตร ชูบัวขาว, ชานูชัย วงศ์สิริสวัสดิ์, สุวิทย์ ฝ้ายสงค์
- การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ** 213
THE OPINIONS OF PRIVATE SCHOOL TEACHERS TO THE SCHOOL ADMINISTRATION USING THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES OF THE ADMINISTRATORS, SAMUTPRAKARN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE
อัจจิมา ศรีรัตน์ และสมิตรา ยาประดิษฐ์

การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน GUIDELINES FOR THE PREVENTION OF DRUG PROBLEMS FOLLOW UP ON SUSTAINABLE COMMUNITY OPERATIONS สุณีย์ กัลยาจิตร์, ณัฐธารณ์ โสกันต์, ก่อเกียรติ ลิ้มวงศ์สกุล	225
การประเมินหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ THE EVALUATION OF MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION FACULTY OF EDUCATION, RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY (REVISED CURRICULUM 2021) ศัญกร ศิลปประเสริฐ, สรรเสริญ หุ่นแสน, กัญกร เอี่ยมพญา, พชรินทร์ แก้วมาเมือง, อำนาจ บุญประเสริฐ	237
การเปรียบเทียบผลการตรวจวิเคราะห์ทางเคมีคลินิกที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือดอินโนเมด หลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปาริน และหลอดเก็บเลือดโซเดียมฟลูออไรด์ COMPARISON OF CLINICAL CHEMISTRY ANALYSIS RESULTS PREPARE FROM INNOMED BLOOD COLLECTION TYPES LITHIUM HEPARIN BLOOD COLLECTION TUBES AND SODIUM FLUORIDE BLOOD COLLECTION TUBES มยุรี รัตนพันธ์ วงศ์สม	247
ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชนท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช THE NEEDS FOR ENGLISH LANGUAGE FOR TOURISM COMMUNICATION AMONG PEOPLE IN CULTURAL TOURISM AT WAT THAT NOI NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE โรจน์นที ทรงอยู่	260
ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการบริการของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ THE NEEDS OF STAKEHOLDERS FOR THE SERVICE MANAGEMENT OF REHABILITATION AND NURSING HOME OF UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร, กุลธิรัตน์ ไสสีสุบ, วิมล อ่อนแสง, วิภาพร ปิตินพคุณ, ณิชาธิย์ ใจคำวัง	269
การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ELDERLY DEVELOPMENT AND ELDERLY RIGHTS AFFECTING THE ELDERLY QUALITY OF LIFE IN KHAM THALE SO DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE เชิมน้อย อโณทัยไพบูลย์	281
การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนา ชุมชนในอำเภอสองแคว จังหวัดนครราชสีมา PUBLIC PARTICIPATION AND TRANSFORMATIVE LEADERSHIP AFFECTING THE COMMUNITY DEVELOPMENT EFFECTIVENESS IN SUNG NOEN DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE บุญส่ง วงษ์สวัสดิ์	294
บทบาทผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอ ขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ROLES OF LOCAL ADMINISTRATORS AND PEOPLE'S PARTICIPATION AFFECTING THE LOCAL DEVELOPMENT IN KHAM THALE SO DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE เมธี พิพัฒน์ธรรมคุณ	306

บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

318

ROLES OF WOMEN AFFECTING THE DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES IN
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ณิชาภา ศิริครองษ์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

ณ

อิทธิพลของต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์กร และความไว้วางใจ
ในหัวหน้างานที่มีต่อความยึดมั่นผูกพัน ในงานของผู้จัดการสถานีบริการน้ำมัน
ประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง*

THE INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL CAPITAL, ORGANIZATIONAL SUPPORT, AND
TRUST IN SUPERVISOR ON WORK ENGAGEMENT OF BRANCH GAS STATION
MANAGERS IN A PETROLEUM COMPANY

นภาพร เพ็ญสุนทร* และศยามล เอกะกุลนันต์

Napaporn Phiangsoontorn and Sayamon Akakulanant

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Science Program, Kasetsart University Bangkok Campus, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: napaporn122518@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์กร ความไว้วางใจในหัวหน้างาน และความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง 2) อิทธิพลของต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์กรและความไว้วางใจในหัวหน้างานที่มีต่อความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาของบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง จำนวน 1,100 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาของบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง จำนวน 285 คน ใช้การสุ่มแบบจัดชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งมีทุนทางจิตวิทยาโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี ความหวังและการปรับทัศนคติอยู่ในระดับสูง การสนับสนุนจากองค์กรและความไว้วางใจในหัวหน้างานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งมีความยึดมั่นผูกพันในงานอยู่ในระดับสูง 2) ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การปรับทัศนคติ สภาพและการสนับสนุนจากองค์กรร่วมกันพยากรณ์ความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งได้ร้อยละ 62.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ต้นทุนจิตวิทยา, การสนับสนุนจากองค์กร, ความไว้วางใจในหัวหน้างาน, ความยึดมั่นผูกพันในงาน

* Received July 30, 2023; Revised September 4, 2023; Accepted September 4, 2023

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the level of psychological capital, organizational support, trust in supervisor, and work engagement of branch gas station managers in a petroleum company; and 2) study the influence of psychological capital, organizational support, and trust in supervisor on work engagement of branch gas station managers in a petroleum company. This was quantitative research. The population comprised 1,100 gas station managers of petroleum companies, while the sample group consisted of 285 branch gas station managers selected through stratified random sampling. The research tools consisted of a personal data form, psychological capital questionnaire, organizational support questionnaire, trust in supervisor questionnaire, and work engagement questionnaire. Statistical methods were percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, and multiple regression analysis with a stepwise method. The results indicated that: 1) branch gas station managers in a petroleum company had an overall psychological capital at a high level, in part of self - efficacy, optimism, hope, and resilience were at high levels; branch gas station managers in a petroleum company had organizational support and trust in supervisors at fairly high levels; branch gas station managers in a petroleum company had work engagement at a high level. 2) psychological capital in part of self - efficacy, optimism, resilience, and organizational support could jointly predict 62.8 % of work engagement of branch gas station managers in a petroleum company at .01 level of statistical significance.

Keywords: Psychological Capital, Organizational Support, Trust in Supervisor, Commitment to Work

บทนำ

ภายหลังจากที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกปรับตัวลดลง ในระยะเวลา 2 - 3 ปีที่ผ่านมาจากปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน สถานการณ์ธุรกิจค้าปลีกน้ำมันภายในประเทศไทยเริ่มกลับมาฟื้นตัวอีกครั้ง เพราะผู้ใช้รถยนต์เริ่มหันกลับมาใช้น้ำมันกันมากขึ้น ส่งผลให้การแข่งขันในภาคธุรกิจสถานีบริการน้ำมันในประเทศไทยมีการแข่งขันที่สูงขึ้นไม่จะเป็นการแข่งขันด้านราคาหรือการให้บริการ และเนื่องจากน้ำมันเป็นสินค้าที่ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องมีการบริหารจัดการต้นทุนที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ธุรกิจดังกล่าวนี้ประสบความสำเร็จ โดยภาพรวมตลาดค้าปลีกน้ำมันภายในประเทศยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 3 ต่อปี ส่งผลให้สถานีบริการน้ำมันยังคงขยายจำนวนสถานีบริการน้ำมันเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน โดยเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6.00 ต่อปี (ประชาชาติธุรกิจ, 2562) โดยผู้ประกอบการธุรกิจค้าน้ำมันแต่ละรายดำเนินการขยายจำนวนสถานีบริการน้ำมันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ธุรกิจค้าปลีกน้ำมันมีความต้องการพนักงานที่มากขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะพนักงานในระดับผู้จัดการสถานีบริการน้ำมัน ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะทำให้เกิดการซื้อตัวพนักงานที่มีความสามารถสูงมาจากบริษัทคู่แข่งก็มีความเป็นไปได้เช่นกัน ดังนั้น การบริหารทรัพยากรบุคคลในตำแหน่งผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันจึงถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาและขยายธุรกิจ และเมื่อองค์กรต้องการผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันที่มีคุณภาพ จึงอาจทำให้เกิดการแย่งชิงพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เฉพาะตำแหน่ง โดยที่หากองค์กรใดเกิดการสูญเสียพนักงานที่มีประสบการณ์ซึ่งคอยดูแลและให้บริการลูกค้าด้วยดีอย่างสม่ำเสมอ ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของลูกค้า (อานนท์ เสียงพานิช, 2559)

การแข่งขันในธุรกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้ประกอบการแต่ละรายเร่งทำการพัฒนาและสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าหรือบริการของธุรกิจตนเอง และการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรก็เป็นหนึ่งในกระบวนการพัฒนานี้เช่นกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม องค์กรก็ต้องไม่ละเลยในการที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานที่มีอยู่แล้วได้ใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน มิฉะนั้น ทรัพยากรบุคคลเหล่านี้ก็อาจถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ยังคงไม่พร้อมใช้งานนั่นเอง ซึ่ง องค์กรสมัยใหม่ต่างก็มีความคาดหวังว่า พนักงานจะทำงานเชิงรุกอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและมีความตื่นตัวและทุ่มเทในการทำงาน ซึ่งนั่นก็หมายถึง การที่พนักงานมีความยึดมั่นผูกพันในงานนั่นเอง (Bakker & Leiter, 2010) โดยที่ความยึดมั่นผูกพันในงานสามารถสร้างความแตกต่างที่แท้จริงให้กับพนักงานและยังส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจ (Bakker, A. B. et al., 2011)

แนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นผูกพันในงาน คือ ทุนทางจิตวิทยา (Psychological Capital) (Sweetman, D., & Luthans, F., 2010) ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะและความสามารถทางด้านจิตใจของทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 1) ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง 2) ความหวัง 3) การมองโลกในเชิงบวก และ 4) การฟื้นคืน เนื่องจากเป็นสภาวะทางจิตใจที่แข็งแกร่งแม้จะต้องเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกซึ่งส่งผลต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรเพื่อความเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต (พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์, 2555) นอกจากนี้ ความไว้วางใจในหัวหน้างาน (Trust in Supervisor) ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญและมีผลต่อการบริหารการพัฒนาพนักงาน ซึ่งการที่พวกเขาเหล่านั้นได้รับรู้ถึงความจริงใจ ความใส่ใจจากหัวหน้างานที่มีความยุติธรรมเท่าเทียมกัน องค์กรนั้นก็จะมีแต่ความอบอุ่น มีผู้คนให้ความสนใจและต้องการร่วมปฏิบัติงานด้วย ส่วนผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ด้วยแล้วก็จะมีความพึงพอใจ ไม่คิดลาออกไปทำงานกับองค์กรอื่น ส่วนองค์กรใดที่มีลักษณะตรงกันข้าม ผู้ที่ร่วมปฏิบัติงานอยู่แล้วมักจะไม่มีความพึงพอใจเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความเต็มใจและไม่เกิดศรัทธาที่จะปฏิบัติหน้าที่การงาน (ปราษฎา กล้าผจญ และ พงศา บุตรสุทิววงศ์, 2550)

จากความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์กรและความไว้วางใจในหัวหน้างาน ที่ส่งผลต่อความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง ซึ่งผลการศึกษารั้งนี้จะเป็นข้อมูล และเป็นแนวทางให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งมีความยึดมั่นผูกพันในงานที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์กร ความไว้วางใจในหัวหน้างานและความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์กร และความไว้วางใจในหัวหน้างานที่มีต่อความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) ที่มุ่งศึกษาอิทธิพลของต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์กร และความไว้วางใจในหัวหน้างานที่มีต่อความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาของบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง โดยมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากร: ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาของบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งซึ่งทำหน้าที่บริหารงานโดยรวมในสถานบริการน้ำมันให้เป็นไปตามนโยบายองค์การโดยประจำภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ จำนวน 1,100 คน ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2562 (ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาของบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งจำนวน 285 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R.V., & Morgan, D.W., 1970) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) โดยแบ่งผู้จัดการสถานบริการน้ำมันตามภาค เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนจากทุกภาค จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างจากแต่ละภาคด้วยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ตารางที่ 1 สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามภาคการดูแลของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขา

ภาค	จำนวนสาขา	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ภาคเหนือ	162	145	38
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	360	347	90
ภาคกลาง	330	320	83
ภาคตะวันออก	102	92	24
ภาคตะวันตก	60	46	12
ภาคใต้	176	150	39
รวม	1,190	1,100	285

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ดำเนินการสร้างโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงคำนวณหาค่า IOC ผลการคำนวณอยู่ที่ 0.66 - 1.00 แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการคำนวณอยู่ที่ 0.958 ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลของบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นดำเนินการส่งแบบสอบถาม Google Form ให้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยส่ง Link การทำแบบสอบถาม Google Form ผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ประจำสาขาของกลุ่มตัวอย่างไปทั้งหมด 285 ฉบับ และรับแบบสอบถามกลับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม พบว่า สามารถใช้ได้ทั้งหมด 285 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนทางจิตวิทยาในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านความหวัง ด้านการมองโลกในแง่ดี ด้านการปรับทัศนคติสภาพอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.28, 4.27, 4.48 และ 4.31 ตามลำดับ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .43, .42, .39 และ .48 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า การสนับสนุนจากองค์การอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ย คือ 3.99 และมีส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน เท่ากับ .55 การสนับสนุนจากองค์การอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ย คือ 4.15 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .63 และ ความยึดมั่นผูกพันในงานอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.31 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .46 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับต้นทุนทางจิตวิทยา การสนับสนุนจากองค์การความไว้วางใจในหัวหน้างาน และความยึดมั่นผูกพันในงาน

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ต้นทุนทางจิตวิทยาโดยรวม	4.33	.39	สูง
- ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง	4.28	.43	สูง
- ด้านความหวัง	4.27	.42	สูง
- ด้านการมองโลกในแง่ดี	4.48	.39	สูง
- ด้านการปรับฟื้นคืนสภาพ	4.31	.48	สูง
การสนับสนุนจากองค์การ	3.99	.55	ค่อนข้างสูง
ความไว้วางใจจากหัวหน้างาน	4.15	.63	ค่อนข้างสูง
ความยึดมั่นผูกพันในงาน	4.31	.46	สูง

ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการปรับฟื้นคืนสภาพและการสนับสนุนจากองค์การ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาได้ร้อยละ 62.8 ($R^2 = 0.628$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .792 โดยตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการอธิบายความแปรปรวนของความยึดมั่นผูกพันในงานได้สูงสุด คือ ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Beta = .360) รองลงมา คือ ต้นทุนทางจิตวิทยา ด้านการมองโลกในแง่ดี (Beta = .221) การสนับสนุนจากองค์การ (Beta = .196) และต้นทุนทางจิตวิทยา ด้านการปรับฟื้นคืนสภาพ (Beta = .147) ตามลำดับ ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยของตัวแปรที่ร่วมกันพยากรณ์ความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง

ตัวแปร	b	S.E.	β	t	p
- ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง (X_1)	.384	.065	.360	5.882	.000***
- ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการมองโลกในแง่ดี (X_2)	.262	.072	.221	3.640	.000***
- ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการปรับฟื้นคืนสภาพ (X_3)	.141	.062	.147	2.254	.025**
- การสนับสนุนจากองค์การ (X_4)	.165	.037	.196	4.472	.000***
ค่าคงที่ = 0.233, $R = 0.792$, $R^2 = 0.628$, $R^2_{adj} = 0.622$, $F = 117.996$, $p = 0.000$					

ข้อมูลจากตารางที่ 3 สามารถนำมาสร้างสมการถดถอยพหุคูณของความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขา ดังนี้

$$Z_{\text{Work engagement}} = .360(X_1) + .221(X_2) + .196(X_4) + .147(X_3)$$

อภิปรายผล

ต้นทุนทางจิตวิทยาโดยรวมของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง พบว่าอยู่ในระดับสูงซึ่งสะท้อนผ่านความตั้งใจปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนทำให้สามารถบริหารจัดการงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการให้บริการที่ดี จนส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2560 บริษัทปิโตรเลียมแห่งนี้

ได้รับรางวัล “โครงการพัฒนาสถานบริการน้ำมันเต็มลิตร” จำนวน 505 สถานี จากกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ในด้านการบริการที่ดีมีความสะดวกและถูกสุขอนามัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัญชาติ พรหมดง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพนักงานบริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) โดยส่วนใหญ่มีระดับทุนทางจิตวิทยาด้านบวก อยู่ในระดับมากซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนผ่านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเช่นกัน (สัญชาติ พรหมดง, 2561)

ผลการวิจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าองค์กรเห็นคุณค่าในความทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มที่ จึงมีความห่วงใยและใส่ใจต่อความเป็นอยู่ของผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขา จึงให้ความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นในด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ โดยที่ผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขานั้นสามารถรับรู้ได้ถึงการได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงรู้สึกว่าการเป็นผู้นำที่มีบุญคุณ และต้องตอบแทนด้วยการทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างเต็มความสามารถ คล้ายกับเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisenberger. et al. ที่กล่าวไว้ว่าการสนับสนุนจากองค์กรมีพื้นฐานอยู่บนบรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ “เมื่อมีใครทำอะไรแก่ตนแล้ว ตนจะต้องตอบแทนคืนเขาด้วยเช่นกัน” (Eisenberger. et al., 1986)

ผลการวิจัยด้านความไว้วางใจในหัวหน้างาน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง และสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องด้วยลักษณะของงานในสถานีบริการน้ำมันเป็นลักษณะงานเฉพาะตำแหน่งที่ต้องมีความรู้ ทักษะ และเมื่อพนักงานเริ่มทำงานใหม่ ๆ หัวหน้างานจะต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันในการสอนวิธีการทำงาน บอกเล่าประสบการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างทำงาน รวมทั้งหัวหน้างานที่จะมาทำการสอนงานผู้จัดการ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และผ่านการอบรมมาก่อนทำให้มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mishra, A. K. ที่กล่าวว่า ความสามารถเป็นพื้นฐานของความไว้วางใจในหัวหน้างาน โดยบุคคลจะให้ความไว้วางใจผู้นำ ด้วยความเชื่อว่า ผู้นำมีความสามารถในการทำงานได้ดี ทั้งในด้านการวางแผนงาน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และมีความสามารถในการให้คำปรึกษา การแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (Mishra, A. K., 1996)

ผลการวิจัยด้านความยึดมั่นผูกพันในงานอยู่ในระดับสูงแสดงให้เห็นว่าผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันมีสภาวะทางจิตใจเชิงบวกต่องาน ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรและยังมีความไว้วางใจในหัวหน้างาน จึงส่งผลให้เกิดความยึดมั่นผูกพันในงานในระดับสูง โดยแสดงออกให้เห็นผ่านการปฏิบัติงาน การรู้คิดและการควบคุมอารมณ์ การแสดงให้เห็นถึงพลังในการปฏิบัติงาน มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะทำงานด้วยความขยันขันแข็ง มีความทุ่มเทในการทำงานและมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะองค์กรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม และด้วยการประเมินตามผลงานนี้จึงส่งผลให้ผู้จัดการมีความทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติงานที่ดีและส่งผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง สอดคล้องกับ Bakker, et al. ที่อธิบายไว้ว่า พนักงานที่ได้รับแรงบันดาลใจ การสนับสนุนและการฝึกสอนที่มีคุณภาพจากหัวหน้างานจะมีแนวโน้มที่จะทำงานที่มีความท้าทายมากยิ่งขึ้น ให้การมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจมากขึ้นจนส่งผลให้มีความยึดมั่นผูกพันในงานมากยิ่งขึ้น (Bakker, A. B. et al., 2011)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการมองโลกในแง่ดี ด้านการปรับฟื้นคืนสภาพและการสนับสนุนจากองค์กรสามารถร่วมกันพยากรณ์ความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานีบริการน้ำมัน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถอธิบายหรือร่วมกันพยากรณ์ความยึดมั่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันได้ร้อยละ 62.8 ($R^2 = 0.628$)

การที่ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองสามารถร่วมทำนายความยึดมั่นผูกพันในงานได้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า การที่ผู้จัดการสถานีบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งเป็นบุคลากรที่มีความสามารถในการรับรู้ความสามารถของตนเองที่สูง และการรับรู้ความสามารถของ

ตนเองเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของต้นทุนทางจิตวิทยา ทำให้บุคคลเกิดความพยายามและความอดทนต่ออุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ ทำให้สามารถบริหารจัดการทีมงานได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Luthans et al. ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง พบว่า บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง จะสามารถรับมือกับความยากลำบากต่าง ๆ ที่บุคคลเผชิญได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังมีแนวโน้มที่จะได้รับผลลัพธ์ที่ดีด้วยเช่นกัน (Luthans. et al., 2007) ในขณะที่ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการมองโลกในแง่ดีสามารถร่วมทำนายความยืดหยุ่นผูกพันในงานได้เช่นกันนั้น อาจเนื่องมาจากการที่ผู้จัดการองค์การได้มีการสนับสนุนกิจกรรมด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างภูมิทัศน์ด้านงานด้านการดำเนินชีวิตในหลายมิติ ทั้งในมิติของการทำงาน การใช้ชีวิต ผลการทำงาน และการที่ผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่งมีบุคลิกภาพที่น่าคบหา ร่าเริง และมีภาพลักษณ์ทางบวกจึงอาจมีแนวโน้มที่จะได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานในทางที่ดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Seligman, M. E. ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดีในการทำงาน บริษัทประกันภัย พบว่า การมองโลกในแง่ดีนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพและลดอัตราการลาออกของพนักงานลง (Seligman, M. E., 1988) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Diener. et al. พบว่า ความรู้สึกทางบวกหรือความร่าเริงมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงาน (Diener. et al., 2002)

ส่วนการที่ต้นทุนทางจิตวิทยาด้านการปรับฟื้นคืนสภาพ สามารถร่วมทำนายความยืดหยุ่นผูกพันในงานได้ อาจเนื่องมาจากการที่องค์กรมีการพัฒนาขีดความสามารถแบบค่อยเป็นค่อยไปเพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้กับผู้จัดการสถานบริการน้ำมันฯ โดยการส่งไปฝึกอบรมเพื่อเพิ่มเติมความรู้ในงาน จนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีความคิดที่ยืดหยุ่นและทำให้สามารถทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับการทำงาน จึงสามารถอธิบายได้ว่าการปรับฟื้นคืนสภาพมีผลต่อผลการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Avey. et al. พบว่า ต้นทุนทางจิตวิทยามีอิทธิพลต่อเจตคติพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของพนักงานมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความพึงพอใจในงาน และการสนับสนุนจากองค์กร สามารถร่วมทำนายความยืดหยุ่นผูกพันในงานได้นั้น อาจเนื่องมาจากการที่องค์กรมีการสนับสนุนพนักงานอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้จัดการสถานบริการน้ำมันฯ เกิดการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กร จึงตั้งใจทำงานเพื่อตอบสนององค์กร (Avey. et al., 2011) สอดคล้องกับแนวคิดของ เปรมจิตร์ คล้ายเพชร พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรส่งผลต่อความผูกพันองค์กรและสร้างความผูกพันในองค์กร และสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งส่งผลต่อการตั้งใจทำงาน (เปรมจิตร์ คล้ายเพชร, 2548)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุป ต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก การสนับสนุนจากองค์กร และความไว้วางใจในหัวหน้างานมีอิทธิพลต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมัน ประจำสาขาบริษัทปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสถานบริการน้ำมันให้เกิดประสิทธิภาพ จากผลการวิจัย องค์กรควรตระหนักถึงความสำคัญต่อการรักษาต้นทุนทางจิตวิทยาให้คงอยู่ต่อไป และส่งเสริมผู้จัดการสถานบริการน้ำมันให้มีต้นทุนทางจิตวิทยามากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดกิจกรรมให้ผู้จัดการสถานบริการน้ำมันได้ประเมินความสามารถศักยภาพของตนเอง เพื่อนำศักยภาพที่มีต่อยอดในการปฏิบัติงาน รวมถึงองค์กรควรจัดอบรมที่ช่วยเสริมสร้างด้านการมองโลกในแง่ดี เพื่อให้ผู้จัดการสถานบริการน้ำมันประจำสาขามีกำลังใจ กำลังใจ มีกำลังในการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างผลงานที่ดีให้กับองค์กร และในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจจะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงานของผู้จัดการสถานบริการน้ำมันในส่วนงานด้านอื่น ๆ เช่น สมรรถนะ (Competency) องค์กรนวัตกรรม (Innovative Organization) ภาวะผู้นำ (Leadership) เพื่อทำความเข้าใจให้เห็นภาพรวมของปัจจัยที่มี

อิทธิพลต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงานมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาจากบุคลากรในระดับผู้จัดการสาขาขององค์กร ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากับกลุ่มประชากรกลุ่มอื่น ๆ ในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). ปิมน้ำมันแข่งเดือตเอสโซ่จัดบัตรสไมล์ชิงลูกค้า. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2562 จาก <https://www.prachachat.net/economy/news - 342348>
- ปราชญา กล้าผจญ และพอลตา บุตรสุทธีวงศ์. (2550). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ก. พลการพิมพ์.
- เปรมจิตร คล้ายเพ็ชร. (2548). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความยุติธรรมองค์การที่มีผลต่อความผูกพันองค์กร และความตั้งใจลาออก. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลบริษัทปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย. (2562). ข้อมูลองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2562 จาก <http://investor.ptgenenergy.co.th/th>
- พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2555). ต้นทุนทางจิตวิทยา. พัฒนาเทคนิคศึกษา, 25(84), 34 - 39.
- สัญญาดี พรหมดง. (2561). ทฤษฎีจิตวิทยาด้านบวกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาบริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน). ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อานนท์ เสี่ยงพานิช. (2559). มาตรการลดการลาออกของพนักงาน บริษัทผลิตเปิดเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Avey et al. (2011). Meta-analysis of the impact of positive psychological capital on employee attitudes, behaviors, and performance. *Human resource development quarterly*, 22(2), 127 - 152.
- Bakker & Leiter. (2010). *Work Engagement: A Handbook of Essential Theory and Research*. New York: Psychology Press.
- Bakker, A. B. et al. (2011). Key questions regarding work engagement. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 20(1), 4 - 28.
- Diener et al. (2002). *Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction*. London: Oxford University Press, 463 - 743.
- Eisenberger et al. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied Psychology*, 71(3), 500-507.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.
- Luthans et al. (2007). *Psychological Capital: Developing the Human Competitive Edge*. New York: Oxford University Press.
- Mishra, A. K. (1996). *Organizational responses to crisis: The centrality of trust*. New Delhi: Thousand Oaks.
- Seligman, M. E. (1988). *Learned Optimism*. New York: Pocketbooks.
- Sweetman, D., & Luthans, F. (2010). *The power of positive psychology: Psychological Capital and work engagement*. New York: Psychology Press.

ปัญหาและอุปสรรคของการขออนุญาตในการดำเนินธุรกิจค้าของเก่า*

PROBLEMS AND OBSTACLES IN APPLYING FOR PERMISSION TO RUN AN ANTIQUES TRADING BUSINESS

อุทัย วงศ์ชนะภัย *

Uthai Wongchanapai

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Law, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: uthai16919@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความทางวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคของการ ขออนุญาตในการดำเนินธุรกิจค้าของเก่าตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่าตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า และ 2) เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่าในประเทศไทย ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยในรูปแบบข้อมูลเชิงทฤษฎี ที่ส่วนมากเป็นข้อมูลทางเอกสาร เพื่อนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลถึงสาเหตุของปัญหา และอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาต ในการดำเนินธุรกิจค้าของเก่าในประเทศไทย โดยได้ทำการค้นคว้าวิจัยและรวบรวมข้อมูลจากทั้งในตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ และวรรณกรรมทางวิชาการ และได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายการค้าของเก่าของต่างประเทศ คือ สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทย อันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวต่อไป ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการขออนุญาตในการดำเนินธุรกิจค้าของเก่าในสังคมไทยปัจจุบัน มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ 1) ในเรื่องของบทนิยามที่ไม่ชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอทำให้เกิดปัญหาในการตีความ 2) ในเรื่องคุณสมบัติหรือ เงื่อนไขการขอใบอนุญาตประกอบกิจการค้าของเก่าอันเนื่องมาจากความล้าสมัย 3) การรวมธุรกิจ 2 ประเภทไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกันทั้งที่ลักษณะของการประกอบธุรกิจนั้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน จึงส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การขออนุญาต, ธุรกิจค้าของเก่า, พนักงานเจ้าหน้าที่

Abstract

This research article is a case study on the problems and obstacles of Applying for permission to operate an antiques trading business under the Auction and Antiques Trading Control Act, B.E. 1931 with the following objectives: 1) To analyze the problems and obstacles in obtaining an antiques business license under the Auction and Antiques Trading Control Act; and

* Received July 30, 2023; Revised September 4, 2023; Accepted September 4, 2023

2) To find appropriate ways to solve problems and obstacles in obtaining an antiques business license in Thailand to suit the current situation. This research is a research in the form of secondary data, most of which are documentary data. in order to process and analyze the information about the causes of problems and obstacles related to applying for permission to operate an antiques trading business in Thailand By researching and collecting information from textbooks, articles, theses and academic literature. and a comparative study with the laws of foreign trade antiques, namely the Federation of Malaysia and the Republic of Singapore which can be regarded as a developed country and has an area adjacent to Thailand which will be beneficial in further amending such laws From the results of the research, it was found that the problems and obstacles in obtaining permission to operate antiques trading business in Thai society currently have the following important issues: 1) in terms of definitions that are not clear and comprehensive enough to cause problems in interpretation; 2) in terms of properties or Conditions for applying for an antique business license due to obsolescence 3) Merging two types of businesses into the same law, although the nature of the business operations are clearly different. As a result, law enforcement is inefficient.

Keywords: Application for Permission, Antique Trade Business, Competent Officials

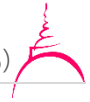
บทนำ

การดำเนินธุรกิจค้าของเก่าในสังคมปัจจุบันที่ประชาชนให้ความสนใจนำทรัพย์สินที่ใช้แล้วหรือของเก่าออกมาจำหน่ายกันเป็นจำนวนมากเพื่อหวังผลตอบแทนทางการค้า ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจค้าของเก่า คือ พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 โดยมีหน่วยงานรัฐที่ใช้อำนาจทางปกครองในการควบคุมดูแลการขออนุญาตค้าของเก่าซึ่งเป็นหลักพื้นฐานทางปกครองและการกระทำทางปกครองของรัฐ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2549) ที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องมีเพื่อเป็นเครื่องมือที่ต้องบังคับใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายของรัฐถือเป็นการกระทำทางปกครองที่กระทำไปเพื่อเป็นการรักษา หรือคุ้มครองประโยชน์ทางมหาชนของส่วนรวม (โกคิน พลกุล และ ชาญชัย แสงศักดิ์, 2541); (ชาญชัย แสงศักดิ์, 2558) โดยมุ่งเน้นในการควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินกิจการ ขั้นตอน หลักเกณฑ์ และวิธีการในการขออนุญาตค้าของเก่า และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของเนื้อหาแล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เก่าแก่และได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 90 ปี โดยที่ไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย และไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบันโดยจะเห็นได้จากตัวอย่างใน สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ที่ได้มีการแยกหลักเกณฑ์การบังคับใช้ที่ชัดเจนระหว่างกฎหมายค้าของเก่า และกฎหมายการขายทอดตลาด โดยทั้งสองประเทศได้มีการแบ่งแยกกฎหมายออกเป็นกฎหมายการประมูลฉบับหนึ่ง และกฎหมายจำหน่ายสินค้ามือสองอีกฉบับหนึ่ง (ธัญสุตา ภาคเรือนแก้ว, 2563) และเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ของประเทศไทย ยังพบว่า การปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ในปัจจุบันของหน่วยงานภาครัฐส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจค้าของเก่า ส่งผลให้ได้รับความเดือดร้อนในขั้นตอนต่าง ๆ ของการมาจดทะเบียน (Registration) เพื่อขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการออกใบอนุญาต ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญในการเลือกที่จะประกอบอาชีพ โดยมีแนวคิดในการเลือกประกอบอาชีพของประชาชน (กฤตภาส ศรีสุข , 2552) ดังนี้ 1) แนวคิดในการเป็นผู้ประกอบการที่บุคคลนั้นต้อง

เป็นผู้ที่มองเห็นโอกาสทางธุรกิจ และสามารถที่จะหาช่องทางที่จะสร้างธุรกิจของตน และพร้อมที่จะรับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น 2) แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ ในการประกอบการค้าของเก่าเมื่อพิจารณาคำว่า “สิทธิ” คือ สิ่งที่กฎหมายให้การรับรอง และคุ้มครองให้ในการที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้ภายในขอบเขตที่กำหนด รวมถึงการใช้อำนาจภายใต้สิทธิในการที่จะให้บุคคลใด ๆ ต้องปฏิบัติและเคารพในสิทธิที่กฎหมายได้ให้การรับรองไว้ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลควบคุมการประกอบการค้าของเก่าแนวคิดนี้เชื่อว่ารัฐมีความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาและปรับปรุงกฎเกณฑ์การกำกับดูแล ควบคุมการประกอบอาชีพอย่างสม่ำเสมอ 4) แนวคิดในการกำหนดโทษเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องมีมาตรการออกมาเพื่อรับมือกับการกระทำความผิดหรือผู้กระทำความผิด

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาพิจารณาถึงปัญหา และอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่าในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวได้คร่าว ๆ ในปัจจุบันได้ ดังนี้ ประเด็นที่หนึ่งปัญหาในการขอรับใบอนุญาตของผู้ประกอบการค้าของเก่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตีความตามบทนิยามในพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและการค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ที่ไม่มีความชัดเจน และครอบคลุมเพียงพอทำให้ไม่สอดคล้องกับสภาพของการประกอบธุรกิจค้าของเก่าปัจจุบัน เป็นเหตุให้ผู้ที่มีความประสงค์จะประกอบธุรกิจและจะเข้ามาขออนุญาตเกิดความสับสนว่าการกระทำในลักษณะใดเข้าข่ายที่จะต้องมาขออนุญาตหรือไม่ต้อง เช่น การค้าขายทรัพย์สินมือสองในสถานที่พักอาศัยของตนเองทางระบบออนไลน์ (online) ซึ่งไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติในลักษณะการกระทำเช่นนี้ไว้ชัดเจนทำให้เกิดปัญหาในการตีความว่าสามารถกระทำหรือไม่ เป็นต้น ประเด็นที่สอง ปัญหาในด้านของคุณสมบัติหรือเงื่อนไขของผู้ประกอบการค้าของเก่า ที่ไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขและเป็นการกำหนดคุณสมบัติของผู้ค้าของเก่าไว้อย่างกว้าง ซึ่งมีการบัญญัติไว้ตั้งแต่แรกของการออกกฎหมายฉบับนี้ แล้วรวมถึงไม่มีการกำหนดในเรื่องพื้นฐานความรู้ สามารถของบุคคลไว้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพค้าของเก่าบางประเภทที่มีคุณลักษณะเฉพาะ เช่น สินค้าประเภทเพชร พลอย ทอง นาฬิกา และอัญมณีของผู้ขออนุญาตไว้ เป็นต้น ซึ่งหากผู้ค้าของเก่าไม่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของสินค้าหรือได้ผ่านการรับรองความรู้ความสามารถจากสถาบันที่น่าเชื่อถือก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวเนื่องกับสินค้าตามมาได้ เนื่องจากต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะทางในการกำหนดราคาตามสภาพและคุณภาพ และประเด็นที่สามปัญหาที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และการบังคับใช้ของกฎหมายดังกล่าวที่ในปัจจุบันได้มีการใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับธุรกิจสองประเภท ทั้งการขายทอดตลาดและการค้าของเก่าทั้งที่ในปัจจุบันลักษณะของการประกอบธุรกิจทั้งสองประเภทนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เป็นต้น

สำหรับการขออนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่าในประเทศไทยที่ผ่านมา พบเห็นถึงความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กร หรือเจ้าหน้าที่รัฐในการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากสภาพของตัวบทกฎหมายเองที่ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยที่ไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันต่อสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง เนื่องจากตัวบทกฎหมายที่ใช้บังคับไม่มีความชัดเจนเพียงพออันจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจในการกำกับดูแลกฎหมายฉบับนี้ ดังนั้น เห็นควรที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและการค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ให้ทันสมัยและสอดคล้องต่อสภาพสังคมในปัจจุบันอันจะส่งผลดีต่อหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมาย รวมถึงผู้ที่มีความประสงค์จะประกอบธุรกิจค้าของเก่า โดยคาดว่าจะประโยชน์ต่อประชาชน ดังนี้ 1) ช่วยป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน 2) ช่วยให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจติดตามหรือสืบหาทรัพย์สินที่ถูกลักขโมยได้ง่ายขึ้น เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากการซื้อขายทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด 3) ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมสำหรับผู้ประกอบการค้าของเก่าด้วยกันและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตโดยถูกต้อง

จากการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่า หากหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงตามกฎหมายไม่รับดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายค้าของเก่า ให้มีสภาพบังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา และส่งผลต่อการขออนุญาตของผู้ที่มีความประสงค์จะประกอบธุรกิจค้าของเก่าในอนาคตอย่างแน่นอน เนื่องจากตัวบทกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่าไม่มีความชัดเจน และครอบคลุมเพียงพอเกิดความคลั่งคลุ้งระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค้าของเก่าด้วยกัน และจะส่งผลให้การควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการค้าของเก่า ซึ่งมีลักษณะเป็นการซื้อขายทรัพย์สินมือสองเป็นแหล่งรับซื้อของโจร รวมถึงเป็นแหล่งฟอกเงินของเหล่านายทุนต่าง ๆ ประโยชน์ แต่หากกฎหมายนี้ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้ทันสมัยและสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วผลที่คาดว่าจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 คือ 1) มีกฎหมายค้าของเก่าโดยเฉพาะซึ่งจะมีหลักเกณฑ์ที่ความชัดเจนและมีความทันสมัยมากขึ้น 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายดังกล่าวทั้งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะสามารถใช้กฎหมายในการติดตามหรือสืบหาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้โดยง่ายขึ้นจากฐานข้อมูลที่ทันสมัยและเป็นการช่วยป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 3) กฎหมายสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ประกอบการธุรกิจค้าของเก่าที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่า ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474
2. เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่า ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางด้านกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติทั้งกฎหมายลำดับรอง (เช่น พระราชบัญญัติกฎกระทรวง ระเบียบ ทั้งหลายของฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหาร) ซึ่งล้วนเป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความรู้ความจริง โดยการพิจารณาปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ของทุกมิติของสังคม ที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยอาศัยรูปแบบข้อมูลในเชิงทุติยภูมิ (Secondary source) ที่เป็นข้อมูลทางเอกสาร (Documentary research) และวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2562 จนถึง ปี พ.ศ. 2565 ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 และได้ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลการค้าของเก่าในต่างประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการขอใบอนุญาตดำเนินธุรกิจค้าของเก่าให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่า ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 พบว่า วัตถุประสงค์ของการออกกฎหมายดังกล่าวก็เพื่อต้องการที่จะควบคุมการประกอบกิจการขายทอดตลาดและค้าของเก่า ซึ่งมีลักษณะเป็นการซื้อขายทรัพย์สินมือสองมิให้เป็นแหล่งรับซื้อของโจร รวมถึงเป็นการป้องกันและปราบปรามการใช้กิจการขาย

ทอดตลาดและค้าของเก่า เป็นแหล่งฟอกเงินของผู้กระทำความผิดกฎหมาย โดยให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจพิจารณาก่อนออกใบอนุญาต และควบคุมการประกอบอาชีพว่าผู้ขออนุญาตมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามที่จะประกอบอาชีพหรือไม่ รวมถึงมีการตรวจสอบสถานที่ทำการค้า ตลอดจนสถานที่เก็บทรัพย์สินว่ามีความเหมาะสม ควรที่จะได้รับใบอนุญาตหรือไม่ และเมื่อได้รับอนุญาตให้ประกอบอาชีพขายทอดตลาดและค้าของเก่าแล้ว ผู้ได้รับใบอนุญาตยังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุวัตถุประสงค์ แต่ในปัจจุบันกับพบว่า ปัญหาในการขออนุญาตดำเนินธุรกิจค้าของเก่า คือ เนื้อหาของพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาด และค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ฉบับนี้เองที่ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลายาวนานโดยที่ไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย ซึ่งขัดแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 77 ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมาย ที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือ การประกอบอาชีพ โดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบประชาชน ทำให้มีบทบัญญัติของกฎหมาย บางประการไม่สอดคล้องกับผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจค้าของเก่า ในปัจจุบันที่ได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง และใช้ในการประกอบกิจการค้าของเก่ากันอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้การขออนุญาตประกอบอาชีพค้าของเก่า ของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการควบคุมและกำกับดูแลเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่าตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 พบว่าการค้าขายทรัพย์สินที่ใช้แล้วหรือทรัพย์สินมือสอง ในลักษณะของสัญญาต่างตอบแทนในปัจจุบันของประเทศไทยเมื่อได้เปรียบเทียบกับสหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่า ประเทศไทยยังคงใช้พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ฉบับเดิมต่อเนื่องมาตลอดมิได้มีการปรับปรุงแก้ไข และแยกหลักเกณฑ์ คุณสมบัติ และเงื่อนไขต่าง ๆ ของกฎหมายไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่สหพันธรัฐมาเลเซียที่ได้มีการแบ่งแยกกฎหมายและกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในแต่ละเรื่องทั้งกฎหมายการประมูล (AUCTION SALES ENACTMENT FMS CAP 81 (2 OF 1929)) และกฎหมายตัวแทนจำหน่ายสินค้ามือสองของสหพันธรัฐมาเลเซีย (LAWS OF MALAYSIA REPRINT ACT 189 SECOND - HAND DEALERS ACT 1946) และสาธารณรัฐสิงคโปร์ก็เช่นเดียวกัน ได้มีการแยกกฎหมายใบอนุญาตการประมูล (AUCTIONEERS LICENCES ACT (CHAPTER 16) และกฎหมายตัวแทนจำหน่ายสินค้ามือสอง (SECOND HAND GOODS DEALERS ACT (CHAPTER 288 A) ทำให้เกิดความชัดเจนของกฎหมายแต่ละฉบับ แต่สำหรับกฎหมายค้าของเก่าของไทย เมื่อไม่ได้มีการแยกกฎหมายแต่ละฉบับให้มีสภาพบังคับอย่างชัดเจนเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น การรวมกฎหมายคนละประเภทเข้าไว้ด้วยกันและกำหนดให้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน ย่อมเกิดปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมและกำกับดูแลตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ และทำให้เกิดปัญหาในการตีความหากมีปัญหาดำเนินการตามกฎหมายอันส่งกระทบในการขออนุญาตของผู้ประกอบธุรกิจค้าของเก่าในประเทศ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยสภาพปัญหาและอุปสรรคในการขออนุญาตเพื่อดำเนินธุรกิจค้าของเก่าตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ทำให้ทราบได้ว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่เก่าล้าสมัยใช้บังคับมาเป็นระยะเวลานานเกือบ 90 ปี และมีบทบัญญัติหลายประการที่ไม่ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันและแม้ที่ผ่านมาจะมีการแก้ไข เพิ่มเติม กฎหมายดังกล่าวมาแล้วจำนวน 4 ครั้ง (กรมการปกครอง, 2555) ดังนี้ 1) พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2481 แก้ไขเพิ่มเติมให้รัฐมนตรีมี

อำนาจประกาศยกเว้นการค้าของเก่าบางประเภทหรือบางชนิด ที่ไม่ต้องขอรับใบอนุญาต (ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2482 ยกเว้นการค้ากระสอบป่านของเก่าไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน และได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 22 มกราคม 2503 ยกเลิกประกาศยกเว้นการค้ากระสอบป่านของเก่าไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน) 2) พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2484 แก้ไขเพิ่มเติม วันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ จากวันที่ 31 มีนาคม เป็นวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี 3) พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2495 แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตในส่วนการต้องโทษคดีอาญา แก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้รับใบอนุญาตต้องขอรับใบแทนใบอนุญาต แก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาต แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจในการเพิกถอนใบอนุญาตของเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต แก้ไขเพิ่มเติมบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาต แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของนายตรวจ 4) พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษและปรับอัตราโทษ โดยผลจากการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้ย้อนหลังตั้งแต่ปี 2561 - 2563 สถิติการขออนุญาตใบอนุญาตของประชาชนต่อหน่วยงานรัฐ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำกับควบคุมดูแลการค้าของเก่า คือ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีสถิติการออกใบอนุญาตการค้าของเก่า (กลุ่มเป้าหมาย : หน่วยงานของรัฐ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ <https://multi.dopa.go.th/secofdopa/news/cate10/view145>) ดังนี้ 4.1) สถิติการออกใบอนุญาต ปี 2561 : ใบอนุญาตการค้าของเก่า จำนวน 34,442 ฉบับ 4.2) สถิติการออกใบอนุญาต ปี 2562 : ใบอนุญาตการค้าของเก่า จำนวน 34,873 ฉบับ 4.3) สถิติการออกใบอนุญาต ปี 2563 : ใบอนุญาตการค้าของเก่า จำนวน 33,723 ฉบับ

ผลลัพธ์ของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขอใบอนุญาตค้าของเก่าและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องการประกอบอาชีพค้าของเก่านอกจากการขอใบอนุญาตค้าของเก่าแล้ว คือ การจะประกอบธุรกิจค้าของเก่าได้นั้นจะต้องมีการยื่นขอจดทะเบียนพาณิชย์ เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอใบอนุญาต ค้าของเก่า และหากเป็นกิจการที่ถูกกำหนดเป็นกิจการใดเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ในข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การค้าของเก่าเพื่อการแปรรูปใหม่ เป็นต้น ก็ต้องขอใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือทางการค้าโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ ต้องขอใบอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากร ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504 มาตรา 19 การขอใบอนุญาตหลายใบ ส่งผลให้ผู้จะประกอบอาชีพค้าของเก่าต้องติดต่อหลายหน่วยงานใช้เอกสารหรือหลักฐาน ในการขออนุญาตแบบเดียวกันหลายชุด และต้องรอทุกหน่วยงานอนุญาตก่อนจึงสามารถประกอบอาชีพได้ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและควบคุมดูแล เช่น วัตถุโบราณหรือศิลปวัตถุ มีพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504 ควบคุมอยู่ ส่งผลกระทบและเกิดปัญหาต่อผู้ที่มีความประสงค์จะประกอบธุรกิจค้าของเก่า

2. จากผลการวิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาลุ่ปรรรคในการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่าโดยเมื่อได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบของปัญหาแล้วนั้นหากไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาก็จะส่งผลให้การควบคุมการประกอบกิจการค้าของเก่า ซึ่งมีลักษณะเป็นการซื้อขายทรัพย์สินมือสองให้เป็นแหล่งรับซื้อของโจร ได้รวมถึงการป้องกันการใช้กิจการค้าของเก่า เป็นแหล่งฟอกเงินของผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย และตรวจสอบได้ยากขึ้น ประกอบกับมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประกอบกิจการ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดความลักลั่นและไม่มีประสิทธิภาพ และ จากบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ จากบทความ คอลัมน์นิสต์ กรุงเทพธุรกิจ เมื่อ 17 เม.ย. 2557 เวลา 1:00 น. “ร้านรับซื้อของเก่า” ระเบิดเวลา “ระเบิดเวลา” หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในสังคมไทยกับกรณีคนงานร้านรับซื้อของเก่าใช้แก๊สติดเหล็ก “ลูกระเบิด” สมัยสงครามโลกครั้ง 2 เสียงตมดงสนั่น!! พร้อมกับพราก 7 ชีวิตทันที ส่วนอีก 19 รายได้รับบาดเจ็บ นอกจากนี้ อานาภาพของระเบิดที่มีน้ำหนักถึง 500 ปอนด์ ยังส่งผลให้

บ้านเรือนในระยะเกือบครึ่งกิโลเมตรพังยับกว่า 100 หลังนี้ไม่ใช่เหตุการณ์ครั้งแรกที่เกิดจากความประมาทหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในร้านรับซื้อของเก่าที่มีอยู่เคลื่อนเมืองย้อนกลับไปในปี 2543 พื้นที่พระประแดงสมุทรปราการ เคยสร้างปรากฏการณ์ตื่นตัวมาแล้วรอบหนึ่ง เมื่อชาเล้ง 3 ชีวิต ต้องเสียชีวิตจากรังสีโคบอลต์ - 60 และอีก 10 ชีวิต ตกเป็นเหยื่อรังสีโคบอลต์ - 60 เมื่อพวกเขาแอบขโมยแท่งโคบอลต์มาจากโกดังของเอกชนรายหนึ่ง เพียงเพื่อหวังจะนำมาตัดแท่งตะกั่วบรรจุรังสีสมรณะ แยกชิ้นส่วนออกมาขาย จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่าพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ที่มีกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกใบอนุญาตจะต้องหันกลับมาทบทวนกฎหมายที่รับผิดชอบว่ามีมาตรการในการควบคุม และกำกับดูแลเพียงพอแล้วหรือไม่ หรือ จากเอกสารตีพิมพ์ การกำกับดูแลการค้าของเก่าเพื่อรักษาความสงบภายใน กระทรวงมหาดไทยเห็นว่าเนื่องจากปัจจุบันมีผู้ค้าของเก่าจำนวนมากที่ไม่ดำเนินการขออนุญาตตามกฎหมาย และมีผู้ที่เคยได้รับอนุญาตหลายรายไม่ต่ออายุใบอนุญาตประจำปี รวมถึงผู้ที่ยื่นขออนุญาตไว้แล้วแต่ไม่ยอมมาชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ซึ่งกิจการค้าของเก่าทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ เพชร ทอง ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ โทรศัพท์มือถือเศษเหล็ก หรือของประเภทอื่น ๆ ที่มีการใช้แล้วผู้ขายจะต้องมาขออนุญาตค้าของเก่าต่อนายทะเบียนตามกฎหมาย ดังนั้น ข้อความดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่าพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ยังไม่มีมาตรการในการควบคุมและกำกับดูแลผู้ประกอบการกิจการค้าของเก่าในส่วนของการมาขอต่อใบอนุญาตได้อย่างชัดเจนทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นมาซึ่งเมื่อได้เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซียก็มีการแยกกฎหมายที่ใช้เพื่อความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายระหว่างการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่าออกเป็น 2 ฉบับ คือ กฎหมายการประมูล และกฎหมายตัวแทนจำหน่ายสินค้ามือสองของสหพันธรัฐมาเลเซีย (LAWS OF MALAYSIA REPRINT ACT 189 SECOND - HAND DEALERS ACT, 1946) เช่น กฎหมายของมาเลเซียให้ความสำคัญกับสินค้ามือสองหรือของเก่าประเภทกิจการยานยนต์รวมถึงชิ้นส่วนยานยนต์ เพราะด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือถูกขโมย บ่อยครั้งกฎหมายจึงมุ่งที่จะควบคุมการจำหน่ายสินค้ามือสองดังกล่าวและให้ความสำคัญโดยบัญญัติหลักเกณฑ์ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสินค้าประเภทนี้เอาไว้เป็นพิเศษ หรือประเทศสิงคโปร์ได้มีการแยกกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า ออกเป็น 2 ฉบับ คือ กฎหมายใบอนุญาตการประมูล (AUCTIONEERS LICENCES ACT (CHAPTER 16) และกฎหมายตัวแทนจำหน่ายสินค้ามือสอง (SECOND HAND GOODS DEALERS ACT (CHAPTER 288 A) โดยกฎหมายการค้าสินค้ามือสองในสาธารณรัฐสิงคโปร์นั้น รัฐได้ออกกฎหมายมาควบคุมการดำเนินการดังกล่าวโดยมีการกำหนดบัญชีรายการสินค้ามือสองที่จะมีการควบคุมตามกฎหมายฉบับนี้ไว้อย่างชัดเจนในบัญชีตารางท้ายรัฐบัญญัติ ตัวอย่าง กฎหมายตัวแทนจำหน่ายสินค้ามือสองสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้มีการบัญญัติกำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ของผู้ขออนุญาตเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้พิจารณาแล้วผู้ขออนุญาตยังสามารถอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้ออกใบอนุญาตต่อรัฐมนตรีได้ภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบการพิจารณา (ัญสุตา กาศเรือนแก้ว, 2563) แต่พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ของไทยมิได้มีการบัญญัติในเรื่องของการอุทธรณ์ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้เป็นการเฉพาะแต่ได้นำหลักเกณฑ์ คุณสมบัติและเงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งเรื่องของการขายทอดตลาดและการค้าของเก่า มากำหนดรวมเข้าไว้ด้วยกันและใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่มีความทันสมัย และไม่มีความชัดเจนของตัวบทกฎหมายจึงเกิดปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมและกำกับดูแลตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ทำให้การตีความตามกฎหมายขาดความชัดเจนตามมาอันส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการกิจการค้าของเก่าในประเทศไทย (กฤตภาส ศรีสุข , 2552)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจค้าของเก่า ในปัจจุบันได้ปรากฏองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจค้าของเก่าของประชาชนในปัจจุบันซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ของรูปแบบและวิธีการประกอบอาชีพของประชาชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีส่งผลต่อรูปแบบและวิธีการประกอบอาชีพค้าของเก่าอย่างมาก โดยผู้ประกอบการได้มีการนำเทคโนโลยีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Online) มาใช้ในการซื้อขาย และแลกเปลี่ยน ดังนั้น กฎหมายจำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยและสอดคล้องกับรูปแบบและวิธีการประกอบอาชีพค้าของเก่าในปัจจุบัน เช่น การควบคุมการค้าของเก่าที่ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมถึงผู้ค้าของเก่าในระบบอินเทอร์เน็ตที่ต้องมาขอใบอนุญาตตามระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดทำสมุดบัญชีสำหรับบันทึกการขายสินค้า รวมทั้งควรพัฒนานาระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการแจ้งทรัพย์สินที่มีข้อสงสัยว่าได้มาจากการกระทำผิดด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ ปัญหาและอุปสรรคของการขออนุญาตในการดำเนินธุรกิจค้าของเก่า ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจค้าของเก่า ให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพการค้าของเก่าในสังคมไทย ซึ่งอาชีพค้าของเก่าในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นอาชีพหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เนื่องจากการประกอบอาชีพค้าของเก่านี้ สามารถดำเนินการประกอบอาชีพอื่นร่วมด้วยได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสามารถของแต่ละบุคคลและเมื่อเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนหรือผลกำไรแล้วก็ถือเป็นแรงจูงใจให้ผู้คนทั่วไปหันมาให้ความสนใจในการนำทรัพย์สินใช้แล้วของตน หรือก่านำออกมาเสนอขายในลักษณะของการค้าของเก่ามากขึ้นทุกวัน ซึ่งจะเห็นได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ แต่ก็ยังมีผู้ประกอบการค้าของเก่าบางรายได้อาศัยโอกาส จากการประกอบการค้าของเก่านี้แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ สร้างความเดือดร้อนเสียหายเกิดขึ้นในสังคมให้แก่ประชาชน ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมส่วนรวม ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่ใช้ควบคุมและกำกับดูแล คือ พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ที่มีการบัญญัติขึ้นมาเป็นระยะเวลานานกว่า 90 ปี ทั้งยังไม่ได้มีการปรับแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายมากมายส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น ด้วยเหตุผลของปัญหาตามกฎหมายดังกล่าวที่มีอยู่มากผู้วิจัยจึงไม่สามารถที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายค้าของเก่าให้ครอบคลุมในทุกมิติ หรือให้มีความสมบูรณ์ได้ทุกด้านของปัญหาได้ แต่ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษา ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการขออนุญาตในการดำเนินธุรกิจค้าของเก่าที่ส่งผลกระทบและเกิดปัญหาค้างขึ้นกับการบังคับใช้กฎหมายในสังคมไทยปัจจุบันเท่านั้น โดยสามารถสรุปประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะได้ ดังนี้ ประเด็นแรกกล่าวคือ พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 ได้รวมหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่าไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกันซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายสหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยนั้นได้มีการบัญญัติแยกประเภทของกฎหมายออกจากกันอย่างชัดเจน ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายในแต่ละประเภทเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการควบคุมมีความเหมาะสมสำหรับกิจการนั้น ๆ อย่างแท้จริง ประเด็นที่สองในเรื่องของบทนิยามของกฎหมายดังกล่าว ที่เห็นว่าควรมีการเพิ่มเติมและแก้ไขบทบัญญัติให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันควรบัญญัติให้ครอบคลุมและชัดเจนทั้งในเรื่องของการกระทำในลักษณะหรือพฤติการณ์อย่างไรที่จะต้องมาขออนุญาตตามกฎหมายค้าของเก่าด้วยเพื่อไม่ให้เกิดความลักลั่นของกฎหมาย และควรบัญญัติให้ครอบคลุมถึงกรณีของการที่ได้มีการนำเทคโนโลยี

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Online) มาใช้ในการซื้อขาย และแลกเปลี่ยน ทรัพย์สินด้วย และบทนิยามในมาตรา 3 ควรปรับเปลี่ยนคำว่า “เสนาบดี” เป็น “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นต้น ประเด็นที่สามในด้านเรื่องของคุณสมบัติและเงื่อนไข การขอใบอนุญาตควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 6 และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 11 เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ประกอบการค้าของเก่า โดยใช้ข้อความต่อไปนี้ มาตรา 6 ผู้ขอรับใบอนุญาต ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ 1) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะในวันที่ยื่นคำร้องขอใบอนุญาต 2) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย 3) มีความรู้ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ ยกเว้น ผู้ที่ได้ทำประกอบการจากกรุ่นต่อรุ่น หรือประกอบการต่อจากครอบครัว 4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย 5) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ 6) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีความผิดต่อความมั่นคงของรัฐในราชอาณาจักรไทยและนอกราชอาณาจักรไทยความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการค้า ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า 7) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต 8) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตภายในกำหนดสามปี ถ้าผู้ขออนุญาตเป็นห้างหุ้นส่วน หรือนิติบุคคล ผู้เห็นหุ้นส่วน หรือผู้แทนนิติบุคคลนั้น ต้องมีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามวรรคหนึ่ง และต้องไม่เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคลที่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตตามกฎหมายนี้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2555). คู่มือการปฏิบัติงานการตรวจในอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองตามกฎหมาย 6 ฉบับ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน.
- กฤตภาส ศรีสุข . (2552). “ปัญหาทางกฎหมายของผู้ประกอบการค้าของเก่า ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474”. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2558). คำอธิบายกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธนพล ภาคสุข. (2559). ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธัญสุดา กาศเรือนแก้ว. (2563). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและการห้ามการขายทอดตลาด และการค้าของเก่าตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาด และค้าของเก่า พุทธศักราช 2474. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- โกสิน พลกุลและชาญชัย แสวงศักดิ์. (2541). หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2549). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- LAWS OF MALAYSIA REPRINT ACT 189 SECOND - HAND DEALERS ACT. (1946). Secondhand Goods Dealers Act Chapter 288 A Online Available Url. Retrieved July 4 , 2023, from <https://www.28http://statutes.agc.gov.sg,2019>

แนวทางการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชน*

GUIDELINES FOR STOCK MANAGEMENT IN PRIVATE HOSPITALS

ธีรวัฒน์ ศรีติราช และภัทรธิดา ผลงาม*

Terawat Sritiraj and Patthira Phon-ngam

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: dr.patthira@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชน วิธีการศึกษาโดยการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารและบทความวิชาการเกี่ยวกับแนวคิดคลังสินค้า วิธีการจัดการคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพสูงสุด กระบวนการในการจัดการคลังสินค้า กลยุทธ์การจัดเก็บสินค้าในคลังสินค้า การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางของ Scott โดยการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยใช้หลักเกณฑ์ 1) มีความถูกต้อง 2) มีความน่าเชื่อถือ 3) ความเป็นตัวแทน และ 4) มีความชัดเจน ใช้การตีความเอกสารและการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงต่างๆ ผลการศึกษาพบว่าการจัดการคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดการพื้นที่ให้เป็นระเบียบ โดยการเขียนแผนผังคลังสินค้า 2) ติดป้ายกำกับในคลังสินค้าต้องติดป้ายชื่อตำแหน่งสำหรับสต็อกสินค้าและมีป้ายกำกับให้ชัดเจนและ 3) อุปกรณ์ในคลังสินค้าต้องมีคุณภาพมากที่สุดในคลังสินค้า แนวทางการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชน มีดังนี้ 1) การจัดการพื้นที่ โดยการจัดการพื้นที่คลังสินค้าให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย 2) ระบบการรับสินค้าต้อง แยกประเภทสินค้าและส่งออกสินค้า โดยการรับสินค้าซึ่งเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตเข้าสู่ระบบคลังสินค้าตามคำสั่ง 3) ใช้ระบบ Mobile network โดยการอนุญาตให้ผู้ใช้หรือผู้เกี่ยวข้องเฉพาะสามารถติดต่อส่งผ่านข้อมูลเชื่อมต่อระหว่างอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ภายในคลังสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีไร้สาย เช่น เครื่องอ่านบาร์โค้ดแบบพกพา (Portable barcode) 4) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูปที่สามารถควบคุมการรับสินค้า 5) ระบบการควบคุมด้วยสายตาเป็นระบบควบคุมการปฏิบัติงานด้วยการมองเห็น และ 6) จัดการบุคลากรควบคุมคลังสินค้าโดยการอบรมพนักงานจ่ายสินค้าและพนักงานบันทึกการจ่ายสินค้า โดยจะมีการจัดตาราง อบรมภายในแผนก

คำสำคัญ: การจัดการคลังสินค้า, แนวทางการจัดการคลังสินค้า, โรงพยาบาลเอกชน

Abstract

This academic paper aims to study the warehouse management approach in private hospitals. A study method by searching for information from various academic papers and articles about warehouse concept, how to manage your warehouse for maximum efficiency, warehouse management process, strategies for storing products in the warehouse. Data analysis by Scott's approach selected relevant documents based on 1) validity, 2) reliability, 3) representation, and 4) clarity, using document interpretation and factual data synthesis various. The study found that

* Received May 5, 2023; Revised July 25, 2023; Accepted August 16, 2023

the most efficient warehouse management must do as follows 1) keep the area tidy by drawing up a warehouse plan, 2) labeling in the warehouse, the position for stock must be labeled and clearly labeled, and 3) the equipment in the warehouse must be of the highest quality in the warehouse. The guidelines for warehouse management in private hospitals are as follows: 1) area management by managing the warehouse area to be tidy 2) receiving system must classify products and export products. by receiving the goods, which are raw materials in the production process, into the warehouse system according to the order 3) use mobile network system by allowing specific users or related persons to be able to communicate, transmit data, connect between various devices used in the warehouse by using wireless technology, such as portable barcode readers 4) use electronic program packages by developing a packaged program that can control the receipt of goods 5) the visual control system is a visual operation control system and 6) manage the warehouse control personnel by training the dispensing and recording staff. There will be a schedule. training within the department

Keywords: stock management, private hospitals, guidelines for stock management

บทนำ

การจัดการคลังสินค้าคือกระบวนการควบคุมและจัดระเบียบทุกอย่างภายในคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การป้อนสินค้าเข้าสู่คลัง ไปจนถึงสินค้าส่งออกจากคลังเพื่อการใช้ประโยชน์เช่น จำหน่ายหรือบริโภค รวมทั้งการจัดการคลังสินค้าและสินค้าคงคลัง, การบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ในคลังสินค้า, การจัดสต็อกใหม่ที่เข้ามาในโกดัง, คำสั่งซื้อ การบรรจุสินค้า และการจัดส่ง, การติดตามและการปรับปรุงประสิทธิภาพของคลังสินค้าโดยรวม (คำนาย อภิปรัชญาสกุล, 2550) ประโยชน์ของการจัดการคลังสินค้าช่วยป้องกันสินค้าขาดแคลน ช่วยสนับสนุนนโยบายการให้บริการลูกค้าของโรงพยาบาลและช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของตลาด โดยที่การจัดการคลังสินค้าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องใช้ความรู้และทักษะ ประสบการณ์การควบคุมสต็อกอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเข้าใจส่วนผสมของสต็อกประเภทต่าง ๆ และยอมรับความต้องการสต็อกนั้น ช่วยรักษาสต็อกให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม สร้างสมดุลระหว่างความต้องการสินค้าส่วนเกินกับความจำเป็นในการลดทุน โดยทั้งนี้การจัดการคลังสินค้าที่ดีจะช่วยเป็นแนวทางลดความผิดพลาดในการดำเนินงานคลังสินค้า สามารถหาทางป้องกันปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นและเป็นแนวทางในการดำเนินงานคลังสินค้า ให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเป็นเรื่องที่มีความท้าทายและสำคัญยิ่ง จึงจำเป็นต้องมีวิธีการ แนวทางในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งควรมีวิธีการ แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการคลังสินค้าให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถของพนักงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลคลังสินค้า

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพยากรคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชน ผลจากการศึกษาสามารถใช้เป็นกลไกในการบริหารจัดการควบคุมต้นทุนของทางโรงพยาบาลเอกชนเพื่อให้สามารถแข่งขันและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนในธุรกิจของโรงพยาบาลเอกชนต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับคลังสินค้า

คลังสินค้า หมายถึง พื้นที่ที่ได้วางแผนแล้วเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในการใช้สอยและการเคลื่อนย้ายสินค้าและวัตถุดิบโดยคลังสินค้าทำหน้าที่ในการเก็บสินค้าระหว่างกระบวนการเคลื่อนย้ายเพื่อสนับสนุนการผลิตและการกระจายสินค้า ซึ่งสินค้าที่เก็บในคลังสินค้าสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วัตถุดิบ (Material) ซึ่งอยู่ในรูป วัตถุดิบ ส่วนประกอบและชิ้นส่วนต่างๆ และสินค้าสำเร็จรูปหรือสินค้า รวมทั้งงานระหว่างการผลิตตลอดจนสินค้าที่ต้องการทิ้งและวัสดุที่นำมาใช้ใหม่ ซึ่งคลังสินค้าช่วยสนับสนุนการผลิต โดยคลังสินค้าจะทำหน้าที่ในการรวบรวมวัตถุดิบในการผลิต ชิ้นส่วน และส่วนประกอบต่าง ๆจากผู้ขาย ปัจจัยการผลิตเพื่อส่งป้อนให้กับโรงงานเพื่อผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปต่อไป (ค่านาย อภิปรัชญาสกุล, 2550)

คลังสินค้าเป็นที่พักผลผลิตภัณฑ์ ในกรณีที่มีการผลิตสินค้าจากโรงงานหลายแห่ง โดยอยู่ในรูปของคลังสินค้ากลาง จะทำหน้าที่รวบรวมสินค้าสำเร็จรูปจากโรงงานต่าง ๆ ไว้ในที่เดียวกัน เพื่อส่งมอบให้ลูกค้าตามต้องการ ขึ้นอยู่กับลูกค้าแต่ละรายว่าต้องการสินค้าจากโรงงานใดบ้าง และคลังสินค้าเป็นที่รวบรวมสินค้า ในกรณีที่ลูกค้าต้องการซื้อสินค้าจำนวนมากจากโรงงานหลายแห่ง คลังสินค้าจะช่วยรวบรวมสินค้าจากหลายแหล่งเพื่อจัดเป็นขนส่งขนาดใหญ่หรือทำให้เต็มเที่ยวซึ่งช่วยประหยัดค่าขนส่งนอกจากนั้นแล้วคลังสินค้าใช้ในการแบ่งแยกสินค้าให้มีขนาดเล็กลง ในกรณีที่มีการขนส่งจากผู้ผลิตมีหีบห่อหรือพาเลตขนาดใหญ่ คลังสินค้าจะเป็นแหล่งที่ช่วยในการแบ่งแยกสินค้าให้มีขนาดเล็กลงเพื่อส่งมอบให้กับลูกค้ารายย่อยต่อไป (ดับเบิลโซลูชั่น, 2565)

โดยสรุปคลังสินค้าเป็นการจัดเก็บสินค้าต่าง ๆ เพื่อส่งต่อไปให้ลูกค้า หรือใช้ในกิจการต่าง ๆ ขององค์กร เช่น การผลิต การให้บริการตามความต้องการของลูกค้าซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญมากเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะทางการตลาดอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบถึงการเก็บสินค้าในคลังสินค้าได้ ดังนั้นคลังสินค้าจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บสินค้าส่วนเกินกว่าความต้องการลูกค้าไว้จำนวนหนึ่ง สามารถรองรับความต้องการของลูกค้าได้ในกรณีที่มีการผลิตมีปัญหาหรือการส่งมอบจากโรงงานล่าช้ากว่าปกติ

วิธีการจัดการคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

การจัดการคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องดำเนินการดังนี้

1. จัดการพื้นที่ให้เป็นระเบียบ โดยการเขียนแผนผังคลังสินค้าที่สร้างความสมดุลระหว่างการจัดหาพื้นที่ที่มีขนาดกว้างเพียงพอสำหรับคลังสินค้าและในขณะเดียวกันก็ต้องมีพื้นที่เพียงพอสำหรับพนักงานในการเคลื่อนย้ายสินค้าด้วย โดยใช้วิธีการแบ่งพื้นที่ได้ดังนี้

- พื้นที่สำหรับรับสินค้าใหม่ที่เข้ามา
- พื้นที่สำหรับเปิดกล่องและวางสินค้าใหม่
- สำนักงานคลังสินค้า
- พื้นที่หลักในการจัดเก็บสินค้า
- พื้นที่จัดเก็บสินค้าส่วนเกิน, หมดยอายุ, หรือสินค้าค้างสต็อก
- พื้นที่บรรจุภัณฑ์หรือโซนแพ็คสินค้า
- บริเวณขนส่ง

พื้นที่ว่างและความสะอาดในการเคลื่อนย้ายสิ่งของมีความสำคัญมาก ดังนั้นจึงควรจัดการให้ระหว่างชั้นวางสินค้า / ชั้นสต็อกสินค้า กับทางเดินให้บริเวณนั้นมีพื้นที่ว่างมากพอในการหยิบจับสินค้า รวมถึงมีพื้นที่สำหรับรถแฮนด์ลิฟท์ขนย้ายสินค้าด้วย จัดการทางขึ้น-ทางลงให้ดี ห้ามให้มีสิ่งขีดขวางระหว่างทาง เพื่อลดอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

2. ติดป้ายกำกับในคลังสินค้า การจัดการคลังสินค้าจะมีประสิทธิภาพได้ จำเป็นต้องติดป้ายชื่อตำแหน่งสำหรับสต็อกสินค้าและมีป้ายกำกับให้ชัดเจนว่าสินค้าประเภทใดอยู่ตำแหน่งใด โดยมีหลักการคือ การใช้ตัวอักษรผสมกับตัวเลขในการตั้งชื่อ เพื่อง่ายต่อการเข้าใจ

3. อุปกรณ์ในคลังสินค้าต้องมีคุณภาพ การจัดการคลังสินค้าจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดก็ต่อเมื่อมีอุปกรณ์ที่ดีที่สุดมีคุณภาพมากที่สุดในคลังสินค้า สิ่งสำคัญที่สุดในคลังสินค้าคือชั้นสต็อกสินค้า / แร็ควางของ / ชั้นวางสินค้าแร็คและชั้นสต็อกสินค้า เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ควรมีในคลังสินค้า หรือคลังจัดเก็บสินค้า สิ่งสำคัญคือชั้นสต็อกสินค้า และชั้นวางสินค้าจะต้องมีคุณภาพ มีความแข็งแรง และรับน้ำหนักได้มาก และควรมีการออกแบบ / ผลิตให้เหมาะสมกับชิ้นงานด้วย

โดยสรุปการจัดการคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพจะต้องจัดการพื้นที่ให้เป็นระเบียบโดยการวาดแผนผังและจัดเรียงอย่างเป็นระบบ มีการติดป้ายกำกับในคลังสินค้า จัดเรียงสินค้าแบบ A B C เรียงตามต้องการใช้บ่อยที่สุดไปหาสินค้าที่ต้องการใช้น้อยที่สุด

กระบวนการในการจัดการคลังสินค้า

สถานที่ตั้ง การประกอบกิจการคลังสินค้าจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านวัตถุ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายสิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการการคลังสินค้า ได้แก่ อาคารสถานที่และสิ่งก่อสร้างทั้งหมดที่จำเป็นต้องใช้ในการเก็บรักษาและยกขนสินค้า ใช้เป็นสำนักงานและใช้ในด้านสวัสดิการของพนักงาน เป็นต้น อาคารสถานที่และสิ่งก่อสร้างเหล่านี้จำเป็นต้องมีที่ตั้ง คือ ฝั่งที่ดินที่มีเนื้อที่อย่างเพียงพอและอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมแก่การประกอบธุรกิจคลังสินค้า สาธารณชนนั้นคือทำเลที่ตั้ง

นอกจากนั้นระบบบอกตำแหน่ง (Right order)การกำหนดระบบบอกตำแหน่งสินค้าอย่างเหมาะสมจะให้ผลในการปฏิบัติงานเก็บรักษา ทำให้การค้นหาลูกค้าเพื่อนำออกจ่ายกระทำได้สะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง ทำให้การรับสินค้าเข้าเก็บรักษากระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดตำแหน่งเก็บได้อย่างเหมาะสมสามารถใช้เนื้อที่เก็บรักษาได้ประโยชน์มากที่สุด

กระบวนการในการจัดการคลังสินค้า มีดังนี้ (แสนยานุภาพ นามวงศ์ และจารี ทองคำ, 2565)

1. งานรับสินค้า งานรับสินค้าเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติในขณะที่สินค้าได้ส่งเข้ามายังคลังสินค้า เพื่อการจัดเก็บรักษา การดำเนินการกรรมวิธีในการแรกรับต่อสินค้าที่ถูกส่งเข้ามานั้นอย่างทันทีทันใดและถูกต้องแน่นอน ย่อมมีความสำคัญต่อการดำเนินงานคลังสินค้าที่มีประสิทธิภาพและการเก็บรักษาเบื้องต้น รายละเอียดของการปฏิบัติงานรับสินค้านั้นย่อมแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับประเภทสินค้าและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษา สินค้าอาจได้รับเข้ามาจากแหล่งต่างกัน การขนส่งสินค้ามายังคลังสินค้าอาจกระทำด้วยยานพาหนะที่แตกต่างกันด้วยลักษณะบรรจุหีบห่อที่มีลักษณะแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลทำให้รายละเอียดในการปฏิบัติงานรับสินค้าแตกต่างกันออกไปด้วย การจัดทำเอกสารในการรับสินค้าและการดำเนินการวิธีแรกรับที่รวดเร็วและถูกต้องย่อมมีความสำคัญและเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับกิจการคลังสินค้าที่มีประสิทธิภาพ

2. การตรวจพิสูจน์ทราบ เพื่อรับรองความถูกต้องในเรื่องของ ชื่อ แบบ หมายเลข หรือข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสินค้า รายการนั้น ความจำเป็นในเรื่องเหล่านี้ อาจไม่เหมือนกันกับคลังสินค้าแต่ละประเภท ทั้งนี้ยังรวมถึงการตรวจสอบ ซึ่งหมายถึงการตรวจสอบสภาพ จำนวนและคุณสมบัติของสินค้าที่จะได้รับเข้ามานั้นว่าถูกต้องตรงตามเอกสารการส่งหรือไม่

3. การตรวจแยกประเภท ในสินค้าหรือวัสดุบางอย่างอาจมีความจำเป็นต้องแยกประเภทเพื่อความสะดวกในการเก็บรักษา เช่น เป็นของดี ของชำรุด ของเก่า ของใหม่ซึ่งต้องแยกออกจากกันในการเก็บรักษาคงสินค้า

4. งานจัดเก็บสินค้า การขนย้ายสินค้าจากพื้นที่รับสินค้าเข้าไปยังตำแหน่งเก็บที่ได้ไว้กำหนดไว้ล่วงหน้า และจัดวางสินค้านั้นไว้อย่างเป็นระเบียบรวมทั้งการบันทึกเอกสารเก็บรักษาที่เกี่ยวข้อง เช่น บัตรตำแหน่งเก็บ ป้ายประจำกอง และปัจจุบันมีการใช้ระบบรหัสแท่งรวมถึงระบบ RFID เป็นต้น ก่อนที่จะจัดวางสินค้าลงไปในที่เก็บอาจจำเป็นต้องจัดแจงสินค้านั้นให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถจัดเก็บได้อย่างมั่นคงเป็นระเบียบ และประหยัดเนื้อที่เวลาแรงงาน และง่ายแก่การดูแลรักษาและการนำออกเพื่อการจัดส่งออกในโอกาสต่อไป เช่น การบรรจุหีบห่อใหม่ให้ได้มาตรฐาน เป็นต้น ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการพิจารณาตกลงใจซื้อเครื่องมือยกขนที่เหมาะสมกับลักษณะของสินค้าและระยะที่ต้องเคลื่อนย้ายสินค้าเข้าสู่ตำแหน่งเก็บซึ่งมีหลักพิจารณาว่ารถยกขนสำหรับการเคลื่อนย้ายสินค้าได้หรือไม่

5. งานดูแลรักษาสินค้า หลังจากที่ได้จัดเก็บสินค้าในพื้นที่เก็บรักษาของคลังสินค้า จะต้องเอามาตรการต่าง ๆ ของการดูแลรักษามาใช้เพื่อป้องกันไม่ให้สินค้าที่เก็บรักษาอยู่ในคลังสินค้าเกิดความเสียหายสูญหายหรือเสื่อมคุณภาพ อันเป็นภาระรับผิดชอบที่สำคัญของผู้เก็บรักษา สินค้านี้ต้องได้รับการป้องกันจากการถูกขโมย ป้องกันจากสภาพอากาศงานดูแลรักษาสินค้าอาจประกอบด้วยงานย่อยต่าง ๆ ดังนี้

5.1 การตรวจสอบสภาพ การตรวจอย่างละเอียดตามระยะเวลา ตามลักษณะเฉพาะของสินค้าแต่ละประเภท แต่ละชนิด ซึ่งมีการเสื่อมสภาพตามเวลาในการเก็บรักษาที่แตกต่างกัน เป็นสินค้าเสี่ยงง่ายต้องได้รับการตรวจบ่อยกว่าสินค้าที่เสี้ยยาก

5.2 การถนอมสินค้าบางประเภทย่อมต้องการถนอมตามระยะเวลา

5.3 การตรวจสอบหมายถึงการตรวจตรานับสินค้าในที่เก็บรักษาเพื่อสอยอดกับบัญชีคลุมนในคลังสินค้าไม่น้อยกว่าปีละ 2 ครั้ง ซึ่งต้องแจ้งให้ผู้ฝากและเจ้าหน้าที่ของผู้ฝากคือผู้รับจำนำสินค้าให้ทราบด้วยเพื่อจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

6. งานจัดส่งสินค้า การจัดส่งหรือการจ่ายสินค้าให้แก่ผู้รับหรือการคืนสินค้าให้แก่ผู้ฝาก หรือผู้มีสิทธิในการรับสินค้าคืนสำหรับ กรณีคลังสินค้าสาธารณะ ในระบบการบริหารพัสดุนั้นการเก็บรักษาในคลังสินค้า

7. การนำออกจากที่เก็บ การนำสินค้าออกจากที่เก็บเพื่อการจัดส่งเป็นการเลือกเอาสินค้าจากพื้นที่ต่าง ๆ ในคลังสินค้านั้นรวมกันไว้ มีพื้นที่จัดส่งเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องและพิสูจน์ให้แน่นอนว่าเป็นไปตามหลักฐานการส่งจ่ายหรือตามความต้องการของผู้รับหรือตามจุดหมายปลายทางที่จะส่งการเลือกหยิบสินค้าสามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ 4 กลุ่มดังนี้

7.1 Discreet picking เป็นการเลือกหยิบสินค้าทีละรายการแล้วดำเนินการตั้งแต่ต้นจนจบ

7.2 Batch picking เป็นการเลือกหยิบสินค้าเป็นชุดหรือโหล

7.3 Zone picking เป็นการเลือกหยิบของตามโซนที่เลือกไว้ในคลังเก็บ

7.4 Wave picking เป็นการเลือกหยิบตามชนิดของการขนส่ง

8. การออกแบบคลังสินค้า โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

8.1 ค้นหาข้อมูลที่ต้องการข้อมูลต่อไปนี้ช่วยในการคำนวณพื้นที่ใช้สอยที่ต้องการประเมินความต้องการสต็อกสินค้าระดับต่ำสุดและสูงสุด โดยคิดเป็นปริมาตรและน้ำหนักของสินค้า จำนวนเที่ยวที่ต้องขนส่งสินค้าผ่านท่าเทียบคลังสินค้านรายวัน คิดเป็นปริมาตรและน้ำหนักของสินค้าขนาดบรรทุกทุกและน้ำหนักโดยรวมของรถบรรทุกขาเข้า-ขาออกตามกฎระเบียบบังคับของหน่วยงาน ขนาดหีบห่อบรรจุภัณฑ์ และระดับความสูงแต่ละชั้นที่สามารถซ้อนทับกันได้ โดยไม่เกิดความเสียหาย ขนาดและน้ำหนักของสินค้าต่อหน่วยในการจัดเก็บบนชั้นวาง

สินค้า รถยกและอุปกรณ์เคลื่อนย้ายสินค้า ข้อจำกัดความปลอดภัยสำหรับปริมาณความชื้นอุณหภูมิและฝุ่นละออง ภายในพื้นที่จัดเก็บสินค้าในทางปฏิบัติอาจไม่สามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณและน้ำหนักสินค้าทุกรายการ วิธีการประเมินเบื้องต้นให้ใช้น้ำหนักมาตรฐานในการคำนวณสินค้าแต่ละประเภทและตารางความสูงในการซ้อนเป็นชั้น

8.2 ตัวแปรในการออกแบบคลังสินค้า ควรคำนึงถึงการปฏิบัติงานระบบโลจิสติกส์ภายในอาคาร โครงสร้าง คลังสินค้าสมัยใหม่สร้างขึ้นด้วยความสูงระดับ 18 เมตร หรือ 32 เมตร การใช้สอยพื้นที่ว่างเปล่าส่วนบนอากาศได้เต็มที่ในสภาวะที่ดินในเมืองมีราคาแพง ติดตั้งอุปกรณ์ปรับระดับความสูง-ต่ำของท่าเทียบคลังสินค้าให้รถบรรทุกสามารถเทียบท่าयरเพื่อความสะดวกในการขนถ่ายสินค้าระดับความสูงและความกว้างของประตูคลังสินค้าเปิดได้เต็มที่เพื่อให้รถบรรทุกสามารถเข้าไปได้โดยตรง พื้นที่คอนกรีตเสริมเหล็กสามารถรองรับน้ำหนักได้เต็มที่ 6,000 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ในขณะที่คลังสินค้าแบบเดิมมีขนาดความสูงถึงชายคาประมาณ 10 เมตร รองรับน้ำหนักได้ประมาณ 1,000-3,000 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ไม่คุ้มค่ากับการลงทุนออกแบบการจัดเก็บรักษาแบบทันสมัย ซึ่งต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการควบคุมรหัสสินค้าและบอกตำแหน่งจุดที่เก็บสินค้าเป็นแถวยาวและความสูงหลายระดับชั้น

กล่าวโดยสรุปกระบวนการในการจัดการสินค้านั้นประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ มากมายตั้งแต่การรับงานสินค้า การตรวจสอบสินค้า การจัดจำแนกประเภทสินค้า และเก็บสินค้าซึ่งในแต่ละหน่วยงานจะมีวิธีการจัดแยกสินค้าที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบท ความต้องการและนโยบายของหน่วยงานนั้น ๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดกระบวนการในการจัดการสินค้าดังกล่าวเป็นแนวทางในการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาล ประกอบด้วย การจัดเก็บสินค้า การออกแบบคลังสินค้าและการจัดแยกประเภทสินค้าการตรวจสอบสินค้า เป็นต้น

กลยุทธ์การจัดเก็บสินค้าในคลังสินค้า

James A. Tompkins ได้สรุปรูปแบบในการจัดเก็บสินค้านั้นออกเป็น 6 รูปแบบดังนี้ คือ

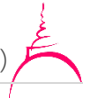
1. ระบบการจัดเก็บโดยไร้รูปแบบ

เป็นรูปแบบการจัดเก็บสินค้าที่ไม่มีการบันทึกตำแหน่งการจัดเก็บเอาไว้ในระบบ และสินค้าทุกชนิดสามารถจัดเก็บไว้ตำแหน่งใดก็ได้ในคลังสินค้าซึ่งพนักงานที่ปฏิบัติงานในคลังสินค้านั้นจะเป็นผู้รู้ตำแหน่งในการจัดเก็บรวมทั้งจำนวนที่จัดเก็บ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดเก็บนี้เหมาะสำหรับคลังสินค้าที่มีขนาดเล็กมีจำนวนสินค้าน้อยและมีจำนวนตำแหน่งที่จัดเก็บน้อยด้วย สำหรับในการทำงานในนั้นจะมีการแบ่งพนักงานที่รับผิดชอบเฉพาะเป็นโซน ๆ โดยที่แต่ละโซนนั้นไม่ได้มีแนวทางการปฏิบัติในเรื่องการจัดเก็บแล้วแต่พนักงานที่ปฏิบัติงานในโซนนั้น ๆ ดังนั้นจึงไม่ได้มีแนวทางที่เหมือนกัน จึงทำให้เกิดปัญหาการจัดเก็บหรือการที่หาสินค้านั้นไม่เจอในวันที่พนักงานที่ประจำในโซนนั้นไม่มาทำงาน

ข้อดีของรูปแบบนี้คือไม่ต้องการการบำรุงรักษาอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ และมีความยืดหยุ่นสูงส่วนข้อเสียมันเกิดความยุ่งยากในการหาสินค้าซึ่งขึ้นอยู่กับทักษะของพนักงานคลังสินค้าด้วย

2. ระบบจัดเก็บโดยกำหนดตำแหน่งตายตัว

แนวความคิดในการจัดเก็บสินค้านี้เป็นแนวคิดที่มาจากทฤษฎีกล่าวคือ สินค้าทุกชนิดนั้นจะมีตำแหน่งจัดเก็บที่กำหนดไว้ตายตัวซึ่งการจัดเก็บรูปแบบนี้เหมาะสำหรับคลังสินค้าที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนพนักงานที่ปฏิบัติงานไม่มากและมีจำนวนสินค้าที่จัดเก็บน้อยด้วย แนวคิดการจัดเก็บสินค้านี้จะมีข้อจำกัดหากเกิดกรณีที่สินค้านั้นมีการสั่งซื้อเข้ามาทีละมาก ๆ จนเกินจำนวน location ที่กำหนดไว้ของสินค้าชนิดนั้นหรือในกรณีที่สินค้า

ชนิดนั้นมีการสั่งซื้อเข้ามาน้อยในช่วงเวลานั้นจะทำให้เกิดพื้นที่ที่เตรียมไว้สำหรับสินค้าชนิดนั้นว่างซึ่งไม่เป็นการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในการจัดเก็บที่ดี

ข้อดีของรูปแบบนี้คือง่ายต่อการนำไปใช้ ง่ายต่อการปฏิบัติงานแต่มีข้อเสียคือการใช้พื้นที่จัดเก็บไม่ได้ไม่เต็มที่ต้องเสียพื้นที่จัดเก็บโดยเปล่าประโยชน์ในกรณีที่ไม่มีสินค้าอยู่ในสต็อก แต่ต้องใช้พื้นที่มากหลายตำแหน่งในการจัดเก็บสินค้าให้มากที่สุดซึ่งยากต่อการขยายพื้นที่จัดเก็บและยากต่อการจัดจำตำแหน่งจัดเก็บสินค้า

3.ระบบการจัดเก็บโดยจัดเรียงตามรหัสสินค้า

รูปแบบการจัดเก็บโดยใช้รหัสสินค้า (Part Number) มีแนวคิดใกล้เคียงกับการจัดเก็บแบบกำหนดตำแหน่งตายตัว (Fixed Location) โดยข้อแตกต่างกันจะอยู่ที่การเก็บแบบใช้รหัสสินค้านั้นจะมีลำดับการจัดเก็บเรียงกัน เช่น รหัสสินค้าหมายเลข A123 นั้นจะถูกจัดเก็บก่อนรหัสสินค้าหมายเลข B123 เป็นต้น ซึ่งการจัดเก็บแบบนี้จะเหมาะกับบริษัทที่มีความต้องการส่งเข้าและนำออกของรหัสสินค้าที่มีจำนวนคงที่เนื่องจากมีการกำหนดตำแหน่งการจัดเก็บไว้แล้วในการจัดเก็บแบบใช้รหัสสินค้านี้จะทำให้พนักงานรู้ตำแหน่งของสินค้าได้ง่ายแต่จะไม่มี ความยืดหยุ่นในกรณีที่องค์กรหรือบริษัทนั้นกำลังเติบโตและมีความต้องการขยายจำนวนสินค้าซึ่งจะทำให้เกิด ปัญหาเรื่องพื้นที่ในการจัดเก็บ

ข้อดีของรูปแบบนี้คือสะดวกต่อการค้นหาสินค้า การหยิบสินค้าและการนำไปใช้โดยไม่จำเป็นต้องมีการ บันทึกลงตำแหน่งสินค้า ส่วนข้อเสียนั้นรูปแบบนี้ไม่ยืดหยุ่นจึงยากต่อการปรับปริมาณความต้องการสินค้าและการ เพิ่มการจัดเก็บสินค้าใหม่จะมีผลกระทบต่อการจัดเก็บสินค้าเดิมทั้งหมดเพราะใช้พื้นที่จัดเก็บไม่ได้ไม่เต็ม

4.ระบบการจัดเก็บสินค้าตามประเภทของสินค้า

เป็นรูปแบบการจัดเก็บสินค้าตามประเภทของสินค้าหรือประเภทสินค้า โดยมีการจัดตำแหน่งการวาง คล้ายกับร้านค้าปลีกหรือตาม Supermarket ทั่วไปที่มีการจัดวางสินค้าในกลุ่มเดียวกันหรือประเภทเดียวกันไว้ ตำแหน่งที่ใกล้กัน ซึ่งรูปแบบในการจัดเก็บสินค้าแบบนี้จัดอยู่ในแบบ Combination system ซึ่งจะช่วยให้เพิ่ม ประสิทธิภาพในการจัดเก็บสินค้าคือมีการเน้นเรื่องการใช้งานพื้นที่จัดเก็บมากขึ้นและยังง่ายต่อพนักงานหยิบสินค้า ในการทราบถึงตำแหน่งของสินค้าที่จะต้องไปหยิบแต่ต้องระวังเรื่องพนักงานหยิบผิดสินค้า ดังนั้นพนักงานจึง จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องของสินค้าแต่ละชนิดหรือแต่ละยี่ห้อที่จัดอยู่ในประเภทเดียวกันเพราะอาจหยิบสินค้าผิด ชนิดได้

ข้อดีของรูปแบบนี้คือสินค้าถูกแบ่งตามประเภททำให้พนักงานผู้ปฏิบัติงานเข้าใจได้ง่าย การหยิบสินค้าทำ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะมีความยืดหยุ่นสูงแต่มีข้อเสียคือในกรณีที่สินค้าประเภทเดียวกันมีหลายรุ่น/ยี่ห้อ อาจ ทำให้หยิบสินค้าผิดรุ่น/ยี่ห้อได้ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องของสินค้าแต่ละชนิดหรือแต่ละยี่ห้อที่จะหยิบและการ ใช้สอยพื้นที่จัดเก็บดีขึ้นแต่ยังไม่ดีที่สุดสินค้าบางอย่างอาจยุ่งยากในการจัดประเภทสินค้า

5. ระบบการจัดเก็บที่ไม่ได้กำหนดตำแหน่งตายตัว

เป็นการจัดเก็บที่ไม่ได้กำหนดตำแหน่งตายตัวทำให้สินค้าแต่ละชนิดถูกจัดเก็บไว้ในตำแหน่งใดก็ได้ใน คลังสินค้า แต่รูปแบบการจัดเก็บแบบนี้จำเป็นต้องมีระบบสารสนเทศในการจัดเก็บและติดตามข้อมูลของสินค้าว่า จัดเก็บอยู่ในตำแหน่งใดโดยต้องมีการปรับปรุงข้อมูลอยู่ตลอดเวลาด้วย ซึ่งในการจัดเก็บแบบนี้จะเป็นรูปแบบที่ใช้ พื้นที่จัดเก็บอย่างคุ้มค่า เพิ่มการใช้งานพื้นที่จัดเก็บและเป็นระบบที่ถือว่ามีความยืดหยุ่นสูงเหมาะกับคลังสินค้าทุก ขนาด

ข้อดีของรูปแบบนี้คือสามารถใช้งานพื้นที่จัดเก็บได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด มีความยืดหยุ่นสูง ง่ายต่อการ ขยายการจัดเก็บ ง่ายในการปฏิบัติงาน ระยะทางเดินหยิบสินค้าไม่ไกล แต่มีข้อเสียคือต้องมีการบันทึกข้อมูลการจัด เก็บสินค้าอย่างละเอียดและมีประสิทธิภาพและต้องเข้มงวดในการติดตามการบันทึกข้อมูลการจัดเก็บ

6. ระบบการจัดเก็บแบบผสม

เป็นรูปแบบการจัดเก็บที่ผสมผสานหลักการของรูปแบบการจัดเก็บในข้างต้น โดยตำแหน่งในการจัดเก็บนั้นจะมีการพิจารณาจากเงื่อนไขหรือข้อจำกัดของสินค้าชนิดนั้น ๆ เช่น ถ้าหากคลังสินค้านั้นมีสินค้าที่เป็นวัตถุดิบอันตรายหรือสารเคมีต่าง ๆ รวมอยู่กับสินค้าอาหาร จึงควรแยกการจัดเก็บสินค้าอันตรายและสินค้าเคมีดังกล่าวให้อยู่ห่างจากสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดเก็บแบบกำหนดตำแหน่งตายตัว สำหรับพื้นที่ที่เหลือในคลังสินค้านั้น เนื่องจากการคำนึงถึงเรื่องการใช้งานพื้นที่จัดเก็บ ดังนั้นจึงจัดใกล้ที่เหลือมีการจัดเก็บแบบไม่ได้กำหนดตำแหน่งตายตัวก็ได้ โดยรูปแบบการจัดเก็บแบบนี้เหมาะสำหรับคลังสินค้าทุก ๆ แบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคลังสินค้าที่มีขนาดใหญ่และสินค้าที่จัดเก็บนั้นมีความหลากหลาย

ข้อดีของรูปแบบนี้คือมีความยืดหยุ่นสูงเป็นการประสานข้อดีจากทุกระบบการจัดเก็บสามารถปรับเปลี่ยนการจัดเก็บได้ตามสภาพของคลังสินค้าทำให้สามารถควบคุมการจัดเก็บได้เป็นอย่างดีและขยายการจัดเก็บได้ง่าย แต่มีข้อเสียอาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสับสนเนื่องจากมีระบบการจัดเก็บมากกว่า 1 วิธีและการใช้ประโยชน์จากพื้นที่จัดเก็บมีความไม่แน่นอนเปลี่ยนได้ตลอดเวลา (James A. Tompkins , 1998)

นอกจากนี้ Charles, G.P. ได้เสนอแนวคิดในการจัดเก็บสินค้าไว้ 2 แนวคิด (Charles, G.P., 2016) ดังนี้

1. การจัดเก็บแบบสุ่ม (Random Storage) ซึ่งเป็นเทคนิคในการจัดเก็บสินค้าวิธีหนึ่งที่ทำกรเก็บสินค้า ณ จุดหรือตำแหน่งที่ว่างได้ทั่วคลังสินค้า เนื่องจากการไม่มีการกำหนดพื้นที่ไว้เฉพาะสำหรับสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่ง

2. การจัดเก็บตามปริมาณความต้องการหยิบสินค้า (Volume-based Storage) ซึ่งเป็นเทคนิคการจัดเก็บสินค้าที่มีความต้องการสูงไว้อยู่ใกล้กับประตูเข้าออกเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะการจัดเก็บสินค้าแบบสุ่ม (Random Storage) และแบบตามปริมาณความต้องการหยิบสินค้า (Volume-based Storage) มีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันคือการจัดเก็บแบบ Volume-based Storage นั้นจะช่วยลดเวลาและระยะทางในการหยิบสินค้าแต่ข้อเสียคือทำให้เกิดความแออัดในช่องทางเดินที่เก็บสินค้าและทำให้เกิดความไม่สมดุลในการใช้พื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า สำหรับจัดเก็บแบบสุ่ม (Random Storage) นั้นจะเป็นวิธีที่มีการใช้ประโยชน์ของพื้นที่จัดเก็บได้ทั่วทั้งคลังสินค้าซึ่งจะช่วยลดความแออัดของช่องทางเดินลงไปได้แต่ข้อเสียคือทำให้เสียเวลาในการหยิบสินค้ามากเนื่องจากสินค้าที่มีการหยิบบ่อยนั้น อาจมีพื้นที่จัดเก็บที่อยู่ไกลจากประตู เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดเก็บสินค้าผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชน

แนวทางการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชน

ผลการสังเคราะห์พบว่าแนวทางการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชนจากการสังเคราะห์งานวิจัยของ คำนาย อภิรัชญาสกุล จรินทร์ อาสาทรงธรรม ธัญดา ใจไหมคร้าม ประพันธ์ พลาหาญ วรัญญา สาสมจิตต์ และวราภรณ์ สารอินมูล สามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดการคลังสินค้าได้ดังนี้

1. การจัดการพื้นที่ โดยการจัดการพื้นที่คลังสินค้าให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการเขียนแผนผังคลังสินค้าโดยมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นโซนต่าง ๆ เพื่อแยกประเภทของวัตถุดิบแต่ละประเภทออกจากกัน เพิ่มความเร็วในการจัดเก็บวัตถุดิบและการนำวัตถุดิบไปใช้งาน สร้างความสมดุลระหว่างการจัดหาพื้นที่ที่มีขนาดกว้างเพียงพอสำหรับคลังสินค้าและในขณะเดียวกันก็ต้องมีพื้นที่เพียงพอสำหรับพนักงานในการเคลื่อนย้ายสินค้าด้วย โดยใช้วิธีการแบ่งพื้นที่สำหรับรับสินค้าใหม่ที่เข้ามาและวางสินค้าใหม่ มีพื้นที่หลักในการจัดเก็บสินค้านั้นมีพื้นที่จัดเก็บสินค้าส่วนเกิน, หมดอายุ, หรือสินค้าค้างสต็อก และมีพื้นที่บรรจุภัณฑ์หรือโซนแพ็คสินค้า ในขั้นนี้ดำเนินการดังนี้ (จรินทร์ อาสาทรงธรรม, 2554)

1.1 การวางแผนผังพื้นที่ในคลังสินค้า โดยการกำหนดพื้นที่ในการจัดเก็บสินค้าด้วยการแยกประเภท ชนิด ขนาด การกำหนดตำแหน่งอย่างชัดเจน ด้วยการกำหนดจุดรับสินค้า จุดกระจายสินค้า การวางระบบเส้นทางจราจรภายในคลังสินค้าทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้า การกำหนดตำแหน่งของสินค้าแต่ละประเภทเห็นได้เด่นชัด (ธัญดา ใจไหมคร้าม, 2558)

1.2 การแบ่งโซนสินค้า จำแนกตามประเภทของสินค้าเพื่อให้สะดวกในการหยิบใช้

2. ระบบการรับสินค้า แยกประเภทสินค้าและส่งออกสินค้า โดยการรับสินค้าซึ่งเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตเข้าสู่ระบบคลังสินค้าตามคำสั่งซื้อของบริษัทซึ่งการจัดจุดรับและส่งสินค้าทำให้การปฏิบัติงานเกิดความรวดเร็ว การตรวจสอบสินค้าเกิดความถูกต้องเป็นระเบียบ โดยต้องดำเนินการดังนี้

2.1 ติดป้ายกำกับในคลังสินค้า การจัดการคลังสินค้าจะมีประสิทธิภาพได้ จำเป็นต้องติดป้ายชื่อตำแหน่งสำหรับสต็อกสินค้าและมีป้ายกำกับให้ชัดเจนว่าสินค้าประเภทใดอยู่ตำแหน่งใดโดยมีหลักการคือ การใช้ตัวอักษรผสมกับตัวเลขในการตั้งชื่อ เพื่อง่ายต่อการเข้าใจ (ประพันธ์ พลาหาญ, 2559)

2.2. งานจัดส่งสินค้า การจัดส่งหรือการจ่ายสินค้าให้แก่ผู้รับหรือการคืนสินค้าให้แก่ผู้ฝาก หรือผู้มีสิทธิในการรับสินค้าคืนสำหรับกรณีคลังสินค้าสาธารณะ ในระบบการบริหารพัสดุนั้นการเก็บรักษาในคลังสินค้า (วรารณ สารอินมูล, 2558)

2.3 การนำออกจากที่เก็บ การนำสินค้าออกจากที่เก็บเพื่อการจัดส่งเป็นการเลือกเอาสินค้าจากพื้นที่ต่าง ๆ ในคลังสินค้ามารวมกันไว้ (วรัญญา สาสมจิตต์, 2559)

2.4 การเก็บสินค้า ฐานข้อมูลจะมีการตรวจสอบขนาดของพื้นที่และชั้นเก็บของต่าง ๆ ว่ามีขนาดและน้ำหนักเท่าไร เพียงพอต่อสินค้าที่จะนำมาเก็บหรือไม่ และจำแนกประเภทของสินค้าไปเก็บไว้ในพื้นที่ที่เหมาะสมหรือตามเงื่อนไขที่ ต้องการแล้วทำการบันทึกลงในระบบฐานข้อมูลในระบบการควบคุมสินค้าคงคลังต่อจากนั้นระบบจะทำการกำหนดลำดับงานและเส้นทางในการจัดเก็บสินค้าที่เหมาะสม

2.5 หยิบสินค้า เมื่อคลังสินค้าได้รับใบสั่งสินค้าจากลูกค้า เจ้าหน้าที่คลัง สินค้าจะต้องออกไปหยิบสินค้าที่กำหนดไว้ตามคำสั่ง สินค้าอาจอยู่กระจัดกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ หลังจากหยิบแล้วจะนำกลับมาที่จุดรับของหรือจุดส่งของโปรแกรมจะทำการประมวลผลข้อมูลจากฐานข้อมูลและจัดเรียงลำดับก่อนหลังการหยิบสินค้าตามเงื่อนไขที่กำหนด

2.6 การตรวจสอบยอดสินค้า ผู้ใช้ในคลังสินค้าสามารถทำการตรวจนับสินค้าเฉพาะบางส่วนหรือตามที่ต้องการ ภายในเวลาที่กำหนดโดยอาศัยการประมวลผลจากฐานข้อมูลแบบ Real time หรือสามารถตรวจนับในขณะที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ โดยที่ระบบ Cycle count สามารถเชื่อมต่อกับระบบ Mobile network ซึ่งจะทำให้การตรวจนับสินค้ามีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

3. ใช้ระบบ Mobile network ระบบ Mobile network อนุญาตให้ผู้ใช้หรือผู้เกี่ยวข้องเฉพาะสามารถติดต่อส่งผ่านข้อมูลเชื่อมต่อระหว่างอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ภายในคลังสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีไร้สาย เช่น เครื่องอ่านบาร์โค้ดแบบพกพา (Portable barcode) หรือ PDA นอกจากนี้ยังช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายในคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย เช่น ในระบบการหยิบสินค้า ในบางครั้งขณะที่พนักงานกำลังหยิบสินค้าอาจจะมี Order ใหม่เข้ามา ระบบจะทำการตรวจสอบว่าพนักงานคนนั้นสามารถหยิบสินค้าภายใน Order ใหม่ได้หรือไม่ พร้อมทั้งตรวจสอบค่าดัชนีประสิทธิภาพ (ระยะเวลา, ระยะทาง หรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหยิบสินค้าทั้งหมด) ถ้าผลของการประมวลผลพบว่าคำสั่งซื้อ หรือ Order ใหม่ที่เข้าหากส่งให้พนักงานหยิบสินค้าคนนั้นไม่ขัดแย้งกับเงื่อนไข และค่าดัชนีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ระบบก็จะส่งข้อมูลและแทรกรายการของสินค้าที่จะหยิบภายใน Order ใหม่ไปยังเครื่อง PDA ของพนักงานหยิบสินค้า หรือคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กที่ติดตั้งอยู่กับรถฟอร์คลิฟท์ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่สามารถหยิบสินค้าได้ทันทีทำงานได้อย่างต่อเนื่องและมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีโปรแกรมสำเร็จรูปที่สามารถควบคุมการรับสินค้า การจัดเก็บ และการกระจายสินค้า ทำให้ตรวจสอบสินค้าคงเหลือได้ง่าย อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบข้อมูลการรับสินค้าและการจัดเก็บ สามารถรู้ตำแหน่งในการจัดเก็บสินค้าได้ชัดเจน

5. ระบบการควบคุมด้วยสายตา หมายถึง ระบบควบคุมการปฏิบัติงานด้วยการมองเห็น การใช้สัญลักษณ์ เช่น รูปภาพ ตัวอักษร เป็นต้น ช่วยในด้านการบริหารจัดการคลังสินค้า การรับสินค้า การจัดเก็บ และการกระจายสินค้า (เทคนิคและเครื่องมือในการเพิ่มผลผลิต, 2558)

6. จัดการบุคลากรควบคุมคลังสินค้า ต้องมีการอบรมพนักงานด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย พนักงานจ่ายสินค้าและพนักงานบันทึกการจ่ายสินค้า โดยจะมีการจัดตาราง อบรมภายในแผนก เพื่อการฝึกอบรมเรื่องวิธีการรับ-จ่ายสินค้าให้ถูกต้อง และพนักงานบันทึกการจ่ายสินค้า รับเอกสารในระบบไม่ตรงกับ Locator ที่แจ้งไป ในส่วนของทีมบันทึกข้อมูล (Data team) มีการตรวจทานเอกสารใบรับสินค้าและใบรายการจ่ายสินค้าอีกรอบ พร้อมลงชื่อกำกับในการตรวจสอบเบื้องต้น (Cross check) รายการเพื่อเป็นการป้องกันการตัดรายการ สินค้าไม่ครบตามรายการในใบเบิก

สรุป

ผลจากการศึกษาได้แนวทางการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลเอกชนดังนี้ 1) การจัดการพื้นที่ โดยการจัดการพื้นที่คลังสินค้าให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย 2)ระบบการรับสินค้าต้อง แยกประเภทสินค้าและส่งออกสินค้า โดยการรับสินค้าซึ่งเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตเข้าสู่ระบบคลังสินค้าตามคำสั่ง 3) ใช้ระบบ Mobile network ระบบ Mobile network โดยการอนุญาตให้ผู้ใช้หรือผู้เกี่ยวข้องเฉพาะสามารถติดต่อส่งผ่านข้อมูลเชื่อมต่อระหว่างอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ภายในคลังสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีไร้สาย เช่น เครื่องอ่านบาร์โค้ดแบบพกพา (Portable barcode) หรือ PDA 4) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูปที่สามารถควบคุมการรับสินค้า การจัดเก็บและการกระจายสินค้า5) ระบบการควบคุมด้วยสายตาเป็นระบบควบคุมการปฏิบัติงานด้วยการมองเห็น และ6)จัดการบุคลากรควบคุมคลังสินค้าโดยการอบรมพนักงานด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยพนักงานจ่ายสินค้าและพนักงานบันทึกการจ่ายสินค้า โดยจะมีการจัดตาราง อบรมภายในแผนก ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้โรงพยาบาลเอกชนใช้เป็นแนวทางในการจัดการคลังสินค้าในโรงพยาบาลของตนเองได้

เอกสารอ้างอิง

- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2550). การจัดการคลังสินค้า. กรุงเทพมหานคร: โฟกัสมีเดีย.
- จรินทร์ อาสาทรงธรรม. (2554). เทคโนโลยีสำหรับโลจิสติกส์ยุคใหม่. วารสารนักบริหาร, 31(4), 8-14.
- ดับเบิลโซลูชัน. (2565). การจัดการคลังสินค้า. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <http://www.double-solutions.co.th/software/warehouse-management>
- เทคนิคและเครื่องมือในการเพิ่มผลผลิต. (2558). Blogger. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2566 จาก <https://tools4pro.blogspot.com/>
- ธัญดา ใจใหม่คราม. (2558). การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า กรณีศึกษา คลังสินค้านารายณ์บุรี กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ประพันธ์ พลาหาญ. (2559). การเพิ่มประสิทธิภาพคลังสินค้า กรณีศึกษาบริษัทผลิตเครื่องปรับอากาศ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วรัญญา สาสมจิตต์. (2559). การศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังวัตถุดิบ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วราภรณ์ สารอินมุล. (2558). การศึกษาความพร้อมของพนักงานแผนกคลังสินค้ากับการใช้โปรแกรมระบบบริหารจัดการคลังสินค้า. วารสารวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, 1(2), 74-82.
- แสนยานุภาพ นามวงศ์ และจारी ทองคำ. (2565). การพัฒนาระบบจัดการคลังสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาห้างหุ้นส่วนจำกัดโปรฟาร์ม. วารสารวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยีประยุกต์, 4(1), 62-70.
- Charles, G.P. (2016). Considerations in order picking zone configuration. Journal of Operation and Production Management, 5 (1), 793-805.
- James A. Tompkins . (1998). The Warehouse Management Handbook : the second edition. New York: Mcgraw-Hill.

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ*

THE PROBLEMS AND OBSTACLES OF COMPETENCY DEVELOPMENT OF PERSONAL ASSISTANTS

วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์* และขวัญณิกสิธ รัชตะวรรณ

Wipapan Trakoonsantirat and Kwannapis Ratchathawan

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani, Thailand

*Corresponding author E-mail: wipapan.t@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ 2) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ การวิจัยใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 กลุ่ม ในจังหวัดเลย มุกดาหาร ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ อุบลราชธานี ยโสธร รวมถึงผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ ประกอบด้วย ความแตกต่างของวิธีการพัฒนาระหว่างการฝึกปฏิบัติกับการปฏิบัติงานจริง อุปสรรคจากการอบรมแบบออนไลน์ ระยะเวลาการอบรมบางส่วนเห็นว่ามีมากเกินไป บางส่วนเห็นว่าฝึกปฏิบัติได้ไม่ครบ ขาดกิจกรรมช่วงการแพร่ของโรคระบาด การเดินทางไม่สะดวก เนื้อหาแตกต่างจากการปฏิบัติในพื้นที่จริง และปัญหาการสื่อสาร การประสานงานสำหรับข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: รูปแบบและวิธีการพัฒนาต้องการฟื้นฟูเนื้อหาเดิมและยกระดับความรู้และทักษะใหม่ การอบรมทั้งแบบในที่ตั้งและออนไลน์ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ช่วยคนพิการ ศึกษาดูงานกับเครือข่ายต่างพื้นที่ จัดทำสื่อสำหรับอำนวยความสะดวกให้ผู้ช่วยคนพิการได้ใช้พัฒนาตนเอง เนื้อหาสำหรับการพัฒนาแบ่งเป็นการประสานงานเพื่อหาทุน การฝึกอาชีพ การเขียนรายงาน ผลการปฏิบัติงานด้วยรูปแบบที่สะดวก และการเขียนโครงการ การกระจายบทบาทผู้จัดฝึกอบรมให้แก่หน่วยงานในพื้นที่ การเพิ่มกลุ่มเป้าหมายและกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าอบรม และการกำกับติดตามพัฒนาการหลังฝึกอบรม 2) ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ เพิ่มจำนวนผู้ช่วยคนพิการเพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการ และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ คือ การจัดทำฐานข้อมูลผู้ช่วยคนพิการสำหรับบริหารจัดการการจัดบริการให้แก่คนพิการ

คำสำคัญ: ผู้ช่วยคนพิการ, ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะ, ข้อเสนอแนะ

Abstract

This article was a part of the research, aimed to study 1) problems and obstacles of competency development of personal assistants (PA) and suggestions of competency development of personal assistants. The research used Research and Development Methodology with Semi - structure interviews. 7 Groups of key informants had been interview in Loei, Mukdahan,

* Received June 29, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 25, 2023

Roi-et, Buriram, Ubon Ratchathani, Yasothon, including the director and officer of department of empowerment of persons with disabilities. Research findings found that the problems and obstacles of personal assistants' competency development consist of the difference of development way between workshop and on-the-job training, the obstacle from online training; training period: some informants reflect too long period, but others feel incompletely practice; lack of activities during spread of the epidemic; inconvenient transportation; the difference of content and field practice; and communication & coordination problems. For suggestions, consist of 1) Human resource development-oriented regarding types and ways of development: upskilling and reskilling; on-site and online training; experience sharing between personal assistants; field trips with network; media preparation to facilitate personal assistant's self-development; the contents of developments consist of coordinating for fund raising, career development, using convenient format for performance report writing; empowering the roles of trainers to local agency; expanding the audience and qualifying the trainees; post-training monitoring. 2) Human resource management-oriented; increasing in numbers of personal assistants, compensations and benefits. 3) Management-oriented; personal assistants' database preparation for service management of people with disabilities.

Keywords: Personal Assistant, Problems and Obstacles of Competency Development, Suggestions

บทนำ

บริการผู้ช่วยคนพิการ เป็นหนึ่งในบริการซึ่งเป็นสิทธิของคนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้ระบุเกี่ยวกับผู้ช่วยคนพิการ ว่าเป็นบุคคลซึ่งทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการเฉพาะบุคคลเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรที่สำคัญในการดำรงชีวิต (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556) ปัจจุบันกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานของรัฐหลักที่ทำหน้าที่จัดอบรมผู้ช่วยคนพิการอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินการจัดอบรมในปัจจุบัน เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 จึงมีการปรับรูปแบบการอบรมจากจัดในที่ตั้งเป็นรูปแบบออนไลน์ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565) เมื่อพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่ผู้ช่วยคนพิการให้บริการนั้น คือ คนพิการ พบว่า จำนวนคนพิการที่มีบัตรคนพิการทั่วประเทศจากข้อมูลสถานการณ์คนพิการ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2566 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,180,178 คน เป็นคนพิการในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด จำนวน 853,418 คน รองลงมาเป็นภาคเหนือ จำนวน 486,771 คน ภาคกลางและภาคตะวันออก จำนวน 460,506 คน ภาคใต้ จำนวน 275,998 คน กรุงเทพมหานคร จำนวน 103,484 คน และไม่ระบุพื้นที่ จำนวน 1 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566) จากข้อมูลสถิติคนพิการของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจำนวนคนพิการสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการตามสิทธิของคนพิการจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นมากขึ้นไปด้วย ทั้งนี้ การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ผู้ช่วยคนพิการหนึ่งคนสามารถให้บริการคนพิการได้สูงสุดไม่เกินจำนวน 5 คน (นฤนธร รอดทอง, 2564) นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาอัตราส่วนระหว่างจำนวนผู้ช่วยคนพิการที่มีอยู่ในปัจจุบัน กับจำนวนคนพิการระดับรุนแรงทั่วประเทศ คิดเป็นอัตราส่วนผู้ช่วยคนพิการหนึ่งคนต่อคนพิการถึง 200 คน (Thisable.me, 2565) หรือหากเปรียบเทียบโอกาสที่คนพิการทุกคนจะได้รับการบริการผู้ช่วยคนพิการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่พิจารณาการจัดบริการคนพิการเพียง

เฉพาะคนที่พิการระดับรุนแรงช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลยเท่านั้น เพื่อให้ผู้ช่วยคนพิการช่วยดูแลอำนวยความสะดวกในเรื่องอื่นจำเป็น และตรงตามความต้องการของคนพิการตามสภาพความพิการ จะพบว่า จำนวนผู้ช่วยคนพิการที่ต้องมีเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนคนพิการทั้งหมดที่มีอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามอัตราส่วน 1 : 5 เท่ากับ 170,684 คน ขณะที่ทั่วประเทศ จำเป็นจะต้องมีจำนวนผู้ช่วยคนพิการทั้งสิ้น จำนวนถึงเกือบครึ่งล้านคน (436,036 คน)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นศาสตร์และศิลป์ของการบริหารทรัพยากรหลักที่สำคัญ นั่นคือ คนเมื่อเปรียบเทียบกับวงจรชีวิต การบริหารทรัพยากรมนุษย์จะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการหาคนที่เหมาะสมเพื่อปฏิบัติงานตามพันธกิจขององค์กร เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ เมื่อแต่ละคนปฏิบัติงานในองค์กรจะเริ่มเข้าสู่ขั้นตอนของการเติบโตผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงาน ได้รับค่าตอบแทนทั้งส่วนที่เป็นเงินและไม่ใช่งานซึ่งถูกเชื่อมโยงจากการบริหารผลงาน และการนำมาใช้ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนตามผลงาน หรือเรียกอีกอย่างว่า การจ่ายค่าตอบแทนจูงใจ (กัลยาณี เสนาสุ, 2556) การจัดสวัสดิการที่จำเป็น เพียงพอ เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงาน ตลอดระยะเวลาของการถูกจ้างตามเงื่อนไขประเภทของการจ้างงาน จนกระทั่งสิ้นสุดการจ้าง โดยอาจเป็นการเกษียณอายุ การเลิกจ้าง การลาออกจากงาน กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะเริ่มเข้าสู่วงจรใหม่ของการพิจารณาหาคนที่เหมาะสมเพื่อเข้ามาปฏิบัติงานแทนที่ตำแหน่งที่ว่างลง เพื่อไม่ให้เกิดการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักขององค์กรจะต้องหยุดชะงัก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตขั้นพื้นฐาน และเป้าหมายขององค์กร ขณะที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งช่วยผลักดันให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กร จากการกำหนดนโยบาย และการดำเนินการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญของผู้ปฏิบัติงานขององค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา การเรียนรู้ และการจัดการความรู้ ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรประมวลได้เป็นสองกลุ่ม คือ ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่ใช้ในกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยอย่างแรก เป็นปัญหาและอุปสรรคทั้งจากผู้บริหารที่ไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตัวผู้ปฏิบัติงานเองที่ไม่เห็นประโยชน์ของการพัฒนาตนเอง หรือเกิดจากความเข้าใจผิดที่มองว่าตนเองเก่งมากพอแล้ว และผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรม เช่น วิทยากรจัดฝึกอบรมไม่มีความพร้อม ขาดประสบการณ์ ขาดเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือเน้นตนเองเป็นศูนย์กลาง กับปัญหากลุ่มหลังเป็นเรื่องของสถานที่ อุปกรณ์ ระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมไม่เหมาะสม (สุจิตรา ธนानันท์, 2550) ปัจจุบันมีการนำแนวคิดสมรรถนะมาประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพของพนักงานและส่งผลให้สามารถทำงานได้ตรงตามความคาดหวังขององค์กร สมรรถนะเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะที่ทำให้ทำงานได้สำเร็จ แบ่งเป็นสมรรถนะหลักที่ทุกคนจะต้องมี เพื่อผลักดันให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ และเป้าหมายขององค์กร สมรรถนะทางการจัดการ เป็นทักษะเพื่อใช้บริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กร สมรรถนะจำแนกตามกลุ่มงาน เป็นคุณลักษณะร่วมของพนักงานที่ทำงานกลุ่มงานเดียวกัน สมรรถนะในการปฏิบัติงาน ขึ้นอยู่กับเนื้องานที่แต่ละบุคคลปฏิบัติ และสมรรถนะเฉพาะบุคคลเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคน (สุกัญญา รัตติธรรมโชติ, 2550) ทั้งนี้ ปัญหา อุปสรรคของการนำแนวคิดสมรรถนะมาใช้ในองค์กร คือ ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และขาดการเชื่อมโยงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2551)

การบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศไทย ปัจจุบันยังไม่มีกำหนดสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ ขณะที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มจำนวนผู้ช่วยคนพิการของประเทศไทย ดำเนินการผ่านการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการระดับพื้นฐาน พ.ศ. 2555 โดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวง

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ออกแบบรายวิชาครอบคลุมความรู้และทักษะที่ผู้ช่วยคนพิการจะนำไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง และการจัดทำคู่มือบริการผู้ช่วยคนพิการเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ ได้รู้และเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยคนพิการ สิทธิของคนพิการ แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระ เพื่อให้คนพิการที่ได้รับการบริการผู้ช่วยคนพิการสามารถประกอบกิจวัตรประจำวัน ดูแลตนเอง และสามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคม ทำงานหาเลี้ยงชีพตนเองได้ในกรณีที่มิได้ประสบความสำเร็จรุนแรง (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้พยายามขยายจำนวนผู้ช่วยคนพิการด้วยการจัดฝึกอบรมขึ้นตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งวิธีการตั้งแต่ระยะแรกของการฝึกอบรมใช้รูปแบบการฝึกอบรมในที่ตั้งและได้ดำเนินการขยายภาคีเครือข่าย ผู้ปฏิบัติงาน คือ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) โดยรับสมัครจากอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เพื่อเป็นเครือข่ายการประสานงานเกี่ยวกับกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ และการฝึกอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เชี่ยวชาญด้านคนพิการ (อพมก.) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเครือข่ายของการพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่อาสาสมัครเพื่อช่วยพัฒนาสมรรถภาพคนพิการในพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี, 2564); (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสิงห์บุรี, 2564) ต่อมาเมื่อมีการแพร่ระบาดของโควิด - 19 ในระยะหลัง ผู้จัดอบรมจึงปรับรูปแบบเป็นการจัดอบรมแบบออนไลน์ ซึ่งนับเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรกำลังคนในส่วนของผู้ช่วยคนพิการได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนคนพิการทั่วประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ภูมิภาคที่มีจำนวนคนพิการมากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อพิจารณาในมุมมองของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านกำลังคนนับเป็นภาระหนักของผู้ปฏิบัติงานด้านคนพิการในพื้นที่ และเป็นอุปสรรคที่ทำให้คนพิการขาดโอกาส ไม่ได้รับการบริการผู้ช่วยคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งได้ระบุไว้เกี่ยวกับผู้ช่วยคนพิการว่าเป็นบุคคลซึ่งทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการในการดำรงชีวิต การทำกิจวัตรประจำวัน หรือการอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิต และการทำกิจกรรมในสังคมตามต้องการของคนพิการ

ปัญหาและอุปสรรคของการบริการผู้ช่วยคนพิการของประเทศไทยในปัจจุบัน นอกจากการขาดแคลนผู้ช่วยคนพิการแล้ว จากการฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ พบว่า ผู้เข้าอบรมทั้งหมดไม่ได้ผ่านการอบรมครบทุกคน และมีผู้ที่ผ่านการอบรมแล้วบางส่วนไม่ได้ปฏิบัติงานจริง เมื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการฝึกอบรมเป็นแบบออนไลน์ทำให้เกิดอุปสรรคเรื่องการฝึกปฏิบัติ และคำตอบแทนของผู้ช่วยคนพิการน้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิต การรายงานการปฏิบัติงานยังคงเป็นรูปแบบเอกสาร (Thisable.me, 2565); (กิตติวัฒน์ ฉัตรศรีโพธิ์ และคณะ, 2558) ขณะที่การบริการผู้ช่วยคนพิการในต่างประเทศ จากผลงานวิจัยในประเทศสวีเดน สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป พบปัญหาอุปสรรค ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานหลายประการ ซึ่งไม่ได้แตกต่างไปจากปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ แม้ว่าบางประเทศระบบการบริการผู้ช่วยคนพิการ คนพิการจะมีทางเลือกโดยสามารถเป็นผู้จ้างผู้ช่วยคนพิการได้เองโดยตรง แต่พบว่า มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนผู้ช่วยคนพิการ ผู้ช่วยคนพิการได้รับค่าตอบแทนต่ำ และไม่มีสวัสดิการ ผู้ช่วยคนพิการมีปัญหาสุขภาพ มีความเครียด ความเหนื่อยล้า ปัญหาทางจิตใจจากการปฏิบัติงาน ช่วงเวลาการทำงานไม่เหมาะสม เวลาพักไม่แน่นอน ภาวะหมดไฟในการทำงาน ต้องการปลดเกษียณตนเอง ขณะที่คนอายุน้อยจะออกจากงานผู้ช่วยคนพิการมากกว่าคนสูงอายุ ขาดหัวหน้างาน และขาดเพื่อนร่วมงานที่จะคอยให้คำปรึกษา ขาดความรู้ที่เพียงพอในการดูแลคนพิการ ขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน รัฐและท้องถิ่นขาดความสนใจในการฝึกอบรมและพัฒนาผู้ช่วยคนพิการ ขัดจำกัดเรื่องงบประมาณสนับสนุนการจ้างผู้ช่วยคนพิการ และผู้กำหนดนโยบายและสื่อสารมวลชนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยคนพิการ (Mladenov, T., 2012); (Ahlström, G. & Wadensten, B., 2012); (Butler, S.S. et al., 2010) จากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้า ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคของ

การพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการจากความเห็นของผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับผู้ช่วยคนพิการ จะได้นำไปใช้วางแผนกำหนดนโยบายและบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 กลุ่ม ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดกลุ่มปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มี 7 กลุ่ม จำนวนรวมทั้งหมด 245 คน ได้แก่ ผู้ช่วยคนพิการที่ปฏิบัติงานในปัจจุบัน 183 คน คนพิการที่มีผู้ช่วยคนพิการดูแล 42 คน เจ้าหน้าที่รัฐสังกัดสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด 6 คน บุคลากรทางการแพทย์ 6 คน และบุคลากรขององค์กรด้านคนพิการ 6 คน ทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ 6 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนระหว่างจำนวนผู้ช่วยคนพิการต่อจำนวนคนพิการ สัดส่วนมาก ปานกลาง และน้อย อย่างละสองจังหวัด เพื่อให้สามารถสะท้อนภาพของปัญหาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ใช้การสุ่มแบบลูกโซ่ โดยให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัดเป็นผู้ระบุผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเจาะจงสัมภาษณ์ผู้บริหารสังกัดกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 1 คน และเจ้าหน้าที่กองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 1 คน เพื่อให้เห็นภาพรวมของปัญหาจากระดับบริหารและผู้ปฏิบัติจากส่วนกลาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 7 แบบสัมภาษณ์ตามจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ 1 ข้อ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ 1 ข้อ การกำหนดคำถามสัมภาษณ์ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการฝึกอบรมและพัฒนาผู้ช่วยคนพิการ และให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประเมินคำถามเพื่อนำไปใช้หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด ปรับปรุงคำถามตามข้อเสนอแนะกรณีที่คำถามมีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 ซึ่งไม่พบคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 แต่อย่างใด หลังจากนั้นจึงได้นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะวิจัยได้ดำเนินการประสานผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์ นัดหมายเพื่อลงพื้นที่ก่อนการสัมภาษณ์ มีการขออนุญาตบันทึกเสียงก่อนสัมภาษณ์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งสิ้น 219 คน แบ่งเป็นผู้ช่วยคนพิการที่ปฏิบัติงานในปัจจุบัน 129 คน คนพิการที่มีผู้ช่วยคนพิการดูแล 66 คน เจ้าหน้าที่รัฐสังกัดสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด 6 คน บุคลากรทางการแพทย์ 6 คน บุคลากรขององค์กรด้านคนพิการ 10 คน ผู้บริหารสังกัดกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 1 คน และเจ้าหน้าที่กองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 1 คน เมื่อได้รับข้อมูลครบถ้วน อิ่มตัว ไม่มีประเด็นใดเพิ่มเติม ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาเรียบเรียง จัดกลุ่มจำแนกออกเป็นปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากงานวิจัยนี้ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 7 กลุ่ม สามารถจำแนกปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะ ของผู้ช่วยคนพิการ	ผู้ให้ข้อมูล						
	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6	กลุ่ม 7
วิธีการพัฒนา	✓	x	x	x	x	✓	✓
เนื้อหาของหลักสูตร	✓	x	✓	✓	x	x	x
ระยะเวลาการอบรมของหลักสูตรมากเกินไป	✓	x	x	✓	x	x	x
ระยะเวลาการอบรมของหลักสูตรน้อยเกินไป	✓	x	x	x	x	x	x
การจัดอบรมไม่ต่อเนื่อง	✓	x	x	x	x	x	x
ความไม่สะดวกของการเดินทาง	✓	x	x	✓	x	x	x
การสื่อสารและการประสานงาน	✓	x	✓	x	✓	x	x
การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมอบรม	✓	x	✓	x	x	✓	✓

หมายเหตุ:

กลุ่ม 1 หมายถึง ผู้ช่วยคนพิการที่ปฏิบัติงานในปัจจุบัน

กลุ่ม 2 หมายถึง คนพิการที่มีผู้ช่วยคนพิการดูแล

กลุ่ม 3 หมายถึง เจ้าหน้าที่รัฐสังกัดสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด

กลุ่ม 4 หมายถึง บุคลากรทางการแพทย์

กลุ่ม 5 หมายถึง บุคลากรขององค์กรด้านคนพิการ

กลุ่ม 6 หมายถึง ผู้บริหารสังกัดกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

กลุ่ม 7 หมายถึง เจ้าหน้าที่กองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

1.1 วิธีการพัฒนา

การฝึกปฏิบัติในช่วงฝึกอบรมกับการปฏิบัติกับกรณีจริงในสถานที่จริงแตกต่างกัน ทำให้ผู้ช่วยคนพิการต้องอาศัยการปรับตัว เรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม และสอบถามผู้ควบคุม ผู้ดูแลคนพิการ และผู้ช่วยคนพิการอื่น โดยเฉพาะในเวลาที่คนพิการมีอารมณ์แปรปรวน ผู้ช่วยคนพิการจะต้องหาเทคนิคเพื่อให้อารมณ์เย็นลง (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565) ข้อจำกัดในการฝึกปฏิบัติทำให้ได้รับการฝึกปฏิบัติไม่ครบทุกคนเนื่องจากเวลาจำกัด (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565) ขณะที่การฝึกอบรมในระยะหลังเป็นรูปแบบออนไลน์ซึ่งไม่สะดวกในการฝึกปฏิบัติ และอุปสรรคจากฤดูกาลช่วงฤดูฝน ทำให้เป็นปัญหาเรื่องสัญญาณอินเทอร์เน็ต ขณะที่หน่วยงานส่วนกลางได้ให้ความเห็นว่า การจัดฝึกอบรมรูปแบบออนไลน์เกิดขึ้นจากข้อเรียกร้องในพื้นที่ซึ่งอยากให้มีการจัดกิจกรรมขึ้น และยังพบปัญหาจากการขาดการเตรียมสื่อคลิปวิดีโอประกอบการฝึกอบรมรูปแบบออนไลน์

1.2 เนื้อหาของหลักสูตร

การปฏิบัติงานจริงของผู้ช่วยคนพิการมีความหลากหลาย ขณะที่เนื้อหาที่ได้รับจากการฝึกอบรมเป็นอีกแบบหนึ่งซึ่งแตกต่างกัน ทำให้ผู้ช่วยคนพิการต้องสอบถามวิธีปฏิบัติจากผู้ดูแลคนพิการ ฝึกฝนจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการจัดการอารมณ์ของคนพิการ เนื้อหาหลักสูตรยากและเข้มข้นเกินไป เนื้อหาในการอบรมเน้นประเภทความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย และทำให้เนื้อหาส่วนของการดูแลคนพิการประเภทสติปัญญา พิการทางการเรียนรู้ และออทิสติกน้อยเกินไป (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2565) และเนื้อหาน้อยเกินไปทำให้หน่วยงานระดับพื้นที่จำเป็นต้องจัดฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2565)

1.3 ระยะเวลาการอบรมของหลักสูตรมากเกินไป

ต้องฝึกอบรมเป็นเวลาหลายวันติดต่อกัน และเลิกฝึกทุกวัน ทำให้เครียด กัดดัน ส่งผลให้ผู้สนใจเข้าร่วมฝึกอบรมหลายคนตัดสินใจไม่เข้าร่วม กระทั่งต่อการเพิ่มจำนวนผู้ช่วยคนพิการในที่สุด (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2566)

1.4 ระยะเวลาการอบรมของหลักสูตรน้อยเกินไป

ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมไม่ค่อยเข้าใจ และได้ฝึกปฏิบัติน้อยเกินไป (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2565) และการฝึกปฏิบัติควรขยายวัน เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มทำให้บางคนในกลุ่มไม่ได้ฝึกปฏิบัติ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2565)

1.5 การจัดอบรมไม่ต่อเนื่อง

เนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด - 19 ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ช่วยคนพิการที่ขาดช่วงไป ทำให้เกิดการหลงลืมเนื้อหาเดิม (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2565)

1.6 ความไม่สะดวกของการเดินทาง

สถานที่จัดอยู่ในส่วนกลางซึ่งห่างไกล ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีอุปสรรคเรื่องการเดินทาง เนื่องจากหลายคนไม่ได้พักอาศัยอยู่ในตัวจังหวัด เมื่อต้องเดินทางระยะไกลจึงต้องอาศัยการเดินทางแบบเชื่อมต่อเส้นทางหลายระยะจากต่างอำเภอมายังเขตเมือง และจากเขตเมืองไปยังกรุงเทพมหานคร กระทั่งกับค่าใช้จ่าย ส่งผลให้ผู้สนใจหลายคนตัดสินใจไม่เข้าร่วมอบรม (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2565)

1.7 การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมอบรม

ขาดการกำหนดเกณฑ์ช่วงอายุของผู้สมัครเข้ารับการอบรม ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และการให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ช่วยเหลือคนพิการ (อพมก.) เข้าร่วมอบรม ทำให้เกิดความสับสนในบทบาทผู้ควบคุมการปฏิบัติงานว่าเป็นบทบาทของใคร (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10, 2565)

1.8 การสื่อสารและการประสานงาน

เมื่อผู้ช่วยคนพิการผ่านการอบรมแล้ว แต่ขาดการสื่อสารประสานงานระหว่างหน่วยงาน ทำให้หน่วยงานระดับจังหวัดไม่ทราบข้อมูลรายชื่อผู้ผ่านการอบรม ส่งผลกระทบต่อการติดตามนิเทศงานช่วงการฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริง (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2565) และปัญหาการสื่อสารกับผู้สมัครเข้าอบรมที่ไม่ทราบข้อมูลรายละเอียดเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางซึ่งผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจะต้องรับผิดชอบเอง (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2565)

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการสามารถสรุปประเด็นข้อเสนอแนะ รายละเอียดมี ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: รูปแบบและวิธีการพัฒนา

2.1.1 การจัดอบรมเพิ่มเติมเพื่อฟื้นฟูและยกระดับสมรรถนะ โดยให้กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดอบรมเพื่อทบทวนความรู้และทักษะจากหลักสูตรเดิม และอบรมเรื่องใหม่ การศึกษาดูงานต่างจังหวัดที่มีผลงานเด่น (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12, 2565) และเพิ่มทักษะใหม่ที่เป็นจะต้องใช้ในการปฏิบัติงานในอนาคต เช่น การใช้ทักษะดิจิทัลในการสื่อสารและการรายงานการปฏิบัติงาน การอบรมการทำสื่อ คลิปสร้างแรงบันดาลใจโดยคนพิการที่มีศักยภาพ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13, 2565) การเขียนโครงการและการหาเครือข่ายประสานงานเพื่อแสวงหาการสนับสนุนที่จำเป็นสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะผ้าอ้อมผู้ใหญ่ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14, 2565) การทำงานเป็นทีม และการฝึกทักษะอาชีพเพื่อแนะนำคนพิการและผู้ดูแลคนพิการให้สามารถสร้างรายได้ช่วยเหลือตนเองและครอบครัว และมีกรณีศึกษาใหม่ นวัตกรรมใหม่ประกอบการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดอบรมมีหลากหลาย ประกอบด้วย การอบรมในที่ตั้งที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร เนื่องจากอยากมีเครือข่าย และได้ผ่อนคลายจากการได้ออกนอกพื้นที่ การจัดอบรมในภูมิภาค

และในจังหวัด ในหัวข้อการเขียนโครงการ และการติดต่อหาช่องทางการประสานงานเรื่องต่าง ๆ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15, 2565) การจัดอบรมภายในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการจัดอบรม การจัดอบรมภายในจังหวัดที่ผู้ช่วยคนพิการอาศัยอยู่ เนื่องจากใกล้ เดินทางสะดวก ไม่อยากออกนอกพื้นที่ไปไกล การจัดอบรม ณ ที่ใดก็ได้ และสะดวกทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการจัดในที่ตั้ง หรือแบบออนไลน์

2.1.2 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ช่วยคนพิการ เพื่อให้ผู้ช่วยคนพิการได้สร้างมนุษยสัมพันธ์ ได้รู้จักเพื่อนผู้ช่วยคนพิการต่างพื้นที่ ได้เครือข่ายการประสานงานเพิ่มเติม และได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16, 2565)

2.1.3 การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อเรียนรู้เทคนิคการทำงานของผู้ช่วยคนพิการในจังหวัดที่มีแนวปฏิบัติที่ดี การศึกษาดูงานที่ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการ จังหวัดนนทบุรี (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17, 2565)

2.1.4 การจัดทำสื่อเพื่อการพัฒนาตนเองให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ เช่น การดูแลสุขภาพ การใช้สมุนไพรร (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18, 2565)

2.1.5 เนื้อหาการพัฒนา ประกอบด้วย

- การประสานงานกับเครือข่าย จากการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างการทำงานเป็นทีม การประสานงานเพื่อหาสิ่งสนับสนุนช่วยเหลือดูแลคนพิการตามความต้องการของคนพิการ การแนะนำตัวผู้ช่วยคนพิการให้บุคคลในพื้นที่รู้จักและทราบบทบาทการทำงานว่าผู้ช่วยคนพิการคือใคร และทำหน้าที่อะไร และหาทางประสานงานให้ได้มาซึ่งสิทธิสวัสดิการแก่คนพิการ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19, 2566)

- การฝึกอาชีพให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ คนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ เพื่อให้คนพิการและผู้ดูแลคนพิการมีรายได้ดูแลครอบครัว โดยเป็นการฝึกปฏิบัติในพื้นที่ เพื่อให้คนพิการได้ทำงานที่บ้านและสามารถดูแลคนในครอบครัวในขณะที่ทำงานได้ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20, 2565)

- การเขียนรายงานและการเขียนโครงการเพื่อขอทุน รูปแบบของแบบรายงานที่อำนวยความสะดวกในการจัดทำรายงาน การเขียนโครงการและการหาช่องทางการประสานงานกับแหล่งทุนเพื่อให้ได้รับทุนสนับสนุน เน้นการฝึกอาชีพเพื่อให้ได้ทุน และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานรัฐเพื่อช่วยคนพิการให้ได้มากขึ้น (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21, 2565)

2.1.6 องค์การที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ การกระจายอำนาจให้ระดับภูมิภาคจัดตั้งศูนย์อบรมผู้ช่วยคนพิการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง และเป็นการจูงใจให้มีจำนวนผู้ช่วยคนพิการเพิ่มขึ้นด้วย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2566)

2.1.7 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

- เพิ่มกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมอบรม โดยให้โอกาสคนพิการ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลคนพิการ จัดอาสาสมัครพัฒนาชุมชน องค์กรด้านคนพิการเข้าร่วมอบรม องค์กรด้านคนพิการจะได้นำความรู้และทักษะที่ได้รับในการดูแลคนพิการทางสติปัญญา สมาธิสั้น ศิลปะบำบัด ไปเผยแพร่แก่สมาชิกขององค์กรด้านคนพิการ และฝึกอบรมให้ผู้ปกครองนำไปดูแลบุตรต่อไป (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22, 2565)

- การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าอบรม อายุไม่ควรเกิน 65 ปี ควรเน้นช่วงอายุที่ผู้ปฏิบัติงานยังมีพลังกำลัง คุณวุฒิขั้นต่ำระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23, 2565) และควรระบุว่าอาชีพใดสามารถเข้าร่วมอบรมได้บ้าง อาชีพใดที่จะซ้ำซ้อนและจะกระทบต่อการเบิกจ่ายค่าตอบแทนเมื่อปฏิบัติงานจริงหลังผ่านการรับรองการฝึกอบรม จะทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถทำงานได้อย่างชัดเจนมากขึ้น (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24, 2565)

2.1.8 การกำกับติดตามการปฏิบัติงานของผู้ช่วยคนพิการหลังผ่านการอบรม การส่งลงพื้นที่โดยส่วนกลางเพื่อสังเกตการปฏิบัติงานจริง และการทดสอบหลังการอบรม (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 25, 2565) และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่กำกับติดตามด้วย

2.2 การบริหารทรัพยากรมนุษย์

2.2.1 เพิ่มจำนวนผู้ช่วยคนพิการ โดยขยายให้มีผู้ช่วยคนพิการระดับตำบล ทุกตำบล ตำบลละ 1 คน เพื่อเพิ่มจำนวนผู้ช่วยคนพิการ รองรับความต้องการของคนพิการได้อย่างเพียงพอ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24, 2565)

2.2.2 ค่าตอบแทน ควรเพิ่มค่าตอบแทนและเพิ่มสวัสดิการ เนื่องจากการลงพื้นที่ปฏิบัติงานมีความเสี่ยงเรื่องอุบัติเหตุจากการเดินทางไปปฏิบัติงาน (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 26, 2565)

2.3 การบริหารจัดการ

การจัดทำฐานข้อมูลความต้องการผู้ช่วยคนพิการ การติดตามการจัดบริการและการพัฒนาฐานข้อมูลผู้ช่วยคนพิการแต่ละจังหวัดเพื่อให้ข้อมูลเชื่อมโยงกันระหว่างผู้ช่วยคนพิการ คนพิการ และศูนย์บริการคนพิการ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 27, 2566)

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะ ของผู้ช่วยคนพิการ	ผู้ให้ข้อมูล						
	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6	กลุ่ม 7
ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: รูปแบบและวิธีการพัฒนา							
การจัดอบรมเพิ่มเติมเพื่อฟื้นฟูและยกระดับสมรรถนะ	√	√	√	√	√	√	√
กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ช่วยคนพิการ	√	x	√	√	√	x	x
การศึกษาดูงาน	√	x	x	x	√	x	x
การจัดทำสื่อเพื่อการพัฒนาตนเองให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ	√	x	x	x	x	x	x
การประสานงานกับเครือข่าย	√	√	x	x	√	x	x
การเขียนรายงานและการเขียนโครงการเพื่อขออนุมัติ	√	x	√	x	√	x	x
การฝึกอบรมให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ คนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ	√	√	x	x	x	x	x
การกระจายอำนาจให้ระดับภูมิภาคจัดตั้งศูนย์อบรมผู้ช่วยคนพิการ	√	x	x	√	x	√	x
การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าอบรม	√	x	√	x	√	x	x
เพิ่มกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมอบรม	√	x	x	x	√	x	x
การกำกับติดตาม	√	x	√	x	√	√	√
การบริหารทรัพยากรมนุษย์							
เพิ่มจำนวนผู้ช่วยคนพิการ	√	x	√	x	√	x	x
ค่าตอบแทน	√	x	√	√	√	x	x
การบริหารจัดการ							
การจัดทำฐานข้อมูลความต้องการผู้ช่วยคนพิการ	x	x	x	x	x	√	√

หมายเหตุ: กลุ่มเดียวกันกับตารางที่ 1

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ

การบริการผู้ช่วยคนพิการในปัจจุบัน พบปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ปัญหาและอุปสรรคของวิธีการพัฒนา จากการฝึกอบรมที่เน้นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ แต่เมื่อผู้ช่วยคนพิการปฏิบัติงานบริการคนพิการจริงกลับพบความแตกต่างหลากหลายของแต่ละกรณีที่รับผิดชอบ ส่วนการใช้รูปแบบการฝึกอบรมแบบออนไลน์พบปัญหาและอุปสรรคจากการฝึกปฏิบัติที่ไม่สะดวก และสัญญาณสื่อสารขัดข้อง ด้านเนื้อหาของหลักสูตร พบว่า เนื้อหาจากการฝึกอบรมแตกต่างจากการปฏิบัติในพื้นที่หน้างาน การแก้ไขปัญหาทำได้โดยการสอบถามผู้รู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ระยะเวลาการอบรมของหลักสูตรมากเกินไป ทำให้ผู้เข้าอบรมเครียด มีผลต่อการตัดสินใจไม่เข้าร่วมของผู้สนใจรายใหม่ ขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนระบุปัญหาและอุปสรรคในแง่มนต์ตรงกันข้าม คือ ระยะเวลาการอบรมของหลักสูตรน้อยเกินไป ส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของผู้เข้าอบรม การจัดอบรมไม่ต่อเนื่อง การเดินทางไม่สะดวก ขาดการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าอบรมเรื่องอายุ ขาดการสื่อสารและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา และอาจส่งผลให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (สุจิตรา ธนาคันท์, 2550) นอกจากนี้ ข้อค้นพบในส่วนของการจำนวนคนพิการของแต่ละประเทศที่ไม่เพียงพอ ผู้ช่วยคนพิการได้รับค่าตอบแทนน้อยและไม่มีสวัสดิการ ส่งผลต่อขวัญกำลังใจ ความเครียด ปัญหาทางสุขภาพ ทำให้บางส่วนตัดสินใจลาออกจากการเป็นผู้ช่วยคนพิการ กระทบต่ออัตรากำลังของผู้ปฏิบัติงานที่ขาดแคลนมากขึ้น ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานที่ยังคงเหลืออยู่เป็นผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดเรื่องสุขภาพและกำลังในการปฏิบัติงาน ซึ่งต่อไปอาจนำไปสู่การลาออกจากการงาน ด้วยเหตุผลทางด้านสุขภาพ หรือการขาดแคลนผู้ช่วยคนพิการเนื่องจากการเสียชีวิตจากความชราและจากปัญหาทางสุขภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mladenov, T., Ahlström, G. & Wadensten, B. และ Butler, S.S. et al. ที่พบว่า ปัญหาของผู้ช่วยคนพิการเป็นเรื่องของการขาดแคลนผู้ช่วยคนพิการ ค่าตอบแทนต่ำ และไม่มีสวัสดิการ ปัญหาสุขภาพ ผู้ช่วยคนพิการมีความเครียด ความเหนื่อยล้า ปัญหาทางจิตใจจากการปฏิบัติงาน ขาดความรู้ที่เพียงพอในการดูแลคนพิการ ขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ภาวะหมดไฟ ต้องการเกษียณอายุ คนอายุน้อยจะออกจากงานมากกว่าคนสูงอายุ (Mladenov, T., 2012); (Ahlström, G. & Wadensten, B., 2012); (Butler, S.S. et al., 2010)

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ จำแนกข้อเสนอแนะออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า มีข้อเสนอแนะรูปแบบและวิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การจัดอบรมเพิ่มเติมเพื่อฟื้นฟูและยกระดับสมรรถนะ รูปแบบการพัฒนามีทั้งแบบในที่ตั้งในจังหวัด กรุงเทพมหานคร ในภูมิภาค ในจังหวัดตนเอง จัดที่ใดก็ได้ จัดแบบออนไลน์ และจัดแบบใดก็ได้ กิจกรรม แบ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ช่วยคนพิการ การศึกษาดูงาน การจัดทำสื่อเพื่อการพัฒนาตนเองให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ เนื้อหาการพัฒนา ประกอบด้วย การประสานงานกับเครือข่าย การฝึกอาชีพให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ คนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ การเขียนรายงานและการเขียนโครงการเพื่อขอทุนสนับสนุน การกระจายอำนาจให้องค์การระดับภูมิภาคจัดกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ การเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมฝึกอบรม การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าอบรม อายุสูงสุดที่สามารถเข้าอบรมได้ คุณวุฒิขั้นต่ำ และอาชีพหลักเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนเรื่องช่วงเวลาการปฏิบัติงานและความสับสนในบทบาทของผู้ควบคุมการปฏิบัติงาน การกำกับติดตามหลังการพัฒนาโดยการสุ่มสังเกต การทดสอบหลังการพัฒนา และการกำกับติดตามโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อิดาร์ตัน นงค์ทอง และพิมพ์ ขจรธรรม ที่ให้ข้อเสนอแนะ

เรื่อง การขยายการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยคนพิการในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริการคนพิการ และการฝึกทักษะอาชีพ (ธิดารัตน์ นงค์ทอง และพิมพ์า ขจรธรรม, 2560)

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ควรเพิ่มจำนวนผู้ช่วยคนพิการทุกตำบล เพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการ สอดคล้องกับ นิตยา ยุทธโสภาส กับจตุรงค์ บุญรัตนสุนทร และกุลวิทย์ วุฒิกกร ที่กล่าวถึงผู้ช่วยคนพิการว่าได้รับค่าตอบแทนน้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิต ควรเพิ่มค่าตอบแทนเพื่อให้สามารถเลี้ยงชีพได้ และเพิ่มสวัสดิการที่จำเป็น เช่น ประกันอุบัติเหตุ และควรเพิ่มจำนวนผู้ช่วยคนพิการให้เพียงพอับความต้องการ รวมถึงปัญหาอุปสรรคของการนำแนวคิดสมรรถนะมาใช้ในองค์กร คือ การขาดการเชื่อมโยงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (นิตยา ยุทธโสภาส และจตุรงค์ บุญรัตนสุนทร, 2561); (กุลวิทย์ วุฒิกกร, 2559) ซึ่งการนำการบริหารค่าตอบแทนมาใช้ประกอบกับการพัฒนาสมรรถนะให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ ด้วยการเพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานผู้ช่วยคนพิการนั้น นอกจากจะทำให้ผู้ช่วยคนพิการกลายเป็นอาชีพหนึ่งที่สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้แล้ว ยังจะช่วยจูงใจให้คนภายนอกเข้าสู่ระบบจากการให้ความสนใจเข้าสู่สมัครหลักสูตรฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการมากขึ้นตามมาด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ การจัดทำฐานข้อมูลความต้องการผู้ช่วยคนพิการ เพื่อนำสารสนเทศไปบริหารจัดการการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการได้อย่างครอบคลุมเหมาะสมยิ่งขึ้น (นฤณธร รอดทอง, 2564) จะช่วยให้คนพิการที่มีความต้องการความช่วยเหลือในการดูแลอำนวยความสะดวกการทำกิจวัตรประจำวันได้เป็นผู้มีบทบาทตัดสินใจ และมีผู้ช่วยประสานงานกับหน่วยงานรัฐและองค์กรต่าง ๆ ในเรื่องที่สำคัญ เพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเอง และสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้ตามศักยภาพของตน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ ประกอบด้วย วิธีการพัฒนาที่เนื้อหาแตกต่างจากการปฏิบัติในพื้นที่หน้างาน ระยะเวลาการอบรมที่มีสองทิศทางทั้งมากเกินไปและน้อยเกินไป ช่วงที่มีการแพร่ของโรคระบาดทำให้กิจกรรมหยุดชะงักเป็นระยะเวลานาน การเดินทางเข้าร่วมอบรมที่มีระยะทางไกล ขาดการสื่อสารและการประสานงานระหว่างผู้จัดฝึกอบรมและหน่วยงานระดับภูมิภาค และระหว่างผู้จัดฝึกอบรมและผู้สมัครเข้าอบรม ไม่มีการกำหนดเกณฑ์อายุของผู้สมัครทำให้ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรรวบรวมและกำหนดรายการสมรรถนะที่จำเป็นของผู้ช่วยคนพิการ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการนำมาใช้ในกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับประเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรวางแผนระบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ โดยพิจารณาจากความต้องการจำเป็นของการพัฒนา ทั้งในระดับประเทศจากการพิจารณาสมรรถนะที่ผู้ช่วยคนพิการจะต้องมีในอนาคตเพื่อให้การปฏิบัติงานภายใต้ท้องคความรู้และทักษะที่ทันสมัยและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของการดูแลคนพิการ และให้โอกาสองค์กรระดับพื้นที่ได้ตัดสินใจภายใต้การพิจารณาสภาพปัญหาและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความต้องการ และศักยภาพของผู้ช่วยคนพิการในระดับแตกต่างกัน ทั้งนี้ ส่วนกลางอาจวางระบบการกำกับติดตามเพื่อจะได้ทราบพัฒนาการเชิงสมรรถนะในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยคนพิการ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นตัวช่วยอำนวยความสะดวกในการกำกับติดตาม เพื่อลดข้อจำกัดเรื่องกำลังคนของส่วนกลางที่อาจไม่เพียงพอต่อการลงพื้นที่กำกับติดตาม 3) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรพิจารณาปรับอัตราค่าตอบแทนการปฏิบัติงานของผู้ช่วยคนพิการ สืบเนื่องจากผลวิจัยนี้ และผลวิจัยอื่น ๆ ที่เสนอถึงประเด็นค่าตอบแทนทั้งสิ้น โดยหากพิจารณาบนพื้นฐานความเป็นจริง ปัจจุบันการปฏิบัติงานภายใต้ค่าตอบแทนเพียงชั่วโมงละ 50 บาทนั้น เมื่อเทียบกับ

ภาระงานที่หนัก เน้นการปฏิบัติจริงใกล้ชิดจากการใช้สมรรถนะที่มีในการปฏิบัติงานและความทุ่มเทดูแลคนพิการที่แต่ละกรณีมีลักษณะแตกต่างกัน อัตราค่าตอบแทนนี้ในปัจจุบัน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้โดยการพึ่งพางานนี้เป็นอาชีพหลัก เมื่อมีการปรับอัตราค่าตอบแทนการปฏิบัติงานของผู้ช่วยคนพิการแล้วเขาสามารถพึ่งพารายได้จากอาชีพนี้เป็นอาชีพหลักได้ จะส่งผลดีต่อการจูงใจให้คนอื่นสนใจเข้ามาเป็นผู้ช่วยคนพิการมากขึ้นด้วย 4) ควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการปฏิบัติงาน และการบริหารสารสนเทศด้านผู้ช่วยคนพิการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ช่วยคนพิการต่างสะท้อนตรงกันเรื่องปัญหาอุปสรรคของการเขียนรายงานการปฏิบัติงาน โดยอาจนำระบบออนไลน์ เช่น กูเกิ้ลฟอร์ม มาปรับใช้ในการรายงานการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานของผู้ช่วยคนพิการซึ่งนอกจากภาระการดูแลคนพิการที่มีอยู่ปริมาณมากแล้ว ผู้ช่วยคนพิการจะได้ไม่ต้องเสียเวลากับกองเอกสาร การแก้ไขรายงานที่ผิดพลาด และค่าใช้จ่ายแฝงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามกระบวนการเหล่านี้ ซึ่งกระทบไปถึงรายได้จากค่าจ้างที่เขาได้รับที่เดิมมีจำนวนน้อยมากอยู่แล้ว ซึ่งประเด็นเล็กน้อยนี้ ระดับนโยบายและระดับกำกับควบคุมมักไม่เห็นความสำคัญ แต่เงินส่วนนี้กลับเป็นรายได้สำคัญที่ผู้ช่วยคนพิการจะใช้สำหรับจุนเจือตนเองและครอบครัวต่อไป ส่วนประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไปนั้น 1) ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสมรรถนะ ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ของผู้ช่วยคนพิการในภูมิภาคอื่นซึ่งอาจมีบริบทข้อจำกัดเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกัน และ 2) ควรศึกษาแนวทางการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการของผู้ช่วยคนพิการ เพื่อให้หน่วยงานระดับนโยบายมีข้อมูลจำเป็นต่อการพิจารณาภายใต้การอิงหลักตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงและเป็นปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2566 และข้อมูลจากโครงการวิจัยการพัฒนสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). สถานการณ์คนพิการ 31 มีนาคม 2566 (รายไตรมาส). เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2566 จาก <https://dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation/>
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจัดอบรมหลักสูตรผู้ช่วยคนพิการ รุ่นที่ 8. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2566 จาก <https://dep.go.th/th/news/news-release/>
- กัลยาณี เสนาสุ. (2556). การบริหารค่าตอบแทนเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมและพัฒนาเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กิตติวัฒน์ ฉัตรศรีโพธิ์ และคณะ. (2558). โครงการวิจัยศึกษาปัญหาและรูปแบบการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขของคนพิการ: พื้นที่ศึกษา เทศบาลตำบลเมืองศรีไคและเทศบาลตำบลธาตุ จังหวัดอุบลราชธานี. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันพระปกเกล้า.
- กุลวีน วุฒิกร. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ดูแลผู้สูงอายุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2551). เทคนิคการจัดทำและนำ Job Competency ไปใช้งาน. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

- จิตารัตน์ นงค์ทอง และพิมพ์า ขจรธรรม. (2560). การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนพิการรุนแรงทางร่างกายและการเคลื่อนไหว. วารสารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การพัฒนา, 19(2), 113 - 131.
- นฤธร รอดทอง. (2564). แนวทางการพัฒนาระบบการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการเพื่อดูแลคนพิการ. วารสารสังคมวิวัฒน์, 12(2), 1 - 15.
- นิตยา ยุทธโสภาส และจตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2561). การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการกับคุณภาพชีวิตคนพิการที่ได้รับการดูแล: กรณีศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสังคมวิวัฒน์, 9(2), 63 - 80.
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (28 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (23 พฤศจิกายน 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (23 พฤศจิกายน 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4. (14 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5. (15 มกราคม 2566). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6. (5 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7. (21 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8. (30 พฤศจิกายน 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9. (16 พฤศจิกายน 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10. (29 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11. (18 พฤศจิกายน 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12. (19 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13. (29 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14. (24 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15. (8 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16. (22 พฤศจิกายน 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17. (24 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18. (19 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19. (9 มกราคม 2566). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20. (27 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21. (26 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22. (15 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23. (28 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24. (19 ธันวาคม 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 25. (16 พฤศจิกายน 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 26. (17 พฤศจิกายน 2565). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 27. (11 มกราคม 2566). ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถนะของผู้ช่วยคนพิการ และ ข้อเสนอแนะ. (วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสิงห์บุรี. (2564). จัดอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เชี่ยวชาญด้านคนพิการจังหวัดสิงห์บุรี. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2566 จาก <https://singburi.m-society.go.th/>
- สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี. (2564). รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เปิดอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตำบลท่าตาล จังหวัดพิษณุโลก เพิ่มเครือข่ายจิตอาสาช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในพื้นที่. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/47340>
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2556). คู่มือบริการผู้ช่วยคนพิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทพปัญญานิสย์.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2550). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้วย Competency - Based HRM. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- สุจิตรา ธนानันท์. (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Ahlström, G. & Wadensten, B. (2012). Enjoying Work or Burdened by it? How Personal Assistants Experience and Handle. Stress at Work. Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation, 11(2), 112 - 127.

- Butler, S.S. et al. (2010). Why Do They Leave? Factors Associated with Job Termination Among Personal Assistant Workers in Home Care. *Journal of Gerontological Social Works*, 53(8), 665 - 681.
- Mladenov, T. (2012). Personal assistance for disabled people and the understanding of human being. *Critical Social Policy*, 32(2), 242 - 261.
- Thisable.me. (2565). เสวนา “10 ปี ระบบสวัสดิการผู้ช่วยคนพิการกับก้าวต่อไปในการทำสิทธิที่เป็นจริงในสังคมไทย. Retrieved พฤษภาคม 2 , 2566, from <https://thisable.me/content/2022/05/819>

การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา*

THE DEVELOPMENT OF KLUY - PEANG - OR FLUTE PLAYING SKILLS BY USING A
PRACTICAL LEARNING PROCESS COMBINED WITH SKILL EXERCISES OF MATHAYOM
SUKSA 2 STUDENTS AT SATING PHRA WITTHAYA SCHOOL,
SATING PHRA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

วรเพชร พหลุโล*, เกตติว บุญปรการ, ชุตินา ทศโร

Woraphet Phahulolo, Kettawa Boonprakarn, Chutima Thusaro

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education Degree, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: woraphet41992@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 2) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ ใช้วิธีวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จำนวน 36 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้กระบวนการปฏิบัติ จำนวน 4 แผน 12 ชั่วโมง แบบประเมินทักษะปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการประเมินความเหมาะสม พบว่า ผ่านเกณฑ์ แบบสอบถามความพึงพอใจได้ค่าความเที่ยงตรง .67 - 1.00 ได้ค่าความเชื่อมั่น .98 ผ่านเกณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการเป่าขลุ่ยด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะโดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.32) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนชอบที่ได้ฝึกปฏิบัติจากเครื่องดนตรีจริง ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.35) นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และพอใจที่ได้เรียนรู้การเป่าขลุ่ยเพียงออ ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.38)

คำสำคัญ: ทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออ, การจัดการเรียนรู้, แบบฝึกทักษะ

* Received July 27, 2023; Revised August 25, 2023; Accepted September 4, 2023

Abstract

The purposes of this research article are 1) to compare Kluy - Peang - Or flute practice skill by learning management with practical process combined with skill exercises during pre - learning and post - learning, 2) to study the satisfaction towards learning management of Kluy - Peang - Or flute practice skill by providing a practical process learning management together with a skill exercises using a quasi - experimental research method. The sample consisted of 36 Mathayom Suksa 2 students at Sathing Phra Witthaya School, Sathing Phra District, Songkhla Province. It was obtained by cluster random sampling using the classroom as a random unit. The tools used were the learning management 4 plan 12 hours, the Kluy - Peang - Or flute practice skill exercises, and the satisfaction questionnaire. Check the quality of the tools by assessing their suitability and found that they pass the criteria. The satisfaction questionnaire had an accuracy value of .67 - 1.00, a confidence value of .98, found that it passed the criteria. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation and t - test dependent. The results showed that 1) the Kluy - Peang - Or flute practice skills by learning management with practical process combined with skills exercises after learning were higher than before learning at the statistical significance level of .001. 2) the overall satisfaction towards Kluy - Peang - Or flute skill learning management with practical process and skill exercises was at the highest satisfaction level ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44), when considered individually, it was found that students were satisfied at the highest level, that is, satisfaction with learning activities that promote self - learning ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.32), followed by students who liked to practice with real musical instruments ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.35), students were enthusiastic about learning and were satisfied with learning to play the Kluy - Peang Or flute ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.38)

Keywords: Kluy - Peang - Or Flute Playing Skills, Learning Management, Skill Exercises

บทนำ

ในปัจจุบันหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2563 ได้บรรจุการเรียนการสอนดนตรีไว้ในสาระดนตรีซึ่งอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยระบุไว้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงามสุนทรีย์ภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมทางศิลปะจะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนนำไปสู่พัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) วิชาดนตรีเป็นวิชาที่สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมด้านดนตรี ตลอดจนทำให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตนเองในด้านดนตรี มีความสามารถในการแสดงออกตามความสามารถของตนเองที่มีอยู่ ด้วยเจตคติ สมาธิ และเข้าใจปัญหา เพื่อสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนเองและวัฒนธรรมอื่น ๆ (จรัญ กาญจนประดิษฐ์, 2554) แนวคิดนี้สอดคล้องกับการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่กล่าวว่า ดนตรีเป็นวิชาหนึ่งที่สามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิด ที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางดนตรี ประวัติความเป็นมาของรูปแบบดนตรี เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและรากฐานทางวัฒนธรรม

การเรียนรู้ดนตรีทำให้นักเรียนรู้รูปแบบ วิธีการทำงาน ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกอย่างอิสระ ทำให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดัดแปลง จินตนาการ สุนทรียภาพ เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ขลุ่ยเพียงออจัดเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าไม่มีลิ้น เดิมทำด้วยกระบอกไม้รวกปล้องยาว ๆ ไขว้ช่องทางปลายแต่ต้องแทงทะลุข้อ พัฒนาขึ้นจากการผิวปากของคน มีใช้ในวงดนตรีไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา (เจริญ กาญจนประดิษฐ์, 2554) งานศึกษาของ ธรณีสหินอ่อน ได้กล่าวถึงขลุ่ยเพียงออไว้ว่า การบรรเลงขลุ่ยเพียงอนั้น ดำเนินทำนองโดยวิธีเก็บข้างเป่าโหยหวนบ้าง โดยยึดทำนองของฆ้องวงใหญ่ของแต่ละเพลงเป็นแนวทาง ขลุ่ยเพียงออบรรเลงอยู่ในวงเครื่องสาย วง มโหรี และวงปี่พาทย์ไม้นวม และยังเป็นหลักเทียบเสียงของวงเครื่องสายและวงมโหรีอีกด้วย (ธรณีสหินอ่อน, 2557)

เมื่อพิจารณาบริบทของการเรียนการสอนวิชาดนตรีไทยโรงเรียนสทิงพระวิทยา มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 152 คน นักเรียนต่อห้องประมาณ 30 - 40 คน ซึ่งถือว่ามีความหนาแน่นมากพอสมควรในการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนเครื่องดนตรีไทยมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ส่งผลต่อการเรียนการสอนวิชาดนตรีไทยไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน จากการสังเกตการณ์เรียนการสอนของผู้วิจัยและสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาดนตรีไทย พบว่า นักเรียนไม่มีพื้นฐานการเป่าขลุ่ยเพียงออขาดองค์ความรู้พื้นฐาน หลักการบรรเลงที่ถูกต้อง นักเรียนจึงเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนขลุ่ยเพียงออ ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีไทยของโรงเรียน (โรงเรียนสทิงพระวิทยา, 2564); (วรรณกร สุวรรณวงศ์, 2564) ประกอบกับปัญหาขาดครูผู้สอนวิชาดนตรี อีกทั้งปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ได้จัดนักเรียนเข้าชั้นเรียนแบบคละกัน ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับอ่อน ปานกลาง กับนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับสูงอยู่ในห้องเรียนเดียวกัน ซึ่งได้ถือว่านักเรียนในชั้นเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนที่แตกต่างกัน นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน มักจะเรียนไม่ทันเพื่อน รวมทั้งปัญหาการขาดเรียนของนักเรียน ทำให้เรียนไม่ทันเพื่อน ซึ่งเป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นอย่างมาก อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาดนตรีของโรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ยังมีปัญหาในการขาดครูผู้สอนในด้านดนตรีโดยตรง จึงทำให้การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีในส่วนที่ยากต่อความเข้าใจนั้นเป็นไปได้ยากมากยิ่งขึ้น (วรรณกร สุวรรณวงศ์, 2564)

การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะจึงมีความสำคัญมาก (วิไลพร ภูมิเขตร์, 2560) ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการฝึกทักษะปฏิบัติเป็นกระบวนการหนึ่งในกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือทำหรือปฏิบัติชิ้นงานหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดทักษะ คือ ความชำนาญ คล่องแคล่ว หรือปฏิบัติได้อย่างอัตโนมัติ (วิไลวรรณ เชื้ออุ้น, 2543) และหากมีการนำแบบฝึกทักษะมาใช้ร่วมด้วยจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากขึ้น เนื่องจากแบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะตามที่ผู้สร้างกำหนดไว้ ช่วยลดปัญหาการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญในการเรียนรู้ ช่วยในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน (กุศยา แสงเดช, 2545) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระดนตรีในเรื่องของการเป่าขลุ่ยเพียงออของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ ซึ่งเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะปฏิบัติ และสามารถเรียนรู้ดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ

วิธีดำเนินการวิจัย

เรื่องและรูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยมีรูปแบบการวิจัยเป็นแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียว ที่มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One - Group Pretest - Posttest Design) มีลักษณะการทดลอง ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543)

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม			ทดสอบก่อนเรียน		สิ่งทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
E			T ₁		X	T ₂
หมายเหตุ:	เมื่อ	E	แทน	กลุ่มตัวอย่าง		
		T ₁	แทน	ทดสอบก่อนเรียน		
		T ₂	แทน	ทดสอบหลังเรียน		
		X	แทน	การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ		

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 - 2/5 โรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 4 ห้องเรียน ทั้งหมด 152 คน ซึ่งมีการจัดห้องเรียน แบบคละความสามารถ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนสทิงพระวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 36 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เป็นกลุ่มที่ใช้ในการทดลอง ส่วนนักเรียนที่ใช้ในการทดลองใช้ (Try out) เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจับสลาได้ห้อง 2/5 จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง
2. แบบฝึกทักษะ เรื่องการเป่าขลุ่ย จำนวน 4 เล่ม ประกอบด้วย
 - 2.1 การจับขลุ่ย
 - 2.2 วิธีเป่าขลุ่ย
 - 2.3 เทคนิคการเป่าขลุ่ย
 - 2.4 การระบายลม

3. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออการสร้างแบบวัดทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (Rubrics) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามความสำคัญของการฝึกทักษะ

การเป่าขลุ่ยเพียงออน้ำหนักของคะแนนเป็น 4 3 2 และ 1 เกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมกาปฏิบัติ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562)

เกณฑ์การแปรผลระดับคุณภาพ

- 4 คะแนน หมายถึง ดีมาก
- 3 คะแนน หมายถึง ดี
- 2 คะแนน หมายถึง พอใช้
- 1 คะแนน หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การสรุปผลการประเมินนักเรียนที่ได้ระดับคุณภาพพอใช้ขึ้นไป ถือว่าผ่าน

- คะแนนรวม 14 - 16 หมายถึง ดีมาก
- คะแนนรวม 11 - 13 หมายถึง ดี
- คะแนนรวม 8 - 10 หมายถึง พอใช้
- คะแนนรวม 4 - 7 หมายถึง ปรับปรุง

4. แบบสอบถามความพึงพอใจมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา และศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้น จำนวน 4 แผน รวม 12 ชั่วโมงเรียน และแบบฝึกทักษะ 4 เล่ม แล้วนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม ซึ่งกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

- 5 คะแนน หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง เหมาะสมมาก
- 3 คะแนน หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง เหมาะสมน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปรผลประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

- 4.50 - 5.00 ระดับความเหมาะสม มากที่สุด
- 3.50 - 4.49 ระดับความเหมาะสม มาก
- 2.50 - 3.49 ระดับความเหมาะสม ปานกลาง
- 1.50 - 2.49 ระดับความเหมาะสม น้อย
- 1.00 - 1.49 ระดับความเหมาะสม น้อยที่สุด

จากการนำผลคะแนนการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ ร่วมกับแบบฝึกทักษะปฏิบัติขลุ่ยเพียงออน้ำหนักจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ไปคำนวณหาค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าความเหมาะสม แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะปฏิบัติขลุ่ยเพียงออน้ำหนัก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) ด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะปฏิบัติขลุ่ยเพียงออน้ำหนัก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) ด้านสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการหาค่า IOC นำข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item - Objective Congruence หรือ IOC) อยู่ระหว่าง 0.00 - 1.00 แล้วเลือกแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่าเกณฑ์ให้มีคะแนนผ่านเกณฑ์ ซึ่งปรากฏว่าแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออที่สร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงตรงตั้งแต่ .67 - 1.00 จำนวน 30 ข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมี 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์ในการวัดหรือประเมินความพึงพอใจ ซึ่งจะแบ่งความรู้สึกออกเป็น 5 ช่วงหรือ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์การพิจารณาระดับความพึงพอใจของผู้เรียน แปลความหมายจากค่าเฉลี่ยตามน้ำหนักคะแนนที่คำนวณได้จำแนกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

นำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่าความตรงโดยการหาค่า IOC นำข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item - Objective Congruence หรือ IOC) อยู่ระหว่าง 0.00 - 1.00 แล้วเลือกแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และปรับปรุงข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่าเกณฑ์ ให้มีคะแนนผ่านเกณฑ์ ซึ่งปรากฏว่าแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงตรงตั้งแต่ .67 - 1.00 แล้วนำแบบสอบถามความพึงพอใจไปให้ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง Try out จำนวน 30 ตัวอย่าง วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นจากสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) แบบสอบถามความพึงพอใจจะต้องมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาไม่ต่ำกว่า .700 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเชื่อถือได้ (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งนี้ แบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 เมื่อแบบสอบถามผ่านเกณฑ์จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) นักเรียนทำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออ (Pretest) ก่อนจัดการเรียนรู้ บันทึกคะแนน
- 2) ทำการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน ใช้เวลาสอนจำนวน 12 ชั่วโมง
- 3) ให้ผู้เรียนทำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออชุดเดิม (Post - test) บันทึกคะแนน หลังจากนั้นให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะเป่าขลุ่ยเพียงออด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะและบันทึกค่าที่ได้ลงบน excel sheet แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

นำคะแนนจากแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออ Pretest และ Posttest ไปวิเคราะห์ทางสถิติหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (T - test dependent) ส่วนการวิเคราะห์ความพึงพอใจผู้วิจัยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตาราง

ผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะปรากฏผลการวิจัยตามตาราง 1 - 2 ดังนี้

1. การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติเป่าขลุ่ยเพียงออโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

ทักษะปฏิบัติ เป่าขลุ่ย	N	$\bar{X}$	S.D.	Correlation	Sig.	t	Sig. (2 - tailed)
ก่อนเรียน	36	17.03	2.94	.193	.258	-66.943	.000
หลังเรียน	36	64.47	3.69				

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยใช้กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อทักษะปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1.	นักเรียนชอบทำแบบฝึกการเป่าขลุ่ยเพียงออ	4.78	0.42	มากที่สุด
2.	นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.83	0.38	มากที่สุด
3.	นักเรียนชอบที่ได้ฝึกปฏิบัติจากเครื่องดนตรีจริง	4.86	0.35	มากที่สุด
4.	นักเรียนฝึกซ้อมการเป่าขลุ่ยเพียงออทุกวัน	4.39	0.49	มาก
5.	นักเรียนชอบฟังเพลงที่ครูนำมาสอน	4.64	0.49	มากที่สุด
6.	นักเรียนชอบฟังเพลงแล้วตอบคำถามครู	4.61	0.49	มากที่สุด
7.	นักเรียนรู้สึกว่าการจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นมีความเหมาะสมกับเวลา	4.75	0.44	มากที่สุด
8.	นักเรียนรู้สึกว่าการจัดการเรียนรู้มีความสนุกสนาน น่าสนใจ	4.81	0.40	มากที่สุด
9.	นักเรียนรู้สึกว่าการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.89	0.32	มากที่สุด
10.	นักเรียนพอใจที่ได้เรียนรู้การเป่าขลุ่ยเพียงออ	4.83	0.38	มากที่สุด
ภาพรวม		4.74	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการเป่าขลุ่ยด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกโดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ 3 อันดับแรก ได้แก่ มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.32) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนชอบที่ได้ฝึกปฏิบัติจากเครื่องดนตรีจริง

มากที่สุด ($\bar{x} = 4.86$, S.D. = 0.35) นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และนักเรียนพอใจที่ได้เรียนรู้ การเป่าขลุ่ยเพียงออ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.83$, S.D. = 0.38)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยใช้กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจากการที่นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการ ใช้กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะปฏิบัติ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อหา ความรู้เพิ่มเติมหลังจากได้เรียนรู้เนื้อหาผ่านไปด้วยตนเองโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย ที่มีความต่อเนื่องเป็น ลำดับขั้นที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สอดคล้องกับงานศึกษาของ วันวิสาข์ ภูมิสายดอน พบว่า ลักษณะของ การฝึกปฏิบัติตามรูปแบบมีการเรียงลำดับขั้นตอน จากง่ายไปหายากให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของ ผู้เรียน มีเนื้อหาตรง จัดกิจกรรมให้หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจ และเกิดประสิทธิภาพในการเรียน ซึ่งในการวิจัย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำแบบฝึกทักษะเพื่อให้ง่ายต่อการฝึกปฏิบัติของนักเรียน (วันวิสาข์ ภูมิสายดอน, 2560) และ สอดคล้องกับงานศึกษาของ สุรเชษฐ์ เปล่งประดับ และเก็ดถวา บุญปรากการ ได้เปรียบเทียบทักษะการเป่าขลุ่ย เพียงออระหว่างหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ซึ่ง พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออ โดยใช้ชุดฝึกทักษะปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 เช่นเดียวกัน (สุรเชษฐ์ เปล่งประดับ และเก็ดถวา บุญปรากการ, 2566) ส่วนการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ทักษะการเป่าขลุ่ยด้วยกระบวนการ ปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกโดยภาพรวม และรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอน ทักษะปฏิบัติโดยใช้กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกที่ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ เป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับ การนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในการปฏิบัติทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออ มีลำดับขั้นตอนในการจัด กระบวนการเรียนรู้อย่างเหมาะสมเป็นไปทำขั้นตอนอย่างมีแบบแผน นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นที่เกิดจาก การเรียนรู้โดยใช้ความคิดในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งเกิดความสุขสนุกสนานอีกด้วย ส่วนที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ นักเรียนฝึกซ้อมการเป่าขลุ่ยเพียงออทุกวัน ถึงแม้จะมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดก็ตาม แต่ส่วนหนึ่งนักเรียน จะต้องฝึกซ้อมการเป่าขลุ่ยทุกวัน อาจทำให้นักเรียนเกิดการเบื่อหน่ายหรืออาจส่งเสริมการกระทำซ้ำ ๆ อยู่ทุกวัน จนเกิดทักษะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นพชัย อุปชิต, 2558) ที่มีผลการวิจัย พบว่า ชุดฝึกทักษะดนตรีตามแนวคิดของซูซูกิ เรื่องการเป่าขลุ่ยเพียงออ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในการฝึกปฏิบัติการเป่าขลุ่ยซ้ำ ๆ กันจนเกิดความชำนาญ และมีโมเดลต้นแบบในการปฏิบัติตามขั้นตอนแต่ละกิจกรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นักเรียนมีทักษะปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยใช้กระบวนการปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ ในการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการเป่าขลุ่ยด้วยกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกโดย ภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้หากมีกระบวนการปฏิบัติ หรือเทคนิค ที่สำคัญจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติของนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัย จากผลการวิจัย ที่พบว่า นักเรียนฝึกซ้อมการเป่าขลุ่ยเพียงออทุกวัน ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดถึงแม้จะอยู่ในระดับมาก ที่สุดก็ตาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การที่นักเรียนมาฝึกซ้อมการเป่าขลุ่ยทุกวันยังไม่ได้รับความพึงพอใจเท่าที่ควร ในการนี้ครูควรมีการควบคุมให้นักเรียนได้รับการฝึกซ้อมการเป่าขลุ่ยทุกวัน และครูต้องมีการจัดการบริหารเวลาใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและคอยดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึงเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ และ ควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในขอบเขตเนื่องจากการเรียนที่ต้องฝึกปฏิบัติในการเป่าขลุ่ยที่อาจรบกวนการจัด การเรียนการสอนในรายวิชาอื่นได้ ส่วนข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ในการจัดการเรียนรู้ที่ใช้

กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่องการเป่าขลุ่ยเพียงออสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติ รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ดังนั้น ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการปฏิบัติร่วมกับแบบฝึกทักษะในเนื้อหาอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

เอกสารอ้างอิง

- กุศยา แสงเดช. (2545). คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: แม็ค.
- จรัญ กาญจนประดิษฐ์. (2554). ขลุ่ยเพียงออ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธณัส หินอ่อน. (2557). การประสมวงดนตรีไทย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นพชัย อุปชิต. (2558). ผลการใช้ชุดฝึกทักษะดนตรีไทยตามแนวคิดซูกิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องเสียงใสขลุ่ยเพียงออ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิ์เจริญ. (2562). เกณฑ์การให้คะแนน: เครื่องมือสำหรับครูเพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เที่ยงตรงและยุติธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 12(1), 1 - 16.
- โรงเรียนสทิงพระวิทยา. (2564). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระศิลปะ. สงขลา: โรงเรียนสทิงพระวิทยา.
- วรรณกร สุวรรณวงศ์. (25 กรกฎาคม 2564). ปัญหาการเรียนการสอนรายวิชากลุ่มสาระศิลปะ รายวิชาดนตรีของโรงเรียนสทิงพระวิทยา. (รพพร พุโล, ผู้สัมภาษณ์)
- วันวิสาข์ ภูมิสายดอน. (2560). การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies). ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิไลพร ภูมิเขตร์. (2560). การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยใช้กระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิไลวรรณ เชื้ออ่อน. (2543). แผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการเรื่องการทำความสะดวกใส่ผ้ากลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุระเชษฐ์ เปล่งประดับ และเก็ดดา บุญปราการ. (2566). การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยใช้ชุดฝึกทักษะปฏิบัติของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหน้าควนลัง (ราษฎร์สามัคคี) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สงขลา: สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

รูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
ในการป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*

MODELS AND PROCESS IN FOSTERING PARTICIPATION
OF ETHNICALLY DIVERSE COMMUNITIES FOR DRUG PROBLEM PREVENTION
IN SANGKHA BURI DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

ดลนภา บุญเสถียร*

Donnapa Bunsathian

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นครปฐม ประเทศไทย

Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: bunsathiandonnappa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี รูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในการป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติด เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi structure interview form) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่ ๗ เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน และประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 20 คน ผลการศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่ พบว่า พื้นที่สีแดง คือ ชุมชนดงสัก มีการขนส่งยาเสพติดจากประเทศเมียนมา ในส่วนรูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเชิญภาคีเครือข่ายจากภาครัฐ และเอกชนร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับชุมชนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและแนวทางการแก้ไขเบาะแส การจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การบำบัด และการติดตามผล สำหรับแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติด ประกอบด้วย 1) แนวทางเชิงนโยบาย ได้แก่ การแก้ปัญหาเสพติดอย่างเข้มงวดกวดขัน บูรณาการทำงานทุกภาคส่วนให้เป็นเอกภาพ 2) แนวทางเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การรับฟังปัญหาและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หาแนวร่วมภาคประชาชนในแต่ละชาติพันธุ์ ให้ข้อมูลความรู้ พัฒนาทักษะการอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน ชุมชน และเสนอแนวทางการใช้แอปพลิเคชันเพื่อความสะดวกของประชาชนในการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, ความหลากหลายทางชาติพันธุ์, การป้องกันปัญหาเสพติด, รูปแบบและกระบวนการ

Abstract

This research aims to study the drug situation in Sangkhla Buri district, Kanchanaburi province, study fostering patterns and processes of participation in ethnically diverse communities

* Received August 15, 2023; Revised September 15, 2023; Accepted September 18, 2023

to prevent drug problems in Sangkhla Buri district Kanchanaburi, and propose guidelines for developing participation in preventing drug problems. The data collection instrument was the semi - structured interview form. The study found that the red area is the Dong Sak community which had shipments of drugs from Myanmar. The number of key informants was 30, selected by Purposive Sampling which comprised ten involved officers and 20 ethnic people. As for the pattern and process for creating communication, it was found that the community has activities to promote public participation by inviting network partners from the public and private sectors to attend community - level hearings to educate people about drugs and how to report clues, narcotics offenders' arrests, and drug treatment and follow - up. Guidelines for developing participation in preventing drug problems consisted of 1) policy approaches such as severe and rigorous drug problem solving and integrating all sectors into unity. 2) The practical approach included; listening to problems and ensuring the safety of life and property of people; finding people's coalition in each ethnicity; providing information and knowledge; develop vocational skills to enhance income for villagers and communities and suggesting guidelines for using the application for the convenience of the people participating.

Keywords: Community participation, Ethnic diversity, Prevention of drug problems, Models and process

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดมาเป็นเวลานาน ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของประชาชน และความมั่นคงของชาติ แม้ว่ารัฐบาลที่ผ่านมามีนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง รวมทั้งได้ปรับนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาอย่างต่อเนื่องก็ตาม ปัญหายาเสพติดได้บรรเทาลงเพียงบางช่วงเวลาเท่านั้น ไม่เกิดผลอย่างยั่งยืน ในทางตรงกันข้ามปัจจุบันสถานการณ์ปัญหายาเสพติดกลับมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (ขรัส บุญผดุง, 2561) ตั้งแต่ต้นปี 2564 แม้คดีการจำหน่ายยาเสพติดจะลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา แต่ขบวนการค้ายาเสพติดได้ปรับรูปแบบในการจำหน่ายผ่านออนไลน์ และหลากหลายรูปแบบมากขึ้น แม้ในช่วงที่โรคโควิดระบาดแต่คดียาเสพติดไม่ได้ลดน้อยลง จากข้อมูลภาวะสังคมไทยของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อ้างอิงข้อมูลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สะท้อนให้เห็นคดีว่า ในไตรมาส 3 ปี 2564 คดียาเสพติดมีจำนวน 78,329 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.5 และมีสถิติการจับกุมผู้เสพยาเสพติดเพิ่มขึ้นร้อยละ 52.3 จากไตรมาสเดียวกันของปี 2563 ยิ่งไปกว่านั้นข้อมูลสถิติอาชญากรรมของตำรวจภูธรภาค 7 (ปี พ.ศ.2560 - 2564) พบว่า สถิติการจับกุมในคดีอาชญากรรมกลุ่มที่ 4 (คดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย) มีสถิติสูงสุด พบมากที่สุด คือ คดียาเสพติด จำนวน 136,466 คดี มีผู้ต้องหาจำนวน 139,851 คน ประกอบกับจังหวัดในพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 7 มีอาณาบริเวณติดต่อกับประเทศ เมียนมาร์ ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ และมีช่องทางการลำเลียงยาเสพติดจากพื้นที่ชายแดนไปยังจังหวัดที่อยู่รายรอบ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2565)

จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจังหวัดที่พบการจับกุมคดีอาชญากรรมประเภทยาเสพติดสูงในความรับผิดชอบของกองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค 7 (25,258 คดี) และมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา รวมระยะทาง 371 กม. มีช่องทางผ่านเข้าออกตามแนวตามแดนทั้งหมด 43 ช่องทาง อำเภอสังขละบุรี

เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ยาวมากกว่า 170 กม. มีพื้นที่ 3,349.4 ตร.ม. แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ตำบล 20 หมู่บ้าน คือ ตำบลหนองลู ตำบลปรางค์และ ตำบลไผ่ล้อม ซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบด้วย ชนเผ่ากะเหรี่ยง พม่า มอญ และอื่น ๆ รวมกันมากถึงร้อยละ 90 โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอสังขละบุรี มีความหลากหลายทางด้านภาษาและวัฒนธรรม และจากสภาพภูมิประเทศที่มีแนวเขตแดนติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ทำให้มีการอพยพหลบหนีของประชาชนชาวพม่า กะเหรี่ยง มอญ เข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย เป็นจำนวนมาก (สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, 2565) ปัญหาที่สำคัญของอำเภอสังขละบุรี คือ ปัญหาด้านยาเสพติด นอกประเทศด้านตรงข้ามอำเภอสังขละบุรี (อำเภอพญามังลา ประเทศพม่า) เป็นแหล่งพักพิงยาเสพติดเพื่อรอนำเข้าสู่ประเทศไทย โดยมีวิธีการนำเข้าพื้นที่ ดังนี้ ชุกซ่อนตามร่างกายและขึ้นรถประจำทางเข้าตัวเมือง ชุกซ่อนตามอุปกรณ์จักรยานยนต์และรถยนต์ นำเข้ามาพร้อมกับแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองมาทำงาน จากสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี ปี 2560 - 2564 พบว่า ถึงแม้ผลการจับกุมลดลงตั้งแต่ปี 2561 - 2564 ตามลำดับ แต่การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงมีเกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดน และเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงต่อชุมชนในพื้นที่ (กระทรวงยุติธรรม, 2565) ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกาญจนบุรี ได้เข้าดูแล แก้ไขและให้การสนับสนุนในการประสานความร่วมมือกับกลุ่มพลังมวลชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำธรรมชาติ และองค์กรภาคเอกชน และประชาชน ในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้เป็นปัจจัยหลัก กล่าวคือ คนในชุมชนต้องมีบทบาทส่วนร่วมสำคัญในการแก้ไขปัญหาของตนเองด้วย (กัลปยานี สุเวทเทวิน, 2560)

ทั้งนี้ เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ประสบความสำเร็จ จังหวัดกาญจนบุรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ขับเคลื่อน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาที่สำคัญ คือ การร่วมมือกันจากประชาชนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในพื้นที่นี้ จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในการป้องกันปัญหาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของชุมชน ซึ่งผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนอื่น ๆ ในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในการป้องกันปัญหาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์จำนวน 30 คน และใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในการป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัด

กาญจนบุรีและมีความเต็มใจร่วมสัมภาษณ์ครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ได้แก่ ตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่แผนกจิตเวช โรงพยาบาลสังขละบุรี ผู้นำชุมชน/พระภิกษุ และเจ้าหน้าที่มูลนิธิวันสกาย 2) ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 20 คน จากกลุ่ม 4 ชาติพันธุ์ คือ ชาติพันธุ์มอญ ชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ชาติพันธุ์ลาว ชาติพันธุ์ไทย โดยทุกกลุ่มมีการกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกว่าต้องเป็นผู้ที่มีการอาศัย หรือทำงานอยู่ในพื้นที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured interview form) โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ปัญหาเสพติด รูปแบบและกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 3) ข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติด รูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในการป้องกันปัญหาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ และสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคำนิยามศัพท์ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของคำถาม และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้องของเนื้อหา โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ในขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อดำเนินโครงการวิจัยให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากผู้ทรงคุณวุฒิในโรงเรียนนายร้อยตำรวจเป็นผู้ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวอีกครั้ง หนึ่งก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตในการเก็บข้อมูลวิจัยในเขตพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้ทำหนังสือขออนุญาตจากคณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ไปยังอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองตามวันและเวลาที่ได้นัดหมาย รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ จากนั้น จึงตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับก่อนนำมาทำการวิเคราะห์เพื่อสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นอกจากนี้ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความตรงของข้อมูลที่รวบรวมได้ โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า ด้านแหล่งข้อมูล (Data source triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลที่มาจากผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน อาทิเช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจสังขละบุรี การสัมภาษณ์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่กรมแรงงาน ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น การเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันจะช่วยให้สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า พื้นที่อำเภอสังขละบุรีอยู่ติดชายแดนประเทศเมียนมา มีช่องทางธรรมชาติหลายช่องทาง ทำให้เจ้าหน้าที่ออกตรวจตราไม่ทั่วถึง และมีการลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาในประเทศไทยผ่านด่านเจดีย์สามองค์ เพื่อนำส่งต่อไปยังพื้นที่ตอนในและบางส่วนขายให้คนในพื้นที่ มีแหล่งผลิตอยู่ที่ฝั่งพญาตองซู (กลุ่มกองกำลังชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง DKBA และ PDF) ในกลุ่มชาวบ้านชาวลาวไม่พบกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในกลุ่มชาวกระเหรี่ยง พบว่า มีความเสี่ยงอยู่ในกลุ่มชาวไทย พบว่า มีความเสี่ยงปานกลาง เนื่องจากอยู่ใกล้ชุมชนมอญซึ่งมีความเสี่ยงมาก เนื่องจากมีพื้นที่สีแดงอยู่ในชุมชน

มีแหล่งซื้อขายยาเสพติดในชุมชนดงสัก ลักษณะชุมชนเป็นพื้นที่ชุมชนแออัด มีการรวมกลุ่มแก๊งของวัยรุ่นเพื่อเสพยาเสพติด เป็นแหล่งที่มีทั้งกลุ่มผู้เสพยาและผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจากโรงพยาบาลสังขละบุรี ประกอบกับเหตุผลเรื่องที่มีข้อกฎหมายบางส่วนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดช่องโหว่ของกฎหมาย มีการขายยาเสพติดราคาถูกเพื่อจูงใจผู้มีรายได้น้อย คนชุมชนยังไม่ค่อยมีความรู้ และไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ส่งผลให้กลุ่มผู้เสพยาเป็นเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้น ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ พบว่า พื้นที่อำเภอสังขละบุรี อยู่ในพื้นที่ห่างไกล แต่ละชุมชนชาติพันธุ์อยู่แยกห่างจากกัน บางชุมชนมีที่ตั้งไกลจากพื้นที่เขตเมือง ทำให้เจ้าหน้าที่สอดส่องดูแลไม่ทั่วถึง รวมไปถึงปัญหาการปกปิดข้อมูลที่สำคัญทำให้ยากต่อการเข้าถึงปัญหาและแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่างแท้จริง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“ยาเสพติดที่เข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน มักจะถูกลำเลียงผ่านช่องทางธรรมชาติ ทำให้ยากต่อการติดตามจับกุม และหลุดรอดเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งยาเสพติดที่ฝั่งประเทศเพื่อนบ้านผลิตนั้น คาดว่าแหล่งผลิตอยู่ที่ฝั่งพม่าต้องซู (กลุ่มกองกำลังชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง DKBA และ PDF) ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อระดมเงินในการจัดหาสรรพาวุธมาต่อสู้กับรัฐบาลทหารเมียนมาร์” (เจ้าหน้าที่ทหารชุดมวลชนสัมพันธ์, 2564)

2. รูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ในแต่ละชุมชนมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเชิญภาคีเครือข่าย จากภาครัฐและเอกชนมาร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับชุมชน ชาวบ้านในชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครอง โรงพยาบาลสังขละบุรี และมูลนิธิวันสกาย ยิ่งไปกว่านั้นชาวบ้านได้รับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและวิธีการป้องกันเป็นอย่างดีและอย่างต่อเนื่อง ผ่านการประชุมหมู่บ้านและการให้ความรู้ในโรงเรียน ในกิจกรรมเหล่านั้นมีการปรึกษาหารือ มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับชุมชนจากชาวบ้านร่วมกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้กระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ยังมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่คัดสรรมาจากแต่ละชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลปัญหาและสาเหตุของปัญหายาเสพติดในชุมชน เพื่อวางแผนในการจัดปัญหายาเสพติด และติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี มีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย ทั้งพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่เขตภูเขา และพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม จึงเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทุกชุมชนชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ รวมไปถึงประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องปัญหา และผลกระทบจากยาเสพติดยังไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้แต่ละชุมชนชาติพันธุ์ต้องปกครองกันเองโดยมีผู้นำชุมชน ส่งผลให้แต่ละชาติพันธุ์อยู่กระจัดกระจายแบ่งฝ่ายแบ่งวัฒนธรรมกันอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดมีน้อย มีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้กับชาวบ้านในการประชุมหมู่บ้านที่จัดทุกเดือน แต่ไม่ได้ลงลึกเรื่องรายละเอียดมากนัก ชี้แจงพอเป็นพิธี เนื่องจากชาวบ้านต้องรีบไปทำงานต่อ เจ้าหน้าที่ก็มีการกิจเยอะ” (ชาวบ้านชาวมอญ, 2564)

3. แนวทางการพัฒนาการสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และข้อเสนอแนะอื่น ๆ พบว่า ความคาดหวังของชุมชน คือ การพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืนให้แก่ชาวบ้านให้มีความรู้และมีรายได้ เพื่อจะได้ไม่ต้องไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และคาดหวังให้เจ้าหน้าที่เอาใจใส่ในการทำหน้าที่ไม่ปล่อยปละละเลย กวดขันเข้มงวดมากกว่านี้ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ชุมชน แนวทางการพัฒนาการสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ประกอบด้วย การแก้ปัญหายาเสพติดอย่างเข้มงวด กวดขัน บูรณาการทำงานทุกภาคส่วนให้เป็นเอกภาพ ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน

การดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่องยั่งยืน ด้วยการที่เจ้าหน้าที่ต้องรับฟังปัญหา รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หาแนวร่วมภาคประชาชนในแต่ละชาติพันธุ์ ให้ข้อมูลความรู้ พัฒนาทักษะการอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านและชุมชน และเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายชุมชนป้องกันปัญหายาเสพติด ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“เห็นควรให้มีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาศูนย์โทรศัพท์และกำลังพลในการป้องกันตามแนวชายแดน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิด การใช้อากาศยานไร้คนขับ เป็นต้น” (เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน, 2564)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหายาเสพติดในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบปัญหายาเสพติดในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี แบ่งออกเป็น 2 ปัญหาหลัก ประกอบด้วย

1.1 การแพร่กระจายของยาเสพติดในพื้นที่ และพื้นที่สีแดงชุมชนดงสัก (ฝั่งมอญ) เทศบาลตำบลวังกะต๋ามบหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า พื้นที่ฝั่งมอญหรือที่เรียกว่าชุมชนมอญบ้านวังกะ ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองที่มีความเจริญของอำเภอสังขละบุรี มีสภาพเศรษฐกิจที่ด้อยเนื่องมาจากการค้าย่านสะพานมอญที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ และชื่อดังของจังหวัดกาญจนบุรี ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ ภควดี ทองชมภูข และพัชรินทร์ ลาภานันท์ กล่าวถึง การดำเนินการของภาครัฐที่ส่งเสริมหมู่บ้านวังกะให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์ ที่มีจุดเด่น คือ วัฒนธรรมมอญ “แบบดั้งเดิม” ซึ่งได้สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชาวมอญ (ภควดี ทองชมภูข และพัชรินทร์ ลาภานันท์, 2563) ในบริบทนี้ คนวังกะนำเสนออัตลักษณ์มอญผ่านการประกอบสร้าง เพื่อตอบสนองความคาดหวังของนักท่องเที่ยว และการคงไว้ซึ่งประเพณีดั้งเดิม เพื่อรักษาความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมได้กลายเป็น “จุดขาย” ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว จากประสบการณ์ของชาววังกะการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ ได้สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ควบคู่การธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ในขณะเดียวกันความสวยงามทางวัฒนธรรมและความเจริญในย่านชุมชนเมือง ยังมีหมู่บ้านที่อยู่อาศัยของชนมอญที่เป็นชุมชนแออัดและเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด อย่างไรก็ตามชุมชนมอญบ้านดงสัก ซึ่งจัดอยู่ในพื้นที่โซน 2 ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทางสังคมจากการรุกรานของธุรกิจการค้า จากเขตพื้นที่ใจกลางเมือง (โซน 1) ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดและเจริญด้วยธุรกิจการค้า การโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยว ทำให้ชุมชนในพื้นที่โซน 2 ซึ่งมีความหลากหลายในชาติพันธุ์และวัฒนธรรม เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็ลดน้อยลง รวมทั้งกลไกควบคุมทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการก็ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดสภาพสังคมไร้ระเบียบขึ้น อันเป็นเหตุให้เกิดปัญหาทางสังคมและปัญหาอาชญากรรมในโซนนี้มากกว่าโซนอื่น ๆ จากผลการสัมภาษณ์ที่ พบว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เติบโตอย่างต่อเนื่องในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี ทำให้ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมอันดีงาม และพันธะทางสังคม (Social bonds) ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น คือ ปัญหายาในครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจที่ต้องดิ้นรนชวนขายไปตามยุคสมัยปัจจุบัน พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวต้องทำงานหาเงินเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้ความอบอุ่นในครอบครัวลดลง เกิดช่องว่างระหว่างวัย ขาดความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว เด็กและวัยรุ่นจึงต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อต้องการมีเพื่อน และต้องการยอมรับทางสังคม และสอดคล้องกับทฤษฎีสังคมไร้ระเบียบ (Social disorganization) ของ Burgess กล่าวถึงสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ของชุมชนที่กำลังเจริญเติบโตเป็นชุมชนเมือง แต่ในขณะเดียวกันกลไกควบคุมทางสังคมกลับอ่อนแอลง นำไปสู่การเกิดพฤติกรรมอาชญากรรมขึ้นในชุมชน (Burgess, E.W., 1925) จาก

ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงการปรับกลยุทธ์การค้ายาเสพติดของผู้ค้าในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเข้าถึงง่าย ราคากถูก และกระจายการขายเจาะเข้ากลุ่มวัยรุ่น เพื่อหลบเลี่ยงข้อกฎหมายและทำให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้เสพ และผู้ค้า ทำให้วัยรุ่นที่เข้าร่วมกลุ่มแก๊งไม่ดีจะถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) ของ Aker กล่าวถึง ผู้ที่มีพฤติกรรมกระทำผิดส่วนใหญ่นั้นเป็น กลุ่มวัยรุ่นซึ่งจะใช้เวลาส่วนใหญ่นอกบ้านกับเพื่อนมากกว่าการอยู่กับครอบครัว ในช่วงวัยนี้จึงเป็นวัยที่เพื่อนนั้น จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลค่อนข้างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากการที่วัยรุ่นนั้นจะเชื่อเพื่อนมากกว่าเชื่อพ่อแม่ หรือคนอื่น ๆ (Akers, R.L., 1973) ดังนั้น ตามหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเอเคอร์กลุ่มเพื่อนจะมี อิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคล โดยคนที่มิเพื่อนเป็นพวกที่มีพฤติกรรมอาชญากรรมแล้ว บุคคลนั้นมีโอกาสที่จะกลายเป็นคนที่พฤติกรรมอาชญากรรมไปด้วย อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับทฤษฎีวัฒนธรรมรอง (Subculture theory) ของ Cohen กล่าวว่า เยาวชนที่เข้าร่วมกลุ่มแก๊งและมีพฤติกรรมอาชญากรรมนั้น ไม่ได้มี เป้าหมายทางด้านวัตถุ แต่เพียงแค่ต้องการสถานภาพและการยอมรับทางสังคมเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถที่จะสามารถ บรรลุหรือได้รับสิ่งเหล่านี้ได้จากสังคมหลักทั่วไป จึงต้องเข้าไปแสวงหาสิ่งเหล่านี้จากสังคมวัฒนธรรมรอง (Cohen, A., 1955) สาเหตุที่วัยรุ่นกลายเป็นเป้าหมายของการค้ายาเสพติดนั้น ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการที่ ครอบครัวมีปัญหา ดังที่สามารถอธิบายได้จากทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory) ของ Hirschi ที่กล่าวว่า คนที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือพฤติกรรมอาชญากรรม คือ กลุ่มคนที่มีปัญหาครอบครัวใน วัยเด็ก อาจจะเป็นคนที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก ครอบครัวที่มีปัญหา ครอบครัวที่ขาดความรักความอบอุ่น หรืออาจจะเป็นครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูลูกอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การตามใจลูกมากเกินไป ไม่เคยว่ากล่าว ตักเตือนลูก หรือไม่มีเวลาให้ลูก เป็นต้น โดยลักษณะของครอบครัวและการเลี้ยงดูเหล่านี้ทำให้เด็กมีการควบคุม ตนเองต่ำ เมื่อเติบโตมาก็จะกลายเป็นวัยรุ่นที่มีแนวโน้มสูงที่จะมีปัญหาและกระทำความผิดได้ง่าย (Hirschi, T., 1969) ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งปัญหาจากการรวมกลุ่มแก๊งวัยรุ่น ในพื้นที่นอกจากการรวมกลุ่มแข่งรถจักรยานยนต์แล้ว ยังมีปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาหลักที่มีแหล่งแพร่กระจาย ของยาเสพติดและผู้เสพยาในพื้นที่ดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ คงทนตะชะโสภณ ซึ่งพบว่า ครอบครัวมีบทบาทในการป้องกันยาบ้าในวัยรุ่น ครอบครัวมีบทบาทในการอบรม เลี้ยงดูมากที่สุด โดยมีบทบาทใน การป้องกันยาบ้าในระดับสูง ซึ่งใกล้เคียงกับบทบาทในด้านสัมพันธภาพในครอบครัว (กิตติศักดิ์ คงทนตะชะโสภณ, 2558) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mathna, et al. ซึ่งพบว่า สายสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการควบคุมตนเอง สามารถลดแนวโน้มของพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดและแอลกอฮอล์ได้ (Mathna, B.E. et al., 2023) และผลการวิจัยของ Wu, G. et al. ซึ่งพบว่า ความผูกพันเช่นความผูกพันในครอบครัว การมีส่วนร่วม ความเชื่อ และความไว้วางใจต่อความมั่นใจของผู้ใช้ยา และความพยายามในการเลิกบุหรี่ได้ (Wu, G. et al., 2021)

1.2 การขนส่งยาเสพติดเข้าสู่ประเทศไทย ผ่านช่องทางธรรมชาติ และบริเวณด่านพระเจดีย์สามองค์ ผลการวิจัย พบว่า นอกเหนือจากปัญหาการค้ายาเสพติดในพื้นที่ ยังพบว่า มีการขนส่งยาเสพติดจากประเทศเมียนมาร์ เข้าสู่ประเทศไทย ผ่านช่องทางธรรมชาติและบริเวณด่านพระเจดีย์สามองค์ โดยมีเครือข่ายยาเสพติดทั้ง ต่างประเทศและในประเทศเป็นผู้นำพา ผู้ต้องหาคดียาเสพติดจึงมีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์และคนไทย โดยในกลุ่มชาติพันธุ์ จะเป็นคนต่างด้าวที่ไม่มีบัตรประชาชนซึ่งหลบหนีเข้าประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย สะท้อนถึงความยากจน จากการไม่ได้รับสวัสดิการที่ดีของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ต้องหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายยังประเทศไทย เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีความกดดันทางสังคม (Strain Theory) ของ Merton กล่าวไว้ว่า อาชญากรรมนั้นเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันของโครงสร้างทางสังคม โดยอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นมากในสังคม ชนชั้นต่ำ (Lower class) หรือกลุ่มคนยากจน อย่างเช่น ปรากฏการณ์ที่คนทุกคนในสังคมอเมริกามีหิว และ

ความฝันที่อยากจะร่ำรวยมีเงินทอง มีบ้านอยู่ มีรถขับ เรียกว่า อเมริกันดรีม (American dream) (Merton, R. K., 1957) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ตะวัน ตระการฤกษ์ ซึ่งพบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี ได้มีมาอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ (ตะวัน ตระการฤกษ์, 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ ซึ่งพบว่า ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดนั้น จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างใช้จิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่คิดที่จะพึ่งระบบการดำเนินงานของภาครัฐเท่านั้น แต่ชุมชนจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกร่วม และดำเนินการภายในชุมชนด้วยตนเอง ทั้งนี้จะเป็นการใช้ภูมิปัญญา ระบบประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ผสานกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับหน่วยงานอื่น แล้วนำองค์ความรู้หรือบทเรียนที่ได้มาสร้างรูปแบบกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในชุมชน (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2556) กล่าวคือ แม้ว่าชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลที่มีความเสี่ยงต่อภัยยาเสพติด อยู่ติดชายแดนและเป็นเส้นทางขนส่งยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย การสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนและความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวจะเป็นเกราะคุ้มกันที่ดีที่สุด ให้ลูกหลานในชุมชนมีความตระหนักรู้ผิดชอบชั่วดี ไม่ไปรวมกลุ่มกับเพื่อนที่ไม่ดีและมีค่านิยมที่ผิดไปจากวัฒนธรรมหลัก

2. รูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในการป้องกันยาเสพติด ในพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า เนื่องด้วยพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี มีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลายทั้งพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่เขตภูเขาและพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม จึงเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทุกชุมชนชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ รวมไปถึงประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องปัญหาและผลกระทบจากยาเสพติดยังไม่มีเท่าที่ควร ทำให้แต่ละชุมชนชาติพันธุ์ต้องปกครองตนเองโดยมีผู้นำชุมชน ส่งผลให้แต่ละชาติพันธุ์อยู่กระจัดกระจายแบ่งฝ่ายแบ่งวัฒนธรรมกันอย่างชัดเจน ในแต่ละชุมชนมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาคีเครือข่าย จากภาครัฐและเอกชนในรูปแบบการประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับชุมชน (Community Meeting) ตามแนวคิดของ Cohen & Uphoff (Cohen, J.M., & Uphoff, N.T., 1981) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรรัตน์ โภจรัส ซึ่งพบว่า ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันลักษณะเครือญาติมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดเวลา นำมาสู่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและศึกษาแนวทางที่เหมาะสมนำสู่การสร้างแผนปฏิบัติการและแก้ปัญหาให้เหมาะสม (สุรรัตน์ โภจรัส, 2559) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รอฮานิ เจอะอาแซ และคณะ ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยป้องกันการใช้สารเสพติดในชุมชนได้ (รอฮานิ เจอะอาแซ และคณะ, 2561) ทั้งนี้ ชาวบ้านในชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครอง โรงพยาบาลสังขละบุรี และมูลนิธิวันสกาย ในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและวิธีการป้องกันเป็นอย่างดีและอย่างต่อเนื่อง ผ่านการประชุมหมู่บ้านและการให้ความรู้ในโรงเรียน ในกิจกรรมเหล่านั้น มีการปรึกษาหารือ มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น ในระดับชุมชนจากชาวบ้านร่วมกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติด ในส่วนของกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน มีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยการจัดกิจกรรมการหมู่บ้านที่คัดสรรมาจากแต่ละชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลปัญหาและสาเหตุของยาเสพติดในชุมชน เพื่อวางแผนในการขจัดปัญหาเสพติด และติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมสรุปได้เป็นขั้นตอน ประกอบด้วย การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและแนวทางการแจ้งเบาะแสยาเสพติด การจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและผู้เสพยาเสพติด การบำบัดผู้ป่วยจากยาเสพติด และการติดตามผลการดำเนินการฟื้นฟูผู้ป่วยเพื่อกลับคืนสู่ชุมชน แต่ผลการดำเนินการเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่แท้จริงนั้นกลับไม่สัมฤทธิ์ผลต่อชุมชนเท่าที่ควร เนื่องจากแต่ละโครงการที่ภาครัฐเข้าไปดำเนินการขาด

ความต่อเนื่อง ขาดการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เป็นข้อมูลปัจจุบัน ชาวบ้านบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือต่อภาครัฐ มีการปกปิดข้อมูลที่สำคัญ ยังไม่มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงความสัมพันธ์ของแต่ละชาติพันธุ์ที่ยังไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปัญหาความขัดแย้งของแต่ละชุมชนชาติพันธุ์ทำให้เกิดการแตกแยก ต่างคนอย่างอยู่ มีตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมในการจัดเวทีประชาคมแต่มีแนวทางการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน จึงทำให้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่เป็นไปด้วยยากลำบาก ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้และทักษะในการดำเนินงานในแต่ละชุมชนชาติพันธุ์ การดำเนินการของแต่ละหน่วยงานจึงเกิดความซ้ำซ้อน และไม่เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน

3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการวิจัยเสนอแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ การสนับสนุนงบประมาณในการจัดหา อาวุธยุทโธปกรณ์และกำลังพลในการป้องกันตามแนวชายแดนเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันกำลังพลในการออกลาดตระเวนป้องกันภัยคุกคาม ตามตะเข็บชายแดนยังมีอยู่น้อย เมื่อเทียบกับความยาวของแนวชายแดนของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ผู้ค้ายาเสพติดยังสามารถลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาในประเทศไทยได้ พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหาร และติดตามการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยจากยาเสพติด ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีทันสมัยที่สามารถใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยจากยาเสพติดเพื่อที่จะสามารถติดตามผลการรักษา ในระยะยาวได้ด้วย แก้ไขข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้มีความเข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจ๊ะยารีเยาะ เจ๊ะโชะและคณะ ซึ่งพบว่า แนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติดอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนแนวทางหนึ่ง คือ การกำหนดกฎระเบียบของชุมชนและบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (เจ๊ะยารีเยาะ เจ๊ะโชะและคณะ, 2564) ทั้งนี้เพราะ ปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยังคงมีช่องว่างที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีปัญหา อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้เสพซึ่งปัจจุบัน กฎหมายกำหนดให้ผู้เสพสมัครใจเข้ารับการบำบัด จึงทำให้ผู้ขายยาบางรายทำการวิ่งเต้นให้ตนเองเป็นเพียงผู้เสพและขอเข้ารับการบำบัด พัฒนาการการติดต่อสื่อสาร และการเดินทางในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ให้สามารถเข้าถึงได้เพื่อไปสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชุมชนห่างไกลมีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาเสพติด การให้ความรู้ และการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องที่ห่างไกลมีความสำคัญมาก ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ หมูธิมา และบุญเอื้อ บุญฤทธิ์ ซึ่งพบว่า แนวทางการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติดโดยให้ภาคประชาชนออกแบบแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติด โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างความรู้ความเข้าใจตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา สถานประกอบการ ตลอดจนภาคประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน (ศักดิ์ หมูธิมา และบุญเอื้อ บุญฤทธิ์, 2562) ทั้งนี้เนื่องจากหากประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่มีความจำเป็นที่จะไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด และในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น และโครงสร้างพื้นฐาน อาทิเช่น ถนน เสาสัญญาณโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ล้วนมีความสำคัญในการนำการพัฒนา และความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ในส่วนของแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่ได้จากการวิจัยสามารถสรุปได้ คือ การแก้ปัญหายาเสพติดอย่างเข้มงวดกวัดขัน บูรณาการทำงานทุกภาคส่วนให้เป็นเอกภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่ และสนับสนุนงบประมาณให้ออกแบบระบบ แอปพลิเคชันในการป้องกันและแก้ไขบรรเทาปัญหาเสพติดในชุมชน โดยสามารถอธิบายในแต่ละประเด็นได้ คือ การแก้ปัญหายาเสพติดอย่างเข้มงวดกวัดขัน โดยให้มีการออกตรวจตราในสถานที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง พร้อมทั้งบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ตามที่ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายของ Wilson & McLaren กล่าวว่า การปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรม (Wilson, O. W. & McLaren, R. C., 1973) เพราะ

ความเกรงกลัวการจับกุมจึงเป็นหลักการในเรื่องของการตรวจท้องที่ การตั้งตุ้ม การตั้งจุดตรวจจุดสกัดพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ตอนใน รวมทั้งการจัดยามเฝ้าสถานที่สำคัญ บุคลากรทำงานทุกภาคส่วนให้เป็นเอกภาพ โดยการควมรวมภารกิจในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อไม่ให้เกิดภาระงานที่ซ้ำซ้อน และมีความสะดวกรวดเร็ว ดำเนินการในลักษณะของ One Stop Service ที่รวมทุกขั้นตอนการดำเนินการไว้ในโครงการเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจ การรับแจ้งเบาะแสยาเสพติด การตรวจตราป้องกัน และตั้งจุดตรวจจุดสกัด การจับกุม และการบำบัดรักษา เป็นต้น และเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายชุมชนป้องกันปัญหาเสพติด อันได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ยาเสพติด เป็นช่องทางการแจ้งเบาะแสยาเสพติด และติดตามบำบัดรักษาผู้ป่วยจากยาเสพติด เพื่อให้การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีความรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย ส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสนับสนุนทุนการศึกษาผู้ที่มีผลการศึกษาคดี รวมไปถึงการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถด้านการงานพื้นฐานอาชีพ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้จุนเจือครอบครัว พัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่ รวมไปถึงการพัฒนาด้านจิตสำนึกและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตอาสาและมีความเมตตาต่อผู้อื่น ต้องรับฟังปัญหาและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายแนวร่วมภาคประชาชนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ การให้ข้อมูลข่าวสารความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับยาเสพติด ร่วมกับการสร้างเครือข่ายแนวร่วมภาคประชาชนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้คนในชุมชนตระหนักถึงความรักความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวและชุมชน รวมไปถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและกระทบจากยาเสพติด เพื่อให้ชุมชนมีความรักใคร่ปรองดอง และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ ลดความแตกแยก ความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชาติ ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ กล่าวได้ว่า การวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในการป้องกันปัญหาเสพติด ได้แก่ 1) ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการอบรมตามโครงการต่าง ๆ มาแล้วจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูกบ้านได้ รวมไปถึงในด้านการอบรมเลี้ยงดูลูกหลานให้ประพฤติตนเป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด 2) การกำหนดให้ทุกชุมชนมีศูนย์หรือกลุ่มจิตอาสาที่สามารถเป็นที่พึ่งพาให้แก่ผู้ยากไร้ ผู้ที่มีปัญหา ผู้ที่ขาดที่พึ่งพา โดยให้กลุ่มดังกล่าวเป็นที่ปรึกษา และช่วยหาแนวทางแก้ปัญหา โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในการป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ว่า 1) สภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า พื้นที่สีแดง คือ ชุมชนดงสัก มีการขนส่งยาเสพติดจากประเทศเมียนมา 2) รูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเชิญภาคีเครือข่ายจากภาครัฐและเอกชนร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับชุมชน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและแนวทางการแจ้งเบาะแส การจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การบำบัด และการติดตามผล 3) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติด ประกอบด้วย 3.1) แนวทางเชิงนโยบาย ได้แก่ การแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเข้มงวดกวดขัน บุคลากรทำงานทุกภาคส่วนให้เป็นเอกภาพ 3.2) แนวทางเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การรับฟังปัญหาและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หาแนวร่วมภาคประชาชนในแต่ละชาติพันธุ์ ให้ข้อมูลความรู้และเสนอแนวทางการใช้แอปพลิเคชันเพื่อ

ความสะดวกของประชาชนในการมีส่วนร่วม จากผลการวิจัยดังกล่าว มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย คือ ฝ่ายปกครอง ตำรวจ อาสาสมัครชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่อำนาจจับกุมตามกฎหมาย จะต้องเพิ่มมาตรการและความเข้มงวดกวดขันในกลุ่มเยาวชนและเด็ก และภาครัฐต้องเพิ่มบทลงโทษกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการยาเสพติด และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง 2) ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ มีดังนี้ 2.1) ในส่วนของชุมชนต้องมีเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนเข้าไปร่วมกัน ดูแลรักษาความปลอดภัย สนับสนุนให้ความรู้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทำความเข้าใจรับฟังปัญหา และให้คำปรึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และความขัดแย้งอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน โดยให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกระดับชั้น สามารถเข้าถึงง่าย ประสานงานสะดวก รวดเร็ว ด้วยความเป็นมิตรกับประชาชน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน และสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน 2.2) ในการให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับประเภทของยาเสพติดโทษและผลกระทบ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และขอความร่วมมือช่วยกันสอดส่องดูแลลูกหลานในบ้านและในชุมชน โดยหากพบเห็นการกระทำความผิด จะต้องรีบดำเนินการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครองทราบในทันที 2.3) ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการอบรมตามโครงการต่าง ๆ มาแล้วจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูกบ้านได้รวมไปถึงในด้านการอบรมเลี้ยงดูลูกหลานให้ประพฤติตนเป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อเป็นโมเดลตัวอย่างแก่ลูกบ้าน และมีรางวัลสูงใจแก่ลูกบ้านที่เลี้ยงดูลูกหลานได้เป็นอย่างดี เป็นทุนการศึกษา หรือรางวัลทำความดี โดยขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.4) กำหนดให้ทุกชุมชนมีศูนย์หรือกลุ่มจิตอาสาที่สามารถเป็นที่พึ่งพาให้แก่ผู้ยากไร้ ผู้ที่มีปัญหา ผู้ที่ขาดที่พึ่งพา โดยให้กลุ่มดังกล่าวเป็นที่ปรึกษาและช่วยหาแนวทางแก้ปัญหา โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป คือ 3.1) เห็นควรศึกษาประเด็นที่ยังมีปัญหาคือ ในขั้นตอนการบำบัดยาเสพติดเพื่อฟื้นฟูผู้ป่วยกลับคืนสู่ชุมชน เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดการบำบัดยาเสพติดเพื่อฟื้นฟูผู้ป่วยกลับคืนสู่ชุมชน และผลกระทบของชุมชนในพื้นที่ชายขอบของประเทศไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลความเจริญและยังขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ 3.2) เห็นควรศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการลำเลียงยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านช่องทางธรรมชาติและด่านตรวจคนเข้าเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายขอบของประเทศไทยในอนาคต 3) เห็นควรศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ในพื้นที่ชายขอบประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายขอบของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เจ๊ะยารีเยาะ เจ๊ะโซ๊ะและคณะ. (2564). แนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติดอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนมุสลิม. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาพใต้, 8(2), 178 - 188.
- เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน. (23 ตุลาคม 2564). แนวทางการพัฒนาการสร้างความมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. (ดลนภา บุญเสถียร, ผู้สัมภาษณ์)
- เจ้าหน้าที่ทหารชุดมวลชนสัมพันธ์. (12 สิงหาคม 2564). สภาพปัญหายาเสพติด ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. (ดลนภา บุญเสถียร, ผู้สัมภาษณ์)
- กระทรวงยุติธรรม. (2565). แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2565. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม.
- กัลป์ยานี สุเวทเทวิน. (2560). การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มเยาวชนด้วยครอบครัว To Be Number One จังหวัดอำนาจเจริญ. วารสารสุขภาพภาคประชาชน ภาคอีสาน, 31(1), 33 - 41.
- กิตติศักดิ์ คงธนเตชะโสภณ. (2558). บทบาทของครอบครัวในการป้องกันยาบ้าในวัยรุ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ชรัส บุญผด้อย. (2561). ปัญหาในการบูรณาการการแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้ว่าราชการจังหวัด. วารสารดำรงราชานุภาพ, 18(57), 14 - 25.
- ชาวบ้านชาวเมือง. (24 กันยายน 2564). รูปแบบและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในการป้องกันปัญหายาเสพติด. (ดลนภา บุญเสถียร, ผู้สัมภาษณ์)
- ตะวัน ตระการฤกษ์. (2559). ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรภาค 7. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 91 - 104.
- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2556). รายงานการวิจัยศักยภาพชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการปัญหายาเสพติดตามโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดินบ้านเหล่าน้อย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภควดี ทองชมภู และพัชรินทร์ ลาภานันท์. (2563). รายงานการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์: อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รอฮานี เจอะอาแซ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง: กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมในจังหวัดปัตตานี. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 10(1), 67 - 76.
- ศักดิ์ ภูมิธมา และบุญเอื้อ บุญฤทธิ์. (2562). การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 13(2), 11 - 25.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2565). รายงานผลการดำเนินงาน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2566 - 2570. กาญจนบุรี: สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี.
- สุริรัตน์ โบริส. (2559). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการแก้ปัญหายาเสพติด. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 7(2), 256 - 267.
- Akers, R.L. (1973). *Deviant Behavior: A Social Learning Approach*. Belmont: Wadsworth.
- Burgess, E.W. (1925). *The growth of the city: An introduction to a research project*. Chicago: The University of Chicago.
- Cohen, A. (1955). *Delinquent Boys The Culture of the Gang*. Glencoe, Illinois: The Free.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley, CA: University of California.
- Mathna, B.E. et al. (2023). A Comparison of Self - Control Measures and Drug and Alcohol Use among College Students. *Midwest Social Sciences Journal*, 23 (1), 31 - 53.
- Merton, R. K. (1957). *Social Theory and Social structure*. Glencoe, Ill: The Free.
- Wilson, O. W. & McLaren, R. C. (1973). *Police Administration*. New York: McGraw - Hill.
- Wu, G. et al. (2021). Do Social Bonds Matter? Social Control Theory and Its Relationship to Desistance From Substance Abuse in China. *Journal of Drug Issues*, 51(1), 50-67.

การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่*

AN APPLICATION OF BHAVANA 4 PRINCIPLE IN ELDERLY'S LIFE QUALITY
DEVELOPMENT OF ELDERS' PEOPLE IN BAN NAI KHUAN COMMUNITY,
KHLONG THOM TAI SUB – DISTRICT, DISTRICT, KRABI PROVINCE

พระสนอง คุณงกร (สุกรี)*, สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล

Phra Sanong Kungaro (Sukkri), Sittichok Panasree, Phrakru Kositwattananulul

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: okmobile3951@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ 2) เพื่อศึกษาหลักภavana 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) เพื่อการประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การมีคุณภาพที่ดีในด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านปัญญา ด้านร่างกาย มีร่างกายแข็งแรง ด้านอารมณ์ ทำให้จิตใจไม่เป็นทุกข์ เป็นสุข ด้านสังคม สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ดี และปัญญา แก้ปัญหาในชุมชนด้วยเหตุผลและมองเห็นสภาพความเป็นจริง 2) หลักภavana 4 นี้ เป็นหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งหลักภavana 4 เป็นแนวทางในการทำให้ชีวิตที่ดีงาม ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภavana 4 คือ 1) กายภavana พัฒนากาย หรือการฝึกอบรมกาย คือ การมีความสัมพันธ์ที่ดี เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) จิตตภavana การพัฒนาจิต หรือการฝึกอบรมจิตใจ คือ การทำจิตใจให้เจริญอกงามขึ้นในคุณธรรมความดีงาม เข้มแข็งมั่นคง เบิกบานยินดี 3) ศิลภavana การพัฒนาความประพฤติปฏิบัติ หรือการฝึกอบรมศีล คือ มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม 4) ปัญญาภavana การพัฒนาปัญญา หรือการฝึกอบรมปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

คำสำคัญ: คุณภาพ, ผู้สูงอายุ, ภavana

Abstract

The objectives of the study were 1) to study the concept of developing the elderly's quality of life in Naikuan Village community, Klong Tomtai Subdistrict, Klong Tom District, Krabi Province; 2) to investigate the Bhāvanā principle in the Buddhist scriptures, and 3) to apply the

* Received June 12, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 23, 2023

principle of Bhāvanā to develop quality of life of the elderly in Naikuan Village community, Klong Tomtai Subdistrict, Klong Tom District, Krabi Province. The study was conducted employing qualitative research through in - depth interviews. Findings were as follows: The concept of improving quality of life is to have excellent quality in all aspects, whether physical, emotional, social, and intellectual. It is a happy life with a good body, good welfare, and good care. In emotional aspect, life is without mood swings, anger, suffering mind, but with happiness and joyfulness. The social aspect is to have a good environment with happy, fun, and calm conditions without trouble. Intelligence is the use of wisdom to solve problems in the community for the right reasons. The Bhavana principle can be applied to improve the quality of life in proper behavior and daily life. The Bhavana principle is a guide to make a good life physically, emotionally, socially, and intellectually to become a perfect human being according to the Buddhist guidelines and to happily live together in a society. Improving the quality of life of the elderly according to the 4 principles of prayer are : 1) Kāya - bhāvanā: physical development, or physical training with a good relationship with the physical environment; 2) Sila bhāvanā : moral development or precept training with a good relationship with social development; 3) Citta - bhāvanā: cultivation of the heart or emotional development with mental training to cultivate mind in virtue, goodness, strength, stability, and joyfulness; 4) Pannā - bhāvanā: cultivation of wisdom or intellectual development with intelligence training to enhance knowledge, thinking, understanding, and understanding of things as they really are.

Keywords: Quality, Elderly, Bhāvanā

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aged Society) อย่างรวดเร็ว ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดว่าในปี พ.ศ. 2583 จะมีผู้สูงอายุเพิ่มเป็นร้อยละ 31 (20.5 ล้านคน) ของประชากรทั้งหมด ประกอบกับนโยบายการขับเคลื่อนประเทศของรัฐบาลที่ต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศรายได้สูง สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็น และความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพคนไทยให้เติบโตเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพชีวิตที่ดีพร้อมรับมือกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจและแบกรับภาระที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และข้อมูลจาก พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ใน พ.ศ. 2553 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับ “ผู้สูงอายุ” ตามมาตรา 10 กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจัดทำแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลัก ในการกำหนดบทบาทและกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยรวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และการพัฒนาผู้สูงอายุ สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ร่วมมือและประสานงานกับราชการ บริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นตามพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการติดตามและประเมินผล และยังได้กำหนดสิทธิของผู้สูงอายุ (มาตรา 11) ในการได้รับการบริการทางการแพทย์ การศึกษา การศาสนา ข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพ หรือการฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการรวมกลุ่มในลักษณะ

เครือข่ายหรือชุมชน การให้ความสะดวก รักษาความปลอดภัย และบริการสาธารณะ เป็นต้น (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2), 2553)

ชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เป็นชุมชนส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่เล็งเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยดำเนินการเพื่อสนองตอบตามนโยบายของการบริหารราชการส่วนกลางและ เป็นไปตามกฎหมายกำหนด มีการจัดทะเบียนผู้สูงอายุ และมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในปี 2548 ที่มีความหลากหลายในด้านอายุ อาชีพ ฐานะ และศาสนา วัดอุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา ของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ได้รับความรู้ที่ถูกต้องทั้งเป็นการส่งเสริมความสามัคคีในหมู่ ผู้สูงอายุด้วยกัน ส่งเสริมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ในการเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ มีการจัดหรือดำเนินกิจกรรมอันเป็นสวัสดิการของสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ และ กิจกรรมเพื่อหารายได้บำรุงชมรมผู้สูงอายุรวมไปถึงประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนในการดำเนินการให้บรรลូវัตถุประสงค์ ด้วยความตระหนักในความสำคัญของผู้สูงอายุในศักยภาพ ประสบการณ์และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุดังกล่าว ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ จึงได้ดำเนินการกำหนดทิศทาง และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการสร้าง “สังคมผู้สูงอายุ” ที่มีคุณค่า และมีคุณภาพทั้งต่อผู้สูงอายุเอง ต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการสานต่อ เจตนารมณ์ที่ต้องการของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โดยการคุ้มครองส่งเสริม และสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุให้เกิดเป็น รูปธรรมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุที่นับว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก สมควรส่งเสริม ให้คงคุณค่าไว้นานที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเลิศ ไพรินทร์ ที่กล่าวว่า การนำแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มาใช้จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งมวลอัน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และ ทักษะคติ โดย อาศัยกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษา ให้ทุกคนและทุกระดับมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและทัศนคติอันพึงปรารถนาของสังคมและประเทศชาติและรวมถึงการฝึกอบรมการสอน งานการสับเปลี่ยนหมุนเวียน หรือแม้แต่กระบวนการในการพัฒนาตนเองอีกด้วย (บุญเลิศ ไพรินทร์, 2538) คุณค่า ของชีวิต และพัฒนาการของชีวิตเป็นชีวิตที่มีการพัฒนาไปสู่ระดับสูงในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า ภาวนา 4 คือ การพัฒนาคุณค่าทางกายภาพ หรือคุณภาพกายซึ่ง ก็คือ กายภาวนา คุณค่าชีวิตที่มีต่อความสงบต่อสังคม หรือมีความสามารถในการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อความสงบต่อส่วนรวมในสังคม เรียกว่า ศิลภาวนา การมีคุณภาพจิต คือ มีสมาธิ มีความปิติยินดี จิตมีพลัง คือ จิตภาวนา ตลอดจนพัฒนาขั้นสูง คือ ความเข้าใจโลก และชีวิตตามความเป็นจริง เข้าใจในเหตุผล คุณ และโทษ ที่เรียกว่า ปัญญาภาวนา หรือคุณค่าทางปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550)

จากความเป็นมา และปัญหาที่สำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่” เพื่อให้เกิดการยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิตให้ถึงความดับทุกข์ทางกาย และทางใจ ซึ่งจะทำให้การมีชีวิตในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ เป็นการพักผ่อน ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิด ความสงบสุขแก่ผู้สูงอายุ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติ ที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เพื่อเป็น “สังคมผู้สูงอายุ” ที่มีคุณค่า มีคุณภาพ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมอื่น ๆ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาหลักภาวนา 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคสนาม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in - depth interview) จากกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. ประชากร/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเป็นการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข และผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านในควน รวมทั้งหมด 11 คน จำแนก ดังนี้

- ผู้สูงอายุในชุมชนบ้านในควน จำนวน 5 คน
- อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนบ้านในควน จำนวน 3 คน
- ผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านในควน จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย โดยมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และได้รับการอนุมัติให้นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบสัมภาษณ์นั้นจะแบ่งออกเป็น 5 ตอน ซึ่งประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่

ตอนที่ 3 หลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีความเข้าใจอย่างไร

ตอนที่ 4 การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

3. การรวบรวมข้อมูล

3.1 การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจาก พระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คัมภีร์อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกา หนังสือ ตำราวิชาการ วารสาร บทความต่าง ๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา

3.2 การสัมภาษณ์

เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยมีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยรับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์

3.2.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.2.3 ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์ นำมารวบรวมวิเคราะห์ และนำมาเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องและชัดเจน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก หนังสือวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยรวบรวมคำตอบและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้เข้าใจง่าย โดยใช้วิธีการ Content Analysis

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การมีคุณภาพที่ดีในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านปัญญา ก็ต้องมีชีวิตที่มีความสุข ไม่ว่าจะเป็นร่างกายที่ดี สวัสดิการที่ดี ความดูแลเอาใจใส่ที่ดี ด้านอารมณ์ ทำให้อารมณ์ไม่มีความแปรปรวน ความโกรธ การทำให้จิตใจไม่เป็นทุกข์ ให้เป็นสุข ปิติ ยินดี ด้านสังคม สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดีต้องเป็นอยู่ที่ดี ต้องอยู่แล้วมีความสุข สนุก สงบ ไม่มีความเดือดร้อน และปัญญา ใช้การแก้ปัญหาในชุมชนด้วยเหตุผลสิ่ง ที่ถูกต้อง ตามสภาพความเป็นจริง

2. หลักภavana 4 เป็นหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตของผู้สูงอายุทุกคน ไม่ว่าการดำเนินชีวิตปกติจะต้องควบคุมสติทุกเมื่อ เพื่อไม่ให้เกิดความประมาทไปทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย หรือผิดวัฒนธรรมความถูกต้อง และหลักธรรมภavana 4 ยังใช้กับผู้ป่วยได้ด้วย เพื่อพิจารณาความเกิดขึ้นของสังขารของชีวิตที่ได้พบเจอกับทุกคนว่า ร่างกายนี้มีความเสื่อมเป็นธรรมดา แม้แต่จิตใจอารมณ์ยังเปลี่ยนไม่ยั่งยืนจริง จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าไม่เจริญธรรมในกาย ไม่เจริญศีล ไม่เจริญจิต ไม่เจริญปัญญา จำทำให้เกิดความเสื่อมของการดำเนินชีวิตได้ จำนำไปสู่ความทุกข์ขาดความเจริญ ส่วนใครเจริญภavana บ่อย ๆ จะทำให้คุณภาพชีวิตมีแต่ความเจริญ มีสติ ไม่ประมาท มีธรรมคุ้มครองตน หลักภavana 4 นี้เป็นการพัฒนาบุคคลโดยมีกรอบแห่งการพัฒนา 4 ประการ คือ การพัฒนาร่างกาย คือ นำไปประพฤติแต่สิ่งที่ดีงามในความดี ตั้งอยู่ในธรรม การพัฒนาจิต คือ การพัฒนาจิตใจให้ใสสะอาดคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ขุนมัวใจ พัฒนาศีล คือ พัฒนาสังคมให้ดำรงอยู่อย่างผาสุก ไม่ทำให้เดือดร้อนแก่กัน ช่วยเหลือกัน และพัฒนาปัญญา คือ พัฒนาปัญญาการมีคนผู้มีเหตุผลถูกต้อง จนที่เขายอมรับว่าเป็นข้อสัตย์เป็นคำพูดตรงเป็นคำจริง และหลักภavana 4 นี้ได้แสดงให้เห็นถึงทฤษฎีการพัฒนามนุษย์ และสังคม แสดงให้เห็นถึงทฤษฎีการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาถือเป็นแนวทางที่ยึดหลักการโดยประพฤติปฏิบัติแนวทางการประพฤตินิธรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมการเจริญกายภavana ศีลภavana จิตภavana และปัญญาภavana เป็นพื้นฐานแห่งการพฤติกรรมทางกาย วาจา และทางใจ สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับสังคมได้อย่างมีความสุข การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความตื่นตัว รู้วิธีการปฏิบัติธรรม ฝึกนั่งสมาธิภาวนา ทำให้จิตใจเบิกบานสร้างสุขภาวะ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อ

ในชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวะ 4 คือ 1) ภาวะกาย พัฒนากาย หรือการฝึกอบรมกาย คือ การมีความสัมพันธ์ที่ดี เกื้อกูลกันกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) จิตตภาวะ การพัฒนาจิต หรือการฝึกอบรมจิตใจ คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรมความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง ความเบิกบานยินดี 3) ศิลภาวะ การพัฒนาความประพฤติปฏิบัติ หรือการฝึกอบรมศิลปะ คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม 4) ปัญญาภาวะ การพัฒนา ปัญญา หรือการฝึกอบรมปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความคิดความเข้าใจ และการหยั่งรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

อภิปรายผล

จากการวิจัย “การประยุกต์ใช้หลักภาวะ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่” สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มนุษย์ทุก ๆ คนนั้นย่อมปรารถนาการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและปราศจากความทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับ นิสารัตน์ ศิลปะเดช ที่กล่าวถึง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ในหนังสือ เรื่อง ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต” ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ มีคุณภาพชีวิตที่ดีนำมาซึ่งความสุขทั้งกายและใจ ความสุขทางกาย คือ การมีหรือได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งด้าน อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความสุขทางใจ คือ การมีความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคงทางจิตใจได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น (นิสารัตน์ ศิลปะเดช, 2549) ดังนั้น จึงต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบเป็นองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า ระบบการพัฒนาคนเมื่อมีองค์รวมการดำเนินชีวิตที่ดี มีองค์รวม 3 แดน และระบบพัฒนาชีวิตของมนุษย์การดำเนินชีวิต 3 แดนที่เป็นองค์รวม คือ แดนความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภาวะ และแดนปัญญาที่จริงองค์รวมการดำเนินชีวิตและระบบพัฒนาชีวิต ก็คือ การจัดการก้าวไปสู่จุดหมายแห่งความเป็นชีวิตที่ดีซึ่งมีคุณลักษณะที่มองได้หลายด้านเฉพาะด้านที่ประสงค์ ในที่นี้เรียกว่า สุขภาวะเมื่อองค์รวมการดำเนินชีวิตก้าวไปในการพัฒนาหรือมีการพัฒนาอยู่ ก็เรียกว่า “องค์รวมการดำเนินชีวิต” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2510) ในสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และเข้าสู่วัยสูงอายุนั้นมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เช่น เป็นโรคเรื้อรัง เป็นโรคเจ็บปวดกล้ามเนื้อ ทางเดินหายใจ มีความเครียด วิตกกังวล เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของร่างกาย และการเอาใจใส่คุณภาพชีวิต คือ การมีสุขภาพดีทุกด้าน เช่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้าน สังคม และด้านปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิพล ประสิทธิ์ก้อนแก้ว ที่ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลคลองตำหรุ อำเภอเมืองชลบุรี” พบว่า ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีสัดส่วนผู้มีโรคประจำตัว และไม่มีโรคประจำตัวใกล้เคียงกันโดย พบว่า ผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุดรองลงมา คือ โรคเบาหวาน และการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในปานกลาง โดยมีพฤติกรรมด้านการรับประทานอาหารเป็นพฤติกรรมที่ดีที่รองลงมา คือ การปฏิบัติตนในภาวะเจ็บป่วย การจัดการความเครียด และมีพฤติกรรมออกกำลังกายแย่มากที่สุด ผู้สูงอายุ มีการปรับตัว และบริหารอารมณ์ที่โกรธง่ายแปรปรวนได้เป็นอย่างดี (วชิพล ประสิทธิ์ก้อนแก้ว, 2557) ดังนั้น ผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีวินัยในการใช้ชีวิต เพื่อที่จะรักษาสมดุลในด้านต่าง ๆ คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจและปัญญา พัฒนาควบคู่กันก็จะนำพาให้เป็นสุขในบ้านปลายของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองหล่อ ฐานิสโร (สินกระสัง) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวินัยชาวพุทธในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข” พบว่า การประยุกต์หลักปาฏิโมกข์ - สังวรศีล ทำให้ทราบว่าการรักษาวินัยนั้นทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและเกิด ความสุข ทั้งในระดับส่วนตนเองและระดับส่วนรวมครอบคลุมทั่วประเทศชาติบ้านเมือง แม้คฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ต้องมีศีลเป็นหลักสำคัญการบรรพชา อุปสมบทเป็น

บรรพชิตถ้าขาดศีลก็ไร้ความดีและไม่เป็นผลดีต่อพระพุทธศาสนาอีกด้วย ดังความตอนหนึ่งว่า ในสังคมของมนุษย์ ผู้มีความเจริญแล้ว การรักษาสัจจะที่ให้ไว้แก่กันและกันไว้มีระเบียบข้อตกลงให้ไว้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย หรือร่วมกัน ผลสุดท้าย ก็คือ อยู่อย่างสงบสุขร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันก็อบรมเสริมแต่งให้สติปัญญา ได้รับการพัฒนา ยิ่งขึ้นตามลำดับ เนื่องจากโลกมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาล ตามเวลา ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ทำให้มวลมนุษยมีความรู้ความฉลาด สามารถประคับประคองประชากรของโลกให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ (พระมหาทองหล่อ ฐานิสโสโร (สินกระสัง), 2554)

2. หลักภavana 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่แสดงถึงหลักแห่งการอบรมตนเองและเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญ การบำเพ็ญหรือการประพฤติที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ประกอบด้วยหลักธรรมสี่ประการ ได้แก่ 1) กายภavana คือ พัฒนากาย 2) สีลภavana คือ พัฒนาศีล หรือการประพฤติ 3) จิตภavana คือ พัฒนาจิตใจ หรืออารมณ์ 4) ปัญญาภavana คือ พัฒนาปัญญา หรืออบรมปัญญา ให้รู้เท่าทัน และเห็นแจ้ง ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า ภavana 4 คือ การพัฒนากาย 4 ด้าน มีดังนี้ 1) กายภาพ การพัฒนากาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางเกื้อกูลและได้ผลดีโดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกันกับธรรมชาติปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติมิให้เกิดโทษ 2) สีลภavana การพัฒนาศีลการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับมนุษย์โดยตั้งอยู่ในวินัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี 3) จิตภavana การพัฒนาจิตใจ คือ การทำจิตใจให้เจริญองงามขึ้นในคุณธรรมความดีงามความเข้มแข็ง มั่นคงและความเบิกบานผ่องใสสงบสุขสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต 4) ปัญญาภavana การพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549) ซึ่งจะทำคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีคุณภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึง การยกย่องให้เกียรติผู้สูงอายุไว้ในหนังสือ “แก่อายุฉลาด และเป็นสุข” ว่าในพระพุทธศาสนานี้ ยกย่องหรือให้เกียรติผู้สูงอายุเป็นพิเศษ เรียกว่า รัตตัญญู เป็นผู้รู้ราตรียาก หรือนาน เพราะอายุมันมากผ่านวันคืนมานาน ก็รู้วันคืนนั้นมาก อย่างนี้เรียกว่า รัตตัญญูพระพุทธเจ้าให้ความสำคัญถึงกับว่าเป็นชีวิตเอตทัคคะ ตำแหน่งหนึ่ง (พุทธทาสภิกขุ, 2523)

3. การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ จากการศึกษาวิจัยสภาพปัญหา และสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญของผู้สูงอายุ มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา เมื่อนำหลักภavana 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในด้านร่างกายทำให้ผู้สูงอายุมีความตระหนักรู้ในด้านสุขภาพมากขึ้น มีการออกกำลังกาย การลดอาหาร การละสิ่งที่ทำให้ทำลายต่อสุขภาพและจิตใจ ด้านสังคม มีการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นต่อครอบครัวและชุมชน ทำกิจกรรมเข้าร่วมมากขึ้น ด้านจิตใจ มีอารมณ์ที่ร่าเริงแจ่มใสมากขึ้น ด้านปัญญา เกิดความเข้าใจในการใช้ชีวิตที่อย่างถูกต้องมีเหตุผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระภุชิสสะ ปณฺญาปโชโต ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภavana 4 ของผู้สูงอายุ ในตำบลยางฮ่อม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย” พบว่า กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภavana 4 ออกมาเป็นรูปแบบของกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การส่งเสริม คือ การใช้หลักกายภavanามาเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย มีเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุจะต้องมีร่างกายที่ดี 2) การเสริมสร้าง โดยใช้หลักศีลภavanามาเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคม มีเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดี คือ การมีพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมที่ดี 3) การป้องกัน โดยใช้หลักจิตภavanามาเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต เพื่อให้เกิดแนวทางป้องกัน มีเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุจะต้องมีความคิดที่ดี โดยผ่านการฝึกจิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ให้จิตมีคุณธรรมพื้นฐาน ในการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม 4) การเตรียมความพร้อม โดยใช้หลักปัญญาภavanามาเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตวิญญาณ มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุเข้าใจชีวิต ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาอย่างถูกต้อง (พระภุชิสสะ

ปญญาโชโต, 2562) ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เข้าใจสัจธรรมชีวิต ไม่หลงติดในมายาคติ และสอดคล้องกับ พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมวณโณ) ได้กล่าวในหนังสือ “แก้อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ” ว่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสัจธรรมของชีวิตมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะยากดีมีจน แต่หากจะพิจารณาถึงสิ่งที่เราต้องประสบ หลังจากการเกิดมาแล้ว ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่คนเราไม่ต้องการเท่าไรนัก การอยู่ในโลกได้นานวัน จัดได้ว่าเป็นผู้มีโชคดี เพราะจะได้รับประโยชน์จากการพิจารณาสังขารให้เห็นความจริงในมายาชีวิต แต่สำหรับผู้ที่ไม่พิจารณาไม่เอาใจใส่ ต่อการทำลายของโมหะอวิชาก็แก่เสียเปล่าการมีชีวิตอยู่นานวันไม่ได้ช่วยให้เกิดประโยชน์อะไรเลย จึงจัดได้ว่าเป็นผู้แก่ฟัก แก่แพง แก่แต่ง แก่น้ำเตาเติบโตเพราะกินข้าว แก่เฒ่าเพราะอยู่นาน ชีวิตในตัวของคน ๆ นั้นไม่มีค่าอะไรเลย คุณค่าหรือราคาของชีวิตจะเกิดจากการเรียนรู้การใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์ให้เกิดคุณค่ามากที่สุด (พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมวณโณ), 2536)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้งานวิจัยการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ทำให้เห็นว่า การมีการพัฒนาคุณภาพของชีวิต ได้แก่ ด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญามีความเป็นปกติสุข สมบูรณ์แข็งแรงและสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มสมรรถภาพ ไม่เป็นทุกข์ กับสังคมมากเกินไป ทำงานอย่างชอบเป็นส่วนตัวส่วน เช่น ปลูกต้นไม้ ผักผัก เลี้ยงนก เลี้ยงไก่ เป็นต้น ในทาง พระพุทธศาสนามีความเห็นว่า คุณภาพ คือ ความสมบูรณ์แบบของชีวิต ทั้งร่างกายและทางจิตใจ และการพัฒนา ตนเองไปสู่ภาวะที่พ้นทุกข์ เป็นอิสระ เบาสบาย พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติหลักธรรมโดยแยกองค์ประกอบของ คุณภาพชีวิตออกเป็น 4 ด้าน คือ คุณภาพของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านกาย ศีล จิต และด้านปัญญา คือ การเติบโต ทางร่างกาย และสิ่งแวดล้อมซึ่งควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจ ส่งผลให้ผู้สูงอายุ สามารถใช้ปัญหาและเผชิญกับวิกฤต ในชีวิต สามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ในสังคมได้อย่างมีความสุขและลูกหลานของท่านสนุก เพลิดเพลินทำกิจกรรมกรรมกับลูกหลาน สอนลูกหลานให้เกิดสิ่งที่ดี ชักชวนลูกหลานเข้าวัดปฏิบัติธรรมภาวนาทุก วันพระกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้ภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านในควน ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ คือ หลักการพัฒนาตามหลักของพระพุทธศาสนาเป็นการฝึกอบรม การพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ กายภาวนา คือ การพัฒนากาย การพัฒนากายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีให้ดียิ่งขึ้น ศีลภาวนา คือ การพัฒนาศีล การพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม จิตภาวนา คือ การพัฒนาจิตใจ สร้างความ เข้มแข็งของจิต สร้างพลังจิต ให้มีความยินดี มีความเบิกบานใจ และปัญญาภาวนา คือ การฝึกอบรมปัญญา เสริมสร้างด้านความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจในเหตุผล เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความจริง และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ในทางนโยบาย ดังนี้ การส่งเสริมด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม เช่น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้มีการกินดีอยู่ดี เพื่อให้ คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ให้ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน อีกทั้ง วิธีที่เอื้อต่อสุขภาพให้มีความเป็นอยู่ที่ดีใน ด้านจิตใจ สังคม และความเป็นอยู่ที่ดีทางเศรษฐกิจ และความพึงพอใจในสถานภาพของผู้สูงอายุ และผู้วิจัยมีข้อ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ ผู้นำชุมชนจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้สูงอายุเป็นหลัก ผู้นำชุมชนควรพัฒนาในการทำงานโดยมีการประสานงานเพื่อให้ ผู้สูงอายุมีเครือข่ายในการทำงานที่จะช่วยเหลือดูแล และพัฒนาด้านสุขภาพ ไม่จำเป็นต้องมีงบประมาณ และพื้นที่ จำนวนมาก ควรมีแนวคิดในการบริหารเพื่อสร้างความร่วมมือ และยอมรับในการดำเนินงานพัฒนาจากผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- นิศาตร์ ศิลปะเดช. (2549). ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: พิเศษการพิมพ์.
- บุญเลิศ ไพรินทร์. (2538). พฤติกรรมการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2510). สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวณฺโณ). (2536). แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสียงเสียง.
- พระภุชิสสะ ปญญาปโชโต. (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุ ในตำบลยางฮอม อำเภอลือเตย จังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทองหล่อ ฐานิสโร (สินกระสัง). (2554). การศึกษาวินัยชาวพุทธในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2). (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 56 ก หน้า 2 (15 กันยายน 2553).
- พุทธทาสภิกขุ. (2523). แก่อย่างฉลาดและเป็นสุข. กรุงเทพมหานคร: อัมมโย.
- วัชพล ประสิทธิ์ก้อนแก้ว. (2557). พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลคลองตำหรุ อำเภอเมืองชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). บันทึกข้อตกลงการบูรณาการความร่วมมือ 6 กระทรวง การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัย) พ.ศ. 2565 - 2569. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2565 จาก <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/download/?did=209144&id=91630&reload=>

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชนตามความคิดเห็นของครู
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ*

THE SERVANT LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE
PRIVATE SCHOOL STUDENT SUPPORT SYSTEM ACCORDING TO THE TEACHER'S
OPINION UNDER THE SAMUT PRAKAN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

ประนอม แสงพิรุณ* และสุมิตรา ยาประดิษฐ์

Pranom Sangpirun and Sumitra Yaprudit

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สมุทรปราการ ประเทศไทย

Master of Education, Suvarnabhumi Institute of Technology, Samutprakan, Thailand

*Corresponding author E-mail: psangpirun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อศึกษาระดับระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ และ 4) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ เป็นวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 351 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และ สุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .993 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมพยากรณ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการได้ร้อยละ 91.10

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำแบบรับใช้, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

* Received June 19, 2023; Revised July 17, 2023; Accepted August 23, 2023

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of servant leadership of private school administrators 2) to study the level student care and support system of private school 3) to study the relationship between servant leadership of school administrators and the student care and support system of private school under the Educational Office of Samut Prakan Province and 4) to create an equation for predicting the impact of servant leadership of school administrators affecting the student support system of private school under the Educational Office of Samut Prakan Province. This research is Survey Research. The sample was a group of 351 private school teachers under the Samut Prakan Provincial Education Office. The size of the sample was determined by using the Craigie and Morgan tables, obtained by stratified and simple random sampling. The research tool was a questionnaire. The confidence value was .993. The statistics used were mean, standard deviation and multiple regression analysis. Research finding found as follows: 1) Servant leadership of private school administrators under the Educational Office of Samut Prakan Province. Overall, it was at a high level. 2) Implementation of the student support system according to the opinions of private school teachers under the Educational Office of Samut Prakan Province. Overall, it was at a high level. 3) The overall correlation coefficient between servant leadership of school administrators and the private school student support system was a statistically significant positive correlation at the .01 level. 4) Servant Leadership of School Administrators effects Private School Student Support Under the Educational Office of Samut Prakan Province with statistical significance at the .05 level and to be able to co - forecast the system of care and support for private school students Under the Educational Office of Samut Prakan Province at 91.10 percent.

Keywords: Leadership, Servant Leadership, student support system

บทนำ

จากสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การสื่อสาร และเทคโนโลยี อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการแข่งขันทุกรูปแบบ และต้องปรับตัวให้เท่าทันกับสถานะของสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบกับคนในสังคม โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนที่เกิดความทุกข์ใจ ความกังวลใจ และเกิดความเครียด ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกาย จนนำไปสู่การเกิดปัญหาต่าง ๆ หลายประการ (วาสนา โพธิ์อ่อง, 2559) การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตามจุดมุ่งหมายในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการ กำกับ ดูแลและส่งเสริมการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ กำหนดนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาให้กับส่วนราชการในสังกัด ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) นอกจากนั้น การส่งเสริมด้านความประพฤติ ความรับผิดชอบ และความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษา ตามเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง พระราชบัญญัติ

คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 63 ได้กำหนดให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงาน และกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง

ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องบริหารงานอย่างมืออาชีพ และเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริงผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องสร้างภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) และใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน เพราะผู้นำจะมีอิทธิพลโน้มน้าวใจบุคลากรในการปฏิบัติงานซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ด้าน (Laub, J., 2004) ทั้งนี้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546)

การจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนส่วนใหญ่จัดอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งถือว่าเป็นวัยวิกฤตเนื่องจากเป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหา เกิดความวิตกกังวลและเกิดความสับสน จึงมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียนโดยเฉพาะเรื่องพฤติกรรมและลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ความปลอดภัยในชีวิต ปัญหาเสพติด การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การใช้ความรุนแรงหรือถูกกลั่นแกล้งรังแก ขาดความเอาใจใส่ การแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้อาจเป็นภัยรอบข้างสำหรับเด็กและเยาวชน จึงจำเป็นต้องมีผู้ชี้แนะ ให้ความรักความไว้วางใจ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องดำเนินการดูแล เอาใจใส่ต่อนักเรียนอย่างใกล้ชิด มีความเมตตา ให้ความรัก และร่วมกันแก้ไขปัญหานักเรียน (รุ่งนภา สุขสำแดง, 2563)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนทุกด้าน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถ แล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เพื่อทำการวิจัยโดยนำผลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาระบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาระดับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 3,992 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) แล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการแบ่งคัดเลือกครูของแต่ละขนาดด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) การเทียบบัญชีไตรยางศ์จากสูตรการกระจายตามสัดส่วนเพื่อกำหนดผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากเลือกสถานศึกษาแต่ละขนาดเพื่อให้ได้โรงเรียนที่ใช้ในการเก็บกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องใช้ในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามหลักของลิเคิร์ท Likert Scale (ผ่องศรี วาณิชศุภวงศ์, 2546)

4. ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการสร้าง และการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าแนวคิด จากวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ 2) ศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย 3) กำหนดนิยามศัพท์เพื่อสร้างแบบสอบถามซึ่งเทคนิคที่ใช้ในการวัด ในครั้งนี้เลือกเทคนิคการวัดเจตคติของลิเคิร์ท (Likert, Renic, 1993) ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด เพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งสร้างข้อความเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ 4) นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นเสนอบริการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง 5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ขอคำแนะนำและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence : IOC) 6) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนโรงเรียนรัฐบาลในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษา และนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ได้นี้แสดงว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่นสูง จึงได้นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา (Cronbach, Lee J., 1984) 7) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู จำนวน 351 คน ได้มาโดยกำหนดสัดส่วนเป็นรายโรงเรียนและดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค โดยแบบสอบถามทั้งฉบับได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.993 ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยประสานงานกับสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยถึงผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ 2) ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยติดต่อผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษาในการให้ครูโรงเรียนเอกชนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดระยะเวลาส่งคืน 3) เก็บรวบรวม และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน และแจกแบบสอบถามด้วยตนเองอีกครั้ง ในรายที่แบบสอบถามสูญหายหรือไม่สมบูรณ์ โดยขยายเวลาให้ผู้ตอบแบบสอบถาม 4) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาทำการตรวจสอบข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยดำเนินการดังนี้ 1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Check List) นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นรายชื่อใช้วิเคราะห์คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง 2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามวัดประเมิน (Rating Scale) นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อทราบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ มีระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้อยู่ในระดับใด แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายชื่อ รายด้าน และความหมายในภาพรวม โดยผู้วิจัยกำหนดในการแปลผลค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ Best 3) นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามวัดประเมิน (Rating Scale) นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ มาแปลความหมายรายชื่อ รายด้าน และความหมายในภาพรวม โดยผู้วิจัยกำหนดในการแปลผลค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ Best (Best, J.W., 1981) 4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550) 5) สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2546) 6) นำแบบสอบถามตอนที่ 4 มาวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) 7) สรุปผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 73.50 โรงเรียนอยู่ในอำเภอ บางพลี จำนวน 110 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 31.34 มีประสบการณ์สอนในโรงเรียนมากกว่า 6 ปีขึ้นไป จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 61.25 และขนาดของโรงเรียนเป็นขนาดกลาง จำนวน 113 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 32.19

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านพัฒนาผู้อื่นกับด้านสร้างกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านแสดงภาวะผู้นำ ส่วนด้านการแสดงตน ตามที่เป็นจริง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม

ระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการแสดงตนตามที่เป็นจริง	4.16	0.59	มาก
2. ด้านให้คุณค่าแก่ผู้อื่น	4.20	0.79	มาก
3. ด้านพัฒนาผู้อื่น	4.32	0.68	มาก
4. ด้านสร้างกลุ่ม	4.32	0.68	มาก
5. ด้านแสดงภาวะผู้นำ	4.26	0.90	มาก
6. ด้านร่วมแบ่งปันภาวะผู้นำ	4.23	0.83	มาก
รวม	4.25	0.73	มาก

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตาม ความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมพัฒนา นักเรียน ส่วนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียน เอกชน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการโดยรวมและรายด้าน

ระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล	4.28	0.59	มาก
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.35	0.50	มาก
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	4.31	0.55	มาก
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	3.97	0.66	มาก
5. ด้านการส่งต่อ	4.25	0.66	มาก
รวม	4.23	0.56	มาก

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ศึกษาระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน		ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา						รวม
		การแสดงตนตามที่เป็นจริง	ให้คุณค่าแก่ผู้อื่น	พัฒนาผู้อื่น	สร้างกลุ่ม	แสดงภาวะผู้นำ	ร่วมแบ่งปันภาวะผู้นำ	
		X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	Y ₁	.883**	.939**	.939**	.939**	.949**	.926**	.949**
การคัดกรองนักเรียน	Y ₂	.844**	.763**	.863**	.863**	.774**	.754**	.820**
การส่งเสริมพัฒนานักเรียน	Y ₃	.897**	.905**	.936**	.936**	.913**	.888**	.929**
การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน	Y ₄	.674**	.921**	.785**	.785**	.892**	.838**	.841**
การส่งต่อนักเรียน	Y ₅	.901**	.970**	.944**	.944**	.971**	.955**	.968**
รวม	Y _t	.884**	.957**	.943**	.943**	.956**	.926**	.955**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ (Multiple Regression Analysis) ผลปรากฏว่า การสร้างสมการพยากรณ์ในการค้นหาพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 4 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ด้านให้คุณค่าแก่ผู้อื่น (X₂) ด้านพัฒนาผู้อื่น (X₃) ด้านร่วมแบ่งปันภาวะผู้นำ (X₆) และด้านแสดงภาวะผู้นำ (X₅) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สามารถร่วมกันพยากรณ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 91.10 ที่ไม่ส่งผลได้แก่ ด้านการแสดงตนตามที่เป็นจริง (X₁) และด้านสร้างกลุ่ม (X₄)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับการเข้าสมการ	Unstandardized		Standardized	t	Sig
	Coefficients		Coefficients		
	$\hat{\beta}$	Std.Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	1.116	.058		19.205	.000
ด้านให้คุณค่าแก่ผู้อื่น (X ₂)	.380	.061	.534	6.226	.000
ด้านพัฒนาผู้อื่น (X ₃)	.469	.038	.570	12.428	.000
ด้านร่วมแบ่งปันภาวะผู้นำ (X ₆)	-.512	.048	-.751	-10.559	.000
ด้านแสดงภาวะผู้นำ (X ₅)	.390	.060	.622	6.509	.000

โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้
สมการการวิเคราะห์พหุคูณถดถอยในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.116 - 0.512(X_6) + 0.380(X_2) + 0.469(X_3) + 0.390(X_5)$$

สมการการวิเคราะห์พหุคูณถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$\hat{Z} = -0.751(X_6) + 0.534(X_2) + 0.570(X_3) + 0.622(X_5)$$

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาลำดับต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านพัฒนาผู้อื่นกับด้านสร้างกลุ่ม ด้านแสดงภาวะผู้นำ ด้านร่วมแบ่งปันภาวะผู้นำ ด้านให้คุณค่าแก่ผู้อื่น และด้านแสดงตนตามเป็นจริง ผลวิจัยออกมาเช่นนี้เนื่องมาจากผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติหน้าที่ มีการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม มีการกระจายอำนาจและมอบอำนาจแก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน เข้าใจในหน้าที่ของตนและการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน รับฟังผู้อื่นเสมอ รวมถึงคำนึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล จึงสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรเป็นนักประสานงานกับความร่วมมือทุกฝ่าย ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการบริหารของสถานศึกษา ดังทฤษฎีของลาบ (Laub, J., 2004) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารมีความอ่อนน้อมถ่อมตน เข้าใจหน้าที่ พัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นให้ดีขึ้นผ่านการรับฟัง มีวิสัยทัศน์ที่นาสนใจร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม คำนึงถึงความแตกต่างของผู้คน เชื้อชาติ เพศ อายุ และวัฒนธรรม (พิชามญช์ ม่วงแก้ว, 2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (คมกฤษ ประการะสังข์, 2559) ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ปวิษฐา สารสิทธิ์, 2565) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำแบบรับใช้และวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลกระทบต่อการจัดการสุขภาพปฐมภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำแบบรับใช้ วัฒนธรรมองค์กร และการจัดการสุขภาพปฐมภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล ด้านการส่งต่อ และ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากครูประจำชั้นดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นระบบ มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ ครูประจำชั้นสามารถทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ พิทักษ์ปกป้อง ค้ำครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ และได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้เป็นคนดี

มีความสุข และปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบันของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการไทยสภาการศึกษา, 2561) ประมาภรณ์ สนิธิ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ประมาภรณ์ สนิธิ, 2560) รัชพล เทียงดี ได้ศึกษา การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 ผลวิจัยพบว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (รัชพล เทียงดี, 2563); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

3. ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ($r_{xy} = .955$) ศุภกรเกษม ประมูล ได้ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกใน ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 4 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ระบบดูแล ช่วยเหลือเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ด้านให้คุณค่าแก่คนอื่น ด้านพัฒนาผู้อื่น ด้านร่วมแบ่งปันภาวะผู้นำ และด้านแสดงภาวะผู้นำ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ระบบการดูแลช่วยเหลือเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 91.10 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำในการผลักดันการดำเนินงานในองค์กรให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารที่มี ภาวะผู้นำสามารถสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ระบบการทำงานดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวได้ว่า ระบบการทำงานจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้เลยหากผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำ ไม่เป็นผู้ริเริ่ม และทำให้องค์กรในองค์กรยอมรับ และมีความรู้สึกร่วมในการทำงาน ฐานวัฒน์ อัญญภัทรอริกุล ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยา เขต 8 ศรีนครอิจจะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแล ช่วยเหลือเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขต 8 มีการปฏิบัติโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการส่งต่อ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขต 8 มีการปฏิบัติโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การทำงานเป็นทีมและการนิเทศ ติดตามและประเมินผล และปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การทำงานเป็นทีม และการนิเทศติดตามและประเมินผล สามารถทำนายหรือส่งผลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือเรียน โดยรวมได้ร้อยละ 43.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนความสัมพันธ์ในรูปสมการคะแนน มาตรฐานสำหรับทำนายได้ คือ $\hat{Z}_y = 0.469(Zx_1) + 0.326(Zx_2) + 0.257(Zx_3)$

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการแสดงตนตามที่เป็นจริงมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น จึงควรให้ผู้บริหารมีการพัฒนาตนเอง โดยผู้บริหารต้องยอมรับในข้อบกพร่องของตนเองและรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาฝึกฝนตนเองให้เกิดความคิดที่ถูกต้อง รู้จักครองตน ครองคน ครองงานและใช้หลักธรรมาภิบาลมาบริหารงาน ในด้านของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น คือ โรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อนช่วยเหลืออย่างเป็นระบบอยู่เสมอ จัดให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โรงเรียนควรศึกษาปัจจัยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการปฏิบัติงานของครูเพื่อพัฒนาการดำเนินงานการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นรวมถึงมีความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาองค์ประกอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นปัจจัยสำคัญตัวอื่นเพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินงานการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 2) ควรศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในหน่วยงานหรือสังกัดอื่น ๆ หรือศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับปัจจัยอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาองค์กร 3) ควรศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบรับใช้ที่เป็นปัจจัยสำคัญตัวอื่น และควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา เพิ่มเติมการสัมภาษณ์ผู้บริหารเพื่อที่จะได้นำผลวิจัยไปบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล 4) ควรศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในหน่วยงานหรือสังกัดอื่น ๆ หรือควรศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้กับปัจจัยอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- กัลยา วาณิชขัญชา. (2546). การใช้ SPSS for Window ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร.
- คมกฤษ ประการะสังข์. (2559). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: ไทยเนรมิตกิจอินเตอร์ โปรดักส์ฟ.
- ปรมาภรณ์ สนธิ. (2560). แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปวิษฐา สารสิทธิ์. (2565). ภาวะผู้นำแบบรับใช้และวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลกระทบต่อการจัดการสุขภาพปฐมภูมิ. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 7(2), 1295 - 1306.
- ผ่องศรี วาณิชขัญชา. (2546). เอกสารคำสอนระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- พิชามญช์ ม่วงแก้ว. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รัชพล เทียงดี. (2563). การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รุ่งนภา สุขสำแดง. (2563). การศึกษาปัญหาด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วาสนา โพธิ์อ่อง. (2559). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สำนักงานเลขาธิการไทยสภาการศึกษา. (2561). สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Best, J.W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice - Hall.
- Cronbach, Lee J. (1984). *Essentials of Psychological Testing*. 1st ed. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Laub, J. (2004). *Defining Servant Leadership: A Recommended Typology for ServantLeadership Studies*. Retrieved March 14, 2023, from <https://www.servantleaderperformance.com/wp-content/uploads/2017/12/Defining-Servant-Leadership-SL-Roundtable-2004.pdf>
- Likert, Renic. (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago: Read Mc Nally.

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*

INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1

ปาวริศา มีโยคชภัก* และสมบัติ เดชบำรุง

Pawarisa Meeyakachpak and Sombat Dejbamrung

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Arts and Sciences, Southeast Asia University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: 19pawarisa86@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 จำนวน 627 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 86 คน โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รองมาด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา และต่ำสุดด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 2) แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวทางพัฒนา ดังนี้ 1) โครงการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาให้ครูบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วม 2) โครงการให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเกิดกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ 3) โครงการส่งเสริมความร่วมมือการดำเนินงานตามแผนงานโครงการกิจกรรม 4) โครงการส่งเสริมความเข้าใจประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมครูและบุคลากรในการสรุปผลการปฏิบัติการตามแผนประจำปี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ 6) โครงการพัฒนาระบบรายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน 7) โครงการส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางแผนดำเนินงานและสรุปผล

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพ, การศึกษา, ภายในสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

* Received June 5, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 23, 2023

Abstract

The objective of this research is to study the internal quality assurance of education within schools affiliated with the Secondary Education Service Area Office Bangkok 1. and to study the development guidelines for internal quality assurance in schools affiliated with the Secondary Education Service Area Office Bangkok 1 survey research. The population consists of teachers from schools affiliated with the Secondary Education Service Area Office Bangkok 1, Group 3, totaling 627 individuals. The sample group consists of 86 individuals. using questionnaires and interviews, the statistics utilized include frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings indicate that 1) The internal quality assurance within schools affiliated with the Secondary Education Service Area Office Bangkok 1 is overall at a high level. The highest average score is in the area of setting educational standards for schools, followed by monitoring and improving the school's performance to meet the educational standards, and the lowest is in the area of developing the school to meet the educational standards. 2) The research proposes the following guidelines for the development of internal quality assurance in schools affiliated with the Secondary Education Service Area Office Bangkok 1 1) project to promote understanding of the educational standards among teachers and educational committee members to participate. 2) project to provide knowledge about developing an educational management plan to create a systematic process of educational management development. 3) project to promote collaboration in implementing project activities. 4) project to enhance understanding of evaluating and verifying the quality of education within the schools. 5) project to encourage teacher and staff participation in summarizing the operational results according to the annual plan to obtain empirical data. 6) project to develop a self - assessment reporting system to the public 7) project to promote collaboration in developing an internal quality assurance system within the educational institution, following the recommendations of the Secondary Education Service Area Office or the Basic Education Commission Office, for planning and summarizing activities and results.

Keyword: Quality Assurance, Education, Within Schools Affiliated, Secondary Education Service Area Office Bangkok 1

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2), 2542) การศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญที่จะนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการต่าง ๆ รวมไปถึงเทคโนโลยีและการสื่อสารในสังคมโลก ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของมนุษยชาติในขณะเดียวกันกระแสการเปลี่ยนแปลงหลักของโลกเป็นทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศ มีระบบที่ซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของประเทศต่าง ๆ จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบทุนหรือทรัพยากรที่มีอยู่อีกต่อไปแต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของประชากรเป็นสำคัญ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งจะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะ

เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงการสร้างคนให้มีคุณภาพ ต้องมีกระบวนการจัดการศึกษาของประเทศให้มีมาตรฐานทั้งในระดับประเทศ และสามารถเทียบเคียงสมรรถนะได้กับมาตรฐานนานาชาติ

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครองชุมชนและสังคมโดยรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งรวมผลการใช้ผลการประเมินเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจรการพัฒนาใหม่อย่างต่อเนื่องตามแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561) การประกันคุณภาพจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง กิจกรรมหนึ่งที่สถานศึกษา ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการบริหารสถานศึกษาเพราะการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นฐาน ในการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้น ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องรวมทั้งกำหนดให้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดการนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ปัญหาการวิจัยจากการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2564 ระดับ เขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพผู้เรียน มีผลการประเมินในระดับยอดเยี่ยม 27 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 40.30 ระดับ ดีเลิศ 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.82 และระดับดี 16 แห่งคิดเป็นร้อยละ 23.88 มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มีผลการประเมินในระดับยอดเยี่ยมคิด 47 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70.15 ระดับดีเลิศ จำนวน 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 25.37 และระดับดี จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 4.48 และมาตรฐานที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีผลการประเมินในระดับยอดเยี่ยมจำนวน 38 แห่งคิดเป็นร้อยละ 56.72 ระดับดีเลิศจำนวน 25 แห่งคิดเป็นร้อยละ 37.31 และระดับดีจำนวน 4 แห่งคิดเป็นร้อยละ 5.97 รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา Self - Assessment Report : SAR ปีการศึกษา 2564 ระดับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2564) จากการประเมินตนเองของสถานศึกษา จะเห็นได้ว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ส่งผลให้ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีการสะท้อนผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสะท้อนระดับคุณภาพที่มีความแตกต่างกัน

จากข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าในการดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของแต่ละโรงเรียนนั้น มีข้อใดที่เป็นจุดแข็งและข้อใดจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561) มาเป็นกรอบแนวทางในการศึกษาวิจัยระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 เพื่องานที่มีคุณภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของ

ผู้บริหารโรงเรียนและเป็นแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตลอดจนเพื่อ
สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามแนวทางประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยมีวัตถุประสงค์
1) เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ
ตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 627 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 จำนวน 86 คน โดยไม่รวมผู้วิจัย โดยใช้
ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้
โรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก (Yamane, T., 1973)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิด
ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำผลการศึกษามาสร้างเป็นเครื่องมือตามกรอบแนวคิดของการวิจัย
2) สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหาแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบ ความตรงของเนื้อหา
(Content validity) และนำมาหาค่าความสอดคล้องโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence)
ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 3) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป ทดลองใช้ (Try out) กับโรงเรียนที่
ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 4) นำแบบสอบถามที่ได้คืนมาคำนวณ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธี
ของครอนบาค โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้ค่า ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 เครื่องมือมี 2 ฉบับ ประกอบด้วย
แบบสอบถามความคิดเห็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ดังนี้

1. เครื่องมือฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ
(Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาครูโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนด

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 3 ข้อ 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 18 ข้อ 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 4 ข้อ 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 4 ข้อ 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา จำนวน 4 ข้อ 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง จำนวน 6 ข้อ 7) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา จำนวน 6 ข้อ

2. เครื่องมือฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์สถานภาพผู้ทรงคุณวุฒิข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ วุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ด้าน ประกอบด้วยด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 1 ข้อ 2) ด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 1 ข้อ 3) ด้านดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 1 ข้อ 4) ด้านประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 1 ข้อ 5) ด้านติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา จำนวน 1 ข้อ 6) ด้านจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง จำนวน 1 ข้อ 7) ด้านพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา จำนวน 1 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 จำนวน 11 โรงเรียน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ผ่านระบบจัดส่งหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E - office สพม.กท.1 เสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 จำนวน 11 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล จากครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 ในการตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามผ่านกูเกิลฟอร์ม (Google Form) จำนวน 86 ชุด

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อสัมภาษณ์ประเด็นแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

เครื่องมือฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- วิเคราะห์สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะครู และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

แบบสอบถามตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็น

- วิเคราะห์ข้อมูลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

Deviation: SD) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสท์ (Best W. John, 1997) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 หมายถึง การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 หมายถึง การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 หมายถึง การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 หมายถึง การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 หมายถึง การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

- วิเคราะห์สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะครู และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น

- การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.54	0.56	มากที่สุด	1
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.46	0.59	มาก	3
3. ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.34	0.72	มาก	5
4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	4.31	0.77	มาก	6
5. ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา	4.48	0.58	มาก	2
6. จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.44	0.65	มาก	4
7. พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.29	0.72	มาก	7
รวม	4.41	0.66	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$, S.D.=0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}= 4.54$, S.D.= 0.56) ลำดับที่ 2 ด้านติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}= 4.29$, S.D.= 0.72)

2. แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตารางที่ 2 ตารางสรุปประเด็นสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ประเด็นสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1	ค่าคะแนน
1. โครงการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาให้ครูบุคลากรคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วม	3
2. โครงการให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ	3
3. โครงการส่งเสริมความร่วมมือการดำเนินงานตามแผนงานโครงการกิจกรรม	3
4. โครงการส่งเสริมความเข้าใจประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	3
5. โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมครูและบุคลากรในการสรุปผลการปฏิบัติการตามแผนประจำปีเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์	3
6. โครงการพัฒนาระบบรายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน	3
7. โครงการส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางแผนดำเนินงานและสรุปผล	3
8. มีการทำปฏิทินการดำเนินงานของแผนงาน โครงการ กิจกรรมให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาอย่างเคร่งครัด	2
9. มอบหมายผู้รับผิดชอบจัดทำโครงการกิจกรรมและมีการกำกับติดตามตรวจสอบและประเมินผลที่สะท้อนผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างมีระบบ	2
10. มีการมอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมและกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา	2
11. มีการเผยแพร่รายงานผลการประเมินตนเองต่อเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเก็บข้อมูล	2
12. นำเสนอข้อมูลการพัฒนาด้านตนเองตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเก็บข้อมูลการพัฒนา	2

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าคะแนนสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ตรงกันทั้ง 3 ท่าน 7 ประเด็น ดังนี้ 1) โครงการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาให้ครูบุคลากรคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วม 2) โครงการให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ 3) โครงการส่งเสริมความร่วมมือการดำเนินงานตามแผนงานโครงการกิจกรรม 4) โครงการส่งเสริมความเข้าใจประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมครูและ

บุคลากรในการสรุปผลการปฏิบัติการตามแผนประจำปีเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ 6) โครงการพัฒนาระบบรายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน 7) โครงการส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางแผนดำเนินงานและสรุปผล

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงกันทั้ง 2 ท่าน มี 5 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการทำปฏิทินการดำเนินงานของแผนงาน โครงการ กิจกรรมให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาอย่างเคร่งครัด 2) มอบหมายผู้รับผิดชอบจัดทำโครงการกิจกรรมและมีการกำกับติดตามตรวจสอบและประเมินผลที่สะท้อนผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างมีระบบ 3) มีการมอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมและกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 4) มีการเผยแพร่รายงานผลการประเมินตนเองต่อเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเก็บข้อมูล 5) นำเสนอข้อมูลการพัฒนาตนเองตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเก็บข้อมูลการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงไม่นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 อยู่ในระดับมากอาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้รับแนวทาง และนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้สถานศึกษาทุกแห่งให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาต้องมีแนวทางในการกำหนดทิศทางในการบริหารจัดการของสถานศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพทั้งด้านคุณภาพผู้เรียนกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา และครอบคลุมทุกระดับการศึกษา ตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้านประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ด้านพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ทำให้สถานศึกษาทุกแห่งมีกระบวนการดำเนินงานที่มีระบบ ส่งผลต่อคุณภาพของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา นอกจากนี้การศึกษาของ อัญชลี ทันทิ ที่ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 3 พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก (อัญชลี ทันทิ, 2557) และการศึกษาเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาจากข้อค้นพบ นอกจากนี้ วันทนา เนื่อน้อย ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาน วารสารการบริหารและนิตเทศการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2564 77 ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า ระดับการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาน ศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 อยู่ในระดับมาก (วันทนา เนื่อน้อย, 2560) ตามที่ อุไร หัตถประดิษฐ์ ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณการศึกษากระบี่ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (อุไร หัตถประดิษฐ์, 2560) อีกทั้ง ลดาวัลย์ ตั้งมั่น ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก (ลดาวัลย์ ตั้งมั่น, 2562)

2. แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แนวทางในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 7 แนวทาง จะเห็นได้ว่าเป็นแนวทางที่เสริมสร้างกระบวนการทำงานที่เกิดจากความร่วมมือ และแนวปฏิบัติที่เป็นไปในการสร้างทิศทางในการทำงานเพื่อให้ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของโรงเรียนและสมมุติฐานเพราะมีแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแบบพหุแนวทาง ดังนี้

- 1) โครงการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องข้อกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาให้ครูบุคลากรคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วม
- 2) โครงการให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ
- 3) โครงการส่งเสริมความร่วมมือการดำเนินงานตามแผนงานโครงการกิจกรรม
- 4) โครงการส่งเสริมความเข้าใจประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
- 5) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมครูและบุคลากรในการสรุปผลการปฏิบัติการตามแผนประจำปีเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์
- 6) โครงการพัฒนาระบบรายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน
- 7) โครงการส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางแผนดำเนินงานและสรุปผล

รัตนา แก้วจันทร์เพชร และชยุต วิจิตรสุนทร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็ก พบว่า สถานศึกษาควรจัดอบรม ประชุม เชิงปฏิบัติให้ความรู้ครูบุคลากรทางการศึกษาและ คณะกรรมการผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ตระหนัก ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และระดมความคิดโดยเน้นการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย และพัฒนาบุคลากร ด้วยรูปแบบ Coaching หรือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และนำบุคลากรศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จหรือผ่านการประเมินแล้ว (รัตนา แก้วจันทร์เพชร และชยุต วิจิตรสุนทร, 2558) อีกทั้ง วาณิช ลิทา ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน ด้านการวางแผนเตรียมการ ได้แก่ การอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน (วาณิช ลิทา, 2558) ตามที่ ปิยะนันท์ ทรัพย์เพิ่มพูล ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตถิ่นวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านการปฏิบัติ ควรจัดอบรมครูให้มีความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา (ปิยะนันท์ ทรัพย์เพิ่มพูล, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา สภาพการอยู่ร่วมกัน และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

2) แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผู้วิจัยขอนำผลการสรุปเฉพาะความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเห็นเหมือนกันทั้ง 3 ท่าน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางในการพัฒนา เป็นพหุแนวทาง โดยแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาทั้งหมด 7 ประเด็นมาสังเคราะห์และเขียนเป็นโครงการเพื่อนำเสนอผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณานำไปใช้ในแผนพัฒนาองค์กรต่อไป ได้ดังนี้ 1) โครงการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาให้ครูบุคลากรคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วม 2) โครงการให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ 3) โครงการส่งเสริมความร่วมมือการดำเนินงานตามแผนงานโครงการกิจกรรม 4) โครงการส่งเสริมความเข้าใจประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมครูและบุคลากรในการสรุปผลการปฏิบัติการตามแผนประจำปีเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ 6) โครงการพัฒนาระบบรายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน 7) โครงการส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางแผนดำเนินงานและสรุปผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) จากการวิจัยการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องด้านพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานภายใต้มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนและสถานศึกษาเป็นที่ตั้ง 2) ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นที่ตรงกันมาเป็นโครงการในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในแต่ละด้านตามแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 2) ควรมีการศึกษารองคูปกรบอื่น ๆ ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- ปิยะนันท์ ททรัพย์เพิ่มพูล. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขตถิ่นวิรัช จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(ฉบับที่ 2). (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก หน้า 16 (19 ธันวาคม 2545).
- รัตนา แก้วจันทร์เพชร และชยุต วิจิตรสุนทร. (2558). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ลดาวลย์ ตั้งมัน. (2562). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- วันทนา เนื่อน้อย. (2560). การดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหาร การศึกษบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วาลิช ลิทา. (2558). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2564). รายงานผลการประเมินตนเองของ สถานศึกษา Self – Assessment Report : SAR ปีการศึกษา 2564. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://anyflip.com/rotjw/kcdx/>
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการ ประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน จำกัด. เอ็น.เอ. รัตนะเทรตติ้ง.
- อัญชลี ทันทิ. (2557). การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 สังกัด . ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อุไร หัตถประดิษฐ์. (2560). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 9(1), 25 - 32.
- Best W. John. (1997). Research in Education. Boston MA: Allyn and Bacon.
- Yamane, Taro. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไป
 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE NEXT
 NORMAL ERA AFFECTING THE QUALITY OF WORKING LIFE OF TEACHERS IN
 SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
 CHANTHABURI TRAT

สินาถ อานามนารถ*,ธีรังกูร วรบำรุงกุล, อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง

Sinat Anamnant, Theerangkoon Warabamrunkul, Arungiat Chansongsaeng

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Rambhaibarni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: Sinatgundam@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไป 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู และ 4) ศึกษาผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไปที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไป มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก 2) คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) การพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคความปกติถัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.224 + 0.202 (X_4) + 0.224 (X_1) + 0.118 (X_5) + 0.134 (X_2)$ และสร้างสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}_y = 0.269 (X_4) + 0.245 (X_1) + 0.144 (X_5) + 0.149 (X_2)$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู, ยุคความปกติถัดไป

* Received June 22, 2023; Revised July 17, 2023; Accepted August 25, 2023

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the transformational leadership of school administrators in the next normal era, 2) to Study the quality of life of teachers at work, 3) to Study the relationship between transformational leadership of school administrators in the next normal era and the quality of life in the work of teachers, and 4) to study the effects of transformational leadership of school administrators in the next normal era on the quality of life of teachers under Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat. The research used a quantitative research method. A sample of 302 people. The Proportional Stratified Random Sampling was used based on the size of schools. The tool was a 5-level estimation questionnaire. The analytical statistics were mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis. The research findings found that: 1) transformational leadership of school administrators in the next normal era under Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat, which was the sample group, had the overall average at a strongly agree level, 2) quality of working life of teachers under Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat, who were the sample group, had the overall average at a strongly agree level, 3) The relationship between transformational leadership of school administrators in the next normal era and quality of work life of teachers under Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat had a positive relationship at high level of correlation with statistical significance at the .01, and 4) the forecasting of transformational leadership of school administrators during the next normal era and teachers' quality of work life under the Chanthaburi Secondary Educational Service Area Office, Trat had a significant difference at .01. The predictive equation in unstandardized score was $\hat{Y} = 1.224 + 0.202 (X_4) + 0.224 (X_1) + 0.118 (X_5) + 0.134 (X_2)$ and the predictive equation in standardized score was constructed as $\hat{Z}_y = 0.269 (X_4) + 0.245 (X_1) + 0.144 (X_5) + 0.149 (X_2)$

Keywords: Transformational leadership, Quality of working, Next normal

บทนำ

สถานการณ์โควิด 19 สร้างผลกระทบในการดำรงชีวิต การเรียน การทำงาน ส่งผลให้ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่ออยู่รอด ตั้งแต่การอยู่บ้านและลดการเดินทาง ต้องปรับตัว มีการเว้นระยะห่าง (Social distancing) การตรวจคัดกรอง การบันทึกการเข้าออก (Check in) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การดำรงชีวิตและการให้บริการไปจากเดิม ตามแนวทางความปกติใหม่ (New Normal) ในปัจจุบันประชาชน กำลังเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตกันมากขึ้น เพื่อก้าวไปสู่ยุคความปกติ ถัดไป (Next Normal) คือ ในช่วงหลังสถานการณ์โควิด 19 ความปกติใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่ภาคส่วน ต่าง ๆ ในสังคม จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตจากที่เคยออกจากบ้านเพื่อไปทำงานไปโรงเรียน ต้องหันมาทำ ทุกอย่างอยู่ที่บ้าน เมื่อต้องออกจากบ้านก็ต้องใส่หน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันเชื้อโรคส่วนภาคธุรกิจก็ต้อง ปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการไปสู่ระบบซื้อขายและบริการผ่านระบบออนไลน์ ทำให้เข้าถึงสินค้า และบริการ ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยมีตัวอย่างชีวิตวิถีใหม่ที่เกิดขึ้น ได้แก่ การ Work From Home การเรียนการสอนออนไลน์ การทำธุรกิจออนไลน์ การให้บริการทางการแพทย์แบบวิถีใหม่ และการท่องเที่ยววิถีใหม่ (เสกสรรค์ พันธบุณย์, 2564) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุค Next Normal เป็นยุคความปกติถัดไป (Next Normal) ที่ครูและ

บุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาไปสู่การสร้างผู้เรียนที่สามารถมีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพทางการศึกษา หรือสนับสนุนให้การจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพในหลากหลายมิติ ให้แก่ผู้เรียนต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ในการดำเนินกิจกรรม งาน/โครงการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นอย่างพลิกผัน (Disruption) ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนตนเองพร้อมจะเรียนรู้และเปิดกว้างสำหรับความท้าทายใหม่ ๆ อยู่เสมอ จึงจะสามารถเอาชนะและรับมือให้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ จึงเป็นยุคความปกติถัดไป (Next Normal) ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษา ดังนั้นครูและบุคลากรทางการศึกษาควรจะต้องพัฒนาตนเองอย่างไรให้เป็นบุคลากรของภาครัฐในการจัดการศึกษาในยุคความปกติถัดไปได้อย่างเหมาะสม (เจริญ ภูวจิตร, 2565)

ผู้บริหารต้องมุ่งเน้นที่ความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือเป็นหัวใจของการพัฒนาและทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทำให้แต่ละองค์กรมีความพยายามที่จะหาบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาในองค์กร และรักษาบุคลากรที่มีคุณค่าเอาไว้ในองค์กร หนึ่งในวิธีการที่จะสามารถจูงใจบุคลากร คือ การจัดการคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี โดยทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ครบถ้วนทั้งด้านร่างกายและสังคมจะทำให้ก่อเกิดสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดี การทำงานเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างมีความสุข (นงลักษณ์ ฤทธิ์คำ, 2555) คุณภาพชีวิตในการทำงานมีประโยชน์ 3 ด้าน คือ บุคลากร งาน และองค์กร ดังนั้นองค์กรต้องเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพราะการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี มีผลมาจากการเสริมสร้างคุณภาพและส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีความผูกพันกับองค์กรและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พร้อมทั้งทุ่มเทความรู้ความสามารถอันนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร (ทัศนีย์ แก้วสมนึก, 2550) ซึ่งการจัดการคุณภาพชีวิตในการทำงานนี้จะส่งผลให้บุคลากรเกิดความผูกพันและยินดีที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานให้กับองค์กร

จากประเด็นปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาสนใจในการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไปต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด โดยมุ่งหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด
4. เพื่อศึกษาผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไปที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปกติถัดไปต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทั่วประเทศ ปีการศึกษา 2565 ครูจำนวน 1,475 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทั่วประเทศ, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทั่วประเทศ ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม จากนั้นคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยจำแนกตามสหวิทยาเขตที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทั่วประเทศ เป็นชั้นของการแบ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็น นิยามศัพท์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกฏิดไป และคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามและปรีกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นำ แบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านงานวิจัยและการบริหารสถานศึกษา ทำการตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ข้อความหรือข้อคำถามที่ดีและปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามที่ ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และนำข้อคำถามทั้งหมดไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรง เชิงจุดประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่เป็น ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทั่วประเทศ ปีการศึกษา 2565 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกฏิดไปและคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู อยู่ระหว่าง 0.52 - 0.81 และ 0.44 - 0.87 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคความปรกฏิดไปและคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู เท่ากับ 0.97 และ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ถึงผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทั่วประเทศ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย และส่งคิวอาร์โค้ดของแบบสอบถามเพื่อให้ กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้สะดวกขึ้น โดยวิธีการส่งเครื่องมือด้วยตนเอง และส่งทาง ไปรษณีย์ พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ให้โรงเรียนตอบกลับแบบสอบถามออนไลน์ และเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ โดยผู้วิจัยกำหนดวันในการตอบกลับแบบสอบถามออนไลน์ และกำหนดวันในการรับเครื่องมือจากสถานศึกษาที่ส่ง แบบสอบถามด้วยตนเอง

3.3 ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนและข้อมูลการตอบรับแบบสอบถามออนไลน์ที่มีความสมบูรณ์ 302 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไปอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไปอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไปอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไปอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไปอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไป กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553)

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.91 - 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71 - 0.90 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.30 - 0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01 - 0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

4.4 สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไปที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ด้วยการใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ความปรารถนาดีไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ปรากฏผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกฏิดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ในภาพรวมและรายด้าน

ที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกฏิดไป	ระดับภาวะผู้นำ n = 302			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.32	.63	มาก	3
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.29	.81	มาก	5
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.30	.71	มาก	4
4.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถบุคคล	4.36	.64	มาก	1
5.	ด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคน	4.36	.69	มาก	1
เฉลี่ย		4.33	.66	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกฏิดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยด้านการบริหารบุคคลและด้านการนำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.32$) และด้านการจัดระบบ ($\bar{X} = 4.30$) ส่วนด้านการสร้างแรงบันดาลใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ($\bar{X} = 4.29$)

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ปรากฏผลการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ในภาพรวมและรายด้าน

ที่	คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู	ระดับความสุข n = 302			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1.	ด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ	3.55	.73	มาก	8
2.	ด้านสภาพทำงานที่ปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	4.20	.58	มาก	6
3.	ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน	4.29	.56	มาก	3
4.	ด้านความก้าวหน้า	4.22	.52	มาก	5
5.	ด้านสังคมสัมพันธ์	4.36	.48	มาก	2
6.	ด้านลักษณะการบริหารงาน	4.23	.48	มาก	4
7.	ด้านภาวะอิสระจากงาน	3.74	.68	มาก	7
8.	ด้านความภูมิใจในองค์กร	4.43	.50	มาก	1
เฉลี่ย		4.13	.42	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านความภูมิใจในองค์กร ($\bar{X} = 4.43$) ด้านสังคมสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.36$) ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.29$) ด้านลักษณะการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.23$) ด้านความก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.22$) ด้านสภาพทำงานที่ปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ($\bar{X} = 4.20$) ด้านภาวะอิสระจากงาน ($\bar{X} = 3.74$) และด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ($\bar{X} = 3.55$)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติ
 ถัดไป กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ
ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 ของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y
X ₁	1					
X ₂	.761**	1				
X ₃	.798**	.761 **	1			
X ₄	.697**	.752**	.741**	1		
X ₅	.677**	.729**	.711**	.744**	1	
Y	.643**	.643**	.619**	.659**	.618**	1

**p < .01

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
 สถานศึกษายุคความปรกติถัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำ
 การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ ที่มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ทั้งหมด 5 คู่ โดยจะเรียงลำดับ
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล (X₄) กับคุณภาพชีวิต
 ในการทำงาน of ครู (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .659 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X₁) กับ
 คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .643 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X₂) กับ
 คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .643 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X₃) กับ
 คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .619 ด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ใน
 การวางแผนอัตรากำลังคน (X₅) กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .618

4. สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไปที่ส่งผล
 ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ ดังตารางที่ 4
ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของภาวะ
 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไปที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ

ตัวแปร	b	S.E.	β	t	P
ค่าคงที่ (constant)	1.224	0.171		7.150**	0.000
ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล(X ₄)	0.202	0.052	0.269	3.888**	0.000
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์(X ₁)	0.224	0.060	0.245	3.725**	0.000
ด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคน(X ₅)	0.118	0.055	0.144	2.169**	0.310
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ(X ₂)	0.134	0.066	0.149	2.043**	0.042
ค่าคงที่ (a) = 0.972					
R = 0.721 ^d , R ² = 0.520, Adjusted R ² = 0.513, S.E. _{est} = 0.29163, F = 80.291, Sig. = .000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของประสิทธิผลของสถานศึกษาและตัวพยากรณ์ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตะบุคคล (X_4) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1) ด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคน (X_5) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R) เท่ากับ 0.721 ค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R^2) เท่ากับ 0.520 สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 52.00 และสามารถนำมาเขียนสมการพยากรณ์ คือ

$$\hat{Y} = 1.224 + 0.202 (X_4) + 0.224(X_1) + 0.118(X_5) + 0.134(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_y = 0.269 (X_4) + 0.245 (X_1) + 0.144 (X_5) + 0.149 (X_2)$$

ทั้งนี้ จากสมการพยากรณ์แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไป 1 หน่วย ทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูเปลี่ยนไปที่ 0.202, 0.224, 0.118 และ 0.134 หน่วย ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคนและด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตะบุคคลตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของรังสรรค์ อินทน์จันทร์ ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลและอำนาจของตนต่อบุคคลอื่นในการกระตุ้นขึ้น การให้คำปรึกษา การสั่งการ ตลอดจนการจัดหาปัจจัยที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ (รังสรรค์ อินทน์จันทร์, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ ได้ศึกษาภาวะผู้นำกับการบริหารองค์การในยุคนิวนอร์มัล พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญมากต่อการทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพพบความนี้จึงมุ่งเสนอภาวะผู้นำกับการบริหารองค์การในยุคนิวนอร์มัล ประกอบด้วย 5 ประการ คือ (VI-STAR Model) ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) คิดเชิงระบบ 3) ใช้เทคโนโลยี 4) มีความรับผิดชอบ และ 5) มีความยืดหยุ่น (วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ, 2564)

2. คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ตราด พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความภูมิใจในองค์กร ด้านสังคมสัมพันธ์ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านลักษณะการบริหารงาน ด้านความก้าวหน้าด้านสภาพทำงานที่ปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ด้านภาวะอิสระจากงาน และด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอตามลำดับ (วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ, 2564) สอดคล้องกับศุธิสา ทัพซาย พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน เป็นแนวทางที่คำนึงถึงคนและองค์การ ทำให้มีการพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้รู้สึกว่ามีคุณค่าต่อตนเองและสังคม สามารถสนองต่อความพึงพอใจของบุคลากร มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในการทำงานเพื่อประสิทธิผล (ศุธิสา ทัพซาย, 2553) สอดคล้องกับ ศิริมาศ เสนาะลำ ได้ พบว่า 1) คุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานที่เป็นธรรม ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านผลตอบแทนที่เป็นธรรมและเหมาะสม และด้านความสมดุลระหว่างวิถีชีวิตกับงาน และ 2) การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระยะเวลาปฏิบัติงานในโรงเรียน รายได้ต่อเดือน และสถานที่ตั้งโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

มีคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ศิริมาศ เสนาะล้ำ, 2560) สอดคล้องกับ สุภัตสรณ์ พนมไพรพฤกษา ได้ศึกษา พบว่า 1) องค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานมีความสอดคล้องเหมาะสมและมีความสำคัญกับการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตครู 2) สภาพปัจจุบันระดับคุณภาพชีวิตครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุภัตสรณ์ พนมไพรพฤกษา, 2560)

3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกटิตัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทรายาด พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกटิตัดไปทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจด้านการกระตุ้นทางปัญญาด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคลและด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคนโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทรายาด อยู่ในระดับความสัมพันธ์กันสูง เป็นไปตามสมมติฐานของงานวิจัย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในทางที่ส่งเสริมให้เกิดกำลังใจที่เป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้ครูมีกำลังใจในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐณี มณีวรรณ ที่ได้ พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ครูมีคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ณัฐณี มณีวรรณ, 2563) สอดคล้องกับของ อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กันในทางบวก (อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข, 2564)

4. ศึกษาผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกटิตัดไปส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทรายาด พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคลด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคนด้านการสร้างแรงบันดาลใจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทรายาด สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทรายาด ได้ร้อยละ 52.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามตัวแปร ได้ดังนี้

4.1 ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคลสามารถร่วมพยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทรายาด ได้ ทั้งนี้เนื่องจากด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคล ผู้บริหารมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับครูในฐานะเป็นผู้นำขององค์กร ซึ่งผู้บริหารได้ให้ความสนใจใส่ดูแลครู ส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สนับสนุนและให้โอกาสในการก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาจึงส่งผลครูรู้สึกว่ามีคุณค่าและมีความสำคัญทำให้เกิดบรรยากาศของการทำงานที่ดี สอดคล้องกับ Julian, B. et al. ที่พบว่า การที่ผู้นำคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้สูงขึ้น สร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้และการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง มอบหมายงานที่มีคุณค่าช่วยพัฒนาศักยภาพ ให้คำปรึกษา ชี้แนะหรือเป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้ตาม ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี (Julian, B. et al., 1996) สอดคล้องกับ Bass, B. M. & Riggio, R. E. พบว่า การคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคล (Individualized Consideration) คือ ผู้นำจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำ ให้การดูแลเอาใจใส่เป็นรายบุคคลและทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญผู้นำจะเป็นที่ปรึกษา เพื่อการพัฒนาผู้ตามโดยจะเอาใจใส่ในด้านความต้องการของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมฤทธิ์และเติบโตของแต่ละคน ผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น (Bass, B. M. & Riggio, R. E., 2006) สอดคล้องกับทิพวัลย์ ชาลีเครือ ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ

ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถยาศัยจังหวัดระยอง โดยรวม และเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปน้อย (ทิพวัลย์ ชาลีเครือ, 2559)

4.2 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์สามารถร่วมพยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี トラด ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์ผู้บริหารเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับครู ผู้บริหารจะเป็นที่ยกย่อง เคารพ นับถือศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ครูเกิดความภาคภูมิใจเป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออกด้วยแบบตัวอย่างบทบาทที่ เข้มแข็งให้ครูได้รับรู้ พฤติกรรมของผู้บริหารที่มีมาตรฐานทางศีลธรรม และจริยธรรมจนเกิดการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน ที่พบว่า ภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้น ผู้นำต้องมี คุณลักษณะการเป็นผู้นำ (Leader characteristics and traits) ในการใช้อำนาจในการใช้ความสามารถแก้ปัญหาใน แต่ละสถานการณ์ได้ผ่านไปอย่างราบรื่นและยังต้องมีรูปแบบและพฤติกรรมผู้นำ (Leader behavior and style) ผู้นำยังต้องเรียนรู้สิ่งแวดล้อมขององค์กร และต้องมีทักษะทางสังคมที่หลากหลายและมีความสอดคล้องกับ วัฒนธรรมองค์กร (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน, 2557) สอดคล้องกับ Bass, B. M. & Riggio, R. E. ที่ พบว่า การมีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี หรือภาวะผู้นำบารมี (Idealized Influence or Charisma or Charisma Leadership) คือ การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพ นับถือ ศรัทธา ไว้วางใจและทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจ (Bass, B. M. & Riggio, R. E., 2006) สอดคล้องกับ ปิยะมากรณ์ กู้กิตติไมตรี ที่พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะงาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการรับรู้การสนับสนุนขององค์กร มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยที่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้าน การประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และด้านการส่งเสริมให้พนักงานมีความคิดริเริ่ม รวมทั้งการรับรู้การสนับสนุนของ องค์กรในด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านโอกาสก้าวหน้า และด้านสภาพการทำงานที่สามารถ สามารถร่วม พยากรณ์ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอย ร้อยละ 79.6 โดยที่ ปัจจัยคุณลักษณะงานไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน (ปิยะมากรณ์ กู้กิตติไมตรี, 2558)

4.3 ด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคนสามารถร่วมพยากรณ์คุณภาพชีวิตใน การทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี トラด ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้กล ยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคนผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการบริหารงานบุคคลมีการวางยุทธศาสตร์ ด้านทรัพยากรบุคคล โดยให้ความสำคัญกับการใช้งบประมาณด้านกำลังคนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีการประเมิน อัตรากำลังคนที่เหมาะสมกับแผนงานที่กำหนดไว้โดยใช้ระบบการพยากรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งมีการใช้ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารองค์กร พัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน และ การตัดสินใจส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร (ปิยะมากรณ์ กู้กิตติไมตรี, 2558) สอดคล้องกับภาณุวัฒน์ กาญจะโนสธ พบว่า การทำงานในยุคชีวิตวิถีถัดไปจะมีความแตกต่างไปจากเดิม มีการใช้กลยุทธ์ใหม่ใน การวางแผนอัตรากำลังคน (New Strategic Workforce Planning) โดยที่แต่ละองค์กรต้องพิจารณาการวาง ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรบุคคลใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการใช้งบประมาณด้านกำลังคนให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุด มีการประเมินอัตรากำลังคนที่เหมาะสมกับแผนงานที่กำหนดไว้โดยใช้ระบบการพยากรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ (ภาณุวัฒน์ กาญจะโนสธ, 2564)

4.4 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสามารถร่วมพยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี トラด ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารได้กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจนเกิดผลสำเร็จได้มากกว่าเดิมเป็นการให้ กำลังใจแก่ครูเพื่อให้แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานได้อย่างลุล่วง ผู้บริหารสถานศึกษาใช้คำพูด และการกระทำปลูก ปลูกใจดูแลเอาใจใส่ให้เวลาใกล้ชิดสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูและเพื่อนร่วมงานให้เกิดความตระหนักถึง

ความสำคัญของความสุข ความหวัง ความสันติสุข ประองตอง สามัคคี เพื่อให้ได้ความร่วมมือร่วมใจอย่างมีความสุข ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนให้พัฒนาตนเองได้ทุกที่ทุกเวลา เพื่อให้ได้มาความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีความเป็น ผู้นำทางวิชาการทำงานงานด้วยความเสียสละและทำงานหนักเพื่อเป้าหมายเพื่อให้งานก้าวหน้าไปสู่เป้าหมาย ร่วมกันของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ Bass, B. M. & Riggio, R. E. ที่พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจเป็นการที่ผู้นำจะประพจน์ในการจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิต วิญญาณของทีมให้มี ความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะแสดงการอุทิศตัว หรือ ผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน และแสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่าง (Bass, B. M. & Riggio, R. E., 2006) สอดคล้องกับรังสรรค์ ประเสริฐศรี ที่พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) หรือผู้นำที่มีจิตใจผู้ตามให้ กระทำตามที่ตนต้องการ (Inspirational Leadership) ให้ทำตามโดยมีการสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน และมั่นใจ มีอารมณ์ดี ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้อง แก่ผู้ตาม (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551) และสอดคล้องอ้วนศักดิ์ สิทธิ ซึ่งพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารและประสิทธิผลโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านระดมความร่วมมือผูกพัน ด้านสร้างวิสัยทัศน์ร่วมเชิงอุดมการณ์ และด้านสร้างแรงบันดาลใจ ที่สามารถพยากรณ์ระดับประสิทธิผลโรงเรียน โดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อ้วนศักดิ์ สิทธิ, 2561)

จากผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไปที่ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏว่า ด้านการกระตุ้นทางปัญญาไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการกระตุ้นทางปัญญาไม่สามารถพยากรณ์คุณภาพ ชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ ทั้งนี้ เนื่องจากด้านการ กระตุ้นทางปัญญาผู้บริหารสถานศึกษาในบางครั้งมีการตัดสินใจในการบริหารงาน โดยไม่ได้เปิดโอกาสให้ครูได้ แสดงความคิดเห็นในการร่วมกันช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องอ้วนศักดิ์ สิทธิ ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารโรงเรียนที่ควรได้รับการพัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านระดมความร่วมมือผูกพัน ด้านสร้างวิสัยทัศน์ ร่วมเชิงอุดมการณ์ ด้านสร้างแรงบันดาลใจ ด้านกระตุ้นปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ (อ้วนศักดิ์ สิทธิ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไป ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตใน การทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ พบว่า 1) ผลการศึกษาภาวะ ผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษายุคความปรกติถัดไปที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติถัดไปที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็น เอกัตถะบุคคล 2) ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน ความภูมิใจในองค์กร และคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรมและ เพียงพอ 3) ผลการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคความปรกติ ถัดไปกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ปรากฏ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับความสัมพันธ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไป

ตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และ 4) ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ความปรกติดีไปที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ๓๖ คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตบุคคล ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการใช้ กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ เท่ากับ 0.721 ค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ เท่ากับ 0.520 สามารถร่วมกันพยากรณ์ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 52.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถสร้างสมการในการพยากรณ์ หรือสมการถดถอยได้ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.224 + 0.202 (X_4) + 0.224 (X_1) + 0.118 (X_5) + 0.134 (X_2)$ และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y = 0.269 (X_4) + 0.245 (X_1) + 0.144 (X_5) + 0.149 (X_2)$ ทั้งนี้ จากสมการพยากรณ์แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาความปรกติดีไป 1 หน่วย ทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู เปลี่ยนไปที่ 0.202 , 0.224, 0.118 และ 0.134 หน่วย ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาความปรกติดีไปที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ๓๖ พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตบุคคล ด้านการมีอิทธิพลอย่าง มีอุดมการณ์ ด้านการใช้กลยุทธ์ใหม่ในการวางแผนอัตรากำลังคน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจสามารถร่วมกัน พยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สอดคล้องกับ ยุคสมัย ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูมากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานภายในโรงเรียนเป็นไป อย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ความเป็นเอกัตบุคคลมีความสัมพันธ์กันสูงมากต่อคุณภาพ ชีวิตในการทำงานของครูดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นกัลยาณมิตร มีบุคลิกภาพที่ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้บังคับบัญชามีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ ภูวจิตร. (2565). แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุค Next Normal. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <http://www.nidtep.go.th/2017/publish/doc/20220308-4.pdf>
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ณัฐณี มณีวรรณ. (2563). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ทัศนีย์ แก้วสมนึก. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์การจัดการ มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิพวัลย์ ชาลีเครือ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงลักษณ์ ฤทธิ์คำ. (2555). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบ วิทยาลัยปทุมธานี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- ปิยมาภรณ์ กู้กิตติเมตรี. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาโรงงานผลิตอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์. วิทยาลัยบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ภานุวัฒน์ กาญจนโส. (2564). 5 กลยุทธ์ยกระดับแผนการบริหารอัตรากำลัง. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.pwg.co.th/articles/5> - กลยุทธ์ยกระดับแผนการบริหาร
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). ภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ชีระฟิล์ม และโซเท็กซ์.
- รังสรรค์ อินทน์จันทน์. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ. (2564). ภาวะผู้นำกับการบริหารองค์การในยุคนิวนอร์มัล. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 7(1), 125 - 134.
- ศิริมาศ เสนาะล้ำ. (2560). คุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ศุภิสรา ทัพซาย. (2553). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู อำเภอท่าตะเกียบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน. (2557). ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์ : แนวคิดและการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทรายด. (2565). ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตจันทบุรี ทรายด. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2566 จาก <http://sec17.ksom.net/bdata/school.html>
- สุภัศรณ พนมไพรพทุกษา. (2560). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วารสารการบริหารและนิตเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 8 (1), 116 - 128.
- เสกสันต์ พันธุ์บุญมี. (2564). Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>
- อรรณณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัฒนศักดิ์ สิทธิ. (2561). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://jeal.snru.ac.th/ArticleView?ArticleID=204>
- Bass, B. M. & Riggio, R. E. (2006). Transformational Leadership (2nd ed). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Julian, B. et al. (1996). Effects of Transformational Leadership Training on Attitudinal and Financial Outcomes. Journal of Applied Psychology, 81(6), 827 - 832.
- Krejcie & Morgan. (1970). Approach in Quantitative Research. Journal of Applied Liberal Arts, 7(2), 112 - 125.

**การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด
PDSA และ Single Loop Learning สำหรับโรงเรียน Stand Alone***
**INVESTIGATING COMPONENTS OF THE COMPETENCY - BASED CURRICULUM
DEVELOPMENT USING PDSA AND SINGLE LOOP LEARNING CONCEPTS FOR
STAND - ALONE SCHOOLS**

สมเกียรติ ยั่งยืน*, รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, สุนทรี วรรณไพเราะ

Somkiat Yangjeen, Rungchatchadaporn Vehachart, Suntaree Wannapairo

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: syang@ipst.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด Plan - Do - Study - Act (PDSA) และ Single Loop Learning สำหรับโรงเรียน Stand Alone สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลกรณีศึกษาจากโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ การสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด Plan - Do - Study - Act (PDSA) และ Single Loop Learning สำหรับโรงเรียน Stand Alone สังกัด สพฐ. ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 25 ตัวบ่งชี้ ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค - สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 559.36 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 242 คิดเป็นค่าไค - สแควร์สัมพัทธ์เท่ากับ 2.31 มีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพันธ์ (CFI) 0.99 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.07 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.04 โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ดังนี้ ACT: สรุปผลการใช้ร่างหลักสูตรและประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ (CS = 0.99) DO: เตรียมความพร้อมการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและโครงสร้างรายวิชา (CS = 0.98) STUDY: นำร่างหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน (CS = 0.95) และ PLAN: กำหนดเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (CS = 0.94) ซึ่งเมื่อพิจารณาทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องแล้วสามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำในการร่วมกันจัดการศึกษาระหว่างครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และชุมชนเพื่อนำสู่การเสริมสร้างสมรรถนะและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญหน้ากับความท้าทายในรูปแบบที่หลากหลาย

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ, PDSA, การเรียนรู้แบบวนซ้ำเดี่ยว

* Received June 27, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 19, 2023

Abstract

This article was to study the components and indicators of competency - based curriculum development using Plan - Do - Study - Act (PDSA) and Single Loop Learning concepts for stand alone schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC). The research was carried out using the mixed method research that combines and integrates qualitative and quantitative research methods, including studying and analyzing related documents and research, collecting data from schools that provide competency - based education, synthesizing components and indicators, and analyzing the components and indicators by a confirmatory factor analysis (CFA). It was found that there are 4 components with 25 indicators that are consistent with the empirical data with a Chi - square (χ^2) of 559.36 at a degree of freedom (df) of 144, which can be calculated to a relative Chi - square of 2.31, a comparative fit index (CFI) of 0.99, a root mean square error of approximation (RMSEA) of 0.07, and a standardized root mean square residual (SRMR) of 0.04. The significance of the components can be ordered according to the completely standardized solution (CS) values as follows; ACT: Summary of the results and promulgate the competency - based school curriculum (CS = 0.99), DO: Prepare for developing curriculum and course structures (CS = 0.98), STUDY: Implement the draft competency - based school curriculum to teaching and learning (CS = 0.95), and PLAN: Set goals for developing a competency - based school curriculum (CS = 0.94), respectively. With all components and indicators taken into account, it can be concluded that school administrators should take a leading role in empowering teachers, school personnel, and communities to provide education that prepares students to face challenges in the future.

Keywords: Competency - Based Curriculum Development, PDSA, Single Loop Learning

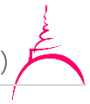
บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะมีส่วนสำคัญต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และเป็นประเด็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญสูงสุด ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 วรรคสอง ระบุว่า ให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาตินั้น เป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษา และการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้ร่วมกับชุมชนในการพัฒนา ตัดสินใจ ตลอดจนจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2550) ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นแบบแผน แนวทาง มวลประสบการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน และดำรงอยู่ในโลกอย่างมีความสุข (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2548) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงบริบททางภูมิสังคมให้มาก ทำหลักสูตรให้เหมาะกับผู้เรียนมากกว่าการทำให้ผู้เรียนเหมาะสมกับหลักสูตร จุดนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรและเป็นกระบวนการที่ค้นพื้นฐานที่ต้องปรับเปลี่ยน หลักสูตรต้องเตรียมเด็กไปสู่สังคมในอนาคต ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เป็นการจัดการศึกษา

แบบ Inclusive Education หลักสูตรจะต้องทำให้ผู้เรียนทุกคนมีพื้นที่ที่จะยืนอยู่ได้ในสังคม และสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างสง่างาม (วิชัย วงใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2558) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดข้างต้น สถานศึกษาจะต้องนำกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปจัดทำเป็นสาระของหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อที่จะนำไปผนวกกับสาระการเรียนรู้ในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้น ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ ผลการประเมินจากโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ที่จัดทำโดยองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) พบว่า คะแนนของนักเรียนไทยในทุกด้าน (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน) จัดอยู่ในกลุ่มต่ำ แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในประเทศไทยยังไม่สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีสมรรถนะพร้อมสำหรับการเผชิญหน้ากับสังคมและโลกที่มีความซับซ้อนวุ่นวายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในกลุ่มโรงเรียน Stand Alone ที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และมีข้อจำกัดในการจัดการศึกษาคุณภาพมากกว่าโรงเรียนกลุ่มอื่นเป็นอย่างมาก ถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายและมาตรการในการควบคุมและยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน) และได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2562 เห็นชอบตามมติคณะกรรมการการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.) ให้ดำเนินการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ แต่โรงเรียน Stand Alone เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร พื้นที่สูง บนเกาะ หรือการคมนาคมไม่สะดวก ทำให้ไม่สามารถยุบรวมโรงเรียนได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทั้งที่มีและไม่มีทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอสามารถดำเนินการได้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนปัจจุบัน แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรได้เปลี่ยนผ่านจากหลักสูตรอิงมาตรฐานไปสู่หลักสูตรที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียน ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่เกิดจากหลอมรวมคุณลักษณะและเจตคติ (Value & Attitude) ทักษะ (Skill) และความรู้ (Knowledge) เข้าด้วยกัน เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานหรือการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ ซึ่งในการทำงานหรือการประกอบอาชีพนั้น ต้องใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลเพื่อจะทำภารกิจของงานนั้น การสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานจึงถือเป็นการสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียน Stand Alone ที่จัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นผู้มีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจและศรัทธาต่อครูและบุคลากรโดยตรง ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะทั้งในด้านทักษะ/ความสามารถ ความรู้ ทัศนคติส่วนบุคคล คุณลักษณะ แรงจูงใจ เจตคติ และค่านิยม (ทรงพล เทพคำ, 2557) สามารถจัดสรรแบ่งงาน และกำหนดเป้าหมายการทำงานได้อย่างชัดเจน และกล้าตัดสินใจในเรื่องที่ทำหาย (Albanese, R., 2005) รวมไปถึงสามารถบริหารงบประมาณอย่างยุติธรรมและโปร่งใส (Adegbelemile, O., 2011) ครูต้องมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการทำให้บทเรียนสอดคล้องกับชีวิตจริง ทักษะการพัฒนาวิชาชีพ ทักษะการบริหารห้องเรียน ทักษะการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายของเพื่อนร่วมวิชาชีพในระดับสูงเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (สมพร บัวกล้าธนกิจ และคณะ, 2562) หลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ ช่วยลดเนื้อหาวิชาหรือภาระงานที่เกินความจำเป็น และเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) และชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญและทรัพยากรอันทรงคุณค่าของท้องถิ่น การทำให้ชุมชนเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษาจากการสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของสถานศึกษา สามารถเปิดโอกาสให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน เกิดการจัดการความรู้

(Knowledge Management) ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2555)

แนวคิดที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ คือ แนวคิด Plan - Do - Study - Act (PDSA) และ Single Loop Learning ซึ่งมีความหมายในบริบทของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ การสังเกตและรวบรวมแนวปฏิบัติที่ดี และสิ่งที่ต้องปรับปรุงในการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และนำเอาข้อมูลที่รวบรวมได้ไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน โครงสร้างหลักสูตร ที่สอดคล้องกับ Desired Outcomes of Learning (DOL) ซึ่งเป็นเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ตลอดจนมีความสอดคล้องกับ Desired Outcomes of Education (DOE) ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จุดเน้นการพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับจังหวัด ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของโลกและเทคโนโลยี จากปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาก็กล่าวมาข้างต้น การใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน Stand Alone สังกัด สพฐ. ผ่านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม โรงเรียน Stand Alone มีการกระจายตัวอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังอยู่ในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดและบริบทที่หลากหลาย จึงต้องอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis, CFA) ในการตรวจสอบว่าแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ มีความเป็นไปได้เหมาะสม และสอดคล้องก่อนที่จะนำไปปรับใช้ในการดำเนินการจริงในโรงเรียน Stand Alone แต่ละแห่งในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning สำหรับโรงเรียน Stand Alone สังกัด สพฐ.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษารายละเอียดองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning โรงเรียน Stand Alone สังกัด สพฐ. เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Qualitative and Quantitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. สังเคราะห์ร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning โรงเรียน Stand Alone สังกัด สพฐ. โดยศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายและแนวคิดทั่วไปของการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ และรวบรวมข้อมูลกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้อาสาสมัคร มีโรงเรียนที่คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีชัยพัฒนา โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา และโรงเรียนบ้านเกาะหลี่เป๊ะ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีระบบบริหารจัดการหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพ เหมาะสมที่จะเป็นตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลจากการสังเกต ศึกษาสภาพแวดล้อม เอกสาร ราชวัล และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และนักเรียน
2. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดสถานศึกษาและการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
3. สร้างและพัฒนาแบบสอบถามชนิดจัดอันดับ 5 ระดับ สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- นำร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning สำหรับโรงเรียน Stand Alone สังกัด สพฐ. มาสร้างแบบสอบถาม
- ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ด้วยเทคนิค Index of Item - Objective Congruence (IOC) เพื่อปรับปรุงและแก้ไขสำนวนภาษาที่ใช้ ตลอดจนปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และนิยามองค์ประกอบ
- กลุ่มตัวอย่างทุกประการ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 10 โรงเรียน รวม 50 คน
- หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวิจัย โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient)
- วิธีการของ Cronbach ที่ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985
- ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

4. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูโรงเรียน Stand Alone สังกัด สพฐ.

5. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรที่สังเกตได้ แต่ละองค์ประกอบแล้วนำมาสร้างสเกลองค์ประกอบ เพื่อเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

- หาค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation) จากข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม โดยกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดลระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

- ระบุความเป็นไปได้ค่าเดียว (Model Identification) ซึ่งเป็นการระบุว่าโมเดลองค์ประกอบนั้นสามารถนำมาประมาณค่าพารามิเตอร์ได้เป็นค่าเดียวหรือไม่

- ประมาณค่าพารามิเตอร์ (Estimating the Parameter) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากการแก้สมการโครงสร้างเพื่อหาค่าพารามิเตอร์ซึ่งเป็นตัวไม่ทราบค่าในสมการ

- ประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Evaluating the Data - Model Fit) โดยพิจารณาค่าสถิติต่าง ๆ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ (Bentler, P. M., 1990); (Kline, R. B., 1998) มีเกณฑ์การพิจารณา โดยค่าไค - สแควร์ (χ^2) ไม่ควรมีนัยสำคัญ ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) ไม่ควรเกิน 3 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพันธ์ (CFI) ควรมีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนีความกลมกลืนประเภเปรียบเทียบับรูปแบบอิสระ (NFI) ควรมีค่ามากกว่า 0.90 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.08 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.10

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning สำหรับโรงเรียน Stand Alone สังกัด สพฐ. ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และ 25 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 “PLAN: กำหนดเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา” ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

P_sin1: ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรของสถานศึกษาจะต้องร่วมมือกันรวบรวมข้อมูลผลการใช้งานหลักสูตร

P_sin2: ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรของสถานศึกษาควรนำข้อมูลผลการใช้งานหลักสูตร มากำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

P_sin3: ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางวิชาการในการขับเคลื่อนกระบวนการรวบรวมข้อมูล ผลการใช้งานหลักสูตรและการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

P_sin4: DOL เป็นหัวใจสำคัญและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือ การปรับปรุง โครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการให้สอดคล้องกับ DOL ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น จากการเรียนรู้ของผู้เรียน

P_sin5: ในกรณีที่ DOL ของหลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับ DOE ตามมาตรฐาน การศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องมีการปรับปรุง

P_sin6: ในกรณีที่ DOL ของหลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับจุดเน้นการพัฒนาการจัดการ การศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับจังหวัดอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องมีการปรับปรุง

P_sin7: ในกรณีที่ DOL ของหลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลก และเทคโนโลยีอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องมีการปรับปรุง

2. องค์ประกอบที่ 2 “DO: เตรียมความพร้อมการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและโครงสร้าง รายวิชา” ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

D_sin1: ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรของสถานศึกษาร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร หลักสูตรและงานวิชาการ เพื่อเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

D_sin2: ให้มีผู้เชี่ยวชาญภายนอกเข้าร่วมในคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ

D_sin3: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญภายนอกศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะตาม (ร่าง) คู่มือการใช้กรอบ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดทำขึ้นโดย สพฐ.

D_sin4: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญสร้างเครื่องมือการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

D_sin5: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ DOL ของ โรงเรียนเพื่อกำหนดหรือปรับปรุงรายวิชาและสัดส่วนเวลาเรียนให้สอดคล้องกันกับโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดใน กรอบหลักสูตร

D_sin6: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจัดทำและปรับปรุง โครงสร้างรายวิชา (คำอธิบายรายวิชา ผลลัพธ์การเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล) ให้สอดคล้องกับ DOL และสมรรถนะที่เกี่ยวข้อง

D_sin7: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการชี้แจงและทำความเข้าใจร่างหลักสูตร ที่ปรับปรุงกับคณะครูและบุคลากรของโรงเรียน

D_sin8: คณะครูและบุคลากรของโรงเรียนนำเอาร่างหลักสูตรที่ปรับปรุงไปใช้ในการออกแบบ แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่ตนเองจัดการเรียนการสอน

D_sin9: คณะครูและบุคลากรของโรงเรียนร่วมกันกำหนดแผนการสังเกตชั้นเรียนเพื่อรวบรวม ผลการใช้นร่างหลักสูตรที่ปรับปรุง

3. องค์ประกอบที่ 3 “STUDY: นำร่างหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน” ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

S_sin1: คณะครูนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นไปใช้จัดการเรียนการสอน

S_sin2: เพื่อนครูเข้าสังเกตชั้นเรียนที่ครูได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ
ร่างหลักสูตรที่ปรับปรุงเพื่อรวบรวมผลการใช้งานร่างหลักสูตร

S_sin3: ครูที่เป็นผู้ทำการสอนและเพื่อนครูที่สังเกตชั้นเรียนร่วมกันสรุป วิเคราะห์ และสะท้อน
คิดสิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการ Professional Learning Community (PLC)

S_sin4: ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือบุคลากรของโรงเรียน
ที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมกับกระบวนการ PLC ตามความเหมาะสม

S_sin5: การจัดกระบวนการ PLC ควรนำแนวคิด Kolb's Experiential Learning Cycle ที่ให้
ความสำคัญกับการอภิปรายแลกเปลี่ยนและป้อนกลับข้อมูล (Feedback) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้

S_sin6: การจัดกระบวนการ PLC ควรเน้นการสร้างสังคมที่มีความสัมพันธ์ในแนวนอน
(Horizontal Relationship) ที่ทุกคนเป็นเพื่อนร่วมงาน สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างอิสระอย่างเป็น
กัลยาณมิตร

**4. องค์ประกอบที่ 4 “ACT: สรุปผลการใช้ร่างหลักสูตรและประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐาน
สมรรถนะ”** ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

A_sin1: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการนำข้อมูลผลการใช้งานร่างหลักสูตร
มาปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร โครงสร้างรายวิชา หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้

A_sin2: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการนำเสนอร่างหลักสูตรที่ปรับปรุงต่อ
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม

A_sin3: ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการติดตามให้มีการใช้งาน
หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ต่อมา องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ได้รับการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 217 คน มีข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	74	34.10
	หญิง	143	65.90
	ครู	139	64.06
2. ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียน	32	14.75
	รองผู้อำนวยการโรงเรียน	25	11.52
	รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่	1	0.46
	ศึกษานิเทศก์	20	9.22
3. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน	1 - 5 ปี	132	60.83
	6 - 10 ปี	38	17.51
	11 - 15 ปี	47	21.66

เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความสอดคล้องของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐาน
สมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning ตามตารางที่ 2 แล้ว พบว่า มีความสอดคล้องกับ
ข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสอดคล้องของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยใช้แนวคิด PDSA และ Single - Loop Learning กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในรูปแบบฯ	ผลการเปรียบเทียบ
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	$\chi^2 = 559.36$ df = 242 p-value = 0.00	ไม่ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	ไม่เกิน 3.00	$559.36/242 = 2.31$	ผ่านเกณฑ์
NFI	มากกว่า 0.90	0.98	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.07	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.10	0.04	ผ่านเกณฑ์

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning พบว่า ค่าดัชนีองค์ประกอบมาตรฐานแบบ Completely Standardized Solution (CS) ของทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีค่าเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 3 และตารางที่ 4 แสดงว่าทั้ง 4 องค์ประกอบและ 25 ตัวบ่งชี้ ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญตามค่าดัชนีองค์ประกอบมาตรฐานได้ว่า องค์ประกอบที่ 4 มีความสำคัญที่สุด ตามด้วยองค์ประกอบที่ 2, 3 และ 1 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning

ข้อคำถาม/ตัวบ่งชี้	Factor Loading				CR
	สปส	SD	t	CS	
องค์ประกอบที่ 1	0.05	0.89	4.40*	0.94	0.89
องค์ประกอบที่ 2	0.04	0.95	2.91*	0.98	0.95
องค์ประกอบที่ 3	0.07	0.90	5.11*	0.95	0.90
องค์ประกอบที่ 4	0.23	0.98	11.04*	0.99	0.98

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning

ตัวบ่งชี้	Factor Loading				CR
	สปส	SD	t	CS	
องค์ประกอบที่ 1	P_sin1	1.00	0.73	0.85	0.73
	P_sin2	0.90	0.67	17.74*	0.67
	P_sin3	1.21	0.73	21.78*	0.73
	P_sin4	1.07	0.76	17.00*	0.76
	P_sin5	2.17	0.57	13.25*	0.57
	P_sin6	0.97	0.53	12.54*	0.53
	P_sin7	0.91	0.48	11.74*	0.48

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning (ต่อ)

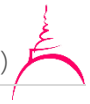
ตัวบ่งชี้	Factor Loading				CR
	สปส	SD	t	CS	
องค์ประกอบที่ 2	D_sin1	1.00	0.69	0.83	0.69
	D_sin2	2.34	0.65	14.59*	0.81
	D_sin3	1.13	0.68	15.00*	0.82
	D_sin4	6.52	0.76	16.49*	0.87
	D_sin5	2.50	0.75	16.26*	0.86
	D_sin6	3.99	0.71	15.64*	0.84
	D_sin7	0.78	0.73	16.05*	0.86
	D_sin8	0.74	0.69	15.18*	0.83
	D_sin9	0.87	0.66	14.81*	0.81
องค์ประกอบที่ 3	S_sin1	1.00	0.81	0.90	0.81
	S_sin2	0.94	0.81	25.86*	0.90
	S_sin3	4.62	0.77	19.43*	0.87
	S_sin4	1.01	0.82	21.13*	0.90
	S_sin5	0.90	0.75	18.87*	0.86
	S_sin6	0.89	0.74	18.58*	0.86
องค์ประกอบที่ 4	A_sin1	1.00	0.77	0.88	0.77
	A_sin2	0.64	0.82	19.98*	0.91
	A_sin3	0.24	0.79	19.15*	0.89

อภิปรายผล

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของ 4 องค์ประกอบ และ 25 ตัวบ่งชี้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.69 - 0.91 โดยทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ทั้งหมด พบว่า ตัวบ่งชี้ A_sin2 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด ในขณะที่ P_sin7 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุด ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.94 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: CR) เท่ากับ 0.89 แสดงว่ามีความตรงเชิงโครงสร้างในระดับสูง (ค่า CR สูงกว่า 0.70) และเมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 7 ตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.69 - 0.86 โดยทุกตัวบ่งชี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวบ่งชี้ P_sin4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด ส่วนตัวบ่งชี้ P_sin7 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการพิจารณา DOL ของหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นประจำสม่ำเสมอว่ายังมีความสอดคล้องกับ DOE ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งประเมินโดยยึดที่ DOE เป็นฐาน โดยคำนึงถึงสภาพบริบทของสถานศึกษา ปัจจัย กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของผู้เรียนที่ต้องประเมิน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

องค์ประกอบที่ 2 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.98 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าความตรงเชิงโครงสร้าง เท่ากับ 0.95 แสดงว่ามีความความตรงเชิงโครงสร้างในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ภายในองค์ประกอบ ทั้งหมด 9 ตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.81 - 0.87

โดยทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวบ่งชี้ D_{sin4} มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับ มาตรา 37 ของระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ 2546, 2546) ในขณะที่ตัวบ่งชี้ D_{sin2} และ D_{sin9} มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าทั้งสองตัวบ่งชี้ ยังไม่ถูกให้ความสำคัญเท่าที่ควร ปัญหาเดียวกันนี้มีกรณีตัวอย่างในการนำร่องการใช้งานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ขาดการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการไม่เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตน และไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รวีวรรณ ต๊ะถื่น และคณะ, 2558)

องค์ประกอบที่ 3 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.95 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าความตรงเชิงโครงสร้างเท่ากับ 0.90 แสดงว่ามีความความตรงเชิงโครงสร้างในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 6 ตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.86 - 0.90 โดยทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวบ่งชี้ S_{sin1} S_{sin2} และ S_{sin4} มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การสังเกตชั้นเรียนให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการ PLC เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการในการผลักดันกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกระบวนการ PLC ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Buttram, J. L. & Farley - Ripple, E. N., 2016) อย่างไรก็ตาม ตัวบ่งชี้ S_{sin5} และ S_{sin6} มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการกระบวนการ PLC ของสถานศึกษามักจะไม่ได้เน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูในกลุ่ม PLC ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันแบบกัลยาณมิตร อีกทั้ง แนวคิด Kolb's Experiential Learning Cycle เป็นแนวคิดใหม่ที่ยังไม่เคยมีการนำมาปรับใช้ในการจัดการกระบวนการ PLC การสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบจะส่งเสริมให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Whitney, A. E., 2013)

องค์ประกอบที่ 4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.99 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าความตรงเชิงโครงสร้างเท่ากับ 0.98 แสดงว่ามีความความตรงเชิงโครงสร้างในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ภายในองค์ประกอบ ที่มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.88 - 0.91 โดยทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวบ่งชี้ A_{sin2} มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมกับพิจารณาร่างหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงโดยบุคลากรของสถานศึกษาแล้ว เมื่อประกอบการผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 2 อาจสรุปได้ว่า สถานศึกษาอาจยังไม่สนับสนุนการให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ระยะแรก เพียงแต่สนับสนุนให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมกับการพิจารณาร่างหลักสูตรภายหลังจากที่โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาแล้วเสร็จ (รวีวรรณ ต๊ะถื่น และคณะ, 2558) ในขณะที่ตัวบ่งชี้ A_{sin1} มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุด ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันกับตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในองค์ประกอบที่ 4 จึงถือเป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสำคัญในระดับใกล้เคียงกัน

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยอาจใช้แนวคิด Plan - Do - Study - Act และ Single Loop Learning เป็นพื้นฐานเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา

สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการในการสร้างให้เกิดสังคมที่มีความสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และชุมชน ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง โดยมีมุ่งประโยชน์ที่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญหน้ากับความท้าทายในรูปแบบที่หลากหลาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิด PDSA และ Single Loop Learning สำหรับโรงเรียน Stand Alone ในสังกัด สพฐ. สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการในการสร้างให้เกิดสังคมที่มีความสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และชุมชน ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง โดยมีมุ่งประโยชน์ที่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญหน้ากับความท้าทายในรูปแบบที่หลากหลาย การนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ไปใช้งานจริง จะต้องพิจารณาถึงข้อกำหนดทางกฎหมายด้วย โดยอาจนำร่องการทดลองใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่มีพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 รองรับ อีกทั้ง โรงเรียน Stand Alone ต่างก็มีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน การดำเนินการจริงอาจจำเป็นต้องมีการปรับให้เหมาะสมตามบริบท นอกจากนี้ ในงานวิจัยต่อไป อาจนำเอาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ไปจัดทำร่างรูปแบบการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียน Stand Alone และให้มีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าวโดยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ก่อนจะนำไปทดลองใช้จริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ทรงพล เทพคำ. (2557). การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคเหนือตอนบน. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 7(1), 114 - 130.
- รวีวรรณ ต๊ะถิน และคณะ. (2558). แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษาของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ นาร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 21(3), 230 - 240.
- ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 62 ก หน้า 1 (6 กรกฎาคม 2546).
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2550). ผู้เรียนเป็นสำคัญ. ใน สารานุกรมวิชาชีพรุเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2558). จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). ผลการประเมิน PISA. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2566 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2000 - pisa2018/>
- สมพร บัวกล้าธนกิจ และคณะ. (2562). ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูผู้สอนในโรงเรียนที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 8(1), 50 - 59.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รู้จักกับ โครงการโรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย รมว.ศธ. ตรีนุช เทียนทอง. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2566 จาก <https://moe360.blog/2022/05/25/>

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2548). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2555). การบริหารโดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐาน : ความท้าทายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14(1), 101 - 110.
- Adegbemile, O. (2011). Principals' Competency Needs for Effective Schools' Administration in Nigeria. *Journal of Education and Practice*, 2(4), 15 - 23.
- Albanese, R. (2005). Competency-Based Management Education: Three Operative and Normative Issues. *Journal of Management Education*, 14(1), 16 - 28.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative Fit Indexes in Structural Models. *Psychological Bulletin*, 170(2), 238 - 246.
- Buttram, J. L. & Farley-Ripple, E. N. (2016). The Role of Principals in Professional Learning Communities. *Leadership and Policy in Schools*, 15(2), 192 - 220.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: Guilford Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.
- Whitney, A. E. (2013). When University Faculty Nurture Teacher Leadership: "Horizontal" Practices and Values in a Professor's Work with Teachers. *International Journal of Leadership in Education*, 16(1), 71 - 93.

การพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัย*

TECHNOLOGICAL SKILLS DEVELOPMENT FOR COMMUNITIES TO SUPPORT AN AGING SOCIETY

นราศักดิ์ ภูผายาง และเพ็ญแข ภูผายาง*

Narasak Poophayang and Piangkhae Poophayang

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ชัยภูมิ ประเทศไทย

Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University, Chaiyaphum, Thailand

*Corresponding author E-mail: k.piangkhae@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัย โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มี 2 ระยะ จำนวน 10 ขั้นตอน ผู้ร่วมวิจัย 12 คน วิทยากรหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน และกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุ 35 คน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูลและเขียนรายงานตามจุดประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับสมาชิกในชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัย โดยการอบรมทักษะการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งแบบออฟไลน์ และแบบออนไลน์ จำนวนกิจกรรมทั้งสิ้น 30 ชั่วโมง การใช้ระดับและภาษาในการสื่อสารความต้องการของตนเอง เช่น การสื่อสารในครอบครัว ในชุมชน และการอบรมการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) และ เฟซบุ๊ก (Facebook) เพื่อการติดต่อประสานงานในการดูแลตัวเองของกลุ่มผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัว และกลุ่มผู้นำชุมชน นอกจากนั้น ผลของการออกแบบกิจกรรมกลุ่มให้สมาชิกมีช่วงอายุที่หลากหลายทั้งเด็กที่เป็นบุตรหลานสมาชิกในชุมชนวัยกลางคน (40 - 50 ปี) วัยเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ (50 - 60 ปี) และ ผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างกลุ่มพหุวัยที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับมาก สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และติดต่อประสานงานได้อย่างฉับไวในกรณีมีปัญหที่ต้องการความร่วมมือ หรือความช่วยเหลือระหว่างกลุ่ม เกิดความรู้และความเข้าใจในช่องทางที่หลากหลาย สามารถสื่อสารความต้องการจำเป็นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการ, เทคโนโลยี, การพัฒนา, สังคมสูงวัย

Abstract

The purpose of this research was to study the effects of technological skill development for communities. To support the aging society by using participatory action research methodology, there were 2 phases, 10 steps, 12 participants, 5 key informants, and the target group was 35 elderly people. The research tools were questionnaires, interviews, and conversations. The data was collected and then report writing according to the research objectives. The results showed that the development of technology skills for community members to support the aging society,

* Received June 12, 2023; Revised July 21, 2023; Accepted August 20, 2023

by training communication skills through a variety of channels, both offline and online. The total number of activities was 30 hours. The contents were using the level and language to communicate their needs, such as family communication in the community and training on the use of technology as a communication tool, such as using a mobile phone, application Line and Facebook for contact and coordination in taking care of the elderly group, family members and community leaders. In addition, the results of the design of group activities for members of various age ranges, including children, children of community members, middle - aged (40 - 50 years old), preparatory age for the elderly (50 - 60 years old) and the elderly cause learning together, especially good interaction between the multi - generational groups who have participated in activities together. As a result, the elderly was satisfied at a high level. They can be used in everyday life access to news information and can contact and coordinate quickly in case of problems that require cooperation. or assistance between groups Gain knowledge and understanding in a variety of channels Able to communicate needs and necessities in daily life with quality.

Keywords: Action Research, Technology, Development, Aging Society

บทนำ

กระบวนการค้นคว้าใหม่ในการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพลัดพรากและนำไปสู่การแก้ปัญหาภาระพึ่งพิงทางสังคมของผู้สูงอายุในยุคสังคมผู้สูงอายุ คือ การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในวัยสูงอายุ จากการสังเคราะห์เอกสาร พบว่า แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพลัดพรากในผู้สูงอายุ คือ 1) แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต 2) แนวคิดพัฒนาวิทยาการด้านการศึกษา 3) แนวคิดการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ และ 4) แนวคิดการพัฒนาเมืองสำหรับผู้สูงอายุ โดยทุกแนวคิดล้วนมีความเชื่อมโยงกันในด้านกระบวนการ และเป้าหมาย คือ การพัฒนาผู้สูงอายุในระดับปัจเจกบุคคลให้เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพลัดพรากและระดับสังคมให้เป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีพลัดพราก (Knodel, J., & Chayovan, N., 2008); (Lawlor, D., & Thomas, A., 2008) ดังนั้นแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพลัดพราก ในผู้สูงอายุไทยในรูปแบบการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษา เพื่อการพัฒนาภาวะพลัดพรากในผู้สูงอายุที่มีความสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และสอดคล้องกับบริบทการเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ, 2545)

จากการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกระบวนการเพื่อความเจริญงอกงามของผู้สูงอายุ โดยถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับคนทุกกลุ่มอายุ และเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความหมายในชีวิต เป็นหนทางที่ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนในการพัฒนาประเทศทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคม โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิตจัดขึ้นเพื่อให้บุคคลทุกช่วงวัยได้เรียนรู้และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงตลอดชีวิต ประเทศต่าง ๆ จึงตระหนักและให้ความสำคัญต่อการศึกษสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) โดยมีแนวคิดในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นแนวคิดดังกล่าวข้างต้นยังสอดคล้องกับการบริหารจัดการชุมชนสร้างชุมชน สังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ มีการร่วมมือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในลักษณะสังคมพหุวัย (Lowton, M. P., 1975); (World Health Organization, 2022)

อย่างไรก็ตามแม้ภาคหน่วยงานราชการ และระดับบุคคลได้เล็งเห็นความสำคัญด้านการรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่จะต้องได้รับการดูแลส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบว่า ยังมีช่องว่างหรือประเด็นที่ช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุที่ชุมชนได้มีส่วนในการช่วยเหลือ และสร้างเป็นพลังในการขับเคลื่อนร่วมกัน เห็นปัญหาร่วมกัน ช่วยเหลือและแก้ไขร่วมกัน โดยอาศัยการมีกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสื่อกลาง มีการสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้มีพฤติกรรมส่งเสริมและดูแลตัวเอง นอกจากนั้น กิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนซึ่งเปรียบเสมือนคนใกล้ชิด และการรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังเพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ขวัญและกำลังใจให้กับผู้สูงอายุในการดำรงชีวิต นอกจากนั้นการเลือกแนวคิดของการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งนักวิชาการจากสถานศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้หลัก นักสาธารณสุข รวมถึง หน่วยงานองค์กรส่วนท้องถิ่นเพื่อบ้านลูกหลานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เข้าร่วมเป็นกระบวนการทำงานเป็นทีมอย่างแท้จริง จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และความยั่งยืนต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง (เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2550); (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2554); (สมาลี สงขศรี, 2547)

จากความสำคัญของปัญหา การพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม ทีมวิจัยจึงเล็งเห็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาวะพลีพลังของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานด้วยหลักการแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาความคิด จิตใจ อารมณ์ภายในตนเองอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับศาสตร์ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและมีคุณค่าด้วยเหตุนี้ จิตตปัญญาศึกษาจึงเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงภายในตน การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง โดยจิตตปัญญาศึกษาเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติ เพื่อเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพลีพลังและนำไปสู่การแก้ปัญหาภาระพึ่งพิงทางสังคมของผู้สูงอายุในยุคสังคมผู้สูงอายุ โดยจะประยุกต์แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพลีพลัง ซึ่งจะนำหลักแนวคิดการพัฒนาเมืองสำหรับผู้สูงอายุ (aging city) ส่งผลให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ กับสมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการยังประโยชน์จากผู้สูงอายุ มีการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะพหุวัย มาบูรณาการโดยเน้นความเชื่อมโยงกันในด้านกระบวนการและเป้าหมาย คือ การพัฒนาผู้สูงอายุในระดับปัจเจกบุคคลให้เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพลีพลังและระดับชุมชน ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีพลีพลัง อันจะเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ผู้สูงอายุในการเตรียมให้ผู้สูงอายุให้สามารถดูแลตนเองอย่างมีคุณภาพ สนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพที่เหมาะสม ที่ประกอบด้วยการมีสุขภาพที่ดี การมีส่วนร่วมในครอบครัวชุมชน เห็นคุณค่าแห่งตนอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบกระบวนการจิตปัญญา และศาสนธรรมต่อการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ผู้สูงวัยในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research; PAR) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ จำนวน 10 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. ผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) ได้แก่ ทีมวิจัยและตัวแทนจากผู้นำชุมชนทุกภาคส่วน อันได้แก่ ผู้แทนจากองค์กรบริหารส่วนตำบล 2 คน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน อาสาสมัครหมู่บ้าน 8 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ วิทยากรมาให้ความรู้การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 5 คน
3. กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ (active aging) จำนวน 35 คน
4. เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยและเขียนรายงานโดยมุ่งเน้นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตาม
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม พบว่า ผลของการออกแบบกิจกรรมกลุ่มให้สมาชิกมีช่วงอายุที่หลากหลายทั้งเด็กที่เป็นบุตรหลานสมาชิกในชุมชน วัยกลางคน 40 - 50 ปี วัยเตรียมความพร้อมสำหรับเป็นผู้สูง อายุ 50 - 60 ปี และผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างกลุ่มพหุวัยที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับมาก สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และติดต่อประสานงานได้อย่างฉับไวในกรณีปัญหาที่ต้องการความร่วมมือ หรือความช่วยเหลือระหว่างกลุ่ม เกิดความรู้และความเข้าใจในช่องทางที่หลากหลาย สามารถสื่อสารความต้องการจำเป็นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีรายละเอียดในขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ผลการดำเนินงานในระยะที่ 1

เป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชน และหลักสูตรที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ผลจากการ ลงพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยร่วมกับทีมผู้นำชุมชน พบว่า ข้อจำกัดในการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี และทักษะดิจิทัลสำหรับรองรับชุมชนคนสูงวัยจำแนกตามช่วงวัย ดังนี้ ช่วงวัยที่ อายุ 60 - 65 ปี สามารถติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ และมีโทรศัพท์เป็นของตนเอง แต่เป็นโทรศัพท์รุ่นเก่าที่ไม่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ช่วงวัย 66 ปีขึ้นไป ในชุมชนตำบลนาเสียว พบว่า ไม่มีเครื่องมือสื่อสารเป็นของตนเอง มักให้บุตรหลาน หรือคนในครอบครัวช่วยในการสื่อสารต่าง ๆ ผ่านทางโทรศัพท์ ดังนั้น ทีมวิจัยจึงจัดออกแบบกระบวนการใหม่เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงวัยโดยปรับเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายบุคลากรในชุมชนที่อยู่ในช่วง อายุ 40 - 60 ปี แทน โดยการอบรมทักษะ การสื่อสารผ่านการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) และเฟซบุ๊ก (Facebook) จำนวน 6 ชั่วโมง และอบรมเชิงปฏิบัติการในการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital literacy) ในชีวิตประจำวันอีก 24 ชั่วโมง รวมหลักสูตรการอบรมพัฒนาทั้งสิ้น 30 ชั่วโมง ให้กับตัวแทนชุมชน ทุกชุมชน เพื่อการติดต่อประสานงานในการดูแลกลุ่มผู้สูงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเป้าหมายสะท้อนผลผ่านกิจกรรมสนทนากลุ่มว่า การอบรมเป็นประโยชน์มาก บางคนที่เคยอบรม มีโทรศัพท์ในแบบที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้อยากเปลี่ยนเป็นแบบอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันในปัจจุบัน

ผลการดำเนินงานในระยะที่ 2

ผลการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและทักษะดิจิทัลสำหรับรองรับชุมชนคนสูงวัย โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุยอมรับและเปิดใจกับการใช้งานอินเทอร์เน็ตที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้ง การใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูบ (youtube) เพื่อให้ผู้สูงอายุเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีเหล่านี้ และทำให้การใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวัน สามารถสร้างต้นแบบในการสร้างรายได้ และอาชีพให้แก่ผู้สูงวัย โดยก่อนที่จะเรียนรู้และยอมรับเทคโนโลยีต้องเริ่มจากการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital literacy) ในปัจจุบันกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน

ผลการประเมินความสามารถของผู้สูงอายุตามเกณฑ์ประเมินในเนื้อหาบทเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งภาพรวมของการอบรมพัฒนาอยู่ในระดับดี โดยรายการเรียนรู้มี ดังนี้

การรู้สื่อ (Media Literacy) การรู้สื่อสะท้อนความสามารถของผู้เรียนเกี่ยวกับการเข้าถึง การวิเคราะห์ และการผลิตสื่อผ่านความเข้าใจและการตระหนัก และผลกระทบและอิทธิพลของสื่อมวลชน โดยเน้นด้านการสื่อข้อความถูกสร้างขึ้นอย่างไรและทำไมถึงถูกผลิตขึ้น และสื่อสามารถใช้ในการสื่อสารความคิดของเราเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรู้เทคโนโลยี (Technology literacy) ความชำนาญในเทคโนโลยีส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความรู้ดิจิทัล ซึ่งครอบคลุมจากทักษะคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานสู่ทักษะที่ซับซ้อนมากขึ้น

การรู้สารสนเทศ (Information literacy) การรู้สารสนเทศเป็นอีกสิ่งที่สำคัญของการรู้ดิจิทัลซึ่งครอบคลุมความสามารถในการประเมินว่าสารสนเทศใดที่ผู้เรียนต้องการ การรู้วิธีการที่จะค้นหาสารสนเทศที่ต้องการออนไลน์ และการรู้การประเมินและการใช้สารสนเทศที่สืบค้นได้ การรู้สารสนเทศ

ซึ่งเป็นยุคที่มีข้อมูลสารสนเทศออนไลน์มหาศาลซึ่งไม่ได้มีการกรอง ดังนั้นการรู้วิธีการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับแหล่งที่มาและเนื้อหาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องรู้เท่าทันจะได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น (Visual literacy) การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็นสะท้อนความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย โดยเรียนเกี่ยวกับความเข้าใจ การแปลความหมายสิ่งที่เห็น การวิเคราะห์ การเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็น และความสามารถในการใช้สิ่งที่เห็นนั้นในการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวันของตนเองได้ รวมถึงการผลิตข้อความภาพไม่ว่าจะผ่านวัตถุ การกระทำ หรือสัญลักษณ์ การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการสื่อสารในสังคมสมัยใหม่

การรู้การสื่อสาร (Communication literacy) การรู้การสื่อสารเป็นรากฐานสำหรับการคิด การจัดการ และการเชื่อมต่อกับคนอื่น ๆ ในสังคมเครือข่าย ทุกวันนี้จำเป็นต้องเข้าใจการบูรณาการความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น เพลง วิดีโอ ฐานข้อมูลออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้อบรมเชิงปฏิบัติการการใช้แอปพลิเคชันเบื้องต้นให้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

การรู้สังคม (Social literacy) การรู้สังคม หมายถึง วัฒนธรรมแบบการมีส่วนร่วม ซึ่งถูกพัฒนาผ่านความร่วมมือและเครือข่าย กลุ่มเป้าหมายการวิจัยต้องการทักษะสำหรับการสร้างเครือข่ายทางสังคม เพื่อการรวบรวมความรู้ การสื่อสารการเจรจาได้อย่างรวดเร็วทันเวลา ซึ่งจากการอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกสังคมออนไลน์ได้อย่างน้อย 2 เครือข่าย เช่น แอปพลิเคชันไลน์ (Line) และ เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัยเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องโดยใช้เทคโนโลยีและแอปพลิเคชัน การอบรมทักษะการสื่อสารผ่านการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) และ เฟซบุ๊ก (Facebook) จำนวน 6 ชั่วโมง ให้กับตัวแทนชุมชนทุกชุมชน เพื่อการติดต่อประสานงานในการดูแลกลุ่มผู้สูงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มอาสาสมัครชุมชน (อสม.) ซึ่งบอกว่าการอบรมเป็นประโยชน์มาก สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และติดต่อประสานงานได้อย่างฉับไวในกรณีมีปัญหาที่ต้องการความร่วมมือ หรือความช่วยเหลือระหว่างกลุ่มในชุมชน ดังนั้นการพัฒนาทักษะของอาสาสมัครชุมชน หรือสมาชิกในครอบครัวที่มีผู้สูงวัย มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันในปัจจุบันที่สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้ Digital literacy หรือทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐานที่จะเป็นตัวช่วยสำคัญในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในลักษณะ “ทำน้อย ได้มาก” หรือ “Work less but get more impact” และช่วยสร้างคุณค่า (Value Co - creation) และ

ความคุ้มค่าในการดำเนินงาน (Economy of Scale) เพื่อการก้าวไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือช่วยให้บุคลากร สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้รับโอกาสการทำงานที่ดีและเติบโตก้าวหน้าในอาชีพ (Learn and Growth) ซึ่งผลจากงานวิจัยในครั้งนี้ การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ไม่ได้จัดรูปแบบการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียนรู้ แต่เป็นการเรียนรู้ทักษะ และความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีคุณภาพ แนวทางการดำเนินการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจอารมณ์ และสภาวะแห่งตน บทบาทในครอบครัว และสังคม ที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้ความเข้าใจด้านการดูแลสุขภาพของตนเอง ทั้งสุขภาพร่างกาย สุขภาพช่องปาก และสุขภาพจิตด้วยกลไกขับเคลื่อนเชิงมิติสัมพันธ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ, 2552) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุมาลี สงฆ์ศรี และจิราพร เกศพิชญวัฒนา ด้านกระบวนการทัศนเชิงบวกที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุรัฐบาลได้ตระหนักถึงสถานการณ์การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย โดยดำเนินการวางนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุที่คาดว่าจะเหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อรองรับปัญหาภาระพึ่งพิงทางสังคมของผู้สูงอายุ (สุมาลี สงฆ์ศรี, 2547); (จิราพร เกศพิชญวัฒนา, 2549)

นอกจากนั้น แนวคิดการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (learning city) เมืองแห่งการเรียนรู้มาจากคำภาษาอังกฤษที่ว่า learning city ซึ่งในภาษาไทยให้ความหมายไว้ว่า เมืองแห่งการเรียนรู้ นครแห่งการเรียนรู้ เมืองแห่งการศึกษา ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ของสังคมสูงวัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งแนวคิดนี้มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องกันอาทิเช่น Lawlor, D., & Thomas, A. และ United Nations ซึ่งได้เสนอแนวคิดสังคมแห่งการเรียนรู้ของผู้สูงอายุไว้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตในวัยชรา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะในการนำเครื่องมือหรือโทรศัพท์มือถือมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรืออยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทักษะความสามารถสำหรับการรู้ดิจิทัลนั้น สามารถแบ่งเป็น 4 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ใช้ (Use) เข้าใจ (Understand) สร้าง (Create) และเข้าถึง (Access) เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การรู้ดิจิทัล คือ ความหลากหลายของทักษะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ซึ่งทักษะเหล่านั้นอยู่ภายใต้ การรู้สื่อ (Media literacy) การรู้เทคโนโลยี (Technology literacy) การรู้สารสนเทศ (Information literacy) การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น (Visual literacy) การรู้การสื่อสาร (Communication literacy) และการรู้สังคม (Social literacy) จึงมีความจำเป็นที่ต้องช่วยกันเพิ่มเติมให้กับคนในชุมชนสังคมในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องครอบคลุมกับบริบทของประเทศไทยที่ยังมีหลายส่วนที่เป็นชนบท ได้เรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดของเพ็ญแข ประจันปัจจนึก ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นผู้รู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากองค์ความรู้ต่าง ๆ มีการผสมผสานเครือข่ายการเรียนรู้ ในลักษณะความร่วมมือแบบหุ้นส่วน ซึ่งทำให้ประชาชนในเมืองสามารถสร้างความรู้ สร้างทักษะและมีการจัดการความรู้ที่ดี รวมทั้งสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามความเหมาะสมกับสภาพของตนเองและชุมชน หลักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ต่อไป (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2552); (Lawlor, D., & Thomas, A., 2008); (United Nations, 2009)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม พบว่า การพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสำหรับสมาชิกในชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัย โดยการอบรมทักษะการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งแบบออฟไลน์ และแบบออนไลน์

จำนวนกิจกรรมทั้งสิ้น 30 ชั่วโมง การใช้ระดับและภาษาในการสื่อสารความต้องการของตนเอง เช่นการสื่อสารในครอบครัว ในชุมชน และการอบรมการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) และ เฟซบุ๊ก (Facebook) เพื่อการติดต่อประสานงานในการดูแลตัวเองของกลุ่มผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัว และกลุ่มผู้นำชุมชน โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย 1) ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 2) ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด 3) ควรเตรียมให้ผู้สูงอายุให้สามารถดูแลตนเองอย่างมีคุณภาพ โดยสามารถนำหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดงานวิจัยมีดังนี้ 1) ควรวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน และ 2) หากมีการจัดกระบวนการกลุ่มในการอบรมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มผู้สูงอายุควรแบ่งกลุ่มละความสามารถจึงจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญแข ประจันปัจฉก. (2550). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาภาวะพลัดพรัดในผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จิราพร เกศพิชญพัฒนา. (2549). รายงานการวิจัยโครงการพลัดพรัด: กรณีศึกษาจากผู้สูงอายุที่ได้รับการยอมรับในสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2552). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: ทีคิวพี.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. (2552). รายงานการศึกษาโครงการปรับเปลี่ยนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ. (2545). ผู้สูงอายุในประเทศไทย: รายงานการทบทวนองค์ความรู้ และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอายุรศาสตร์คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาลี สงขันธ์. (2547). การพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟ - ฟิค.
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2554). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- Knodel, J., & Chayovan, N. (2008). Population aging and the well – being of older persons in Thailand: Past trends, current situation and future challenges. Bangkok: UNFPA, Thailand.
- Lawlor, D., & Thomas, A. (2008). Residential design for aging in place. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Lowton, M. P. (1975). Planning and managing housing for older people. New York: John Wiley & Sons.
- United Nations. (2009). World population aging. New York: Department of Economic and Social Affairs. Population Division.
- World Health Organization. (2022). Global age - friendly cities: a guide. World Health Organization. Retrieved May 18, 2022, from <https://apps.who.int/iris/handle/10665/4375>

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI)

ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

เรื่อง อสมการ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*A STUDY EFFECT OF LEARNING COGNITIVE GUIDED INSTRUCTION AND
THINK - PAIR - SHARE TECHNIQUE IN INEQUALITY ON THE MATHEMATICAL
PROBLEMS SOLVING ABILITY AND MATHEMATICAL COMMUNICATION ABILITY OF
NINTH GRADE STUDENTS

กุลิสรา อินทราช* และสุนิสา สุมิตรณะ

kulisara Intharach and Sunisa Sumirattana

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot, University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kulisara.intharach@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และ
ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง อสมการ ก่อนและหลังได้รับ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด 2) เปรียบเทียบความสามารถใน
การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
เรื่อง อสมการ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด กับเกณฑ์
ร้อยละ 70 โดยใช้รูปแบบการวิจัย One - Group Pretest - Posttest Design กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียน 31 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ
1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา
และการสื่อสารด้านการเขียนทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้
ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาทาง
คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับ
เทคนิคเพื่อนคู่คิด เรื่อง อสมการ สูงกว่าก่อนเรียน และ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2) ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด เรื่อง อสมการ สูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI), เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share),
ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์

* Received May 16, 2023; Revised June 20, 2023; Accepted August 12, 2023

Abstract

The purposes of this research were 1) to compare mathematical problem - solving ability and the mathematical communication ability of Mathayomsuksa III students on the subject of the inequality before and after obtaining Cognitive Guided Instruction and Think - Pair - Share technique 2) to compare mathematical problem - solving ability and the mathematical communication ability of Mathayomsuksa III students on the subject of the inequality obtaining Cognitive Guided Instruction and Think - Pair - Share technique with the criterion of 70%. The subjects of the study were 31 Mathayomsuksa III students. They were randomly selected by using cluster random (Cluster Random Sampling). The instrument use in data collection were 1) Teaching Plan Mathayomsuksa III students on the subject of the inequality 2) The mathematics problem - solving abilities and mathematical communication competency test. The data were statistically analyzed by using t - test for independent samples. The finding were as follows: 1) The mathematics problem-solving ability of the experimental group after obtaining Cognitive Guided Instruction and Think - Pair - Share technique on the subject of the inequality was statistically higher than before learning and statistically higher than 70 percent criterion at the .05 level of significance. 2) The mathematics communication ability of the experimental group after obtaining Cognitive Guided Instruction and Think - Pair - Share technique on the subject of the inequality was statistically higher than before learning and statistically higher than 70 percent criterion at the .05 level of significance.

Keywords: Cognitive Guided Instruction, Think - Pair - Share technique, Mathematical Problem - Solving Ability, Mathematical Communication Ability

บทนำ

จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ซึ่งภาพรวมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำทุกระดับชั้น เมื่อพิจารณาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความบกพร่องในการทำข้อสอบ การอ่านโจทย์ ตีความจากโจทย์ที่กำหนด การแก้ปัญหา การแสดงวิธีหรือขั้นตอนในการแก้ปัญหา และการอธิบายขั้นตอนในการแก้ปัญหา โดยจะเห็นได้จากคะแนนผลสัมฤทธิ์จากทางสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562 มีคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เฉลี่ยร้อยละ 26.73 และร้อยละ 24.11 ตามลำดับ และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ จากการทำแบบทดสอบประจำหน่วยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 57 และร้อยละ 43 ตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2563) ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 70 ซึ่งการที่ผลสัมฤทธิ์นักเรียนอยู่ในระดับต่ำ สาเหตุหนึ่งเกิดจากความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ นักเรียนส่วนใหญ่สามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ในเฉพาะโจทย์ที่ง่าย แต่เมื่อนักเรียนไปพบโจทย์ปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น ต้องใช้การคิด ความรู้ ความเข้าใจหลักการพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ นอกจากความสามารถในการแก้ปัญหาแล้ว ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ก็มีบทบาทต่อการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถใน

การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นความสามารถในการอธิบาย ชี้แจง แสดงความเข้าใจหรือความคิดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ การสื่อสารทางคณิตศาสตร์จึงมีความสำคัญในการทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้สื่อสารกับผู้รับสาร

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์ไปพร้อมกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ นั่นคือ การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) และเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) โดยการจัดการเรียนรู้โดยการสอนแนะให้รู้คิด (Cognitive guided instruction: CGI) เป็นการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงที่จะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนรู้อย่างเข้าใจเหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด เป็นนวัตกรรมที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อีกทั้งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูยึดความรู้พื้นฐานของนักเรียนให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเองโดยที่ครูจะใช้การสังเกต การใช้คำถามนำเพื่อแนะแนวทางให้นักเรียนคิดอย่างต่อเนื่อง จนนักเรียนเข้าใจในเนื้อหา (Carpenter, et al., 1989) และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด เป็นกลยุทธ์การสอนรูปแบบหนึ่งที่ให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ผู้สอนนิยมใช้คู่กับวิธีการสอนแบบอื่น เป็นเทคนิคที่ผู้สอนตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหาให้แก่ผู้เรียน ซึ่งอาจจะเป็นใบงานหรือแบบฝึกหัดก็ได้ และให้ผู้เรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบของตนเองก่อน แล้วจับคู่กับเพื่อนอภิปรายคำตอบ เมื่อมั่นใจว่าคำตอบของตนถูกต้องแล้วจึงนำคำตอบไปอธิบายให้กับเพื่อนทั้งชั้นฟัง (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2545)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น พบว่า การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถนำมาพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียนได้ เนื่องจากการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) เป็นแนวการสอนที่เกิดจากความเข้าใจของผู้เรียนในวิชาคณิตศาสตร์ แล้วนำมาสรุปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) จะเป็นการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นักเรียนได้มีโอกาสนำเสนอแนวความคิดของตนเอง ร่วมกันอภิปราย ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง อสมการ ซึ่งเนื้อหาเรื่อง อสมการ เป็นเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรม ที่นักเรียนจะต้องใช้ภาษาและสัญลักษณ์ ตัวแปร มาช่วยในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์อย่างมาก ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์ไปพร้อมกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง อสมการ ก่อนและหลัง ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง อสมการ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีการดำเนินการวิจัย

แบบแผนที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยแบบ One - Group Pretest – Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538)

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม	Pretest	Treatment	Posttest
E	T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E แทน กลุ่มทดลอง

X แทน การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

T₁ แทน การสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการ

*การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียนก่อนการจัดกระทำทดลอง

T₂ แทน การสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการ

*การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียน หลังการจัดกระทำทดลอง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้อง โดยแต่ละห้องจัดแบบความสามารถ รวมจำนวนนักเรียน 95 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียน 31 คน โดยเป็นนักเรียนความสามารถ ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จากห้องเรียนทั้งหมด 3 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ทั้งหมด 14 แผน ดังนี้

- อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว จำนวน 4 คาบ

- การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว จำนวน 5 คาบ

- โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว จำนวน 5 คาบ

1.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อสมการ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้านแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และด้านการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความชัดเจนและความถูกต้องของจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับการวัดผลประเมินผล เพื่อนำเสนอมาปรับปรุง

1.3 แก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะ

1.4 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางการเขียนทางคณิตศาสตร์เรื่อง อสมการ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 ข้อ โดยเป็นข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ

2.1 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียน เรื่อง อสมการ แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ โดยสร้างให้มีความสอดคล้องจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมถึงความครอบคลุมของคำถาม ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.0 จึงคัดเลือกทั้ง 10 ข้อ โดยพิจารณาจากค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

2.2 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียน เรื่อง อสมการ ที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 32 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ

2.3 ตรวจให้คะแนนแบบทดสอบที่นักเรียนตามเกณฑ์การประเมิน

2.4 นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก โดยใช้เทคนิค 25 % จากนั้นเลือกแบบทดสอบจำนวน 5 ข้อที่มีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ที่ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้

2.5 นำแบบทดสอบที่ได้คัดเลือกมาแล้วจำนวน 5 ข้อ โดยเป็นข้อสอบที่วัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์ โดยใช้สูตรของครอนบัค (Carpenter, et al., 1989)

2.6 จัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความร่วมมือกับโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้

2. ชี้แจงให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

3. นำแบบทดสอบวัดความสามารถที่ได้สร้างขึ้นจำนวน 5 ข้อ โดยเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียน ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วบันทึกคะแนนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับจากการทดสอบครั้งนี้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) โดยใช้เวลาสอน 14 คาบ คาบละ 50 นาที และผู้สอนสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการพูดของนักเรียน จำนวน 4 คาบ และบันทึกผลคะแนนเก็บไว้

5. เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ครบแล้ว ทำการทดสอบวัดความสามารถจำนวน 5 ข้อ โดยเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา คณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียน และบันทึกผลการทดสอบให้เป็นคะแนนหลังเรียน (Posttest)

6. ตรวจให้คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียน นำคะแนนที่ได้วิเคราะห์วิธีทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ โดยใช้สถิติ T - test แบบ Paired - samples
2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ กับเกณฑ์ (ร้อยละ 70) โดยใช้สถิติ One - samples T - test
3. เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ โดยใช้สถิติ T - test แบบ Paired - samples
4. เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ กับเกณฑ์ (ร้อยละ 70) โดยใช้สถิติ One - samples T - test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารด้านการเขียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
 2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารด้านการเขียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
- ผลการวิจัยดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) และเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70

	การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	SD	t - test	sig
ความสามารถในการแก้ปัญหา	ก่อน	31	45	8.22	2.22		
	หลัง	31	45	25.65	3.85	39.43	.000
	เกณฑ์ 70%	31	45	25.65	3.85	6.72	.000

* ระดับนัยสำคัญที่ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) และเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70

ความสามารถในการสื่อสารด้านการเขียน	การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	SD	t - test	sig
	ก่อน	31	45	3.65	1.24		
	หลัง	31	45	7.71	1.52	22.68	.000
	เกณฑ์ 70%	31	45	7.71	1.52	3.18	.003

* ระดับนัยสำคัญที่ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้านการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารด้านการเขียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ซึ่งมีแนวคิดมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง โดยการรู้คิดเป็นแนวทางจิตวิทยาการเรียนรู้ กล่าวว่าการรู้คิด เป็นความสามารถของเฉพาะบุคคลในการรู้ตัวทางความคิดของตนเองและสามารถนำมาใช้ในการควบคุมกระบวนการคิดและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนสองคนจับคู่กัน โดยเริ่มจากปัญหาหรือโจทย์คำถาม แต่ละคนหาคำตอบด้วยตนเอง แล้วมาแลกเปลี่ยนความคิดกับคู่ของตนเอง จากนั้นนำความรู้ไปนำเสนอกับเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ อัยปาอาจ พบว่า ผู้เรียนที่ใช้แนวการสอนแนะให้รู้จักคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ (ชัยวัฒน์ อัยปาอาจ, 2552) และสอดคล้องกับ สุพิรา ดาวเรือง พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานและเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีความสามารถในการแก้ปัญหาวางสร้างสรรค์หลังทดสอบมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน (สุพิรา ดาวเรือง, 2563)

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารด้านการเขียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแนะให้รู้จักคิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เรื่อง อสมการ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้จักคิด เป็นแนวการสอนที่พัฒนาโดย Carpenter, et al. ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้สร้างความเข้าใจด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยชี้แนะโดยการใช้คำถามในการแนะแนวทางอย่างต่อเนื่อง (Carpenter, et al., 1989) เพื่อให้นักเรียนได้คิดจนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชี้นำเสนอปัญหา ครูนำเสนอปัญหาโดยเลือกปัญหาที่น่าสนใจ เป็นปัญหาที่ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหามากหลาย และควรมีความสอดคล้องกับในชีวิตประจำวัน 2) ชี้นำวิเคราะห์ข้อมูลและแก้ปัญห หลังจากทีครูนำเสนอปัญหา ให้เวลานักเรียนทำความเข้าใจในปัญหาและช่วยแนะนำ จนแน่ใจว่านักเรียนมีความเข้าใจและสามารถแก้ปัญหานั้นได้ นอกจากนี้ครูยังต้องอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสื่อ อุปกรณ์

หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องการ 3) ขึ้นรายงานคำตอบและวิธีการแก้ปัญหา หลังจากที่ได้ครูให้เวลานักเรียนแก้ปัญหา ครูเลือกถามนักเรียนเป็นรายบุคคลถึงวิธีการที่พวกเขาใช้ในการแก้ปัญหา พร้อมเหตุผลเพื่อนำเสนอต่อ นักเรียนทั้งชั้นเรียน และในระหว่างที่นักเรียนรายงานคำตอบนั้นครูอาจใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนแสดงแนวคิดของตนเองออกมา 4) ขึ้นอภิปรายคำตอบและวิธีการที่ใช้หลังจากที่นักเรียนรายงานคำตอบ วิธีการ เหตุผล นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันอภิปรายโดยใช้คำถาม และครูควรเชื่อมการอภิปรายโดยการใช้อุปมาอุปไมยที่อยู่บนพื้นฐานของคำตอบนักเรียน และเนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด ซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือกล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้โดยทั่วไป เรามักไม่ให้ความสนใจกับเรื่องความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนหรือผู้เรียนกับบทเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมักถูกละเลยทั้งที่มีผลต่อการเรียนรู้มาก ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนสองคนจับคู่กัน โดยเริ่มจากปัญหาหรือโจทย์คำถาม แต่ละคนหาคำตอบด้วยตนเอง แล้วมาแลกเปลี่ยนความคิดกับคู่ของตนเอง จากนั้นนำความรู้ไปนำเสนอกับเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ อีรพล พากเพียรกิจ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลเมธอดและการเรียนการสอนแบบสอนแนะให้รู้คิดมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (อีรพล พากเพียรกิจ, 2558) และจิตติมา ขอบเอียด ที่ได้ทำการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาปลายเปิด พบว่า ทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (จิตติมา ขอบเอียด, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ครูควรให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ และในกรณีที่นักเรียนแสดงแนวคิด วิธีทำ และคำตอบไม่ถูก ครูจะต้องช่วยชี้แนะ และจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการที่หลากหลาย เพราะบางปัญหาจะมีวิธีการแก้ปัญหามากกว่า 1 วิธี และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาว่า การจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think - Pair - Share) สามารถนำไปพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านอื่น ๆ ได้หรือไม่ เช่น การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน, การเรียนการสอนที่มีนักเรียนเรียนร่วม หรือพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผล และควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้กับเนื้อหาอื่น ๆ ของคณิตศาสตร์ เช่น ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน อัตราส่วนตรีโกณมิติ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา ขอบเอียด. (2551). การใช้ปัญหาปลายเปิดเพื่อส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลและทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยวัฒน์ อ้วยปาอาจ. (2552). ผลการใช้แนวการสอนแนะให้รู้คิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อีรพล พากเพียรกิจ. (2558). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดโมเดลเมธอดและการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาคณิตศาสตร์ . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2563). ค่าสถิติพื้นฐานคะแนน O - NET ปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562v. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2363 จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/School/ReportSchoolBySchool>.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. (2545). การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- สุพรีรา ดาวเรือง. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานและเทคนิคเพื่อนคู่คิดบนวิกิเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Carpenter, et al. (1989). Teachers American Educational. Research Journal, 30(3), 555 - 558.

การแก้ปัญหการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน
โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์*

SOLVING PROBLEMS OF MATHEMATICS LEARNING ON PERCENTAGES AND RATIOS
BY USING SKILL - BUILDING EXERCISES FOR PRATHOM 6 STUDENTS AT
THANASITANUSORN SCHOOL

ธนัท เรืองพรรณกุล*

Thanat Rueangphankun

โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ สมุทรปราการ ประเทศไทย

Thanasitanusorn School, Samut Prakan, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanatrp2226@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน 3) สร้างชุดแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ที่มีประสิทธิภาพ $(E1/E2) = 70/70$ เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ได้เลือกแบบเจาะจง จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ ชุดแบบฝึกเสริมทักษะวิชาคณิตศาสตร์เรื่องร้อยละและอัตราส่วนจำนวน 6 ชุด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพของสื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น แสดงว่า ชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วนมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนกับผลการเรียนรู้หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ก่อนเรียนมีคะแนนน้อยกว่าหลังเรียน แสดงว่า การใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ให้ผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวัง 3) การสร้างชุดแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ที่มีประสิทธิภาพ $(E1/E2) = 70/70$ เป็นชุดแบบฝึกทักษะที่เหมาะสม สร้างและพัฒนาขึ้นโดยผ่านกระบวนการขั้นตอนอย่างเป็นระบบ และมีวิธีการที่เหมาะสม และผ่านการตรวจสอบ นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ทำให้การจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ปกติที่กำหนดไว้ 70/70

คำสำคัญ: การแก้ปัญหการเรียนรู้, วิชาคณิตศาสตร์, ร้อยละ, อัตราส่วน, แบบฝึกเสริมทักษะ

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the efficiency of the skill - building exercises on percentages and ratios; 2) to compare students' learning achievements between before and

* Received May 23, 2023; Revised June 19, 2023; Accepted July 28, 2023

after the use of the skill - building exercises on percentages and ratios; and 3) to develop the skill - building exercises on percentages and ratios with an efficiency of $(E1/E2) = 70/70$. This research was done using a one - group pretest - posttest design. The sample group of this study, selected using purposive sampling, was 28 Prathom 6 students at Thanasitanusorn School, Bang Phli, Samut Prakan. The research instrument included six sets of the skill - building exercises on percentages and ratios, as well as the pre - test and post - test on ratios and percentages. The statistics used to analyze the collected data were ratios and means. It was found that 1) The mean score of the students after learning using the skill - building exercises on percentages and ratios went up, which demonstrated that such exercises had efficiency according to the criteria set. 2) As for the learning achievement tests, students scored better after the use of the skill - building exercises on percentages and ratios in their learning, meaning the skill - building exercises resulted in the expected results. 3) The skill - building exercises on percentages and ratios had an efficiency of $(E1/E2) = 70/70$, which meant they were created and developed using appropriate methods and a systematic process. They were also proven and revised before implementation, which led to an efficiency in the determined range of 70/70.

Keywords: Solving Learning Problems, Mathematics, Percentages, Ratios, Skill - Building Exercises

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุก ๆ ด้านในปัจจุบัน ทั้งด้านการศึกษา การเมือง สังคม เศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ก้าวเข้าสู่โลกของข่าวสารไร้พรมแดนทำให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งสิ่งที่ขาดไม่ได้เลยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาก็คือ การพัฒนากำลังคน เพราะกำลังคนเป็นกำลังสำคัญของชาติบ้านเมือง เป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งหนึ่งในวิธีการพัฒนากำลังคนที่สำคัญนั้น ก็คือ การให้การศึกษาเพราะการศึกษา คือ กระบวนการการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวกับความคิดเราใช้คณิตศาสตร์พิสูจน์อย่างมีเหตุผลว่าสิ่งที่เราคิดนั้น ถูกต้องหรือไม่ มนุษย์สร้างสัญลักษณ์แทนความคิด และสร้างกฎในการนำสัญลักษณ์มาใช้ เพื่อสื่อความหมายที่เข้าใจตรงกัน คณิตศาสตร์จึงมีภาษาเฉพาะของตัวเอง ที่สื่อความหมายเป็นภาษาตัวอักษร ตัวเลข และสัญลักษณ์แทนความคิด เป็นภาษาสากลที่ทุกชาติทุกภาษาที่เรียนคณิตศาสตร์เข้าใจตรงกัน ความงดงามของคณิตศาสตร์ คือ ความมีระเบียบแบบแผนและความกลมกลืน นักคณิตศาสตร์ได้พยายามแสดงความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่กว้างขวางมากขึ้น ประกอบกับการที่มนุษย์ต้องตอบคำถามหรือแก้ปัญหาที่ซับซ้อนยุ่งยากมากขึ้น แต่ความรู้เดิมไม่สามารถตอบคำถามหรือแก้ปัญหาได้ ทำให้คณิตศาสตร์ขยายตัวออกไปตามความต้องการของมนุษย์ แนวโน้มของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์มีเป้าหมายสูงสุด คือ การสอนที่เน้นทักษะในการแก้ปัญหา และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาควรเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตร ด้วยเหตุนี้ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาในวิชาคณิตศาสตร์ที่ถูกต้อง และควรให้นักเรียนได้พัฒนาตามขั้นตอนของกระบวนการคิดที่ถูกต้องอย่างแท้จริง (วรรณพร ทองสมนึก, 2555)

สืบเนื่องจากการเรียนการสอน เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการคิดคำนวณการหาร้อยละและอัตราส่วน หรือบางส่วนทำได้แต่ทำได้ช้ามาก บางส่วนทำได้เร็วแต่คำตอบไม่ถูกต้อง เป็นเหตุให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนไม่ดีเท่าที่ควร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการวัด การเปลี่ยนแปลงและประสบการณ์การเรียนรู้ ในเนื้อหาสาระที่เรียนมาแล้วว่าการเรียนรู้เท่าใดมีความสามารถชนิดใด โดยสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัด สัมฤทธิ์ในลักษณะต่าง ๆ และการวัดผลตามสภาพจริง เพื่อบอกถึงคุณภาพการศึกษา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ ต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานเรื่องดังกล่าวให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543)

ชุดแบบฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ชุดแบบฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถช่วยครูในการจัดการเรียนรู้ให้ ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นสื่อที่ถูกจัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน แต่ละคน ซึ่งการมอบภาระงานที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนมากกว่าเดิม อีกทั้งยังเกิดคุณค่าด้านจิตใจของผู้เรียนได้อีกทางหนึ่ง โดยจะทำให้ผู้เรียนรู้สึก รักการเรียนรู้ ชุดแบบฝึกเสริมทักษะยังสามารถช่วยเสริมความคงทนของการรับรู้ของผู้เรียนได้อีกด้วย ซึ่งความคงทน นี้เป็นผลมาจากการที่เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องใด ๆ ซ้ำ ๆ หลายครั้ง จนกลายเป็นความชำนาญในที่สุด ดังนั้น การแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์วิธีหนึ่ง คือ การฝึกทักษะ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ ด้วยตนเองตามอัตรา ตามความสามารถที่แตกต่างกัน การให้ผู้เรียนได้ทำแบบฝึกที่เหมาะสมกับความสามารถของ แต่ละคน ใช้เวลาที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะการเรียนรู้ของแต่ละคน จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วย ตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ได้สร้างแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน - หลังเรียน เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วนของนักเรียนอีกด้วย และได้ทำการหาประสิทธิภาพของสื่อ คือ ชุดแบบฝึกเสริมทักษะ ร้อยละและอัตราส่วน โดยการนำชุดสื่อไปทดลองใช้แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ที่กำหนด (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556); (ชฎาพร ภูทองชัย, 2561)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการแก้ปัญหาการเรียนรู้อา คณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อา คณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละและ อัตราส่วน ให้นักเรียนสามารถหาร้อยละและอัตราส่วนได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็วขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงใน ชีวิตประจำวัน และสร้างชุดแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ เป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ชุดแบบฝึกเสริมทักษะ ให้สามารถช่วยเพิ่มทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ แก่นักเรียนได้อย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ, 2539)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของสื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนกับผลการเรียนรู้หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้สื่อชุดฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน คะแนนก่อนเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์
3. เพื่อสร้างชุดแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพ $(E1/E2) = 70/70$

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ด้วยการใช้ชุดแบบฝึกทักษะโดยมีการทดสอบ ก่อนเรียน และหลังเรียน (Pre - experimental Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน จำนวน 28 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดแบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) แบบทดสอบ ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) รวบรวมรายชื่อนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน ธนสิทธิ์อนุสรณ์ 2) ศึกษาการสร้าง วิธีการสร้างแบบฝึกทักษะ จากสื่อ ตำรา และ เอกสารต่าง ๆ 3) สร้างแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน และ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (ฐิธานนท์ นาคทัศน์ และคณะ, 2563) 4) ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้ แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่องร้อยละและ อัตราส่วน 5) ช่วงเวลาระหว่างจัดการเรียนรู้เรื่องร้อยละและอัตราส่วน ดำเนินการจัดการเรียนรู้เสริมแก่ผู้เรียน ด้วยแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ โดยใช้คาบเรียนที่ 6 และบันทึกผลการเรียนรู้ ของการเรียนรู้ระหว่างเรียน (E_1) 6) ทดสอบหลังเรียน โดยใช้ แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่องร้อยละและอัตราส่วน 7) วิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน โดยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัยเก็บข้อมูล คือ ระยะเวลา ดำเนินการวิจัย: 8 สัปดาห์ มีรายละเอียด ดังนี้ 2 สัปดาห์ ศึกษาวิธีการสร้างแบบฝึกทักษะและแบบทดสอบ สร้างแบบฝึกทักษะและสร้างแบบทดสอบ 4 สัปดาห์ ทดสอบก่อนเรียนและดำเนินการจัดการเรียนรู้เสริมแก่ผู้เรียน ด้วยแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน 2 สัปดาห์ ทดสอบหลังเรียน และวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้ของ นักเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ของการจัดการเรียนรู้เรื่องร้อยละและอัตราส่วน โดยใช้ชุด แบบฝึกทักษะการหาประสิทธิภาพของสื่อสามารถทำได้โดยการใช้สูตร ต่อไปนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

$$E_1 = \frac{\left(\frac{\sum X}{N}\right)}{A} \times 100\%$$

$$E_2 = \frac{\left(\frac{\sum F}{N}\right)}{B} \times 100\%$$

เมื่อ	E_1	แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ
	E_2	แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
	$\sum X$	แทน คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ทุกชุด
	$\sum F$	แทน คะแนนที่ได้รับรวมของผู้เรียนจากแบบทดสอบหลังเรียน
	N	แทน จำนวนกลุ่มทดลอง
	A	แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบระหว่างเรียน
	B	แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

5.2 วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ร้อยละและ ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ โดยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชนสิทธิ์อนุสรณ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ที่ได้จากการผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชนสิทธิ์อนุสรณ์

เลขที่	คะแนนจากการทำแบบฝึกทักษะ						คะแนนทดสอบ หลังเรียน
	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	ชุดที่ 6	
	10	10	10	10	10	10	
1	6	6	5	6	6	6	8
2	10	10	9	10	9	10	15
3	9	8	9	8	9	10	14
4	6	5	7	5	8	6	8
5	7	8	7	8	8	9	11
6	10	10	10	9	10	10	15
7	6	7	6	6	7	6	10
8	7	6	6	6	7	7	10
9	6	4	6	4	7	5	8
10	8	9	9	9	10	9	13
11	8	8	7	8	8	9	12
12	7	8	7	8	8	9	12
13	8	7	9	7	9	9	13
14	5	4	7	4	8	7	9
15	6	7	6	7	7	8	11
16	6	7	6	6	7	6	10
17	5	5	4	5	5	7	8
18	5	4	5	4	6	6	8
19	9	8	9	8	10	8	14
20	5	4	4	5	5	7	8
21	7	6	5	6	6	8	9
22	5	5	4	5	6	5	9
23	6	7	6	8	7	8	10
24	8	8	8	8	9	8	12
25	7	6	7	6	8	7	10
26	6	7	8	7	9	7	11
27	8	8	6	8	7	9	12
28	7	8	7	8	7	8	11
รวม	193	190	189	189	213	214	301
เฉลี่ย	7.071						10.750
เปอร์เซ็นต์	70.71(E1)						71.67(E2)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของสื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน เมื่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชนสิทธิ์อนุสรณ์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน แล้วนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำชุดแบบฝึกทักษะ เท่ากับ 7.071 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.71 แสดงว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อ (E₁) เท่ากับ 70.71 และนักเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 10.750 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.67 แสดงว่า

ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 71.67 ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 70.71/71.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่เหมาะสมตามที่กำหนด 70/70

2. ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนกับผลการเรียนรู้หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบก่อนเรียน - ทดสอบหลังเรียน เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน

คนที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน	คะแนนทดสอบหลังเรียน	ผลต่างคะแนน
	15	15	หลัง - ก่อน
1	4	8	4
2	11	15	4
3	10	14	4
4	5	8	3
5	9	11	2
6	14	15	1
7	7	10	3
8	6	10	4
9	4	8	4
10	10	13	3
11	9	12	3
12	8	12	4
13	9	13	4
14	5	9	4
15	8	11	3
16	7	10	3
17	6	8	2
18	7	8	1
19	12	14	2
20	4	8	4
21	6	9	3
22	5	9	4
23	6	10	4
24	9	12	3
25	8	10	2
26	8	11	3
27	7	12	5
28	7	11	4
รวม	211	301	90
เฉลี่ย	7.54	10.75	3.21
เปอร์เซ็นต์	50.24	71.67	21.43

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คะแนนก่อนเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ ได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 7.54 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.24 และคะแนนหลังเรียนโดยการใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 10.75 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.67 แสดงว่า หลังจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 3.21 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 21.43

3. สร้างชุดแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพ $(E1/E2) = 70/70$ การสร้างชุดแบบฝึกทักษะที่เหมาะสมกับเนื้อหาชุดแบบฝึกเสริมทักษะ สืบเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกเสริมทักษะที่สร้างและพัฒนาขึ้นได้ผ่านกระบวนการ ขั้นตอนในการจัดทำอย่างเป็นระบบ และมีวิธีการที่เหมาะสม โดยทำการศึกษาเอกสาร เนื้อหา เทคนิคการสร้างสื่อ จากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดแบบฝึกทักษะที่เหมาะสมกับเนื้อหา รวมทั้งได้ผ่านการตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เท่ากับ 70.71 $(E1)/71.67 (E2)$ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปกติที่กำหนดไว้ คือ 70 $(E1)/70 (E2)$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของสื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำชุดแบบฝึกทักษะ คิดเป็นร้อยละ 70.71 แสดงว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อ (E_1) เท่ากับ 70.71 และนักเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 71.67 แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 71.67 ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่เหมาะสมตามที่กำหนด 70/70 (ปฏิมาพร ประจวบสุข และชนกกานต์ สหสัทศน์, 2562)

2. การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนกับผลการเรียนรู้หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน คะแนนก่อนเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ ได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 50.24 และคะแนนหลังเรียนโดยการใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 71.67 แสดงว่า การใช้แบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ในการพัฒนาการเรียนรู้เรื่องร้อยละและอัตราส่วนสามารถให้ผลตามที่คาดหวังดังกล่าว คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้นร้อยละ 21.43 (พิชชลัยย์ อนุไชยวงศ์ และคณะ, 2563); (สมนึก ภัททิยธนี, 2546)

3. สร้างชุดแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพ $(E1/E2) = 70/70$ ในการสร้างชุดแบบฝึกทักษะที่เหมาะสมกับเนื้อหาชุดแบบฝึกเสริมทักษะ ที่สร้างและพัฒนาขึ้นได้ผ่านกระบวนการขั้นตอนในการจัดทำอย่างเป็นระบบ และมีวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งได้ผ่านการตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปกติที่กำหนดไว้ คือ 70 /70 (ยุพิน พิพิธกุล, 2530)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ประสิทธิภาพของสื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธนสิทธิ์อนุสรณ์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่เหมาะสมตามที่กำหนด 70/70 2) ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนกับผลการเรียนรู้หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการ

เรียนรู้โดยใช้สื่อชุดฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน มีคะแนนก่อนเรียนน้อยกว่าหลังเรียนโดยการใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะ เรื่องร้อยละและอัตราส่วน แสดงว่า การใช้แบบฝึกทักษะ เรื่องร้อยละและอัตราส่วน สามารถให้ผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวัง 3) การสร้างชุดแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ เป็นชุดแบบฝึกทักษะที่เหมาะสม ได้สร้างและพัฒนาขึ้นได้ผ่านกระบวนการขั้นตอนในการจัดทำอย่างเป็นระบบ และมีวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งได้ผ่านการตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้จริง ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อชุดแบบฝึกทักษะเรื่องร้อยละและอัตราส่วน มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ปกติที่กำหนดไว้ คือ 70 /70 ดังนั้น 1.1) ควรเพิ่มจำนวนชุดแบบฝึกทักษะ หรือควรเพิ่มหรือลดจำนวนข้อในแต่ละชุดฝึกทักษะ 1.2) ควรใช้สื่อที่หลากหลายในการเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่น ๆ และ 1.3) ควรใช้ชุดแบบฝึกทักษะเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชฎาพร ภูทองชัย. (2561). การพัฒนาแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารโครงการวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 4(2), 93 - 101.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 5 - 20.
- ฐิธานนท์ นาคทัศน์ และคณะ. (2563). การสร้างและหาประสิทธิภาพชุดฝึก เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 3(1), 52 - 60.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปฐิมาพร ประจวบสุข และชนกกันต์ สหัทธกัน. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาอัตราส่วน และร้อยละ โดยใช้แบบฝึกทักษะขั้นตอนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปะกาฬสินธุ์. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 2(1), 12 - 22.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชชลัยย์ อนุไชยวงศ์ และคณะ. (2563). ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดนครพนม. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(9), 394 - 408.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2530). การสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- วรรณพร ทองสมนึก. (2555). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโพธารวัฒนาเสนี. วารสารกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(2), 631 - 642.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2539). การวัดผลและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1

ตำบลโคกสำโรง อำเภอกอสำโรง จังหวัดลพบุรี*

NEED FOR INNOVATION IN GRILLED FISH PRODUCTION OF FARMERS IN VILLAGE 1, KHOK SAMRONG SUB - DISTRICT, KHOK SAMRONG DISTRICT, LOPBURI PROVINCE

ชยาภรณ์ เย็นฉ่ำ*, เมตตา เร่งชวนขวย, ปรีดา สามงามยา, ประเดิม ฉ่ำใจ

Chayaporn Yencham, Metta Rengkounkway, Preeda Samngamya, Praderm Chumjai

คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: chayaporn.ye@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม 2) ปัจจัยการได้รับการสนับสนุน 3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ 4) ความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างและ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนและปัจจัยด้านแรงจูงใจกับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรหมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอกอสำโรง จังหวัดลพบุรี จำนวน 203 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 133 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดและสถิติอนุมาน ได้แก่ ไคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.4 อายุเฉลี่ย 54.93 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82.0 รายได้เฉลี่ย 71,837.60 บาท/ปี รายจ่ายเฉลี่ย 18,009.02 บาท/ปี ประสบการณ์ในการทำปลาย่างเฉลี่ย 29.77 ปี เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 53.4 2) เกษตรกรส่วนใหญ่มีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 93.7 และแหล่งเงินทุนจากตนเองมากที่สุด ร้อยละ 100.0 3) เกษตรกรมีปัจจัยด้านแรงจูงใจเฉลี่ยสูงสุดด้านความต้องการความสำเร็จ 2.39 รองลงมา คือ ด้านความต้องการความผูกพัน 2.38 และด้านความต้องการอำนาจ 2.33 4) เกษตรกรมีความต้องการนวัตกรรมเฉลี่ยสูงสุดด้านปัจจัยนำเข้าเฉลี่ย 2.37 รองลงมา คือ ด้านกระบวนการผลิตเฉลี่ย 2.35 ด้านผลผลิตเฉลี่ย 2.34 และด้านการตลาดเฉลี่ย 2.31 5) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ในการทำปลาย่าง ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความผูกพัน ความต้องการอำนาจมีความสัมพันธ์กับความต้องการนวัตกรรมโดยภาพรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: ความต้องการนวัตกรรม, นวัตกรรมการผลิต, การผลิตปลาย่าง

* Received June 19, 2023; Revised July 10, 2023; Accepted August 15, 2023

Abstract

The purposes of this research were to study 1) Personal basic economic and social factors 2) Supporting Factors 3) Motivation factor 4) Needs for innovation in grilled fish production and 5) Relationships between personal basic economic and social factors, supporting factors, and motivation factors, and needs for innovation in grilled fish production of farmers. The population used in the study were 203 farmers in Moo 1, Khok Samrong Sub - district, Khok Samrong District, Lopburi Province and 133 of them were chosen as the study samples. Data were collected using questionnaires and analyzed by using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum and minimum values and inferential statistics which was Chi - square. The study results showed that 1) Most of the farmers were female at 62.4%, average age was 54.93 years old, completed primary school educational level at 82.0%, average income was 71,837.60 baht/year. The average expenditure was 18,009.02 baht/year. The average experience in making grilled fish was 29.77 years. Participation in the agricultural group of the village fund group was at 53.4%. 2) Most of the farmers had a channel to receive information from their neighbors at 93.7% and the source of funds for farmers was the most from their own at 100.0%. 3) Farmers had the highest level of motivation factor, the need for success, 2.39, followed by the need for commitment, 2.38, and the need for power, 2.33. 4) Farmers had the highest level of need for innovation in terms of inputs with an average of 2.37, followed by production processes with an average of 2.35, productivity with an average of 2.34 and marketing with an average of 2.31. 5) The hypothesis testing results showed that age, education level, income, experience in grilled fish production, need for success, need for relationship and need for power were related to the overall aspect and individual aspect of need for innovation at 0.05 level of significant.

Keyword: Need for Innovation, Production Innovation, Grilled Fish Production

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีการทำเกษตรอย่างหลากหลายรูปแบบซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) กสิกรรม หมายถึง การเพาะปลูกพืช เช่น การทำนา การทำสวน การทำไร่ เป็นต้น 2) ปศุสัตว์ หมายถึง การประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์บนบก เช่น เลี้ยงวัว เลี้ยงหมู หรือเลี้ยงสัตว์จำพวกสัตว์ปีก เป็นต้น 3) ป่าไม้ หมายถึง การประกอบอาชีพเกี่ยวกับป่า เช่น การปลูกป่าไม้เศรษฐกิจ การนำผลผลิตจากป่ามาแปรรูป และ 4) การประมง หมายถึง การประกอบอาชีพการเกษตรทางน้ำ เช่น การเลี้ยงสัตว์น้ำ การจับสัตว์น้ำ เป็นต้น (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2566) โดยแหล่งทำการประมงน้ำจืดหลัก ได้แก่ แม่น้ำ ทะเลสาบ หนองบึง และอ่างเก็บน้ำ อาจกล่าวได้ว่า การทำประมงน้ำจืดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่ในอดีต และเป็นแหล่งอาหารโปรตีนของประชาชนในชนบทซึ่งชาวประมงส่วนใหญ่เป็นชาวประมงพื้นบ้าน สำหรับชนิดสัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่ ได้แก่ ปลาตะเพียน ปลาช่อน ปลาดุก ปลาไน ปลานิล และปลาเบญจพรรณอื่น ๆ ส่วนปี 2560 ผลผลิตยังคงใกล้เคียงกับปี 2559 โดยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งหน่วยงานภาครัฐได้มีการเฝ้าระวังและบริหารจัดการน้ำภาคการเกษตร แต่ในช่วงปลายปีอาจมีความเสี่ยงจากสภาวะน้ำท่วมในหลายพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง (กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง กองนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง กรมประมง, 2562)

ลพบุรีเป็นบริเวณพื้นที่ราบสลับเนินเขาและภูเขา ครอบคลุมพื้นที่ทางทิศตะวันออกของ อำเภอเมืองลพบุรี บางส่วน ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอบ้านหมี่ ด้านเหนือและด้านใต้ของอำเภอโคกสำโรง พื้นที่เกือบทั้งหมดของอำเภอสระโบสถ์ อำเภอโคกเจริญ อำเภอท่าหลวง อำเภอชัยบาดาล อำเภอพัฒนานิคม และอำเภอลำสนธิ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด และอีกบริเวณหนึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มครอบคลุมพื้นที่ อำเภอท่าม่วง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองลพบุรี บางส่วนของอำเภอบ้านหมี่และอำเภอโคกสำโรง คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมดโดยมีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 2,191,311.50 ไร่ (50.05% ของจังหวัด) เป็นนาข้าว 813,166.96 ไร่ แม่น้ำและลำคลอง จำนวน 5 สาย (คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร และสหกรณ์จังหวัดลพบุรี, 2562)

ตำบลโคกสำโรงเป็นพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ จัดได้ว่าเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ เช่น ข้าว โดยมีแหล่งน้ำ คือ แหล่งน้ำตามธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น โดยแหล่งน้ำตามธรรมชาติเป็นหัวใจสำคัญในการทำการเกษตรอยู่หลายแห่ง มีลำคลองที่สำคัญ ได้แก่ คลองวังกระพุ่ม หมู่ที่ 1 (แผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสำโรง, 2564) ซึ่งนอกจากจะมีลักษณะเพื่อการเชื่อมโยงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรแล้ว ยังคงมีในด้านการประมงพื้นบ้านภายในชนบทของหมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง เพราะมีลำคลองวังกระพุ่มที่ไหลผ่านชุมชนซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการหาปลาเป็นอย่างมาก เมื่อถึงเดือน สิงหาคม - ตุลาคม จะเกิดอุทกภัยในทุกปี ส่งผลให้เกษตรกรจับปลาได้ง่ายขึ้นมากกว่าในช่วงเดือนมกราคม - กรกฎาคม โดยเกษตรกรยังคงมีปัญหาดั้งเดิมในการหาปลาจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ตั้งแต่วิธีการหาปลา เช่น การหว่านแห การตกปลา และการยกยอ เป็นต้น รวมไปถึงกระบวนการผลิตที่ยังคงใช้วิธีการทำมือและใช้แสงแดดจากธรรมชาติในการผึ่งปลาซึ่งเกษตรกรเองต้องอาศัยความชำนาญและประสบการณ์ร่วมด้วยเมื่อปลาอย่างมีรสชาติอร่อย กลิ่นหอม ไม่เหม็นคาว (คำรบ สมะวรรณ และพิมพ์ชนก พริกบุญจันทร์, 2564) ทำให้ผู้บริโภคมีความต้องการปลาอย่างเพิ่มขึ้น เกษตรกรจึงพบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ วัตถุดิบไม่เพียงพอ เกิดความล่าช้าและผลิตไม่ทันตามคำสั่งซื้อซึ่งหากเก็บผลผลิตคงคลังไว้เป็นระยะเวลานานอาจทำให้ขมจนกินจนทำให้เสียราคาได้ อีกทั้งยังได้ราคาต่ำกว่าท้องตลาด 3 เท่า จากการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง (ยุพิน สมคำพี, 2552)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาอย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เพื่อให้เกษตรกรมีวัตถุดิบเพียงพอในการจำหน่าย สามารถทุนแรงและทุนเวลาในกระบวนการผลิต โดยนวัตกรรมเหล่านั้นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพ อันจะนำไปสู่การตอบสนองต่อความต้องการของผู้ซื้อให้ทันตามเวลา และสามารถขยายตลาดผลผลิตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการได้รับการสนับสนุนช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและแหล่งเงินทุนของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
4. เพื่อศึกษาความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาอย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุน และแรงจูงใจกับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาอย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาอย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยมีแนวทางของการศึกษาประกอบด้วยรายละเอียดของขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรหมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จำนวน 203 ราย

2. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยโดยสูตรของเครจซี่และมอร์แกนคำนวณจากเกษตรกรผู้ผลิตปลาอย่างหมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จำนวน 133 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามที่มีคำถามแบบปลายปิด (Closed question) และคำถามแบบปลายเปิด (Open - ended Question)

4. การทดสอบเครื่องมือ

4.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม จากแนวคิดทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่มีความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่สื่อความหมายถูกต้องชัดเจน

4.2 ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบกับเกษตรกรผู้ผลิตปลาอย่าง ที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจาก อำเภโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ของแรงจูงใจได้เท่ากับ 0.882 และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ของความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาอย่าง ได้เท่ากับ 0.938 โดยค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมืออยู่ระหว่าง 0.00 – 1.00 ยิ่งใกล้ 1.00 ยิ่งมีความเชื่อมั่นสูง เกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่นมี ดังนี้ 0.00 – 0.20 ความเชื่อมั่นต่ำมาก/ไม่มีเลย 0.21 – 0.40 ความเชื่อมั่นต่ำ 0.41- 0.70 ความเชื่อมั่นปานกลาง 0.71 - 1.00 ความเชื่อมั่นสูง

4.3 นำผลการทดสอบที่ได้มาทำการปรับปรุงแก้ไข และตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้อง และสมบูรณ์ก่อนนำไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ผลิตปลาอย่างถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรหมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยวิธีสอบถามเกษตรกรจนครบทั้ง 133 ราย

5.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป แปลผล สรุป และรายงานผลการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และความสอดคล้องของคำตอบในแบบสอบถาม

6.2 นำข้อมูลที่ต้องเรียบเรียงมาจัดหมวดหมู่ลงรหัส แล้วนำไปประมวลผลข้อมูล หาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

6.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าต่ำสุด (minimum) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

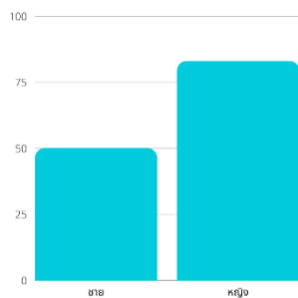

6.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ไคสแควร์ (Chi - square) สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุน และปัจจัยด้านแรงจูงใจกับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตอย่างของเกษตรกร

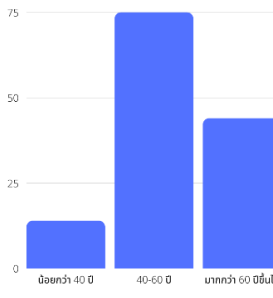
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการนวัตกรรมในการผลิตอย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดลพบุรี จากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 133 คนสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

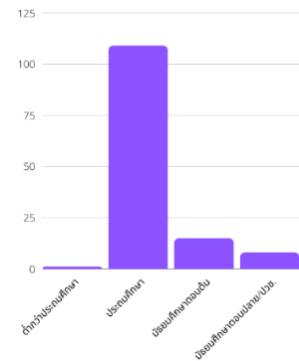
1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม

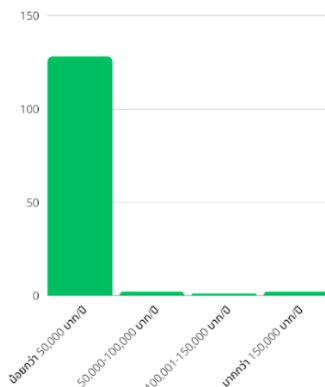
ภาพที่ 1 เพศ

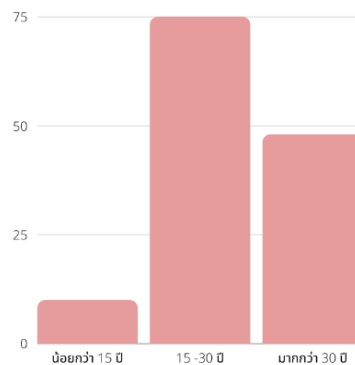
ภาพที่ 2 อายุ

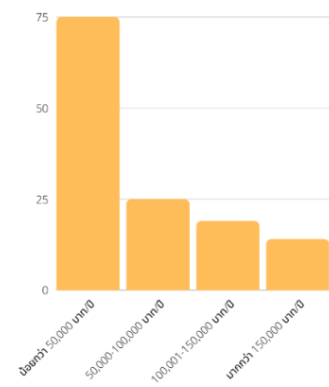
ภาพที่ 3 ระดับการศึกษา

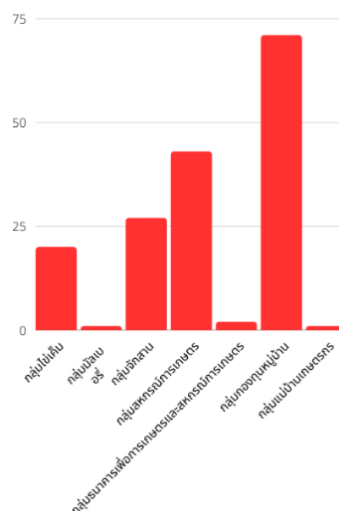
ภาพที่ 4 รายได้

ภาพที่ 5 รายจ่าย

ภาพที่ 6 ประสบการณ์ในการทำปาลาย่าง

ภาพที่ 7 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.4 มีอายุมากที่สุด 85 ปี มีอายุน้อยที่สุด 23 ปี และมีอายุเฉลี่ย 54.93 ปี จบการศึกษามากที่สุดระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82.0 รองลงมามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 11.3 และจบการศึกษาน้อยที่สุดต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 0.8 มีรายได้มากที่สุด 240,000 บาท/ปี มีรายได้น้อยที่สุด 12,000 บาท/ปี และมีรายได้เฉลี่ย 71,837.60 บาท/ปี มีรายจ่ายมากที่สุด 180,000 บาท/ปี มีรายจ่ายน้อยที่สุด 6,000 บาท/ปี และมีรายจ่ายเฉลี่ย 18,009.02 บาท/ปี มีประสบการณ์ในการทำปาล์มมากที่สุด 50 ปี มีประสบการณ์ในการทำปาล์มอย่างน้อยที่สุด 5 ปี และมีประสบการณ์ในการทำปาล์มเฉลี่ย 29.77 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 53.4 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 32.3 และเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรน้อยที่สุด ร้อยละ 0.8

2. ปัจจัยการได้รับการสนับสนุนช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและแหล่งเงินทุนของเกษตรกรส่วนใหญ่ มีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 93.7 รองลงามีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากญาติพี่น้อง ร้อยละ 56.4 และมีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชนน้อยที่สุด ร้อยละ 25.6 แหล่งเงินทุนของเกษตรกรจากของตนเองมากที่สุด ร้อยละ 100.0 รองลงมาแหล่งเงินทุนของเกษตรกรจากเพื่อนบ้านและญาติ/พี่น้อง ร้อยละ 1.5 และแหล่งเงินทุนของเกษตรกรจากเงินกู้กองทุนของชุมชนน้อยที่สุด ร้อยละ 0.8

3. ปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีปัจจัยด้านแรงจูงใจรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.37$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ตารางที่ 1 ด้านความต้องการความสำเร็จ

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ	แรงจูงใจ (จำนวน/ร้อยละ)			$\bar{X}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจ
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
ชอบความท้าทายและชอบการแข่งขัน	0 (0.0)	78 (58.6)	55 (41.4)	2.41	0.494	มาก
มีความรับผิดชอบในการทำงานสูง	1 (0.8)	80 (60.2)	52 (39.1)	2.38	0.503	มาก
ชอบการวางแผนในการทำงานล่วงหน้า	2 (1.5)	76 (57.1)	55 (41.4)	2.40	0.521	มาก
ยอมรับคำติชมของสมาชิกกลุ่มเพื่อนำมาประเมินตนเอง	0 (0.0)	80 (60.2)	52 (39.1)	2.38	0.503	มาก
รวมด้านความต้องการความสำเร็จ 2.39 0.505 มาก						

ตารางที่ 2 ด้านความต้องการความผูกพัน

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ	แรงจูงใจ (จำนวน/ร้อยละ)			$\bar{X}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจ
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกภายในกลุ่ม	3 (2.3)	75 (56.4)	55 (41.4)	2.39	0.534	มาก
ได้รับการยอมรับจากสมาชิกกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิด	3 (2.3)	76 (57.1)	54 (40.6)	2.38	0.533	มาก

ตารางที่ 2 ด้านความต้องการความผูกพัน (ต่อ)

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ	แรงจูงใจ (จำนวน/ร้อยละ)			$\bar{X}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจ
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
มีความสนใจร่วมมือภายในกลุ่มมากกว่าการแข่งขัน	4 (3.0)	76 (57.1)	53 (39.8)	2.37	0.543	มาก
มีเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องเป็นสมาชิกกลุ่ม	3 (2.3)	75 (56.4)	55 (41.4)	2.39	0.534	มาก
รวมด้านความต้องการความผูกพัน 2.38 0.525 มาก						

ตารางที่ 3 ด้านความต้องการอำนาจ

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ	แรงจูงใจ (จำนวน/ร้อยละ)			$\bar{X}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจ
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
มีความต้องการเป็นผู้นำของกลุ่ม	4 (3.0)	80 (60.2)	49 (36.8)	2.34	0.535	มาก
มีความต้องการมีอำนาจในการควบคุมระหว่าง การปฏิบัติงานกับสมาชิกกลุ่ม	4 (3.0)	81 (60.9)	48 (36.1)	2.33	0.533	ปานกลาง
มีความต้องการทำงานให้โดดเด่นกว่าผู้อื่นในกลุ่ม	5 (3.8)	79 (59.4)	49 (36.8)	2.33	0.547	ปานกลาง
ให้ความสำคัญกับการใช้อำนาจมากกว่า เรื่องการทำงานให้มีประสิทธิภาพ	4 (3.0)	81 (60.9)	48 (36.1)	2.33	0.533	ปานกลาง
รวมด้านความต้องการอำนาจ 2.33 0.523 ปานกลาง						

4. ความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.34) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ตารางที่ 4 ด้านปัจจัยนำเข้า

ความต้องการนวัตกรรม ในการผลิตปลาย่าง	ความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)			$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
ต้องการแหล่งผลิตปลาอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้มี วัตถุดิบตลอดทั้งปี	1 (0.8)	77 (57.9)	55 (41.4)	2.41	0.508	มาก
ต้องการเครื่องคัดขนาดและชนิดของปลา	3 (2.3)	77 (57.9)	53 (39.8)	2.38	0.531	มาก

[illegible][illegible][illegible]

ตารางที่ 7 ด้านการตลาด

ความต้องการนวัตกรรม ในการผลิตปลาย่าง	ความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)			$\bar{x}$	S.D.	ระดับความ ต้องการ
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
ต้องการจัดจำหน่ายผลผลิตแบบออนไลน์	6 (4.5)	79 (59.4)	48 (36.1)	2.32	0.556	ปานกลาง
ต้องการขยายกลุ่มลูกค้าใหม่	5 (3.8)	80 (60.2)	48 (36.1)	2.32	0.544	ปานกลาง
ต้องการขนส่งและกระจายสินค้าทั่วประเทศ	5 (3.8)	84 (63.2)	44 (33.1)	2.29	0.533	ปานกลาง
ต้องการกระจายผลผลิตไปยังร้านค้าปลีกในชุมชน	4 (3.0)	82 (61.7)	47 (35.3)	2.32	0.530	ปานกลาง
รวมด้านการตลาด 2.31 0.527 ปานกลาง						

5. ผลการทดสอบสมมติฐานจากการวิจัยความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี พบว่า

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคมกับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร

พื้นฐานส่วนบุคคล	ความต้องการนวัตกรรม							
	ด้านปัจจัยนำเข้า		ด้านกระบวนการผลิต		ด้านผลผลิต		ด้านการตลาด	
	χ^2	p - value	χ^2	p - value	χ^2	p - value	χ^2	p - value
เพศ	3.708 ^{ns}	0.157	1.043 ^{ns}	0.593	1.142 ^{ns}	0.565	0.068 ^{ns}	0.967
อายุ	14.047*	0.007	12.056*	0.017	10.052*	0.040	8.900 ^{ns}	0.064
ระดับการศึกษา	10.808 ^{ns}	0.095	11.033 ^{ns}	0.087	8.679 ^{ns}	0.192	12.729*	0.048
รายได้	32.256*	0.000	32.830 ^{ns}	0.000	36.147*	0.000	37.490*	0.000
รายจ่าย	3.030 ^{ns}	0.805	3.296 ^{ns}	0.071	3.401 ^{ns}	0.757	3.288 ^{ns}	0.772
ประสบการณ์ในการผลิตปลาย่าง	8.806 ^{ns}	0.066	9.677*	0.046	7.476 ^{ns}	0.113	9.488*	0.050
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร								
ใช่/แ้	0.564 ^{ns}	0.754	0.048 ^{ns}	0.976	0.101 ^{ns}	0.951	2.852 ^{ns}	0.240
ม่ใช่	1.521 ^{ns}	0.467	1.620 ^{ns}	0.445	1.727 ^{ns}	0.422	1.727 ^{ns}	0.422
จักสาน	3.480 ^{ns}	0.176	2.435 ^{ns}	0.296	1.888 ^{ns}	0.389	2.774 ^{ns}	0.250
สหกรณ์การเกษตร	1.023 ^{ns}	0.600	0.897 ^{ns}	0.639	1.168 ^{ns}	0.588	0.490 ^{ns}	0.783
จ.ก.ส.	0.109 ^{ns}	0.947	0.182 ^{ns}	0.913	0.224 ^{ns}	0.894	0.202 ^{ns}	0.904
กองทุนหมู่บ้าน	0.368 ^{ns}	0.832	0.092 ^{ns}	0.955	0.042 ^{ns}	0.979	0.092 ^{ns}	0.955
แม่บ้านเกษตรกร	0.710 ^{ns}	0.701	0.756 ^{ns}	0.685	0.733 ^{ns}	0.693	0.689 ^{ns}	0.709

ตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการได้รับการสนับสนุนช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และแหล่งเงินทุนของเกษตรกรกับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร

การได้รับการสนับสนุน	ความต้องการนวัตกรรม							
	ด้านปัจจัยนำเข้า		ด้านกระบวนการผลิต		ด้านผลผลิต		ด้านการตลาด	
	χ^2	p - value	χ^2	p - value	χ^2	p - value	χ^2	p - value
ช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร								
เพื่อนบ้าน	0.945 ^{ns}	0.623	2.245 ^{ns}	0.326	2.665 ^{ns}	0.264	1.917 ^{ns}	0.383
ผู้นำชุมชน	1.962 ^{ns}	0.375	2.629 ^{ns}	0.269	3.404 ^{ns}	0.182	2.490 ^{ns}	0.288
ญาติพี่น้อง	5.420 ^{ns}	0.067	2.967 ^{ns}	0.227	0.777 ^{ns}	0.678	1.135 ^{ns}	0.567
แหล่งเงินทุนของเกษตรกร								
ของตนเอง	0.000*	0.000	0.000*	0.000	0.000*	0.000	0.000*	0.000
เงินกู้กองทุนของชุมชน	1.521 ^{ns}	0.467	1.620 ^{ns}	0.445	1.727 ^{ns}	0.422	1.727 ^{ns}	0.422
จากเพื่อนบ้านและญาติ/พี่น้อง	1.521 ^{ns}	0.467	1.620 ^{ns}	0.445	1.727 ^{ns}	0.422	1.727 ^{ns}	0.422

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจด้านความต้องการความสำเร็จกับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร

แรงจูงใจ	ความต้องการนวัตกรรม							
	ด้านปัจจัยนำเข้า		ด้านกระบวนการผลิต		ด้านผลผลิต		ด้านการตลาด	
	χ^2	p - value	χ^2	p - value	χ^2	p - value	χ^2	p - value
ต้องการความสำเร็จ	55.406*	0.000	61.399*	0.000	73.066*	0.000	55.148*	0.000
ต้องการความผูกพัน	55.819*	0.000	65.119*	0.000	58.168*	0.000	59.593*	0.000
ต้องการอำนาจ	68.682*	0.000	71.044*	0.000	69.235*	0.000	71.949*	0.000

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) จากผลการศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วงวัยที่กำลังจะก้าวสู่ผู้สูงอายุส่งผลให้การทำงานในการผลิตปลาย่างนั้นช้าลง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทางสายตาสังเกตความสามารถในการมองเห็นรวมถึงการควบคุมท่าทาง และความสมดุลร่างกาย การลดลงของกำลังกล้ามเนื้อและระยะการเคลื่อนไหวของข้อต่อที่มักจะเป็นอุปสรรคในการทำงาน นอกจากนี้ ญาติ พี่น้อง เพื่อน และประสพชัย พสุนนท์ กล่าวว่า นวัตกรรมเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาหรือส่งเสริมชุมชน ปัญหาหลักในการพัฒนาชุมชนของประเทศไทย เนื่องจากปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนเป็นจำนวนมาก ปัญหาสุขภาพ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องมีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยกันหาต้นตอของปัญหาและพยายามใช้ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน โดยเกษตรกรที่มีรายได้น้อยเพราะใช้เวลานานในการหาวัตถุดิบรวมถึงความไม่แน่นอนของวัตถุดิบบางฤดูกาลซึ่งหาได้มาก

หรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของเกษตรกร การที่มีวัตถุดิบอย่างจำกัดจึงทำให้เกษตรกรจำหน่ายตามปริมาณเท่าที่หาได้ในแต่ละครั้ง ซึ่งการที่เกษตรกรจะนำนวัตกรรมเข้ามาสนับสนุนในกระบวนการต่าง ๆ ของการผลิตปลาย่างนั้น ก็เพื่อต้องการรายได้ที่เพิ่มขึ้นและทุนแรงงานและระยะเวลาของเกษตรกรได้ดีในหลาย ๆ ด้าน (ญานิศา เฝื่อนพะ และประสพชัย พสุนนท์, 2564) นอกจากนี้ ปัทมา เอียววิศิษฐ์สกุล กล่าวว่า การนำผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ การตลาด หรือรูปแบบองค์กรใหม่มาใช้ ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คุ้มค่าในแง่ของผลประโยชน์ทางการเงิน ความเป็นอยู่ที่ดีและมีประสิทธิภาพ (ปัทมา เอียววิศิษฐ์สกุล, 2560)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) จากผลการศึกษา ปัจจัยการได้รับการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรยังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งสินเชื่อ เงินทุน และอัตราดอกเบี้ย สำหรับการใช้จ่ายและการลงทุนทำกิจกรรมทางการเกษตรและส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สูงนัก ราคาของผลผลิตเป็นไปตามกลไกของตลาดและตามฤดูกาลจึงมีรายได้ที่ไม่แน่นอน อีกทั้งปะปนการใช้จ่าย รายได้และรายรับโดยมิได้แบ่งสัดส่วนกันให้ชัดเจน ทำให้มีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่ยังคงมีปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการเงินทุน และปัญหาเรื่องของการลงบัญชี นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี กล่าวว่า พื้นฐานของเกษตรกรทางด้านการบริหารจัดการยังค่อนข้างน้อย ส่งผลให้อาจขาดสภาพคล่องได้บ่อย ๆ และผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ในบางฤดูกาลอาจประสบกับภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง โรคและแมลง รวมถึงปัญหาการเคลื่อนไหวของราคาผลผลิตเกษตร ทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่แน่นอน จึงไม่มีเงินทุนสะสมไว้เพื่อการผลิตในฤดูถัดไปได้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2553)

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) จากผลการศึกษา ปัจจัยด้านแรงจูงใจ พบว่า ชุมชนของเกษตรกร มีครัวเรือนที่ใกล้ชิดกันทั้งญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านล้วนอยู่ในระแวกใกล้เคียงกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรมีความรู้สึกอบอุ่น ความห่วงใยและรู้สึกได้รับกำลังใจจากผู้คนเหล่านี้ ที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ร่วมกันในการผลิตปลาย่าง โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในชุมชนในด้านการส่งต่อข้อมูลเรื่องแหล่งวัตถุดิบ การแบ่งปันอุปกรณ์หรือพื้นที่ในการผลิตปลาย่าง การกระจายสินค้าในราคาส่งและราคาปลีก ทุกสิ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการผลิตปลาย่างของเกษตรกรได้ในอนาคต ดังนั้น เกษตรกรจึงมีแรงผลักดันในการที่จะการผลิตปลาย่างให้ดียิ่งขึ้นในทุก ๆ กระบวนการผลิต นอกจากนี้ ครรชิต ทรรคนะวิเทศ กล่าวว่า การที่บุคคลมีความรู้สึกใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้รับการดูแลและรู้สึกมีค่าจากผู้อื่นในการกระทำหรือการกระทำ รู้สึกอบอุ่น รู้สึกมีส่วนร่วมและได้รับกำลังใจ จะเป็นส่วนหนึ่งในการประสบความสำเร็จและการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น (ครรชิต ทรรคนะวิเทศ, 2562)

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4) จากผลการศึกษา ความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร พบว่า การได้ทดลองใช้นวัตกรรมผลิตปลาย่างของเกษตรกรในรูปแบบอย่างง่าย ได้แก่ เครื่องอบลมร้อน เกษตรกรได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในด้านความสะดวกสบายในการใช้งาน การประหยัดเวลาในกระบวนการผลิต ราคาที่สามารถจับต้องได้และนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง จึงมีความต้องการนวัตกรรมอื่น ๆ ตามมารวมด้วยในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการผลิต ด้านผลผลิต และด้านการตลาด เพื่อนำมาพัฒนาและปรับใช้ในการผลิตปลาย่างจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของเกษตรกรให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ อีระ สุตะบุตร ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเกษตรแห่งชาติในทศวรรษหน้า ผลการศึกษาพบว่า เทคโนโลยีการเกษตรที่มีความต้องการในทศวรรษหน้า ควรเน้นในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปสัตว์น้ำและเทคโนโลยีการพัฒนารูปแบบเครื่องจักรการเกษตรหรือนวัตกรรมการผลิตด้านการเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพการเกษตร บริบทชุมชน สิ่งแวดล้อม และผลิตผลการเกษตรของประเทศ (อีระ สุตะบุตร, 2537)

5. วัตถุประสงค์ข้อที่ 5) จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุน และแรงจูงใจกับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลาย่างของเกษตรกร พบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ในการผลิตปลาย่าง แหล่งเงินทุนของเกษตรกร ปัจจัยแรงจูงใจ

ด้านความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความผูกพัน และด้านความต้องการอำนาจ มีความสัมพันธ์กับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลายทางของเกษตรกรเนื่องจากปัจจุบันมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางการตลาดที่มาในรูปแบบออนไลน์ เกษตรกรจึงมีแรงจูงใจและแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาผลผลิตในรูปแบบใหม่ ๆ โดยมีการประชาสัมพันธ์ไปถึงลูกค้าได้สะดวกและรวดเร็วกว่าวิธีดั้งเดิม และสามารถเพิ่มรายได้กระจายกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ ให้กับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ กล่าวว่า ความคุ้นชินกับสินค้าและบริการแบบเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบนวัตกรรมนั้นจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัยขึ้น เป็นการนำเสนอนวัตกรรมเทคโนโลยีในรูปแบบใหม่ ๆ ไปสู่ผู้บริโภคโดยใช้เทคโนโลยีพัฒนาขึ้นมาใหม่ ทำให้ครองใจคนรุ่นใหม่ที่กำลังตามเทรนด์เทคโนโลยีใหม่ ๆ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลายทางของเกษตรกร หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสำโรง อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลายทางของเกษตรกรในภาพรวมมีระดับความต้องการนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก (Mean = 2.34) และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความต้องการระดับมากทุกด้าน อันประกอบด้วยด้าน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิตและด้านผลผลิตซึ่งพบว่า เกษตรกรมีความต้องการนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือ เช่น เครื่องมือทำความสะอาดปลา เตอบรมควันขนาดใหญ่ขึ้น เครื่องซีลสุญญากาศ เครื่องอบลมร้อนหรือเตาอบแสงอาทิตย์ และนวัตกรรมทางด้านองค์ความรู้และแนวปฏิบัติ เช่น การพัฒนาผลผลิตให้มีมูลค่าสูงขึ้น เชื้อเพลิงอื่น ๆ ที่มีคุณภาพและราคาถูก การเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต การเพิ่มปริมาณผลผลิตและการยืดอายุการเก็บรักษาผลผลิต ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ควรประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาปรึกษาร่วมกับกลุ่มเกษตรกรเพื่อหาแนวทางในการจัดหาเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นและเกษตรกรมีความต้องการมาก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการการผลิต รวมทั้งปริมาณและคุณภาพผลผลิตปลายทางให้สูงขึ้น ขณะเดียวกันก็ร่วมคิดพิจารณาในการหาแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้และแนวคิดในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตจากความต้องการนวัตกรรมที่เป็นองค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการใช้นวัตกรรมและเครื่องมืออุปกรณ์ใหม่ ๆ รวมทั้งพัฒนาการตลาดรูปแบบใหม่ ได้แก่ การตลาดออนไลน์อันจะเป็นผลให้เกษตรกรสามารถเพิ่มรายได้จากการผลิตปลายทางได้สูงขึ้นได้เป็นอย่างดี ในส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาวิจัยความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลายทางของเกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลายทางของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ อาจมีความแตกต่างกันเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระดับความต้องการนวัตกรรมในการผลิตปลายทางของเกษตรกรได้จริง และสามารถนำข้อมูลมาใช้และพัฒนาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความต้องการนวัตกรรมของเกษตรกรต่อไป และควรทำการศึกษาวิจัยนวัตกรรมในการผลิตสินค้าแปรรูปที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มมูลค่า ลดต้นทุนและย่นระยะเวลาการผลิต รวมถึงด้านการตลาด การจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์แบบเชิงลึกเพื่อผลักดันให้เกษตรกรจำหน่ายสินค้าโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง กองนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง กรมประมง. (2562). สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจการประมงครึ่งปีแรก ปี 2560 และแนวโน้มครึ่งปีหลัง ปี 2560. เรียกใช้เมื่อ 8 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.fisheries.go.th/strategy/UserFiles/files/28-9-60.pdf>
- คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลพบุรี. (2562). แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดลพบุรีภายใต้แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. ใน รายงานการวิจัย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ครรชิต ทรรศนวิเทศ. (2562). แรงจูงใจในการทำงานกับผลประกอบการ Motivation to work with earnings. วารสารรัชต์ภาคย์, 13(28), 124 - 133.
- คำรบ สมะวรรณ และพิมพ์ชนก พริกบุญจันทร์. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์คุกกี้อย่างไรเพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงและแปรรูปปลาบ้านวังแร่ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 13(4), 253 - 267.
- ญาณิศา เผื่อนพะและ และประสพชัย พสุนนท์. (2564). นวัตกรรมชุมชนเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 8(2), 32 - 44.
- ธีระ สุตะบุตร. (2537). ความต้องการทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเกษตรแห่งชาติในทศวรรษหน้า. วารสารข่าวสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 35(387), 7 - 8.
- ปัทมา เขียววิศิษฐ์สกุล. (2560). นวัตกรรมนำสู่อนาคตประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2017/PPT_Group2.pdf
- แผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสำโรง. (2564). ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.khoksamrong.go.th/upload/20220131155606.pdf>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2553). การบริหารสินเชื่อการผลิตทางการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2566 จาก <https://ms.udru.ac.th/asst.prof.benchamat/4knowledgesources/createdthaibooks/farmmanagement/chapter12.pdf>
- ยุพิน สมคำพิ. (2552). การจัดการธุรกิจอาหารแปรรูปพื้นบ้าน : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ปลาในเขตหมู่บ้านรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2566). เกษตรกรรม. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2566 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1>
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. (2553). นวัตกรรม : ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ. วารสารบริหารธุรกิจ, 33(128), 49 - 65.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.

ศึกษาการพัฒนาบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยว
คลองยวนชวนรักของเทศบาลนครนครสวรรค์
เพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และสร้างบทเรียนสำเร็จรูป*

STUDY OF THE DEVELOPMENT OF WASTEWATER TREATMENT SYSTEMS AND
THE YUAN ISLAND AS A TOURIST ATTRACTION OF NAKHON SAWAN
MUNICIPALITY'S YUAN CHUAN RAK CANAL FOR DEVELOPING A GEOGRAPHICAL
DATABASE AND PROGRAMED INSTRUCTION

พัชรดี ดินฟ้า*

Patcharee Dinfra

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นครสวรรค์ ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: patcharee.d@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาบระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวน เพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชวนรัก สร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวคลองยวนชวนรักของเทศบาลนครนครสวรรค์ และสร้างบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา วิจัยดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคท้องถิ่นและประชาชนจำนวน 30 คน สถานที่ศึกษาพื้นที่ชุมชนเกาะยวน จังหวัดนครสวรรค์ ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนเกาะยวนมีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หลังจากเทศบาลนครนครสวรรค์ได้พัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชวนรัก ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ เกิดการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวไปสู่ประชาชนในเกาะยวน โครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น เป็นสถานที่พักผ่อน เดินออกกำลังกายหรือปั่นจักรยาน เสริมสร้างสุขภาพที่ดี เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่นกับประชาชน เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการรักษาท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมทางด้านน้ำ มีส่วนร่วมช่วยกันการบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชวนรัก และเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนให้กับสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในจังหวัดนครสวรรค์และต่างจังหวัด ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวคลองยวนชวนรักของเทศบาลนครนครสวรรค์ และบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษาได้เผยแพร่ในเว็บไซต์ <https://hss.nsr.ac.th/knowledge/patcharee.d/> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

คำสำคัญ: พัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชวนรัก, สร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่, สร้างบทเรียนสำเร็จรูป

* Received June 28, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 22, 2023

Abstract

The purposes of this research were: to study on the development of wastewater treatment system and Yuan Island as a tourist attraction of Nakhon Sawan Municipality's Yuan Chuan Rak Canal, Create a spatial database to promote tourism of Nakhon Sawan Municipality's Yuan Chuan Rak Canal, and to create of the programed instruction of Environment and Population Studies Subject. How to conduct research this research was the qualitative research. The main informants of the research objectives were 30 people ; government, local and people. The place of study was Koh Yuan community, Nakhon Sawan. Use a semi - structured Interview form, and data were analyzed by descriptive. The findings of this research as following : The way of life of the people in the Yuan Island community improved quality of life after Nakhon Sawan Municipality developed a wastewater treatment system and Yuan Island as a tourist attraction. Promote sustainable local economy creating jobs, creating careers, and distributing income from tourism to the people of the island of Yuan. The infrastructure/utilities have been improved. a place to rest Walking for exercise or cycling promote good health There is an exchange of knowledge between government agencies. local sector and people It is to encourage people to be conscious of preserving the locality and the water environment. Participate in the maintenance of the tourist attraction Khlong Yuan Chuan Rak and is a source of learning Study tour on water resource conservation and sustainable water management for educational institutions Government and private agencies Both in Nakhon Sawan and other provinces. The spatial database for promoting tourism of the Nakhon Sawan Municipality's Yuan Chuan Rak Canal and ready - made lessons in the subject of environment and population studies have been published on the website. [https://hss.nsrj.ac.th/knowledge/patcharee.d/of/Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University](https://hss.nsrj.ac.th/knowledge/patcharee.d/of/Humanities%20and%20Social%20Sciences%20Nakhon%20Sawan%20Rajabhat%20University).

Keywords: Development of Wastewater Treatment Systems and the Yuan Island as a Tourist Attraction, Geographical Database, Programed Instruction

บทนำ

จังหวัดนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางความเจริญทางการเกษตรการค้า การศึกษาและการขนส่งที่แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นศูนย์กลางความเจริญระดับภูมิภาค (Regional pole) แต่มีบทบาทและการพัฒนาไม่แตกต่างกันมากนัก ความเป็นเมืองเกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์แต่ดั้งเดิม ด้วยปริมาณพื้นที่การเพาะปลูกทางการเกษตร ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง พืชเศรษฐกิจที่สำคัญโดยมีปัจจัยเอื้อหนุนส่งเสริมและผลักดัน อาทิ แหล่งแม่น้ำสายที่สำคัญ ปิง วัง ยม น่าน ไหล่เข้าร่วมเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาหล่อเลี้ยงผลผลิตทางการเกษตรจังหวัดลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่เพาะปลูกทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวและอ้อย จนสามารถจัดตั้งตลาดกลางข้าวเปลือกและโรงงานน้ำตาลขนาดใหญ่ เส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญเชื่อมต่อภูมิภาคของประเทศไทยเข้าด้วยกันและเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและอาชีพธุรกิจของชุมชนชาวจีนแห่งปากน้ำโพในอดีตและความหลากหลายทางชีวภาพปากน้ำโพเมืองนครสวรรค์ เป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ ด้วยพืชพรรณธัญญาหารแหล่งพันธุ์ปลาน้ำจืด แหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ ได้แก่ บึงบอระเพ็ด ซึ่งประกอบด้วยพืชพรรณและความอุดมสมบูรณ์ (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์, 2564) เกาะฉนวน คือ กลุ่มชาวฉนวนดั้งเดิมที่อพยพมาอยู่

ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และบริเวณที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวญวนถูกแม่น้ำตัดขาดจากแม่น้ำสองสาย คือ แม่น้ำยม และน่าน จนกลายเป็นเกาะ และหากชาวบ้านต้องการสัญจรเดินเท้าไปที่อีกฟากหนึ่งสิ่งที่พวกเขาต้องทำ คือ พาดสะพานไม้เล็ก ๆ ระหว่างเกาะญวนเพื่อข้ามไป ส่วนรถที่สัญจรไปมาก็ต้องขับอ้อมเกาะกันไปไกลกว่าจะข้ามมาอีกฟากเกาะได้ เทศบาลนครนครสวรรค์จึงมีแผนพัฒนาจัดทำโครงการสร้างถนนให้ทั้งรถและคนสัญจรไปมาได้สะดวกขึ้น จากนั้นการพัฒนาพื้นที่ร่องน้ำด้านในเกาะญวนจึงถือกำเนิดขึ้นใน พ.ศ. 2549 โดยจัดตั้งโรงปรับปรุงคุณภาพน้ำต้นแม่น้ำเจ้าพระยาและเสร็จสิ้นในเวลา 4 ปี จากนั้น เมื่อ พ.ศ. 2553 โครงการสร้างถนนเพื่อเป็นกำแพงกันน้ำท่วมและกันน้ำเซาะตลิ่งก็เกิดขึ้นตามมา คุณจิตตเกษมณี นิโรจน์ธรรฐ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครนครสวรรค์ ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาพื้นที่ปล่อยร้างสู่พื้นที่สาธารณะกลางเมือง ดังนี้ “โรงบำบัดน้ำแห่งนี้บำบัดน้ำเสียเป็นน้ำใสได้วันละสามหมื่นหกพันคิวต่อวัน น้ำที่บำบัดแล้ว เราก็ทดสอบอย่างดีก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำไปเรื่อย ๆ เราเริ่มคิดว่าจะนำน้ำที่รีไซเคิลแล้วไปใช้อย่างไรต่อไปบ้าง และเทศบาลนครนครสวรรค์ก็อยากโชว์จุดเด่น เรื่องการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนนี้ เลยคิดพัฒนาเกาะญวนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยเลย ปกติที่อุทยานสวรรค์ สวนสาธารณะที่อยู่ใจกลางเมืองต้องสูบน้ำจากแม่น้ำเข้าไปใช้ตลอดแต่เดี๋ยวนี้ไม่ต้องแล้ว เทศบาลนครนครสวรรค์นำน้ำที่บำบัดแล้วไปใช้ในอุทยานด้วย” น้ำดีหลังจากผ่านกระบวนการทั้งหมดจะถูกส่งไปยังแปลงผักสวนครัวในโรงบำบัดน้ำเสีย และลำเลียงส่วนอื่นไปใช้รดน้ำต้นไม้ทั่วทั้งเมือง ทั้งในอุทยานสวรรค์ เกาะกลาง ล้างทำความสะอาดถนนและไปถึงคลองญวน ส่วนของปุ๋ยอินทรีย์จากจุลินทรีย์ถูกนำไปแจกจ่ายให้กับชาวบ้าน แปลว่าทุกส่วนจากการบำบัดน้ำเป็นประโยชน์ทั้งสิ้น โรงบำบัดน้ำที่นี่ยังเปิดให้เด็ก ๆ เข้ามาเรียนรู้ เป็นการสอนวิชาการสิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐาน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างครบถ้วน และเทศบาลนครสวรรค์สามารถผลิตน้ำประปาใช้เองได้วันละ 40,000 - 50,000 คิวต่อวัน ทำให้มีน้ำประปาใช้ในราคาถูกที่สุดในประเทศ รวมถึงกระจายไปยังเขตอื่น ๆ ได้ด้วย และหลังจากดื่มใช้กัน ก็นำมาบำบัดเพื่อรีไซเคิลต่อ ทำให้ไม่เหลือทิ้งและใช้ประโยชน์ได้จริงทั้งหมด ด้วยกลยุทธ์การเลือกกระบวนการบำบัดน้ำเสียให้อยู่ใจกลางเมือง ทำให้เป็นต่อเรื่องการนำน้ำกลับมาใช้เมื่อน้ำดี แล้วขั้นต่อไปจึงคิดว่าจะทำอย่างไรให้ชาวนครสวรรค์ได้เห็นศักยภาพของน้ำและสร้างประโยชน์ต่อสาธารณะด้วย จึงเกิดเป็นแนวคิดโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบเกาะญวนให้เป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ มีลานจัดกิจกรรมเล็ก ๆ ให้นั่งชมดนตรีได้ มาปั่นจักรยานหรือเดินออกกำลังกายได้ และอีกนัยหนึ่งพื้นที่แห่งนี้ได้พัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองญวนชวนรัก ซึ่งจะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชนโดยรอบเกาะญวน (ฉัตรชนก ชโลธรพิเศษ, 2564)

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ต้องการศึกษาการพัฒนากระบวนการบำบัดน้ำเสียและเกาะญวนเพื่อสร้างเป็น สถานที่ท่องเที่ยวคลองญวนชวนรักของเทศบาลนครนครสวรรค์ที่เป็นระบบและสามารถนำประโยชน์ มาใช้ได้จริง ผลของการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางการสร้างนวัตกรรม ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวคลองญวนชวนรักและบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา พร้อมทั้งยังได้แหล่งข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชนและประเทศชาติ เป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน และเกิดการพัฒนาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครสวรรค์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 - 13 ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการบำบัดน้ำเสียและเกาะญวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองญวนชวนรักของเทศบาลนครนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวคลองญวนชวนรักของเทศบาลนครนครสวรรค์
3. เพื่อสร้างบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Purposeful Sampling) (Cohen, J.M., & Uphoff, N.T., 1981) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key - Information) จำนวน 30 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ ภาครัฐ ภาคท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลนครนครสวรรค์ ฝ่ายควบคุมอาคารและผังเมือง ส่วนการโยธา ส่วนช่างสุขาภิบาล ฝ่ายจัดการคุณภาพน้ำ ส่วนควบคุมและดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย ฝ่ายงานบำรุงรักษาและซ่อมแซม ฝ่ายงานส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน และภาคประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้นำชุมชนเกาะยวน อาสาสมัครประจำเกาะยวน ผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรมที่พัก โฮม สเตย์และประชาชนในเกาะยวน จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) เป็นการผสมผสานระหว่างการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) กับการสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง (Unstructured Interview) โครงสร้างข้อคำถามและการกำหนดประเด็นคำถามที่กำหนดไว้แน่นอน ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยกับกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในพื้นที่วิจัยและความยืดหยุ่นของข้อประเด็นคำถามเพื่อการเก็บข้อมูล การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 1 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 (วิไลพร วรจิตตานนท์, 2552)

- 2.2 แบบสังเกต (Observation) โดยเริ่มสังเกตบริบทชุมชนและสภาพทั่วไปของกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ ภาครัฐ ภาคชุมชนท้องถิ่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวิสัยของเทศบาลนครนครสวรรค์ และได้มีการบันทึกสิ่งที่พบเห็นไปพร้อม ๆ กัน โดยที่ไม่ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับคนในชุมชนท้องถิ่น เพียงแต่สังเกตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการพบเห็นเท่านั้น

- 2.3 ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การจัดประชุมและสนทนากลุ่มเพื่อทราบระดับความคิดเห็นร่วมกัน ช่วยให้ข้อคิดข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข ความมุ่งหมายของการวิจัย ประเด็นคำถามการวิจัยที่ยังไม่ชัดเจน เพื่อค้นหาคำตอบให้ตรงประเด็น เพื่อให้ได้ข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการศึกษาการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวิสัยของเทศบาลนครนครสวรรค์ จนวนแบบนั้นสมบูรณ์ที่ครอบคลุม และเครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ สมุดการจดบันทึกการสนทนากลุ่ม อันเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมและการบันทึกภาพ เสียง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ

- 2.4 ใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และ adobe Illustrator เพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวคลองยวนชนวิสัยของเทศบาลนครนครสวรรค์

- 2.5 ใช้โปรแกรม Programmed Instruction เพื่อสร้างบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือ โดยมีวิธีการ ดังนี้

3.1 ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะกวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ การสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และสร้างบทเรียนสำเร็จรูป โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารเฉพาะในส่วนที่มีการเชื่อมโยงถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ที่เป็นเอกสารวิชาการ หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ วารสาร ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และงานวิจัย รวมถึงการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ต

3.2 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview) ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตการสัมภาษณ์ไปยังหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง และนัดวันเวลาเพื่อขอสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อหาคำตอบตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) และการสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในพื้นที่วิจัย โดยประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา บริบทชุมชนและสภาพทั่วไปของชุมชนเกาะกวน วัตถุประสงค์ของการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะกวน เพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ กระบวนการขั้นตอนการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะกวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์, การส่วนร่วมคิดร่วมทำของประชาชนในชุมชนเกาะกวน ในการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะกวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์, ตามนโยบายการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลนครสวรรค์ การใช้พื้นที่เกาะกวนพัฒนาเป็นระบบบำบัดน้ำเสียและเป็นที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างไรบ้าง

3.3 การสังเกต (Observation) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบในการสังเกต 2 รูปแบบ ดังนี้ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมประชุมและสนทนากลุ่มกับประชาชนในชุมชนเกาะกวน โดยร่วมทำกิจกรรมสังเกตซักถามข้อมูลการมีส่วนร่วมคิดส่วนทำในการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย และเกาะกวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ จัดบันทึกพร้อมทั้งเปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัย 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม บางครั้งผู้วิจัยไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ก็ใช้วิธีการสังเกตจากสภาพแวดล้อมและปฏิกิริยาของประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องแทน

3.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพที่สำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ถูกต้อง และเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลในภาคสนาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจนสามารถสรุปเป็นรูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะกวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าสู่ที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ช่วยเหลือข้อคิดข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข จนรูปแบบนั้นสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2565) โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้นถูกต้องหรือไม่ คือ การตรวจสอบแหล่งข้อมูลในเรื่อง แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล กรณีข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความขัดแย้งไม่ตรงกันกับข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์คนใดคนหนึ่ง ผู้วิจัยนำคำถามเดิมสอบถามผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งโดย เปลี่ยนเวลา สถานที่ต่างกัน เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามอีกครั้ง เป็นการยืนยันและหาข้อสรุปของข้อมูลนั้นให้เกิดความชัดเจน ส่วนข้อมูลที่เป็นที่สงสัยและไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ หรือขาดความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลนั้นมาใช้ และถ้าได้ข้อมูลไม่เพียง

พอที่จะศึกษาที่จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและผลของการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำมาสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ ด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และ adobe Illustrator และนำมาสร้างบทเรียนสำเร็จรูปด้วยโปรแกรม Programmed Instruction ในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคท้องถิ่นที่ ภาคประชาชน ด้านวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ พบว่า วัตถุประสงค์ของการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวน เนื่องจากเกาะยวนมีลักษณะเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้การเดินทางเข้าออกสู่ตัวเกาะมีความยากลำบากและเกิดน้ำท่วมเกาะยวนในฤดูฝน เทศบาลนครนครสวรรค์จึงมีนโยบายจัดทำโครงการสร้างถนนเพื่อเป็นกำแพงป้องกันน้ำท่วมและกั้นน้ำเซาะตลิ่ง ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบเกาะยวน พัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ ให้เป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสถานที่เดินออกกำลังกายหรือปั่นจักรยานได้ และจัดทำโครงการนำทรัพยากรน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า โดยการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Re Use) แทนที่จะปล่อยทิ้งลงสู่แม่น้ำโดยเปล่าประโยชน์ ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษางานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนทั้งในจังหวัดนครสวรรค์และต่างจังหวัด ด้านขั้นตอนการการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ พบว่า ขั้นตอนการการพัฒนา มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เริ่มจากการคัดแยกขยะทั้งชิ้นใหญ่และเล็ก ขั้นตอนที่ 2 คือ การคัดแยกกรวดทราย คล้ายการกวนให้ตกตะกอนนอนกัน ปล่อยให้ให้น้ำติลออกไป ขั้นตอนที่ 3 บ่อบำบัดทางชีวภาพ จากการเติมออกซิเจนและจุลินทรีย์ลงไปกินเหล่าน้ำอินทรีย์ที่ทำให้เกิดน้ำเสีย เมื่อจุลินทรีย์อิ่มหน้าแล้วจะตัวหนักดำดิ่งสู่เบื้องล่าง เหลือออกมาแต่น้ำใสสะอาด ขั้นตอนที่ 4 เมื่อน้ำใสต้องเติมคลอรีนฆ่าเชื้อแบคทีเรียที่ยังเหลือ เมื่อน้ำสะอาดขึ้น ปล่อยน้ำให้ไหลไปตามทางซิกแซกเพื่อใช้เลี้ยงปลาคาร์ฟ ขั้นตอนที่ 5 น้ำที่ได้เป็นไปตามลักษณะตามธรรมชาติของน้ำที่ดีสามารถนำไปรดพืชผักและสร้างน้ำพุและน้ำตกในคลองยวนชนวนรักษ์ ด้านประชาชนในชุมชนเกาะยวนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ โดยเทศบาลนครนครสวรรค์จัดประชุมประชาชนในชุมชนเกาะยวน เพื่อรับฟังความคิดเห็นในการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ ประชาชนในชุมชนเกาะยวนมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมกันค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาร่วมกัน มีส่วนร่วมในการสำรวจ เก็บข้อมูลของชุมชนประชาชนในชุมชนเกาะยวนช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการวางแผนการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ ประชาชนในชุมชนเกาะยวนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลร่วมกัน ประชาชนในชุมชนเกาะยวนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมของชุมชน ประชาชนในชุมชนเกาะยวนได้รับการกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในบ้านเกิด ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางด้านน้ำ และประชาชนในชุมชนเกาะยวนมีส่วนร่วมในเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ จากนโยบายการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลนครสวรรค์ การใช้พื้นที่เกาะยวนพัฒนาเป็นระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะยวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองยวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลกระทบที่เกิดจากนโยบายการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลนครสวรรค์ การใช้พื้นที่เกาะญวนพัฒนาเป็นระบบบำบัดน้ำเสียและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองญวนชวนรัก

ผลกระทบที่เกิดจากนโยบายการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลนครสวรรค์ การใช้พื้นที่เกาะญวนพัฒนาเป็นระบบบำบัดน้ำเสียและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองญวนชวนรัก		
	ผลกระทบทางด้านบวก	ผลกระทบทางด้านลบ
1. ด้านเศรษฐกิจ	- เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพให้ประชาชนในชุมชนเกาะญวน มีร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรมที่พัก - เกิดการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวไปสู่ประชาชนในเกาะญวน	- สินค้ามีราคาแพงกว่าปกติและค่าครองชีพสูงขึ้น
2. ด้านสังคม	- ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น - เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่นกับประชาชนในเกาะญวน - โครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น	- เกิดการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในชุมชนเกาะญวน นำไปสู่ปัญหาความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีคนแปลกหน้ามากขึ้น - ความปลอดภัยทางด้านชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในเกาะญวนมีน้อยลง - เกิดการเลือนหายของวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	- มีการปรับปรุงพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นทำให้คนในพื้นที่มีการเดินทางเข้าออกจากตัวเกาะญวนมายังฝั่งเมืองได้ง่ายขึ้น ทำให้เดินทางได้สะดวกยิ่งขึ้น - ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางด้านน้ำ - เป็นสถานที่พักผ่อนและสถานที่ออกกำลังกายของคนในชุมชนเมือง เสริมสร้างสุขภาพที่ดี - เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนให้กับสถานศึกษา	- เกิดปัญหามลพิษจากยานพาหนะของนักท่องเที่ยวและมีปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น - เกิดปัญหามลพิษทางเสียง เกิดเสียงดังรบกวนคนในชุมชน เนื่องจากการจัดงานในและบริเวณคลองญวนชวนรักตอนกลางคืนมีการแสดงจากนักร้องและดนตรี เช่น งานมหรสพสินค้าดีสี่แคว (กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวคลองญวนชวนรักของเทศบาลนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลเชิงบรรยาย โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิจากหน่วยงานราชการและเทศบาลนครสวรรค์ และพื้นที่ชุมชนเกาะญวนนำมาประเมินด้านความละเอียด ถูกต้องของข้อมูลและความทันสมัยของข้อมูลให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมกับงานวิจัยในครั้งนี้ ตรวจสอบความถูกต้องและการออกสำรวจข้อมูลภาคสนาม นำขึ้นข้อมูลด้านกายภาพเข้าสู่โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และโปรแกรมที่ทำแผนที่ adobe Illustrator เพื่อจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวคลองญวนชวนรัก ได้แก่ 1) ฐานข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชนเกาะญวน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ความเป็นมาของการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะญวน กระบวนการขั้นตอนการพัฒนา ระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะญวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองญวนชวนรักของเทศบาลนครสวรรค์ 2) ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชนเกาะญวน ประกอบด้วยแผนที่เส้นทางไปคลองญวนชวนรัก แผนที่เส้นทางปั่นจักรยานหรือเดินออกกำลังกายและแผนที่ร้านค้า/ร้านอาหาร/ที่พักในชุมชนเกาะญวน 3) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย

ภาพที่ 1 ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวคลองญวนชวนรัก

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา ผู้วิจัยได้จัดทำบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องเทคโนโลยีการบำบัด กำจัดมลพิษและกรณีศึกษาการพัฒนาบบบำบัดน้ำเสีย และเกาะญวน เพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองญวนชวนรักของเทศบาลนครนครสวรรค์ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา รหัสวิชา 2443391 หมวดวิชาเนื้อหา (เลือก) ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ซึ่งใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้ศึกษาและประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง โดยจัดให้มีเนื้อหาและแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกนักศึกษาให้มีความสนใจ ใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกความมีวินัย ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีนิสัย รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนประกอบของสำเร็จรูป เรื่อง เทคโนโลยีการบำบัด กำจัดมลพิษและ

กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการบำบัดน้ำเสียและเกาะกวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ ได้แก่ 1) คำแนะนำในการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสำหรับนักศึกษา 2) แผนภูมิแสดงลำดับขั้นตอนการศึกษาบทเรียนสำเร็จรูป 3) ผลการเรียนรู้ 4) สารสำคัญ 5) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 6) แบบทดสอบก่อนเรียน 7) เฉลยคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน 8) เนื้อหาวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา เรื่องเทคโนโลยีการบำบัด กำจัดมลพิษ 9) กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการบำบัดน้ำเสียและเกาะกวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ 10) แบบฝึกหัดท้ายบทเรียน 11) แบบทดสอบหลังเรียน 12) เฉลยคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน 13) บรรณานุกรม 14) ภาคผนวก

ภาพที่ 2 บทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องศึกษาการพัฒนากระบวนการบำบัดน้ำเสียและเกาะกวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยว คลองกวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ เพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และสร้างบทเรียนสำเร็จรูป มีประเด็นสำคัญที่ผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเห็นว่า ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะกวนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองกวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพให้ประชาชนในชุมชนเกาะกวน มีร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรมที่พัก เกิดการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวไปสู่ประชาชนในเกาะกวน และเกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น โครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่นกับประชาชนในเกาะกวน มีการปรับปรุงพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นทำให้คนในพื้นที่ มีการเดินทางเข้าออกจากตัวเกาะกวนมายังฝั่งเมืองได้ง่ายขึ้น ทำให้เดินทางได้สะดวกยิ่งขึ้น ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางด้านน้ำและเป็นที่พักผ่อนของคนในชุมชนเมือง เสริมสร้างสุขภาพที่ดี และเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการระบบบำบัดน้ำเสียให้กับสถานศึกษา สอดคล้องกับ เสาวคนธ์ พรายแก้ว ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษากลุ่มเขาออกการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันดูแลความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการวางถังขยะตามจุดต่าง ๆ (เสาวคนธ์ พรายแก้ว, 2562) ส่วนสภาพถนนในการเดินทางเข้ามายังท่าเรือสภาพ งบประมาณมาบำรุง ซ่อมแซมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ถนนที่มีสภาพดีและเกิดความปลอดภัย มีการสร้างรายได้ให้ประชาชนในท้องถิ่นผลิตสินค้าของฝากของที่ระลึก การมีส่วนร่วมกันในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนโดยกลุ่มชุมชนโดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน

ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน สอดคล้องกับ มัชฌิมา อุดมศิลป์ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้นแบบของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความมีจิตสาธารณะของชุมชนในความร่วมมือและการจัดการ รวมไปถึงการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งของสมาชิกในชุมชนการทำกะปิคลองโคกจากภูมิปัญญาชาวบ้านจนมีชื่อเสียงโด่งดังและการใช้ชีวิตแบบพอเพียง (มัชฌิมา อุดมศิลป์, 2556) สอดคล้องกับ สมชาย แก้วขุนจิตร. ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาดสำหรับบำบัดน้ำเสียในชุมชนหมู่บ้านจัดสรร พบว่า การนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้บำบัดน้ำเสียที่ครัวเรือนส่วนใหญ่นำมาใช้เป็นประจำทุกวัน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์และการปรับปรุงกระบวนการดำเนินการ ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาดในการบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือนทำให้ค่าคุณภาพน้ำทิ้งหลังดำเนินโครงการ มีค่า pH ใกล้เคียงค่าความเป็นกลาง ($\text{pH} = 7$) โดยค่า pH ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ค่า BOD ค่า TKN และน้ำมันและไขมันมีค่าลดลง ส่วนค่าสารแขวนลอยสามารถละลายได้ทั้งหมด (สมชาย แก้วขุนจิตร, 2561) และสอดคล้องกับ อนุรักษ์ ปิติรักษ์สกุล และคณะ ศึกษาเรื่องการบำบัดน้ำเสียจากกระบวนการล้างไบโอดีเซลโดยใช้ถังหมักไร้อากาศ แบบตรึงฟิล์มร่วมกับถังหมักกรดแบบกวนผสมแบบต่อเนื่อง พบว่า ระบบมีประสิทธิภาพในการกำจัดไขมันและน้ำมันประสิทธิภาพในการกำจัดความขุ่น และประสิทธิภาพในการกำจัดซีโอดี 90.2%, 94.2% และ 45.3% ตามลำดับการศึกษานี้ได้นำสภาวะที่เหมาะสมที่สุด (อนุรักษ์ ปิติรักษ์สกุล และคณะ, 2555) จากผลการทดลองด้วยเครื่องจาลัดไปปรับใช้ในระบบบำบัดที่จัดสร้างขึ้นซึ่งประกอบด้วยถังรวมตะกอนขนาด 50 L ความเข้มข้นสารละลายสารส้ม 3.0 g/L พบว่า น้ำที่ผ่านการแยกตะกอนออกมีลักษณะใส แล้วจึงป้อนน้ำที่ผ่านระบบบำบัดขั้นต้นนี้ที่อัตราการไหล 10 L/day เข้าสู่การบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีทางชีวภาพแบบ 2 ขั้นตอน ซึ่งขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วยถังหมักกรดแบบถังกวนผสมสมบูรณ์ที่มีถังตกตะกอนจุลินทรีย์ 1 ใบ รับอัตราการระสาดอินทรีย์ 1.0 และ 2.0 $\text{kgCOD/m}^3 - \text{day}$ และขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วยถังหมักไร้อากาศแบบตรึงฟิล์ม 2 ใบ รับอัตราการระสาดอินทรีย์ 0.67 และ 1.33 $\text{kgCOD/m}^3 - \text{day}$ ผลการทดลองพบว่า ระบบนี้สามารถลดซีโอดีได้มากกว่า 95%

2. การสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวคลองยวนชวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และโปรแกรมที่ทำแผนที่ adobe Illustrator ประกอบด้วยแผนที่เส้นทางไปคลองยวนชวนรักษ์ แผนที่เส้นทางปั่นจักรยานหรือเดินออกกำลังกายและแผนที่ร้านค้า/ร้านอาหาร/ที่พักในชุมชนเกาะยวน เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่นและภาคเอกชนในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในชุมชนเกาะยวน สอดคล้องกับ ธัญญรัตน์ ไชยคราม ศึกษาเรื่อง การประยุกต์เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อสร้างแผนที่ออนไลน์ผ่านเทคโนโลยี Google Maps GIS Online ในกลุ่มการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (ธัญญรัตน์ ไชยคราม, 2563) พบว่า จังหวัดชัยภูมิและสุรินทร์มีแหล่งท่องเที่ยวสูงที่สุด (49 แห่ง) จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งท่องเที่ยว 42 แห่งและจังหวัดเลยมีแหล่งท่องเที่ยว 40 แห่ง รวมแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 180 แห่ง จากนั้นจำแนกโดยยึดหลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลของนักท่องเที่ยวพร้อมทั้งสร้างเป็นแผนที่การท่องเที่ยวออนไลน์ผ่านเทคโนโลยี Google Maps GIS online ซึ่งสามารถเรียกใช้งานฐานข้อมูลจากอุปกรณ์เคลื่อนที่หรือสมาร์ตโฟนเพื่อใช้ในการนำทางจากตำแหน่งปัจจุบันของผู้ใช้งานไปยังตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการ อีกทั้งยังช่วยเผยแพร่และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวไปสู่นักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ได้อีกหลายช่องทาง อาทิ Gmail, Google Drive, Facebook และ Twitter ทั้งนี้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติไม่มองข้ามแหล่งท่องเที่ยวรองของจังหวัดที่ยังมีความน่าสนใจและน่าค้นหาอีกมากเพียงแต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งประเทศไทยมุ่งส่งเสริมและเพิ่มรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีกด้วย และสอดคล้องกับ ต้อง พันธงาม และคณะ ที่ศึกษาเรื่องการสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และ

ข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา (ต้อง พันธงาม และคณะ, 2564) มีการกระจายตัวอยู่ทั้ง 5 ตำบล มีความแตกต่างกันตามลักษณะภูมิประเทศและรูปแบบของวัฒนธรรม การจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์แหล่งท่องเที่ยว ได้ทั้งหมด 3 กลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดทำฐานข้อมูลและจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ด้วยแผนที่เฉพาะทาง ได้แก่ 1) ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านผลิตภัณฑ์ 2) ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และ 3) ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านสถานที่และแหล่งท่องเที่ยวเชิงภูมิศาสตร์

3. การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้ศึกษาและประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง โดยจัดให้มีเนื้อหาและแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกนักศึกษาให้มีความสนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกความมีวินัย ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีนิสัย รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ กิ่งแก้ว ศรีสาธิตกุลรัตน์ ศึกษาลักษณะสำคัญของบทเรียนสำเร็จรูป สรุปได้ว่าบทเรียนสำเร็จรูปมีลักษณะเป็นบทเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ตามความสามารถของแต่ละคน โดยเนื้อหาจะเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก มีคำถามและคำตอบ โดยใช้หลักจิตวิทยาเป็นแรงจูงใจ (กิ่งแก้ว ศรีสาธิตกุลรัตน์, 2565) และสอดคล้องกับ กฤษฎา บุญหมื่น ศึกษาประโยชน์ของบทเรียนสำเร็จรูป สรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปมีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนหลายด้าน เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาบทเรียนด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบเป็นขั้น เรียนตามลำดับของเนื้อหาบทเรียน เมื่อเกิดความไม่เข้าใจเนื้อหาสามารถกลับไปทบทวนแล้วจึงค่อยเรียนเนื้อหาต่อไป ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบเป็นขั้น เรียนตามลำดับของเนื้อหาบทเรียน (กฤษฎา บุญหมื่น, 2556) เมื่อเกิดความไม่เข้าใจเนื้อหาสามารถกลับไปทบทวนแล้วจึงค่อยเรียนเนื้อหาต่อไป เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเองลดปัญหาด้านเวลาในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมนอกเวลาเรียนจนเกิดความเข้าใจจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและเกาะถววนเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคลองถววนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนเกาะถววน วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนเกาะถววนมีระดับคุณภาพชีวิตที่ดี โครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคท้องถิ่นกับประชาชนในเกาะถววน เป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการรักษาท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมทางด้านน้ำ มีส่วนร่วมช่วยกันการบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวคลองถววนชนวนรักษ์และเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาฐานข้อมูลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนทั้งในจังหวัดนครสวรรค์และต่างจังหวัด การสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวคลองถววนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์ เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่นและภาคเอกชนในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในชุมชนเกาะถววนและจังหวัดนครสวรรค์ การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้กับนักเรียนและนักศึกษา ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ชุมชนเกาะถววนควรมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวคลอง

ญวนชนวนรักษ์ เพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาความปลอดภัยทางด้านชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในเกาะญวน ชุมชนต้องมีระบบการสำรวจความปลอดภัยในเรื่องสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันปัญหามลพิษจากยานพาหนะของนักท่องเที่ยวและมีมาตรการในการกำจัดขยะมูลฝอย มีการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียง โดยอาจมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มอาสาสมัคร ชมรม สร้างเครือข่ายตรวจสอบและเฝ้าระวังแหล่งกำเนิดมลพิษภายในชุมชน การวิจัยครั้งต่อไป ควรให้ผู้เข้ามาศึกษาประเมินผลความพึงพอใจการใช้ระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวคลองญวนชนวนรักษ์ของเทศบาลนครนครสวรรค์และบทเรียนสำเร็จรูปในรายวิชาสิ่งแวดล้อมและประชากรศึกษา เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และบทเรียนสำเร็จรูปในครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา บุญหมื่น. (2566). ประโยชน์ของบทเรียนสำเร็จรูป. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2566 จาก https://xn-12c2c0ada3bv5b3ao7h2d.blogspot.com/2013/01/blog-post_6159.html
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์. (2564). จังหวัดนครสวรรค์. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2566 จาก <http://123.242.166.5/webnkw/nsinfo/generaldata/index.php>
- กิ่งแก้ว ศรีสาธุกิจรัตน์. (2565). ลักษณะสำคัญของบทเรียนสำเร็จรูป. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2566 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/206241>
- ฉัตรชนก ชโลธรพิเศษ. (2564). ครรลอง - คลองญวน - ทำจากร่องน้ำเสียสู่คลองน้ำใสบนเกาะญวนพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ใจกลางปากน้ำโพ ที่ไม่ได้แค่เลี้ยงปลาโซว์ แต่ตั้งใจให้เล่าเรื่อง สิ่งแวดล้อมและพลังงานสะอาด. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2566 จาก <https://readthecloud.co/yoen-canal-nakhonsawan>
- ต้อง พันธงาม และคณะ. (2564). การสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสารสนเทศศาสตร์, 39(3), 28 - 42.
- ธัญญรัตน์ ไชยคราม. (2563). ศึกษาเรื่องการประยุกต์เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อสร้างแผนที่ออนไลน์ผ่านเทคโนโลยี Google Maps GIS Online ในกลุ่มการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 28(4), 575 - 586.
- มัชฌิมา อุดมศิลป์. (2566). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 24(4), 135 - 149.
- วิไลพร วรจิตตานนท์. (2552). การวิจัยและสถิติทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สมชาย แก้วขุนจิตร. (2561). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาดสำหรับบำบัดน้ำเสียในชุมชนหมู่บ้านจัดสรร. ใน วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2565). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

- เสาวคนธ์ ฟรายเก้อ. (2562). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา กลุ่มเขาออก การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อนุรักษ์ ปิติรักษ์สกุล และคณะ. (2555). การบำบัดน้ำเสียจากกระบวนการล้างไปโอดีเซลโดยใช้ถังหมักไร้อากาศ แบบตรึงฟิล์มร่วมกับถังหมักกรดแบบกวนผสมแบบต่อเนื่อง. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 22(1), 48 - 56.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). Rural Development Participation : Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation : Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University Press.

การศึกษาภูมิปัญญาของแพทย์แผนไทย ในการรักษาโรคลมด้วยยาในคัมภีร์ชวदार*

A STUDY ON THE WISDOMS OF THAI TRADITIONAL MEDICINE IN LOM DISEASE TREATMENT BY MEDICINE IN CHAWADARN SCRIPTURE

กวิณา นามติวงศ์*, จักรกฤษณ์ คณารีย์, นวรัตน์ วิริยะเขษม, กฤษดา ศรีหมตรี

Kawinna Namtiwong, Chakkrit Khanaree, Nawarat Viriyakhasem, Kritsada Srihomtree

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย ประเทศไทย

School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai, Thailand

*Corresponding author E-mail: kawinna.stam@gmail.com

บทคัดย่อ

การรักษาโรคลมเป็นภูมิปัญญาที่โดดเด่นของการแพทย์แผนไทย โดยโรคลมพบได้มากในกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นวัยที่มักเกิดอาการเจ็บป่วยได้ง่ายกว่าช่วงวัยอื่น ๆ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการและแนวทางการรักษาโรคลมด้วยยา และรวบรวมรายการตัวยาที่ใช้รักษาโรคลมในคัมภีร์ชวदारของการแพทย์แผนไทยให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกในการรักษาแก่ประชาชน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยเริ่มจากการประมวลแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับธาตุลมจากเอกสารตำราการแพทย์แผนไทยครอบคลุมเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุลม และวิเคราะห์หลักการ แนวทางการรักษา และตัวยารักษาโรคลมในคัมภีร์ชวदारของตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 และตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ของพระยาพิศณุประสาทเวช ผลการศึกษาพบหลักในการรักษาโรคลมประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ การระงับลม การขับลมหรือการถ่ายลม การกระตุ้นเลือดลมให้ไหลเวียน และการบำรุงเลือดลม โดยมีวิธีการรักษาด้วยยา 8 วิธี ได้แก่ ยากิน ยาต้ม ยาพอก ยานัตถุ ยาประคบ ยาพอก ยาสูม และยาสูบ การรักษาโรคลมจำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การรักษาโรคลมเฉียบพลันและการรักษาโรคลมเรื้อรังอื่น ๆ ซึ่งในส่วนของตัวยาที่ใช้ในการปรุงยารักษาโรคลมในคัมภีร์ชวदारมีทั้งหมด 326 ชนิด จำแนกเป็นพืชวัตถุ 271 ชนิด สัตว์วัตถุ 19 ชนิด ธาตุวัตถุ 33 ชนิด และอื่น ๆ 3 ชนิด จากผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นฐานนำไปสู่การพัฒนาแนวทางในการรักษาโรคลมเฉียบพลันในผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: โรคลม, คัมภีร์ชวदार, แนวทางการรักษา

Abstract

Treatment of Lom disease was an outstanding wisdom of Thai traditional medicine. This disease was commonly found in elderly that age was easily illness. Thus, this study aimed to determine the treatment principle and guideline of Lom disease by medicine, then medicine in Chawadarn scripture was collected to be more advanced as an alternative treatment for the public. This study is qualitative research by compiling the Wind Dhatu theory, factors of Wind Dhatu function, treatment principle, treatment guideline and herbal formula in Chawadarn

* Received June 5, 2023; Revised August 20, 2023; Accepted August 27, 2023

scripture of Tumra Vejasart Chabap Luang (Royal Thai Treatise of Medicine of King Rama) and Tumra Phatsart Songkroh by Phraya Pitsanuprasartvet. The results found that there were 4 principles of Lom disease treatment as followed; wind calming in the body, wind excretion, wind stimulation for increasing blood circulation, and tonic of wind and blood circulation. The pharmacological therapeutic by herbal formula were consisted with 8 methods including; oral administration, inhalation, topical route, snuff, self-herbal compress, poultice, fume inhalation and tobacco. In addition, the treatments of Lom disease were divided into 2 parts as acute and chronic Lom disease that have 326 types of herbs (271 types of medicinal plants, 19 types of medicinal animals, 33 types of medicinal elements and 3 types of others). Finally, the results of this study can be developed treatment guidelines in Thai traditional medicine for acute Lom disease in elderly.

Keywords: Lom disease, Chawadarn scripture, Treatment guidelines

บทนำ

ธาตุลมหรือวาโยธาตุเป็นหนึ่งในธาตุสี่เป็นสภาวะที่ผิดปกติให้เกิดการเคลื่อนไหวหรือไหลเวียน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) มีลักษณะเครื่องตั้ง สามารถพัดไปมา และค้ำจุนโครงสร้างในร่างกาย (กรมศาสนา, 2565) จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า ธาตุลมเป็นธาตุที่มีส่วนในการสร้างร่างกาย และการดำรงอยู่ของร่างกาย มีสภาวะผิดปกติให้เกิดการเคลื่อนไหวหรือไหลเวียน มีลักษณะเครื่องตั้ง สามารถพัดไปมา และช่วยค้ำจุนโครงสร้างในร่างกาย ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงลมที่พัดไปมาตามธรรมชาติที่มีรูปเครื่องตั้ง มีตัวตนภายในร่างกายจึงจัดเป็นลมภายในร่างกาย ยกตัวอย่างของธาตุลมภายในร่างกาย 10 อย่าง เช่น ลมพัดขึ้นเบื้องบน ลมพัดลงเบื้องต่ำ ลมในท้อง ลมในไส้ ลมพัดไปตามตัว ลมคัสตรา ลมมีดโกน ลมเพิกหัวใจ ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2556) โดยธาตุลมในตำราการแพทย์แผนไทยสามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ ลม 6 ประการ เป็นการจำแนกลมภายในคัมภีร์โรคินิทาน และคัมภีร์ธาตุวิวัฒนาการในแพทยศาสตร์สงเคราะห์ของพระยาพิศณุประสาทเวชได้ปรากฏชื่อคัมภีร์วิสุทธิมรรคในการอ้างอิงเรื่องธาตุ ซึ่งคัมภีร์โรคินิทานและคัมภีร์ธาตุวิวัฒนาการ ได้กล่าวตรงกันว่า ธาตุลมภายในร่างกายมี 6 อย่าง ได้แก่ อุทังคมาวาตา คือ ลมพัดตั้งแต่ปลายเท้าจนถึงศีรษะ อโธคมาวาตา คือ ลมพัดตั้งแต่ศีรษะจนถึงปลายเท้า กุจฉิสยาวาตา คือ ลมพัดอยู่ภายในท้องแต่อยู่นอกลำไส้ โภจนาสาวาตา คือ ลมพัดภายในลำไส้และกระเพาะอาหาร อังคัมภังคานาสาวิธา คือ ลมที่พัดทั่วร่างกาย และอัสสาสะปัสสาสะวาตา พิการ คือ ลมหายใจเข้าและลมหายใจออก (พระยาพิศณุประสาทเวช, 2451) ลม 3 ประการ เป็นการจำแนกสมุฏฐานลมที่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยที่สำคัญภายในคัมภีร์สมุฏฐานวินิจัย โดยลมทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ลมहतยวาท คือ ลมที่กระทำให้น้ำไม่สามารถเจรจาหรือสื่อสาร อารมณ์แปรปรวน และอื่น ๆ ลมสัทธกวาต คือ ลมที่กระทำให้น้ำเจ็บอก เจ็บปวดทั่วร่างกาย หน้ามืด วิงเวียนศีรษะ และอื่น ๆ และลมสมุณา คือ ลมที่กระทำให้น้ำสูญเสียการรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น การมองเห็น การได้ยิน การรับกลิ่น เป็นต้น และอื่น ๆ (กระทรวงสาธารณสุข กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย, 2557) และลม 2 ประการ ตำราเวชศึกษาแพทยศาสตร์สังเขปได้สรุปลมที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยไว้ดังนี้ โอฟาริกวาตะ (ลมกองหยาบ) ลมที่กระทำให้เกิดอาการจุกเสียดแน่นท้อง ปวดท้อง ลมพรวตติก เป็นต้น และสุขุมวาตะ (ลมกองละเอียด) ลมที่กระทำให้เกิดอาการวิงเวียน ใจหวิว ใจสั่น หน้ามืด เป็นต้น

บทบาทของธาตุลมตามทฤษฎีธาตุของการแพทย์แผนไทยมี 2 ส่วน ได้แก่ บทบาทที่ก่อกำเนิดร่างกายและชีวิต และบทบาทการดำรงอยู่ของร่างกาย ถ้าธาตุลมทำหน้าที่ผิดปกติจะส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วย โดยความ

ผิดปกติการทำหน้าที่ของธาตุลมจำแนกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กำเริบ คือ ธาตุลมทำหน้าที่มากกว่าปกติ หย่อน คือ ธาตุลมทำหน้าที่น้อยกว่าปกติ และพิการหรือแตก คือ ธาตุลมสูญเสียการทำหน้าที่ ทั้งนี้เหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของธาตุลมมีอยู่ 6 ส่วน ได้แก่

1. ธาตุสมุฏฐาน เหตุปัจจัยอันเนื่องมาจากการทำหน้าที่ระหว่างธาตุและธาตุ โดยปกติธาตุทั้งสี่ ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ทำหน้าที่ร่วมกัน หากธาตุใดธาตุหนึ่งทำหน้าที่ผิดปกติสามารถส่งผลให้เกิดโรคลม ซึ่งในรูปสังคหวิภาค พระอภิธรรมมัตถสังคหปริเฉทที่ 6 ได้กล่าววาลม คือ ธาตุเบา เช่นเดียวกับธาตุไฟ หากไฟมากลมจะมาก เนื่องจากเป็นมิตรธาตุ คู่ธาตุกัน (มิสสก) เมื่อลมเจอกับดินหรือน้ำที่เป็นธาตุหนักจึงส่งผลให้ลมลดลง (ลมหย่อนหรือลมพิการ) เนื่องจากเป็นศัตรูธาตุกัน (ปฏิปักษ์) ที่มีความขัดแย้งกัน (บุญมี เมธางกูรและบุษกร เมธางกูร, 2545)

2. ฤดูหรือฤดูสมุฏฐาน เหตุปัจจัยอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละฤดูกาล โดยสภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละฤดูเป็นธาตุภายนอกร่างกายที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุภายในร่างกายให้ดำรงปกติหรือผิดปกติได้เช่นเดียวกัน ได้แก่ คิมหะสมุฏฐาน (ฤดูร้อน) มีเตโชเป็นสมุฏฐาน เหมันตะสมุฏฐาน (ฤดูหนาว) มีอาโปเป็นสมุฏฐาน และวัสสานะสมุฏฐาน (ฤดูฝน) มีวาโยเป็นสมุฏฐาน ซึ่งเป็นฤดูหลักที่เป็นเหตุปัจจัยให้ธาตุลมทำหน้าที่ผิดปกติจนเกิดโรคลม

3. อายุสมุฏฐาน เหตุปัจจัยอันเนื่องมาจากบทบาทของธาตุที่เปลี่ยนแปลงตามช่วงอายุหรือช่วงวัย ตั้งแต่กำเนิดชีวิตจนถึงสิ้นสุดอายุขัยของมนุษย์ธาตุจะมีการแปรเปลี่ยนตามแต่ละช่วงวัย โดยช่วงตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 16 ปี (ปฐมวัย) เป็นวัยที่มีความเปราะบางต่อสภาพแวดล้อมภายนอก มีเสมหะเป็นเจ้าสมุฏฐาน ช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไปจนถึงอายุ 30 ปี (มัชฌิมวัย) เป็นวัยที่ร่างกายมีความแข็งแรง มีปิตตะเป็นเจ้าสมุฏฐาน และช่วงอายุ 30 ปีขึ้นไปจนถึงอายุขัย (ปัจฉิมวัย) เป็นวัยที่มีความเสื่อมสภาพของร่างกาย มีวาตะเป็นเจ้าสมุฏฐาน ซึ่งส่งผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุลมเป็นหลักมักทำให้เกิดโรคลมในผู้สูงอายุหรือปัจฉิมวัย

4. กาลสมุฏฐาน เหตุปัจจัยอันเนื่องมาจากบทบาทของธาตุที่เปลี่ยนแปลงตามเวลาแต่ละช่วงวัน โดยแต่ละช่วงเวลานั้นมีความสัมพันธ์กับสภาพดินฟ้าอากาศ ซึ่งผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุในร่างกายให้ดำรงปกติหรือผิดปกติ โดยช่วงเวลาตั้งแต่ 06.00 น. - 10.00 น. และ 18.00 น. - 22.00 น. คือ ช่วงเวลาที่เสมหะทำหน้าที่มาก ช่วงเวลาตั้งแต่ 10.00 น. - 14.00 น. และ 22.00 น. - 02.00 น. คือ ช่วงเวลาที่ปิตตะทำหน้าที่มาก และช่วงเวลา 14.00 น. - 18.00 น. และ 02.00 น. - 06.00 น. ที่วาตะทำหน้าที่มาก ซึ่งส่งผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุลมมักเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดโรคลม นอกจากนี้ยังมีเหตุปัจจัยที่ทำให้ธาตุลมกำเริบหรือผิดปกติ คือ ช่วงเวลาบ่าย ช่วงเวลารับประทานอาหาร และเวลานอนหลับ (พระยาพิศณุประสาทเวช, 2450)

5. ประเทศสมุฏฐาน เหตุปัจจัยอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมถิ่นที่อยู่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่อาศัย คือ บุคคลที่อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมแบบใด มักคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมแบบนั้น หากมีการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่อาศัยที่ต่างไปจากเดิมมักจะส่งผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุจนเกิดการเจ็บป่วยในที่สุด ได้แก่ ประเทศที่สูง มีเตโชเป็นสมุฏฐาน ประเทศอุ่น (เป็นน้ำกรวดทราย) มีอาโปเป็นสมุฏฐาน ประเทศหนาว (เป็นน้ำเค็มเปือกตม) มีปถวิเป็นสมุฏฐาน และประเทศเย็น (เป็นน้ำฝนเปือกตม) มีวาโยเป็นสมุฏฐานที่ส่งผลต่อการทำหน้าที่ธาตุลมมักทำให้เกิดโรคลม

6. พฤติกรรมสมุฏฐาน เหตุปัจจัยอันเนื่องมาจากลักษณะพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์ คือ การมีพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อร่างกาย หรือทำให้เกิดการเจ็บป่วยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุผิดปกติ ซึ่งสามารถทำให้เกิดโรคลม โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 พฤติกรรมการรับประทานอาหาร ซึ่งประกอบด้วยลักษณะหรือประเภทอาหาร และลักษณะการรับประทานอาหาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1.1 อาหารการกิน คือ ลักษณะของอาหารที่ไม่เหมาะสม เช่น การรับประทานอาหารดิบ การรับประทานอาหารเน่าบูด การรับประทานอาหารหยาบ และการรับประทานแต่อาหารที่เป็นเนื้อ (หยาบ เลือดเนื้อผู้อื่นยิ่งนัก) เป็นต้น ซึ่งเป็นอาหารที่ย่อยยากทำให้ธาตุไฟมากส่งผลให้ธาตุลมมากตามจึงทำให้ธาตุลมทำหน้าที่ผิดปกติ

6.1.2 การกินอาหาร คือ พฤติกรรมการกิน เช่น การรับประทานอาหารก่อนเวลา (ล่วงหน้า) การรับประทานอาหารผิดเวลา การรับประทานอาหารมาก และการรับประทานอาหารน้อย เป็นต้น โดยปกติธาตุไฟและธาตุลมจะทำหน้าที่พร้อมกันเพื่อย่อยอาหาร ถ้าหากรับประทานอาหารไม่ตรงเวลาหรือปริมาณอาหารไม่เหมาะสม ส่งผลให้ธาตุทั้งสองทำงานผิดเพี้ยนไปจากเดิม เนื่องจากธาตุไฟและธาตุลมทำหน้าที่ไม่สัมพันธ์กัน จึงทำให้ธาตุลมทำหน้าที่ผิดปกติ

6.2 ลักษณะท่าทาง คือ การอยู่ในลักษณะท่าทางอันใดอันหนึ่งนานเกินไปส่งผลให้เส้นเอ็นผิดปกติ ซึ่งมีกระทบต่อการพัดหรือเคลื่อนไหวของธาตุลมจึงทำให้ทำหน้าที่ผิดปกติ ได้แก่ นอน ยืน นั่ง และเดิน นานเกินไป

6.3 การสัมผัสความร้อนและความเย็น คือ การที่ร่างกายไม่คุ้นเคยกับความร้อนหรือความเย็น แต่ต้องสัมผัสความร้อนหรือความเย็น เช่น กลางแดดร้อนจัด การตากฝน และอื่น ๆ ส่งผลให้มีการทำหน้าที่ของธาตุไฟแปรปรวน ซึ่งทำให้ธาตุลมทำหน้าที่ผิดปกติตามไปด้วย

6.4 การนอนหลับพักผ่อน คือ การนอนมีผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุลม หากนอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอ ได้แก่ ไม่ได้นอน หรือนอนหลับไม่สนิทจะส่งผลให้ธาตุลมทำหน้าที่ผิดปกติ เนื่องจากธาตุลมจะมีบทบาทหรือทำหน้าที่ในช่วงการนอนหลับดังนั้นการนอนที่ไม่เหมาะสมจึงส่งผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุลมด้วย

6.5 การขับถ่าย คือ ปกติร่างกายต้องขับอุจจาระหรือปัสสาวะออกจากร่างกายเมื่อถึงเวลา เช่น การกลั้นอุจจาระ การกลั้นปัสสาวะและอื่น ๆ มีผลกระทบต่อการพัดหรือเคลื่อนไหวของธาตุลมจึงทำให้ทำหน้าที่ผิดปกติ

6.6 การประกอบอาชีพ คือ การทำงานที่ใช้กำลังกายหรือใช้ความคิด หากทำงานเกินกำลัง หรือทำงานมากเกินไป มีผลให้ธาตุภายในร่างกายเกิดความแปรปรวนของธาตุจึงทำให้ธาตุทำหน้าที่ผิดปกติ

6.7 ด้านจิตใจ คือ สภาพจิตใจที่กระทบต่อการทำหน้าที่ของธาตุลม โดยบุคคลที่มีความทุกข์หรือไม่สบายใจจนละเลยการดูแลร่างกายและจิตใจของตนเอง ได้แก่ ความโศกเศร้าเสียใจ และความโมโหหรือโทสะ มีผลให้เกิดลมในหทัยวุด (หทัยวาท) หรือมีน้ำเลี้ยงในหัวใจน้อยลง ซึ่งทำให้ธาตุลมในร่างกายเกิดการแปรปรวน (พระยาพิศณุประสาทเวช, 2451) หากธาตุลมทำหน้าที่ผิดปกติด้วยเหตุปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างตามที่กล่าวข้างต้น จะส่งผลกระทบต่อร่างกายให้เกิดการเจ็บป่วย (คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมไทย ในคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย, 2550)

ธาตุลมเป็นสมุฏฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยในผู้สูงอายุหรือปัจฉิมวัย ตามคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัยที่กล่าวถึงที่ตั้งการเกิดโรคส่วนที่ว่าด้วยอายุสมุฏฐานหรือวัยสมุฏฐาน บุคคลที่อยู่ในช่วงปัจฉิมวัย คือ อายุระหว่าง 30 ปีขึ้นไปจนถึงอายุชัย หากเกิดการเจ็บป่วยมักจะมีธาตุลมเป็นสมุฏฐานหลัก คือ ธาตุลมมีกำลังมากกว่าสมุฏฐานทั้งหลาย (พระยาพิศณุประสาทเวช, 2451) นอกจากนี้ ยังมีเหตุปัจจัยอื่นที่ส่งเสริมให้ธาตุลมทำหน้าที่ผิดปกติในผู้สูงอายุหรือในช่วงปัจฉิมวัย โดยเฉพาะความเสื่อมสภาพของร่างกายและการแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ เนื่องจากร่างกายของผู้สูงอายุมีการเสื่อมสภาพตามวัยส่งผลให้ความสามารถในการปรับตัวท่ามกลางสภาพดินฟ้าอากาศลดลง (กรรณิกา นันตา และคณะ, 2564)

การที่ธาตุลมเป็นสมุฏฐานการเจ็บป่วยที่สำคัญของปัจฉิมวัยจึงส่งผลให้โรคลมเป็นโรคที่พบได้มากในผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นวัยที่ร่างกายมีการเสื่อมสภาพและเกิดปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและนำมาซึ่งปัญหาภาวะ

ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพในระยะยาว จากอัตราการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรไทยจนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ประชากรไทยมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) โดยมีแนวโน้มค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจาก 60,000 ล้านบาทใน พ.ศ. 2553 เป็น 220,000 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2565 (อรจิตต์ บำรุงสกุลสวัสดิ์ และคณะ, 2559) จึงจำเป็นต้องมีทางเลือกในการดูแลสุขภาพอาการเจ็บป่วยของประชากรกลุ่มเปราะบางซึ่งมีเหตุปัจจัยมาจากการแปรปรวนของธาตุลมร่วมกับเหตุปัจจัยอื่น ๆ

การแพทย์แผนไทยมีการรักษาโรคลมเป็นภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดมาไม่น้อยกว่าสามศตวรรษ ซึ่งมีคัมภีร์รักษาโรคลมเป็นการเฉพาะ เช่น คัมภีร์ขวदार คัมภีร์มัญชุสารวิเชียร เป็นต้น โดยแนวทางการวิจัยนี้เริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์ความรู้ในการเฝ้าระวังรักษาโรคลมของการแพทย์แผนไทย ตั้งแต่แนวคิดทฤษฎีของการแพทย์แผนไทยเกี่ยวกับธาตุลมรวมทั้งเหตุปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของธาตุลม ตลอดจนการจำแนกโรคลมรวมทั้งหลักการและวิธีการรักษาโรคลมในคัมภีร์ขวदार ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยเรื่องการรักษาโรคลมมีพิษรุนแรงและทำให้เสียชีวิตกระทันหัน โดยเน้นหลักการและแนวทางการรักษาโรคลมด้วยการใช้ยาของแพทย์แผนไทยในคัมภีร์ขวदार 2 ฉบับ ซึ่งตำราทั้งสองนี้มีหลักฐานความเป็นมาในการรวบรวม ตรวจสอบและชำระความถูกต้องอย่างเป็นระบบ คือ คัมภีร์ขวदारในชุดตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 และในตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ของพระยาพิศณุประสาทเวช (กรมศิลปากร, 2555)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การศึกษาหลักการและแนวทางการรักษาโรคลมด้วยการใช้ยาของแพทย์แผนไทยในคัมภีร์ขวदार
2. การรวบรวมรายการตัวยาที่ใช้ในการรักษาโรคลมในคัมภีร์ขวदारทั้งพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาของแพทย์แผนไทยในการรักษาโรคลมด้วยยาในคัมภีร์ขวदार โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีการนำข้อมูลมาศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประมวลความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับธาตุลมจากเอกสารตำราการแพทย์แผนไทยครอบคลุมทั้งเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของธาตุลมและความผิดปกติของธาตุลม
2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในคัมภีร์ขวदारของตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 และตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ของพระยาพิศณุประสาทเวช ครอบคลุมประเด็นนิยามความหมาย เหตุปัจจัย การเกิดโรค การจำแนกโรค รวมทั้งหลักการและแนวทางการรักษาโรคลมด้วยการใช้ยา
3. รวบรวมรายการตัวยาที่ใช้ในการรักษาโรคลมในคัมภีร์ขวदार แล้วจำแนกกลุ่มตามประเภท พืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ เรียงลำดับรายชื่อตามตัวอักษร

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาของแพทย์แผนไทยในการรักษาโรคลมด้วยยาในคัมภีร์ขวदारเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารตำราการแพทย์แผนไทย คัมภีร์ขวदारของตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 และตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ของพระยาพิศณุประสาทเวช งานวิจัย บทความ และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาและรวบรวม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นจึงสรุปและนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. การศึกษาหลักการและแนวทางการรักษาโรคลมด้วยการใช้ยาของแพทย์แผนไทยในคัมภีร์ชวदार

1.1 หลักการรักษาโรคลมในคัมภีร์ชวदार

การรักษาโรคลมในคัมภีร์ชวदारมีหลักการ 4 ประการ ได้แก่ การระงับลม คือ การลดการกำเริบหรือการแปรปรวนของธาตุลมให้สงบลง การขับลมหรือถ่ายลม คือ การขับหรือเคลื่อนลมให้สามารถพัดหรือเคลื่อนได้ตามปกติ และถ่ายลมออกจากร่างกาย การกระตุ้นเลือดลมให้ไหลเวียน คือ การทำให้เลือดลมสามารถพัดหรือเคลื่อนไหวตามปกติ การบำรุงเลือดลม คือ การแก้ไขความผิดปกติของเลือดลมให้มีความสมบูรณ์ตามปกติ โดยมีหลักการและแนวทางการรักษาโรคลมเฉียบพลัน และโรคลมเรื้อรังในคัมภีร์ชวदार ดังต่อไปนี้

1.1.1 การระงับลม: ใช้ยาระงับลมหทัยวาทเพื่อป้องกันการเสียชีวิตจากหทัยวาทแตก

1.1.2 การขับลมหรือถ่ายลม: ใช้ยาขับหรือถ่ายลมที่กำเริบแปรปรวนเพื่อลดกำลังของลมที่กำเริบ

1.1.3 การกระตุ้นเลือดลมให้ไหลเวียน: ใช้ยากระตุ้นหรือเสริมกำลังการไหลเวียนของเลือดลมที่ติดขัดให้ไหลเวียนได้อย่างสม่ำเสมอ

1.1.4 การบำรุงเลือดลม: ใช้ยาบำรุงเลือดลมให้กลับมาบริบูรณ์เป็นปกติ และป้องกันการป่วยซ้ำ

1.2 วิธีการรักษาโรคลมในคัมภีร์ชวदार

การรักษาโรคลมในคัมภีร์ชวदारมีวิธีการรักษาด้วยยา 8 วิธี ได้แก่ ยากิน ยาต้ม ยาพอก ยานวด ยาประคบ ยาสูด ยาสูบ มีรูปแบบยาเตรียม 2 รูปแบบ ของแข็ง (ยาแท่ง ยาผง ยาเม็ด) และของเหลว (ยาต้ม ยาน้ำมัน ยาเผาแช่น้ำเอาต่าง) โดยกระบวนการรักษาโรคลมจำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การรักษาโรคลมเฉียบพลัน เน้นการใช้ยารับประทานเพื่อระงับลมภายในที่แปรปรวน และการรักษาโรคลมเรื้อรังอื่น ๆ มุ่งเน้นการใช้ยา กินเพื่อขับถ่ายลม กระตุ้นเลือดลมให้ไหลเวียน และบำรุงเลือดลมตลอดจนการใช้ยาเพื่อแก้ไขการติดขัดของเลือดและลมเฉพาะที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 วิธีการรักษาโรคลมเฉียบพลัน

- การระงับลม: ใช้ยารับประทานมี 2 ตำรับ ได้แก่ ยาจิตรารมณ ใช้ในระยะแรกของการเจ็บป่วยแบบเฉียบพลัน และยากล่อมารมณใช้ในระยะสุดท้ายของการเจ็บป่วย

- การขับลมหรือถ่ายลม: ใช้ยารับประทานมี 2 ตำรับ ได้แก่ ยาวาตาพินาศ และยาเบญจขันธ์

- การกระตุ้นเลือดลมให้ไหลเวียน: ใช้ยารับประทาน เช่น ยาเขียวประทานพิช ยาเหลืองยาชุมนมวาโย ยาพระแสงจักร ยาประสะการบูร พระตำราหลวงแก้โลหิตแห้งให้ร้อนให้เย็น ยาหอมสรรพคุณ และยาฝนแสนห่าสังคาศิจร

- การบำรุงเลือดลม: ใช้ยารับประทาน เช่น พระตำราหลวงยาปฐมัสกรัง พระตำราหลวงยามหาสมมิต ยาบำรุงโลหิต และยามหาสมมิตใหญ่

1.2.2 วิธีการรักษาโรคลมเรื้อรัง

- ลมกระษัยจุกอก ใช้ยารับประทาน คือ ยาแก้ลมกระษัยร้อนอก และใช้ยาทาแก้ลมกระษัยจุกอก

- ลมกำเริบ ใช้ยารับประทาน คือ ยาแก้ลมออกตามหูดตามตา และใช้ยาสูดลมกำเริบ

- ลมเข้าในไส้ใหญ่ไส้น้อยลม (ลมตะคริว) ใช้ยาทาแก้ลมเข้าในไส้ใหญ่ไส้น้อย

- ลมตุลาราก ใช้ยารับประทานแก้ลมตุลาราก

- ลมบาทาทิก ใช้ยารับประทานตำรับยาประสรวณิ

- ลมปถวีธาตุกำเริบ ใช้ยารับประทาน คือ ยาแก้ปถวีธาตุกำเริบ
- ลมปะกัง ใช้ยาพอก คือ ยาแก้ลมปะกัง ยาลมปะกัง ใช้ยานัตถุ คือ ยานัตถุลมปะกัง ยาหงส์ทอง และใช้ยาสูม คือ ยาพระนาลาต

- ลมผุกธาตุเป็นพรรตึก ใช้ยารับประทานแก้ลมผุกธาตุเป็นพรรตึก
- ลมพัดในลำไส้ ใช้ยารับประทานแก้ลมพัดในลำไส้ และยาแก้ลมกระษัย
- ลมพานไส้ ใช้ยารับประทานยาแก้ลมพานไส้ และยาแก้ลมกระษัยลมพานไส้
- ลมสุมพิษขึ้นในลำไส้ ใช้ยารับประทานแก้ลมสุมพิษขึ้นในลำไส้

2. การรวบรวมรายการตัวยาที่ใช้ในการรักษาโรคลมในคัมภีร์ขวตารทั้งพิชัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ

จากการรวบรวมรายการตัวยาที่ใช้ในการรักษาโรคลมในคัมภีร์ขวตาร คือ คัมภีร์ขวตารในชุดของตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 และตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ของพระยาพิศณุประสาทเวช พบตำรับยาที่ใช้ในการรักษาโรคลมทั้งหมด 62 ตำรับ โดยมีตัวยาทั้งหมดที่เป็นองค์ประกอบภายในตำรับยาดังกล่าวจำนวน 326 ชนิด สามารถจำแนกกลุ่มตามประเภท ได้แก่ พืชวัตถุ จำนวน 271 ชนิด สัตว์วัตถุ จำนวน 19 ชนิด และธาตุวัตถุ จำนวน 33 ชนิด โดยพบตัวยาตรงกันทั้งสองฉบับ ซึ่งจะยกตัวอย่างตัวยาดังต่อไปนี้ ได้แก่ ตัวยาที่เป็นพืชวัตถุ เช่น กรวย กระเจี๊ยะตะนาว กระชาย กระเช้าฝีมด กระดอม กระดังงา กระดาขาว กระดาแดง กระทงลาย กระท่อม กระเทียม กระเม็ง กระลำพัก กระวาน กรูงเขมา กฤษณา กลอย กะทือ กะเพรา กัญชา เป็นต้น ตัวยาที่เป็นสัตว์วัตถุ เช่น กระบือเผือก โค งู งูเหลือม ชะมด ชะมดเชียง ช้าง นกพิราบ น้ำผึ้ง เปี้ยจักจั่น เปี้ยผู้ ปลาช่อน (ปลา) ปลาสร้อย แพะ ลิ้นทะเล สังข์ สุนัขดำ หมูบ้าน (หมู) หมูป่า (หมูเถื่อน) เป็นต้น และตัวยาที่เป็นธาตุวัตถุ เช่น กำมะถันแดง กำมะถันเหลือง กำยาน เกลือกะดั่ง เกลือพริก เกลือฟอง เกลือวิก เกลือสมุทร เกลือสินเธาว์ แก้ว แกลบ จุนสี ขาดก้อน ขาดจอสอ ขาดหระคุณ ดินถ่าน ดินประสิว ดินประสิวขาว ตกต่ำ ทองคำเปลว น้ำตาลกรวด เป็นต้น และอื่น ๆ จำนวน 3 ชนิด ส้มสายชู สุรา และสะดือลูกอ่อน

อภิปรายผล

1. การศึกษาหลักการและแนวทางการรักษาโรคลมด้วยการใช้ยาของแพทย์แผนไทยในคัมภีร์ขวตาร

1.1 หลักการและแนวทางการรักษาโรคลมในคัมภีร์ขวตาร การรักษาโรคลมในคัมภีร์ขวตารมีหลักการ 4 ประการ ได้แก่ การระงับลม คือ การหยุดหน้าที่ของลม การขับลมหรือถ่ายลม คือ การขับหรือเคลื่อนลมให้สามารถพัดหรือเคลื่อนได้ตามปกติ การกระตุ้นเลือดลมให้ไหลเวียน คือ การทำให้เลือดลมสามารถพัดหรือเคลื่อนไหวตามปกติ การบำรุงเลือดลม คือ การแก้ไขความผิดปกติของเลือดลมให้มีความสมบูรณ์ตามปกติ โดยความรู้ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบทความวิจัยการรักษาโรคมะเร็งด้วยภูมิปัญญาตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย ซึ่งกล่าวถึงอาการภูมิปัญญาภูมิปัญญา โดยการรักษาจะใช้วิธีการรักษาด้วยการใช้ยาตำหรับที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ตามต้นเหตุของอาการที่แสดงออกมา (วันวิสา จันทรวิบูลย์ , 2563)

1.2 วิธีการรักษาโรคลมในคัมภีร์ขวตาร มีการรักษาด้วยยา 8 วิธี ยากิน ยาต้ม ยาทา ยานัตถุ ยาประคบ ยาพอก ยาสูม ยาสูบ มีรูปแบบยา รูปแบบยาเตรียม 4 รูปแบบ ของแข็ง (ยาแท่ง ยาผง ยาเม็ด) ของเหลว (ยาต้ม ยาน้ำมัน) กึ่งแข็ง (ยาเคี้ยว) และอื่น ๆ (ยาเผาแช่น้ำเอาต่าง) โดยกระบวนการรักษาโรคลมจำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การรักษาโรคลมเฉียบพลัน และการรักษาโรคลมเรื้อรังอื่น ๆ โดยความรู้ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาเปรียบเทียบตำรับยาในตำรายาวิดใหม่พรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก กับตำรับยาในตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ฉบับหลวง ซึ่งกล่าวถึงรูปแบบยาเช่นเดียวกัน (ภัทรพล แสงเงิน, 2564)

2. การรวบรวมรายการตัวยาที่ใช้ในการรักษาโรคลมในคัมภีร์ชวดารทั้งพิชัตถุ สัตว์ัตถุ และธาตุัตถุ

2.1 รายการตัวยาที่ใช้ในการรักษาโรคลมในคัมภีร์ชวดาร จากคัมภีร์ชวดารสองฉบับ คือ คัมภีร์

ชวดารในชุดของตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 พบตัวยาทั้งหมด จำนวน 319 ชนิด สามารถจำแนกกลุ่มตามประเภท ได้แก่ พิชัตถุ จำนวน 267 ชนิด สัตว์ัตถุ จำนวน 19 ชนิด และธาตุัตถุ จำนวน 33 ชนิด โดยความรู้ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาเปรียบเทียบตำรายาในตำรายาวิตใหม่พรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก กับตำรายาในตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ฉบับหลวง ได้มีการรวบรวมตัวยาในคัมภีร์ชวดารเช่นเดียวกัน (ภัครพล แสงเงิน, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยด้วยการศึกษาภูมิปัญญาของแพทย์แผนไทยในการรักษาโรคลมด้วยยาในคัมภีร์ชวดาร พบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับธาตุลมว่าเป็นธาตุที่มีส่วนในการสร้าง และการทำหน้าที่ของร่างกายหรือเป็นสมุฏฐานการเจ็บป่วย โดยมีหลักการและแนวทางการรักษาโรคลมด้วยการใช้ยาในคัมภีร์ชวดาร คือ หลักการ 4 ประการ ได้แก่ การระงับลม การขับลมหรือถ่ายลม การกระตุ้นเลือดลมให้ไหลเวียน และการบำรุงเลือดลม โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับโรคลมในคัมภีร์ชวดารที่จำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ โรคลมเฉียบพลันที่มีพิษรุนแรงและทำให้เสียชีวิตกะทันหัน และโรคลมเรื้อรังที่มีอาการเจ็บป่วยรุนแรงที่ไม่ถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งการโรคลมเฉียบพลันเน้นการใช้ยากินเพื่อระงับลมภายในที่แปรปรวนและการรักษาโรคลมเรื้อรังอื่น ๆ มุ่งเน้นการใช้ยากินเพื่อขับถ่ายลม กระตุ้นเลือดลมให้ไหลเวียน และบำรุงเลือดลมตลอดจนการใช้ยาเพื่อแก้ไขการติดขัดของเลือดและลมเฉพาะที่ เช่น การพอกยา การทายาน้ำมันร่วมกับการนวด การประคบยา และมีรายการตัวยาที่ใช้ในการรักษาโรคลมในคัมภีร์ชวดารสองฉบับ คือ คัมภีร์ชวดารในชุดของตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 และตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ของพระยาพิศณุประสาทเวช โดยพบตัวยาทั้งหมด จำนวน 319 ชนิด สามารถจำแนกเป็นทั้งพิชัตถุ จำนวน 267 ชนิด สัตว์ัตถุ จำนวน 19 ชนิด และธาตุัตถุ จำนวน 33 ชนิด และอื่น ๆ จำนวน 7 ชนิด ซึ่งการวิจัยนี้เริ่มจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับธาตุลมซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์หลักการหลักการและแนวทางการรักษาโรคลม รวมทั้งตัวยาในคัมภีร์ชวดารชุดของตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 และตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ของพระยาพิศณุประสาทเวช อย่างไรก็ตามการรักษาโรคลมยังมีกรรมวิธีอื่น ๆ เช่น การกอกเลือด การปล่อยปลิง เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาการรักษาโรคลมจากแหล่งข้อมูลทางด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์อื่นเพิ่มเติม เพื่อนำมาเป็นฐานการพัฒนากรรมวิธีอื่น ๆ ในการรักษาโรคลมให้ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศาสนา. (2565). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมศิลปากร. (2555). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- กรรณิกา นันตา และคณะ. (2564). การศึกษาโอกาสในการพัฒนาแนวเวชปฏิบัติการรักษาอาการลมแปรปรวนในผู้ที่ย่างเข้าสู่วัยผู้สูงอายุด้วยหัตถเวช. วารสารหมอไทยวิจัย, 7(1), 53-66.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานแห่งชาติ.
- กระทรวงสาธารณสุข กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย. (2557). ตำราการแพทย์แผนไทยในศิลาจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมไทย ในคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย. (2550). พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมไทย (1). วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 5(1), 78-85.
- บุญมี เมธางกูรและบุษกร เมธางกูร. (2545). คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ : ปริเฉทที่ 6 รูป สังคหวิภาค นิพพานปรมัตถ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม: มูลนิธิอิทธิธรรมมูลนิธิ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติมครั้งที่ 1/เสริม). (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนัชการพิมพ์.
- พระยาพิศณุประสาทเวช. (2450). แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศุภการจำรูญ.
- พระยาพิศณุประสาทเวช. (2451). เวชศาสตร์ศึกษาแพทย์ศาสตร์สังเขป 1, 2, 3. กรุงเทพมหานคร: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร.
- ภัทรพล แสงเงิน. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบตำรับยาในตำรายาวิไลใหม่พรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกกับตำรับยาในตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ฉบับหลวง. วารสารไทยคดีศึกษา, 18(2), 169-218.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2556). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วันวิสา จันทร์วิบูลย์ . (2563). การรักษาอัมพฤกษ์อัมพาตตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น , 17(1), 44-49.
- อรจิตต์ บำรุงสกุลสวัสดิ์ และคณะ. (2559). คู่มือสนับสนุนการบริหารจัดการระบบบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.).

อัตตาที่แท้จริงตามจารีตของสำนักสงฆ์ขยะ*

THE TRUE SELVES OF THE SĀṆKHYA TRADITIONS

พระพจน์ อภิวิมลโน*, พระมหาสมบัติ กุณสโก, อุดมชัย ปานาบุตร

Phra Pojanun Apiwuttano, Phra Mahasombat Gunesako, Udomchai Panabut

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ขอนแก่น ประเทศไทย

Bachelor of Arts Program, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: poj.j.dxn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของสำนักสงฆ์ขยะ ในแง่ความหมายและที่มาของความหมาย และแนวคิดในเรื่องเดียวกันของพราหมณ์ และ 2) เสนอบทวิเคราะห์ ภายใต้แนวคิดวินัยของสำนักสงฆ์ขยะ หากเข้าใจความหมายอย่างลึกซึ้ง จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือวิถีทาง สู่การรู้แจ้งและความหลุดพ้น ผ่านปัญญาซึ่งมีมาโดยเนื้อแท้แต่กำเนิดอันประกอบด้วยการตระหนักรู้ในธรรมชาติที่ แท้จริงของตนเอง และธรรมชาติของสรรพสิ่งและสิ่งมีชีวิตในโลก สงฆ์ขยะยุคแรกเริ่มคิดว่าปัญญามีมาแต่กำเนิด และไม่เปลี่ยนแปลงตลอดกาลดำรงอยู่ในอัตตาที่แท้นั้น ไม่ได้หมายความว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายได้รับการหลุด พ้นไปแล้ว ธรรมชาติที่แท้จริงนี้จะต้องบรรลุด้วยตนเองโดยผู้แสวงหาความหลุดพ้นด้วยการทำสมาธิ การไม่แสดง หรือนิ่งเงียบของสงฆ์ขยะคลาสสิกในเรื่องสาระสำคัญแห่งความรู้ของปุรุषะ เกี่ยวกับธรรมชาติที่แท้จริงของตนเอง และความเป็นจริงของโลก แม้ว่าข้อเท็จจริงที่ว่าอวิชชาและกิเลสจะพัวพันอยู่ในประภคติ และสะท้อนมายังปุรุषะ โดยพหุติ ซึ่งเป็นสื่อกลางสำหรับปุรุषะที่จะมีประสบการณ์กับโลกภายนอก ตามความหลงผิดและพันธนาการซึ่งเป็นเพียงภาพปรากฏ และการไม่ปรากฏตามธรรมชาติของคุณะทั้งสามบนตัวปุรุषะ ที่ทำให้ปุรุषะโดยเนื้อแท้ ปราศจากความเพิดเพลิน ความเจ็บปวดและความหลงผิด ยินยอมให้อนุมาณได้ว่าความรู้ในตนเองและความรู้ของ ความเป็นจริงแห่งโลกมีอยู่ในตัวปุรุषะเช่นกัน อีกทั้งในวาทกรรมของสงฆ์ขยะที่ปรากฏอยู่ในภควัตติศา ก็กล่าวถึง ปัญญาโดยกำเนิดของปุรุषะไว้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: อัตตาที่แท้จริง, จารีต, สำนักสงฆ์ขยะ, ปุรุषะ, ประภคติ

Abstract

This academic article has two main objectives to: 1) study the concept of the traditional true ego of the Garbage Sect in terms of its meaning and origin; and the concept of the same subject of Brahmin 2) present an analysis that under the dualism of Sāṅkhya school If you understand the deep meaning It can be used as a tool or a path leading to enlightenment and liberation, through inherent wisdom that consists of the awareness of one's own true nature and the nature of things and beings in the world. Early Sāṅkhya conceive that the inherent and eternally unchanging wisdom abiding in the true self does not mean that all beings are already liberated. This true nature has to be attained personally by the liberation - seeker by means of

* Received June 12, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 2, 2023

meditations. Classical Sāṅkhya's silence on the subject of the puruṣa's knowledge of his own true nature and of the reality of the world, notwithstanding, the fact that ignorance and defilements abide in prakṛti reflected onto him by the intellect who mediates for him experiences of the external world, under control of delusion and bondage are only apparent, not real and the natural absence of the three guṇas in the puruṣa (which make him inherently free from pleasure, pain and delusion) permits the inference that self - knowledge and knowledge of the reality of the world are inherently present in him as well. Moreover, In the Sāṅkhya discourse of the BG, the innate wisdom of the puruṣa is clearly mentioned.

Keyword: True Self, Tradition, Sāṅkhya School, Puruṣa, Prakṛti

บทนำ

ต้นกำเนิดจารีตของสำนักasanghyeเป็นที่ถกเถียงกันมานาน มีความสอดคล้องกันที่เหนียวแน่นระหว่างปรัชญาของสำนักนี้กับปรัชญาพราหมณ์ ทำให้นักวิชาการบางคนเชื่อว่าปรัชญาของสำนักนี้พัฒนามาจากการกะเก็งความจริงทางภววิทยาในคัมภีร์พระเวท พราหมณะ และอุปนิษัท มิเชลฮูลิน พบว่า องค์ประกอบของหลักคำสอนกระจัดกระจายอยู่ท่ามกลางส่วนที่เก่าแก่ที่สุดของพระเวท เริ่มตั้งแต่ ฤคเวท ไปจนถึง อถรรวเวท (Atharvaveda), พราหมณะ และอุปนิษัทยุคแรก เขาเห็นว่าทวินิยมของasanghyeถูกปกปิดไว้ในมนัส (sat) และอัสต (asat) ระเบียนและโกลาหล หนึ่งในทบทวี แสงสว่างและความมืด ชายและหญิง ของบทสวดสรรเสริญพระเจ้าในฤคเวท โศลกที่ X.129, 3 - 5 เมื่อเวลาผ่านไป กรอบคิดและแนวโน้มของความคิดเหล่านี้ เขาเชื่อว่าได้ถูกหล่อหลอมและพัฒนาไปสู่หลักคำสอนที่เหนียวแน่น อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Hulin Michel ยังได้สืบหาร่องรอยบางส่วนของหลักการของasanghye 25 ข้อ ในการกะเก็งความจริงของศตปาตะ พราหมณะ กฐูปนิษัท เศวตาศวตาระอุปนิษัท และอุปนิษัทอื่น ๆ ในยุคหลัง ปรัชญาasanghyeพบอยู่ในหลายส่วนของหมวด โมกษธรรม ของมหาภารตะ, ภควัทคีตา และอนุคีตะ เขาเชื่อว่าสะท้อนการกะเก็งความจริงที่คล้ายคลึงกันดังที่asanghyeอธิบายไว้ในพุทธจริตของท่านอัสวโหมษ และในจรกะสัมหิตา (Hulin, M., 1978) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Johnston ในทางกลับกัน จี ลาสัน ไม่เชื่อว่าasanghyeที่เป็นระบบแบบโบราณมีอยู่ในการกะเก็งความจริงยุคแรก ๆ ของ ฤคเวท หรืออถรรวเวท ในทัศนะของเขารากเหง้าของทั้งasanghyeและโยคะนั้นไม่สามารถนำมาประกอบกันเป็นกลุ่มหรือจารีตเฉพาะหนึ่งเดียวได้ เพราะมีหลายสายหรือหลายจารีตแห่งการกะเก็งความจริง ซึ่งหลายอย่างอาจมีมาก่อนอารยันที่เอื้อให้เตรียมบริบทจากอันซึ่งasanghyeแบบคลาสสิกยุคหลังอาจอุบัติขึ้นได้ (Johnston, E.H., 1937) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Larson อย่างไรก็ดีตาม เฮอร์มันน์ จาโคบี คิดว่าวัตถุนิยมเป็นพื้นฐานของปรัชญาasanghyeซึ่งเขาเสนอหาร่องรอยใน ฉานโทคยะอุปนิษัท ในอันซึ่งการสร้างสรรคทั้งหมดคลี่คลายออกมาจากองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่ ความสว่าง น้ำและดิน เขาพบรูปแบบการพัฒนาของวัตถุนิยมนี้ในการกะเก็งความจริงของทั้ง กฐูปนิษัท และเศวตาศวตาระอุปนิษัท ถึงกระนั้น ต้นกำเนิดวัตถุนิยมของasanghyeเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ สำหรับ ราชกฤษณัน ซึ่งโต้แย้งว่า ด้วยการยืนยันในความเป็นจริงสัมบูรณ์และความเป็นอิสระของวิญญาณ sanghyeตั้งตนต่อต้านมุมมองวัตถุนิยมทั้งหมดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางจิต เราไม่อาจพบขั้นตอนใดของการพัฒนาasanghyeที่สามารถระบุได้ด้วยวัตถุนิยม (Larson, G., 1979); (Radhakrishnan, S. & Charles Moore, 1989)

ปูลินแบหริ จักรวารตี มองเห็นสื่อแสดงนำของทวินิยมของสำนักasanghye ในการเปรียบเทียบนกสองตัวกำลังเกาะอยู่บนต้นปิปผลตันเดียวกัน ตัวหนึ่งกำลังกินผลไม้ที่มีรสหวานและอีกตัวหนึ่งเฝ้าดู นกสองตัวในมุมมองของเขาเป็นตัวแทนของอำนาจแห่งความคิด (พุทธิ) วิวัฒนาการของประภฤติ และ ปุรุชะ เหมือนนกที่ลิ้มรสผลปิปผล พุทธิของasanghyeยอมเก็บเกี่ยวผลบุญและผลบาปที่ตนได้รับมา ปุรุชะเป็นเหมือนนกตัวที่สอง เป็น

ประจักษ์พยาน ไม่ใช่ตัวแทน วางเฉย และด้วยเหตุนี้จึงไม่ถูกรอบจำด้วยการกระทำของพุทธิ อี.เอช.จอห์นสตัน มีทัศนะว่าสาขาสงขะพื้นฐานดั้งเดิมถูกเชื่อว่ามีประภคตมากพอ ๆ กับปุระษะ ในมหาภารตะ โศลกที่ 12.11396 เขาพบการอ้างอิงถึงแปดประภคตและประภคตที่ไม่ปรากฏชัดซึ่งมีนัยแสดงถึง ปราประภคต เขาสรุปว่า หลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นการใช้ประภคตเพื่อแสดงถึงอวียักตะเพียงอย่างเดียวถือเป็นพัฒนาการในช่วงหลังและนี่ก็เป็นจุดกำเนิดของการใช้คำดั้งเดิมนี้ถูกเชื่อมโยงกับทฤษฎีแปดประภคตซึ่งเป็นที่รู้จักในสองรูปแบบ หนึ่งในนั้น ใช้ประภคตในรูปเอกพจน์เพื่อแสดงกลุ่มแปดรวมกันอยู่ และน่าจะเป็นหลักคำสอนที่เก่ากว่าตั้งแต่นั้นมา ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น และจะพบร่องรอยนี้เท่านั้นของมันเป็นมหาภคตนี้ที่ตกทอดมาถึงเรา ในรูปแบบที่สอง กลุ่มนี้เรียกว่า แปดประภคต ในรูปพหูพจน์ ซึ่งใช้เป็นประจำในเหตุการณ์ที่เป็นแสดงถึงความยิ่งใหญ่และกล้าหาญ ทั้งสองระบบการสอนมีส่วนร่วมในแผนการที่จัดทำขึ้นโดยพระอิศวรภคตและโดยกลุ่มแรกอย่างแนบแน่น และกลุ่มที่สองด้วยก็อาจเป็นไปได้ (ในการประเมินค่าใด ๆ ในช่วงแรก ๆ ของมัน) ถือว่าอวียักตะผสมรวมคำที่เทียบเท่ากันเข้ากับสมาชิกอื่นของกลุ่มเพื่อสร้างปัจเจกบุคคล ฉะนั้นเห็นได้ชัดว่า มันยังไม่ใช้สาระสำคัญที่ลึกลับซับซ้อนของคัมภีร์สาขาสงขะการิกา (Johnston, E.H., 1937)

ในบทความนี้คณะผู้เขียนจะศึกษาวิเคราะห์ แนวคิดเรื่องอิตตาที่แท้จริงตามจาริตของสำนักสาขาสงขะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับความหมายของอิตตาที่แท้จริง และการก่อร่างสร้างตัวของแนวคิดนี้ ภายใต้บริบทของทวินิยม คือ ปุระษะและประภคต ซึ่งแสดงนัยหนึ่งในฐานะที่เป็นกลไกนำไปสู่การรู้แจ้งและความหลุดพ้น และข้อถกเถียง การมองภาพรวมของความสับสนของแนวคิดนี้ผ่านคัมภีร์สำคัญของพระเวท ภควัตคิตตา และอุปนิษต รวมถึงการกระแทกความจริง ข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้ได้ให้แสงสว่างแห่งความเข้าใจเพียงพอเกี่ยวกับธรรมชาติของอิตตาที่แท้จริง และช่วยตัดสินใจว่ามันสมควรได้รับคุณงามความดีที่จะเข้าใจความหมายในฐานะเป็นอิตตาที่แท้จริงอีกด้วย

ธรรมชาติของอิตตาที่แท้จริงของสาขาสงขะ

อันดับแรกควรทำความเข้าใจก่อนว่า คัมภีร์สมัยแรกที่เป็นหลักของสาขาสงขะสมัยคลาสสิกที่เรามีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ สาขาสงขะการิกา ซึ่งเป็นงานรจนาขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 5 กล่าวอย่างคร่าว ๆ อาจถือได้ว่าผู้รจนา คัมภีร์นี้คือ ท่านอิศวรภคต (เอ็ม.หิริยานะ, 2520) สาขาสงขะการิกาที่กล่าวถึง พระอิศวรภคต ซึ่งโดยทั่วไปพิจารณาว่าเป็นการก่อร่างขึ้นทางปรัชญาของสาขาสงขะแบบคลาสสิก เข้าใจโลกในแง่ขององค์ประกอบที่แท้จริงสองประการ กล่าวคือ มีความหลากหลายของความรู้สึก ไม่ถูกสร้าง แยกจากสิ่งอื่น มีอิสระในตัวเองที่เรียกว่า ปุระษะ และธรรมชาติเบื้องต้นอันเดียว ไม่มีมูลเหตุจูงใจ ไม่สำแดงตัว ไร้ความรู้สึกและเป็นธรรมชาติเริ่มแรกทางรูปแห่งตัวตน เรียกว่า มูลประภคต และบางครั้งก็ถูกอ้างถึงในฐานะเป็น ประธานะ และ อวียักตะ มูลประภคตนี้บรรจโลกทั้งใบ สามารถสำแดงตนได้เอง และมีคุณะทั้งสาม (สัตตะวะ รชัส และ ตะมัส) สถิตอยู่ภายในอย่างมีสมดุ ด้วยเหตุนี้ อิตตาแห่งจักรวาล (Cosmic Self) จึงไม่มีอยู่ในวาทกรรมของมัน แต่ปรากฏในปรัชญาสาขาสงขะยุคต้นที่กล่าวอยู่ในภควัตคิตตา (Radhakrishnan, S., 1977) ซึ่งปุระษะสถาปนาธรรมชาติที่สูงส่งของพระภคต และประภคตแสดงธรรมชาติเบื้องต้นของพระองค์ ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงเป็นที่มาของทั้งปุระษะและประภคต ในวาทกรรมหลาย ๆ แห่งในหมวดโมกษะธรรมของ ศานติปาร์วา แห่งมหาภารตะ อิตตาแห่งจักรวาลถูกพรรณนาว่าเป็นแหล่งที่มาของการกำเนิดและการสลายตัวครั้งสุดท้ายของปุระษะและประภคต

การสำแดงตัวของประภคต ซึ่งประกอบด้วยคุณะทั้งสาม เป็นสิ่งที่แยกไม่ออก เป็นวัตถุหรือเป็นรูปธรรม เป็นของสามัญ ไร้ความรู้สึก ไม่มีสติสัมปชัญญะ แสงอกเงยได้ ในขณะที่ปุระษะอยู่ตรงข้ามกัน ดังนั้น สิ่งหลังนี้ปราศจากคุณะ แยกแยะได้ ไม่เป็นรูปธรรมหรือไม่ใช่วัตถุ เป็นปัจเจก มีความรู้สึกนึกคิด และไม่ออกเงย (Mainkar, T.G., 1964) ยิ่งไปกว่านั้น ประภคตที่สำแดงตัวจะเป็นมูลเหตุ, ไม่เป็นนิรันดร์, ไม่แผ่ซ่าน, เคลื่อนไหว, หลากหลาย,

คำจูน, ควบรวมกัน, ประกอบกันและขึ้นต่อกัน, และประภคิตที่ไม่ปรากฏชัดจะมีธรรมชาติที่ตรงกันข้าม คุณสมบัติทั้งสามกำลังทำงานอยู่ในประภคิต และพวกมันทำหน้าที่ให้ความสดใส กระฉับกระเฉง และเฉยชา ตามลำดับ (Ibid.,) ตั๋วละ ลอยตัวและส่องสว่าง ระดั้จะกระตุ้นและเคลื่อนไหว ส่วนตะมัสมีน้ำหนักและห่อหุ้ม (Ibid.,)

การไม่ปรากฏคุณลักษณะเฉพาะในแง่ กายวัตถุ เป็นได้หลากหลาย ไร้ความรู้สึก งอกเงยได้ และครอบครองคุณะ เหตุผลของพระอิศวรฤๅษณะ บ่งบอกเป็นนัยว่าโดยธรรมชาติ ปุรุชะเป็นผู้เฝ้าดู ไม่ใช่ตัวแทน เป็นผู้หยั่งรู้ ไม่ถูกทำให้แตกตัวและเป็นกลาง ลำพังแค่คุณะตามความเห็นของเคาตปาทะถือเป็นตัวแทนของการกระทำ ฉะนั้น ปุรุชะที่เฝ้าดูเป็นพยานจึงไม่กระทำหรือละเว้นจากการกระทำ แต่ยังคงเป็นผู้ชม การแตกตัวของปุรุชะ ตามความเห็นของเขามาถึง การแยกตัวออกจากคุณะทั้งสามและจากทั้งสองรูปแบบของประภคิต และการแตกตัว และความเป็นกลางของมันคล้ายคลึงกับคนขอทานที่ยังคงแยกตัว และวางตัวเป็นกลางจากชาวบ้านที่อยู่อยู่กับการไถพรวนบนผืนดินของพวกเขา การกำกับดูแลและการควบคุมร่างกายพร้อมกับความสนุกเพลิดเพลินในการกระทำ เขายืนยันว่าเป็นลักษณะที่เพิ่มเติมให้กับปุรุชะที่ปรากฏในสาขชยะการิกา (Ibid.,)

ตามคำอธิบายข้างต้นจึงเห็นได้ว่า ปุรุชะ ก็เช่นเดียวกับ พรหมัน เป็นสิ่งไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีการเกิด ไม่มีเงื่อนไข ไม่มีสาเหตุ ไม่มีการสร้าง ไม่เปลี่ยนแปลง และไม่แปรเป็นอื่น จิตสำนึกที่ยืนยงคงอยู่จากการดำรงอยู่หนึ่งไปสู่การดำรงอยู่อีกอย่างหนึ่ง ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา มันไม่มีวันพินาศ และไม่เป็กรูปเป็นร่างโดยสิ้นเชิง ไม่งอกเงยเฉื่อยชา และไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ อย่างไรก็ตาม นักปราชญ์ชาวพุทธก็บรรยายคุณลักษณะมันเป็น สิ่งมีตัวตนจริง (substantial) ในแบบเดียวกับที่แสดงลักษณะของอาตมันแบบพราหมณ์ อีกครั้ง ท่ามกลางความหมายที่หลากหลายของคำว่า สิ่งมีตัวตนจริง ที่กำหนดโดยพจนานุกรมศตวรรษที่ยี่สิบของ Chamber (William Geddie, 1964) มีนัยถึง พื้นฐานที่จำเป็น มีอยู่จริง จริง คงที่ ไม่เปลี่ยนแปลง ทนทาน และ ถาวร แสดงถึงลักษณะของปุรุชะอย่างชัดเจน หากพื้นฐานสำหรับการกำหนดคุณลักษณะของปุรุชะว่าเป็น สิ่งมีตัวตนจริง อาจเป็นธรรมชาติที่ไม่เปลี่ยนแปลง ยั่งยืน และเป็นนิรันดร์ ยิ่งกว่านั้น การครอบครองซึ่งมีอยู่โดยเนื้อแท้ของปุรุชะของความรู้ที่ไม่เปลี่ยนแปลงและไม่อาจทำลายได้เกี่ยวกับความเป็นจริงของตัวมันเอง และความเป็นจริงของโลกไม่ได้ถูกกล่าวถึงในวาทกรรมของสาขชยะการิกา แต่การอนุมานของมันเป็นไปได้จากมุมมองที่ว่าสติปัญญาเป็นธรรมชาติโดยเนื้อแท้ของมัน และนั่นก็หมายถึง ปุรุชะเป็นผู้สังเกตสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง การอนุมานนี้สนับสนุนโดยคำกล่าวอ้างในสาขชยะการิกา ที่ว่าประภคิตมีพันธะกับตัวเองด้วยตัวเอง และตามข้อเท็จจริงที่ว่า พันธนาการนี้เกิดขึ้นจากอวิชาซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะทั้งหลายของประภคิตที่มีวิวัฒนาการ นอกจากนี้ ในมหาภารตะ โศลกที่ 12.303.2 ยาชญวลกยะ (Yājñavalkya) พรรณนาปุรุชะในฐานะ โดยธรรมชาติเป็นผู้รู้ที่มักคิดอย่างนี้เสมอว่า ไม่มีอะไรสูงส่งไปกว่าฉันทัน

หลักคำสอนของสาขชยะแบบคลาสสิกเกี่ยวกับปุรุชะในแง่ ความหลากหลายทั้บทวิ การแตกตัว และการดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ แนวคิดของปุรุชะจึงสวนทางกับกรอบคิดเรื่องอนัตตาของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับความว่างของสิ่งมีตัวตนที่ดำรงอยู่อย่างแยกจากกันในโลก และย้อนแย้งต่อแนวคิดเรื่องความจริงเดียวที่ไม่แตกต่างกันซึ่งแผ่ซ่านไปทั่วโลก ความเชื่อในแง่ความหลากหลาย การแตกตัว สิ่งมีตัวตนที่มีอิสระ ยิ่งกว่านั้น ยังก่อให้เกิดอวิชาตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาและขัดขวางการรับรู้ของความเป็นจริงที่ไม่แสดงให้เห็นความแตกต่างแตกต่างกับคุณลักษณะของ ปุรุชะของสาขชยะคลาสสิกอย่างสิ้นเชิง

การก่อร่างสร้างตัวเป็นอัตตาที่แท้จริง

บัดนี้การปรากฏตัวของปุรุชะที่ยังไม่หลุดพ้น ในบริเวณใกล้เคียงกันกับประภคิตที่ไม่ปรากฏชัดนี้รับกวนความสมดุลของคุณะทั้งสามของประภคิต และเหนี่ยวนำให้เกิดวิวัฒนาการของหลักการที่ไม่ปรากฏชัดแต่มีอยู่ก่อนแล้วจำนวน 23 ประการ (ตั๋วละ) ของประภคิต ตามกฎแห่งการสืบทอดความเป็นใหญ่ (มัต) เป็นที่รู้จักในฐานะ

เป็น พุทธิ ซึ่งเป็นพื้นฐานของสติปัญญาของสิ่งมีชีวิตที่วิวัฒนาการขั้นแรก มหัตเป็นตัวแทนของด้านจักรวาล และ พุทธิ เป็นด้านจิตวิทยาเชิงเหตุผล (Radhakrishnan, S. & Charles Moore, 1989) จากพุทธิส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีตัวตน (อหังการะ) และภายหลังต่อมาจึงบังเกิดเป็นหลักการ 16 ประการ ประกอบด้วยอวัยวะรับความรู้สึก 5 อย่าง, อวัยวะทางกาย 5 อย่าง, จิตใจ, และธาตุละเอียด 5 อย่าง และจากธาตุละเอียดทั้งห้าก็เกิดเป็นธาตุหยาบ 5 อย่างขึ้น (Mainkar, T.G., 1964) หลักการทั้ง 23 นี้แผ่ซ่านไปทั่วด้วยสัดส่วนที่แตกต่างหลากหลายของคณะทั้งสามที่ถูกถักทอขึ้นเป็นพวกมัน เหมือนกับด้ายสามเส้นพันรวมเป็นเชือกเส้นเดียว คณะเป็นเพียงตัวแทนเดียวของการกระทำของร่างกาย และการแปรเปลี่ยนแห่งรูปลักษณะของพวกมัน ทำให้เกิดความหลากหลาย ทับทิวของโลกภายนอกและของอวัยวะภายใน รูปแบบ สาดตวิกะ (sāttvika) ของพุทธิเป็นตัวแทนความชอบธรรม, ความรู้, การไม่ยึดติดและอำนาจ และด้านตรงข้ามนั้นแทนด้วยรูป ตามสิก (tamasic) ของพวกมัน (Ibid., 23) หมู่สิบเอ็ดประกอบด้วยจิต และอวัยวะรับสัมผัสและอวัยวะทางกาย ถูกแสดงลักษณะด้วยสัดส่วน และพวกมันทั้งหมดพัฒนาขึ้นจากลักษณะที่ปรับเปลี่ยน (ไวฤตะ) ของความรู้สึกว่ามีตัวตน (self - sense) จากส่วนที่หยาบ (bhutādi) ของความรู้สึกว่ามีตัวตน พัฒนาก้าวหน้าเป็นธาตุละเอียดทั้งห้า (tanmātra) ซึ่งแสดงลักษณะพิเศษ โดย ตมัส (tamas) และจากด้านแห่งความทะยานอยาก (taijasa) ก็ทำให้ทั้งสองกลุ่มเกิดขึ้น เนื่องจากจิตคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับการทำหน้าที่ต่าง ๆ ในแง่ทั้งอวัยวะรับสัมผัสและอวัยวะสั่งการ มันจึงอยู่ในทั้งสองกลุ่ม ในท่ามกลางอวัยวะรับสัมผัสมันทำหน้าที่เป็นอวัยวะรับสัมผัสและท่ามกลางอวัยวะสั่งการมันทำหน้าที่เป็นอวัยวะสั่งการ เคาพาพะให้เหตุผลว่าจิตนี้เป็นของทั้งสองกลุ่ม เพราะเช่นเดียวกับสัตว์ทั้งหลาย มีต้นกำเนิดมาจากด้านสาดตวิกะของความรู้สึกว่ามีตัวตน เช่นกัน (Ibid.,)

การมีอยู่ก่อนของหลักการทั้ง 23 ประการในประภฤติที่ไม่ปรากฏชัด ทศณะนี้รู้จักกันว่าเป็น สัตการียวาทะ กล่าวคือ ผลทุกอย่างมีอยู่แล้วในวัสดุเหตุของมันก่อนที่จะถูกผลิตออกมา การผลิตหรือการสร้างเป็นเพียงการทำให้ผลซึ่งแฝงอยู่ในวัสดุเหตุปรากฏรูปออกมาเท่านั้น (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2555) ทศณะนี้ เสนอว่าประภฤติที่ไม่ปรากฏชัดเป็นมูลเหตุทางวัตถุของโลก และหลักการ 23 ประการดำรงอยู่ในประภฤติในลักษณะของผลที่ไม่ปรากฏชัดที่สุด อย่างไรก็ตาม ตามที่ระบุไว้ก่อนหน้านี้ ในวาทกรรมสาขะยุคแรกทีกล่าวไว้ในภควัทคีตา พระภฤตะทรงเป็นมูลเหตุเริ่มต้นของโลก ฉะนั้น ปुरुชะทั้งหมดจึงเป็นธรรมชาติที่สูงส่งของพระองค์ และประภฤติคือ ธรรมชาติเบื้องล่างและพลังงานสร้างสรรค์ของพระองค์ (Radhakrishnan, S., 1977) ดังนั้น ทั้งปुरुชะและประภฤติจึงมีแหล่งที่มาในพระองค์ สาเหตุทางวัตถุและมูลเหตุเริ่มต้นของโลกยังถูกพรรณนาไว้ในเรื่องเล่าต่อไปนี้ของภาคโมกษะธรรมของมหากาพย์มหาภารตะ ความว่า พระนารายณ์ผู้เป็นมูลกรณแห่งโลกนี้ พระองค์ทรงเริ่มต้นการสร้างสรรคในเวลาแห่งการสร้าง และในเวลาแห่งการทำลายล้างกลืนกินทุกสิ่ง

ในบทต่อไปของมหากาพย์มหาภารตะ วศิษฐะ ยืนยันความข้างต้นมีสอนอยู่ในคัมภีร์สาขะว่า สัจจะภาวะอันมีอิตตาแห่งจักรวาลหนึ่งเดียวที่ไม่อาจทำลายได้ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลายถูกสร้างโดยประภฤติเอง บังเกิดเป็นสิ่งมีตัวตนที่หลากหลายของทั้งสามโลก (Ibid.,) มีเรื่องเล่าอีกหลายเรื่องในส่วนนี้ของมหาภารตะซึ่งกล่าวถึงอิตตาแห่งจักรวาลในฐานะเป็นมูลเหตุทางวัตถุของโลก ฉะนั้นจึงตรงข้ามกับวาทกรรมของสาขะการิกา เรื่องเล่าทั้งหลายของมหากาพย์นี้พรรณนาอย่างมั่นคงถึงอิตตาแห่งจักรวาลในฐานะเป็นสาเหตุทางวัตถุ หรือผู้สร้างโลก เนื่องจากการถกเถียงในเชิงวิชาการปัจจุบันในประเด็นนี้ ไม่ว่าสาขะจะมีแนวคิดเชิงสุนทรียะหรือไม่ก็ตาม มันก็เพียงพอที่จะกล่าว ณ ที่นี้ว่า อิตตาแห่งจักรวาลเป็นแหล่งกำเนิดของทั้งปुरुชะและประภฤติในหลักคำสอนของสาขะยุคแรก

ยิ่งไปกว่านั้น อิตตาเชิงจักรวาลที่ไม่มีทวิภาวะสามารถสังเกตเห็นได้ในการกะแ่งความจริงของอุปนิษัทยายกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน เศวตาศวตระอุปนิษั และ กฐูปนิษั ซึ่งบรรจุไว้ด้วยหลักการส่วนใหญ่ของสาขะ และพบเห็นได้ทั่วไปในฐานะเป็นการก่อสร้างตัวของปรัชญาสาขะยุคแรก ในเศวตาศวตระอุปนิษั

อิตตาแห่งจักรวาลเป็นสัจภาวะที่ไม่มีวันเสื่อมสลาย เรียกว่า พระ (หนึ่งในพระนามของพระคเณศ) ผู้ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของทั้งประธานที่เสื่อมสลายได้ (ประภคิตที่ไม่สำแดงตัว) และปุรุષะที่ไม่เสื่อมสลาย และเป็นผู้ตั้งอยู่ศูนย์กลางแห่งโลกที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลาเหมือนวงล้อ พร้อมกับขอบล้อ 1 วง ยาง 3 เส้น มี 16 ปลาย มี 50 ซี่ ตัวซิงซี่ล้อ 20 เส้นสาย และกลายเป็น 6 ชุด ๆ 8 เชือกเส้นเดียวของพระองค์คือ ความหลากหลายทัพบทวิ ซึ่งมีทางสามทางที่แตกต่างกัน ความหลงผิดอย่างหนึ่ง (เกิดขึ้น) จากสองสาเหตุ (Radhakrishnan, S., 1977) ข้อความในทำนองเดียวกันยังกล่าวอีกว่า ด้วยธรรมชาติที่ปุรุષะเป็นเจ้าของ พระเจ้าพระองค์เดียวทรงปกคลุมพระองค์เองเหมือนเมฆมูมที่โยกทั้งหลายของมันผลิตจากประภคิตที่ไม่ปรากฏชัด ดูเหมือนจะกล่าวว่างค์พระคือ มหัตตตาที่ซ่อนอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งทั้งหลายในโลก นอกจากนี้ยังอธิบายพระองค์เป็นผู้สร้างโลก ประธานผู้รู้โลก ผู้กำเนิดเอง ผู้รู้ ผู้สร้างเวลา ผู้ครอบครองคุณสมบัติทั้งหลาย ผู้รอบรู้ทุกสิ่ง พระเจ้าของประภคิตและปุรุษะ พระเจ้าแห่งคุณะ มูลเหตุแห่งการดำรงอยู่ทางโลก ความหลุดพ้น ความต่อเนื่องและพันนาการ (Ibid.) ด้วยเหตุนี้พระองค์หนึ่งจึงเป็นแหล่งกำเนิดและผู้ควบคุมของปุรุษะทั้งหมด ของประภคิตที่ไม่สำแดงตัวและคุณะทั้งสาม และของพันนาการ การดำรงอยู่ทางโลก ความต่อเนื่องและความหลุดพ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง พระองค์คือ อิตตาแห่งจักรวาล ต้นกำเนิดขององค์ประกอบเชิงปัจเจกทั้งหมด และปรากฏการณ์แห่งจักรวาลและผู้ควบคุม

แน่นอนว่า สาเหตุทางวัตถุที่เป็นการเริ่มต้นของโลกข้างต้น ย่อมไม่เป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชนที่เข้าใจโลกในแง่ธรรมที่อิงอาศัยกัน (ปฏิจางสมุปบาท) เกิดขึ้นและดับไป จากช่วงขณะหนึ่งไปสู่ช่วงขณะถัดไป ฉะนั้นจึงไม่มีอะไรที่สอดคล้องกับประภคิตที่ไม่ปรากฏชัดของasangขะการิกาในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่โอดอร์เซอร์บาตสกี (Theodore Stcherbatsky) ตั้งข้อสังเกตว่างค์ประกอบหรือผลได้ทั้งหลายในจาริตของasangขะ แม้ว่า การเปลี่ยนแปลงชั่ววินาที ก็ยังเป็นอย่างเดิมชั่ววินาทีในเหตุทางวัตถุขององค์ประกอบหรือผลนั้น ในขณะที่พุทธศาสนา การสำแดงตัวทั้งหลายถูกแยกจากกัน (ปฤถัก) ธรรมแห่งขณิกะ ปรากฏในเชิงหน้าที่ของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Stcherbatsky, Theodore, 1934) ประเด็นความแตกต่างเพิ่มเติมที่ควรสังเกตคือ ในขณะที่หลักการทั้ง 23 ข้อของประภคิตดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องในระหว่างการดำรงอยู่หนึ่งของสิ่งมีชีวิต ลำดับขั้นของธรรมทั้งหลายที่แยกกันเกิดขึ้นและดับไปจากขณะหนึ่งสู่ขณะถัดไป เกิดขึ้นในระหว่างแต่ละการดำรงอยู่ของภาวะหนึ่งตามพุทธวจนะ ดังนั้นแม้ว่างค์ประกอบของประภคิตและธรรมทั้งหลายปรากฏขึ้นและดับไป โดยปราศจากการแทรกแซงจากพระเป็นเจ้าเบื้องบน มโนทัศน์ทางภววิทยาของสองจาริตเห็นได้ชัดว่าแตกต่างกัน

asangขะการิกาอุปมาอุปไมยการรวมเป็นหนึ่งในปุรุษะที่เฉื่อยชาและประภคิตที่แข็งขันและไม่รู้สึกรับแยกแยกเทียบกับการรวมเป็นหนึ่งในของ ชายตาบอดชาติและชายตาดีแต่ขาง่อยเปลี้ย (Mainkar, T.G., 1964) ด้วยการอุปมานี้ ดูเหมือนว่าจะสื่อว่าการรวมเป็นหนึ่งในคือ การบังเกิดขึ้นพร้อมแห่งความสามารถตามธรรมชาติของทั้งสอง กล่าวคือ ความรู้สึกและสติปัญญาของปุรุษะและความสามารถในการกระทำของประภคิต ด้วยเหตุนี้ แต่ละส่วนจึงนำสิ่งที่ขาดจากอีกสิ่งหนึ่งมาสู่การรวมกันนี้ และด้วยวิถีทางเช่นนี้ ประภคิตที่ไร้ความรู้สึกทำหน้าที่ได้ด้วยความรู้สึกนึกคิดของปุรุษะ ในขณะที่ปุรุษะก็ยังคงอยู่เฉื่อยชาเช่นเดิม เป็นผู้ดูและผู้หยั่งรู้ อย่างไรก็ตาม การรวมกันเป็นเหตุให้ประภคิตที่ไร้ความรู้สึกปรากฏขึ้นราวกับว่ามีความรู้สึกนึกคิด และปุรุษะที่เป็นกลางและเฉื่อยชาปรากฏดูราวกับว่าคล่องแคล่วว่องไว กิจกรรม จะต้องถูกหวนระลึกถึงได้เป็นขอบเขตอำนาจของประภคิต กล่าวคือ ของคุณะ (Ibid.) และพุทธิดำเนินการภายใต้อิทธิพลของคุณะทั้งหลายกล่าวอีกนัยหนึ่ง การรวมกันเป็นหนึ่งในได้สร้างภาพลวงตาของประภคิตที่ไร้ความรู้สึกหรือร่างกายกำลังมีความรู้สึกและสร้างปุรุษะที่เฉื่อยชาให้คล่องแคล่วว่องไวขึ้นมาอย่างพื้นฐานจำเป็น

นอกจากนี้ ปุรุษะ อันเป็นผลจากการรวมตัวกับร่างกายหรือผลจากการก่อร่างของมัน ยังเชื่อมโยงกับร่างกายที่ละเอียดอ่อน (ลึงคสรีระ) หรือเครื่องมือภายใน (อันตนะกรณะ) ซึ่งประกอบด้วยพุทธิ ความรู้สึกมีตัวตนจิตใจ อวัยวะรับสัมผัสทั้งห้า sangขะการิกาอธิบายร่างกายที่ละเอียดอ่อนนี้ในฐานะ กำเนิดขึ้นยุคบรรพกาล ไม่ถูก

จำกัด คงที่ ปราศจากความเปลี่ยนแปลง มันกลับชาติมาเกิดและถูกสร้างให้มีอุปนิสัย (Ibid.,) การกำเนิดขึ้นยุคบรรพกาล เคาทปาหะ กล่าวว่า อ้างถึงจุดกำเนิดของมันในเวลาที่การสำแดงตัวของ ประธานะ (pradhāna) เริ่มขึ้นครั้งแรก การไม่จำกัดขอบเขต ของมันหมายความว่ามันไม่ถูกกักขังเพื่อการดำรงอยู่ อย่างเช่นสัตว์ป่า เทพเจ้า และมนุษย์ทั้งหลาย เนื่องจากธรรมชาติที่ละเอียดอ่อนของมัน มันจึงผ่านไปอย่างไม่ถูกกีดขวาง ผ่านภูเขาและอื่น ๆ ระหว่างการกลับชาติมาเกิด และมีความ มันคง อยู่เป็นนิรันดร์และเกิดดับจนมีภาพปรากฏแห่งปัญญา ในทัศนะของ สूरียันรณะ สัสตรี การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของกายละเอียดนั้นเป็นเชิงสัมพัทธ์ สิ่งมีชีวิตที่ถูกสร้างขึ้น มันไม่คงอยู่ชั่วนิรันดร์เหมือนปุรุषะ แต่คงอยู่ตั้งแต่การสร้างดั้งเดิมจนถึงน้ำท่วมครั้งสุดท้าย มัน ไม่ถูกจำกัด ในแง่ที่ว่าในเวลาของการสลายตัวของโลก องค์ประกอบของปุรุषะจะออกจากการกระทำและหลอมรวมเข้ากับประกฤติที่ยังคงไม่ปรากฏชัดและไม่สามารถเกิดใหม่ได้จนกว่าจะเริ่มต้นวัฏสงสารรอบใหม่ของการสำแดงตัว การไม่มีความเปลี่ยนแปลง เคาทปาหะ อธิบายว่าเป็นการขาดความเปลี่ยนแปลง และร่างกายที่ละเอียดอ่อนโดยอาศัยร่างกายที่เกิดจากพ่อแม่ การรวมตัวภายนอกของมัน กลายเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นด้วยความสามารถที่จะสนุกเพลิดเพลิน เพราะมันรู้ซึ่งกิจกรรมแห่งกายหายาบ อย่างไรก็ตาม ด้วยความผูกพันจากความไม่ไว้วางใจของประกฤติ ศักยภาพของมันในการทำหน้าที่ เช่น การไปเกิดใหม่ ฯลฯ ยังคงอยู่ ไม่เปลี่ยนแปลงหรือแฝงอยู่ ในช่วงเวลาของการเกิดวัฏจักรต่อไปของการสำแดงตัว มันไปเกิดใหม่ และจากมุมมองนี้ มันถูกเรียกว่า การแนบชิดที่ละเอียดอ่อน (Ibid.,) ร่างกายที่ละเอียดอ่อน ตามที่ปรากฏในสาขชยะการิกา จำเป็นต้องอาศัยการค้ำจุนจากองค์ประกอบที่ละเอียดอ่อน เช่นเดียวกับภาพต้องมีส่วนให้เกาะยึด และเงาที่ต้องการมีพื้นหลัง ฯลฯ ดังนั้น ร่างกายที่ละเอียดอ่อนจึงยืนหยัดจากการดำรงอยู่หนึ่งสู่อีกอันที่แตกต่างของภาวะการเป็น ในระหว่างการดำรงอยู่ทั้งหลาย และระหว่างวัฏจักรของวิวัฒนาการและการแตกสลายของโลก สิ้นสุดลงจนกระทั่งถึงการกำเนิดขึ้นใหม่แห่งภูมิปัญญา ด้วยวิถีทางเช่นนี้ มันจึงคงความต่อเนื่องของการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตและให้การสนับสนุนที่สำคัญแก่เครื่องมือภายใน

ยิ่งไปกว่านั้น กายละเอียดที่กำลังไปเกิดใหม่ย่อมติดตามด้วยบุคลิกภาพ นิสัยใจคอ (ภาวะ) พร้อมด้วยอำนาจ (วิฤตวะ) ของประกฤติและตามติดมาด้วยอุปนิสัยที่ทำหน้าที่ในฐานะเป็นเหตุและผลทั้งหลาย ร่างกายที่ละเอียดอ่อนจึงแสดงบทบาทเหมือนนักแสดงเพื่อประโยชน์หรือจุดประสงค์ของ ปุรุषะ (Ibid.,) เคาทปาหะ มองเห็นจุดประสงค์ใน 2 ระดับที่อยู่เบื้องหลังบทบาทนี้ ระดับแรก ความเข้าใจความหมายในวัตถุแห่งการสัมผัสผัส เช่น เสียงและอย่างอื่นที่เหลือ และระดับสอง การเข้าใจความหมายของความแตกต่างระหว่างปุรุષะกับคุณะ ความเข้าใจระดับแรกมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเพลิดเพลินในสุคนธรส เป็นต้น ในโลกของพรหมันและอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันและความเข้าใจระดับที่สองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบรรลุความหลุดพ้น (โมกษะ) โดยเห็นแจ้งในความแตกต่างระหว่างปุรุषะและคุณะ มันทำหน้าที่ด้วยคุณธรรม อกุศล ฯลฯ เป็นเหตุ และทำหน้าที่โดย อาณิสสของการได้ขึ้นสวรรค์และอื่น ๆ ในฐานะเป็นผล ประกฤติด้วยพลังอำนาจที่แผ่ซ่านไปทั่วของมัน และระบบแห่งเหตุ - ผล กำหนดตัดสินการยอมรับเอาร่างที่แตกต่างโดยกายละเอียด (Ibid.,)

อวิชชา พันธนาการ และการกลับชาติมาเกิด

ยิ่งกว่านั้น ปุรุषะยังปราศจากพันธนาการโดยเนื้อแท้และเป็นเพียงผู้เฝ้าดู ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ใช่ว่าการไปเกิดใหม่ที่เกิดขึ้นจริง ๆ บางคนผู้ไม่ถูกกักขัง เคาทปาหะ ให้เหตุผลว่า โดยธรรมชาติแล้วจะได้รับการปลดปล่อย ฉะนั้นจึงไม่ต้องการความหลุดพ้น เขากล่าวเสริมว่าการไปเกิดใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้บรรลุในสิ่งที่ไม่เคยได้สัมผัสมาก่อน เฉพาะผู้ที่ไม่เข้าใจการเวียนว่ายตายเกิดเท่านั้นที่กล่าวว่าอิตตาถูกผูกมัด อิตตาถูกปลดปล่อย และอิตตานี้ก็ไปเกิดใหม่ มันคือประกฤติ, สาขชยะการิกากล่าวว่าผู้ซึ่งพักพิงอยู่ในรูปแบบอันหลากหลายของประกฤติได้ไปเกิดใหม่, ถูกผูกมัดและจะต้องได้รับการปลดปล่อย ประกฤติผูกมัดตัวเองด้วยตัวของมันเองในเจตวิธี ซึ่งเคาทปาหะระบุว่า เป็น คุณธรรม, ไม่มีอุปาทาน, มีอำนาจยิ่งยวด, ความชั่วร้าย, อวิชชา, ความยึดมั่นถือมั่น, การไม่ปรากฏของพลัง

อำนาจ, และประกฤติปลดปล่อยตัวเองโดยอาศัยความรู้ (Ibid.,) วิธีทั้งแปดคือ อุปนิสัยแปดประเภทที่ขึ้นตรงต่อพุทธิอย่างพื้นฐานจำเป็น สุริยันรณะ สัสตรี อธิบายลักษณะของสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นสาเหตุของพันธนาการและความหลุดพ้น เห็นได้ชัดว่า ความไม่รู้ นิสัยใจคอ พันธนาการ และการกลับชาติมาเกิดเป็นของ ประกฤติและปุรุषะ

ปุรุषะโดยพื้นฐานแล้วไม่คล่องแคล่วว่องไว เป็นผู้สังเกตการณ์ที่ไม่แยแสต่อการผันแปรของพุทธิและการไม่เปลี่ยนแปลงชั่วนิรันดร์ ปุรุषะไม่เคยแปดเปื้อนอย่างแท้จริงจากการกระทำของประกฤติ ตามข้อความในมหาภารตะ ปุรุषะไม่ถูกทำให้แปดเปื้อนด้วยการกระทำของประกฤติ เพราะการรวมตัวของทั้งสองนั้นคล้ายกับตัวหนอนที่เกาะกินผลไม้เดือดูมพร (udumbara) หนอนนั้นก็ไม่ได้ถูกทำให้แปดเปื้อนในการรวมตัวกับผลไม้เดือดูมพรนั้น นอกจากนี้ ปุรุषะก็ไม่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของประกฤติแต่อย่างใด เช่นเดียวกับปลาที่ไม่ถูกแตะต้องโดยน้ำที่มันอาศัยอยู่ และด้วยเหตุนี้จึงยังคงไม่ถูกทำให้ต้องแช่น้ำเลย (Ibid.,)

แม้ว่าจะไม่ถูกพันธนาการโดยเนื้อแท้และเป็นนิรันดร์ การอยู่รวมเข้ากับวิวัฒนาการและคุณะทั้งหลายของประกฤติ อย่างเช่น การก่อร่างสร้างตัวก่อให้เกิดรอยประทับที่ผิดพลาดที่ปุรุषะถูกจองจำ พันธนาการที่เห็นได้ชัดของปุรุषะนั้นพอที่จะอนุมานได้จากคำกล่าวของสงฆะการิกา ที่ว่า การทำหน้าที่ที่ไม่ปรากฏให้เห็น เพื่อประโยชน์แห่งการหลุดพ้นของปุรุषะ พันธนาการของปุรุषะที่ถูกสร้างตัวตนขึ้นมา และการหลุดพ้นของปุรุषะที่ถูกสร้างขึ้นอยู่ในถ้อยแถลงอื่นของสงฆะการิกาที่ว่า การสร้างสรรคของประกฤติในวิวัฒนาการทั้ง 23 อย่างนั้นเป็นไปเพื่อปลดปล่อยแต่ละปุรุषะ (Ibid.,) เมื่อถูกกลืนกินโดยร่างกาย ปุรุषะที่ถูกก่อร่างเป็นตัวเป็นตนก็ระบุดตนเองผิดพลาดกับร่างกายนี้ กำหนดรู้ตนเองในสิ่งที่ไม่ได้เป็น และดูเหมือนถูกลวงให้หลงเชื่อ นอกจากนี้ ปุรุषะยังได้มีประสบการณ์กับโลกภายนอกทำให้คุ้นเคยและยอมรับโดยพุทธิ รอยประทับนี้เป็นผลพวงจากการยืนยันของสงฆะการิกาที่ว่า พุทธิทำให้ประสบการณ์ทั้งหมดของปุรุषะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ และโดยลำพัง ในเวลาต่อมาพุทธิได้จำแนกความแตกต่างอันละเอียดอ่อนระหว่างประกฤติที่ไม่ปรากฏชัดและปุรุषะ ฉะนั้นแล้ว ปุรุषะที่ถูกก่อร่างเป็นตัวตนจึงเสพเสวยอะไรก็ตามที่พุทธิผลิตขึ้นเพื่อมัน สิ่งที่เราเรียกว่าพันธนาการของปุรุषะ เค.พี.บาหาเดอร์ (Bahadur, K.P., 1978) อธิบายว่า เป็นเพียงภาพสะท้อนบนตัวปุรุषะของสิ่งไม่บริสุทธิ์ของพุทธิ และการปลดปล่อยของปุรุषะ เป็นเพียงการจัดภาพสะท้อนนี้เมื่อพุทธิแปรเปลี่ยนเป็นประกฤติอีก อวิชชาของพุทธิสะท้อนให้เห็นบนตัว ปุรุषะ และกระบวนการรับรู้ในภายหลังของพุทธิเกี่ยวกับความแตกต่างทางภววิทยาระหว่าง ปุรุषะกับประกฤติที่ไม่ปรากฏชัด ก็สะท้อนให้เห็นบนตัวปุรุषะอีกเช่นกัน ด้วยวิถีทางเช่นนี้ ปุรุषะได้รับเอาหรือมีประสบการณ์สัมผัสกับความทุกข์ทรมานจากการแตกสลายเน่าเปื่อย และความตายที่เกิดทางร่างกาย จนกระทั่งปุรุषะหลุดพ้นจากร่างกายที่ละเอียดอ่อนนั้น (Bahadur, K.P., 1978) ดังนั้น แม้ว่าจะไม่มีการอ้างอิงอย่างชัดเจนถึงภาพลวงตาของปุรุषะที่ถูกก่อตัวตนขึ้น ความหลงผิดของปุรุषะอาจอนุมานได้ว่าเป็นภาพสะท้อนของความหลงผิดของพุทธิบนตัวปุรุषะ ความหลงผิดเช่นเดียวกับพันธนาการของปุรุषะนั้น ไม่มีอยู่จริงเช่นกัน แต่ก็ปรากฏชัด

นอกจากนี้ยังเป็นไปได้ที่จะอนุมานว่าในปุรุषะที่ถูกก่อรูปเป็นตัวตนนั้น อันมีธรรมชาติภายในที่ไม่ถูกจองจำ ไม่แปรเปลี่ยน เป็นกลาง เป็นพยาน อยู่แยกต่างหาก มีธรรมชาติที่มีสิ่งสังเกตได้และเฉื่อยชานั้น ดำรงอยู่ร่วมกับธรรมชาติที่ดูเหมือนถูกผูกมัดและหลอกลวงของปุรุषะ เมื่อมันเป็นผู้เสพเสวยประสบการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อตัวมันโดยพุทธิ ทำยที่สุดแล้ว ก็ได้รับความทุกข์ทรมานจากประสบการณ์แห่งการแตกสลายเน่าเปื่อยและความตายโดยพุทธิ เนื่องจากแนวคิดเรื่องการปิดบังไม่มีอยู่ในวาทกรรมของสงฆะการิกา การอยู่ร่วมกันของลักษณะที่ขัดแย้งกันทั้งสองนี้ในปุรุषะจึงไม่ใช่ผลของการปิดบัง อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องการปิดบังมีอยู่ในวาทกรรมสังขยาที่ปรากฏในภควัทคีตา ที่ซึ่งปุรุषะเป็นธรรมชาติที่ไม่ปรากฏชัดและสูงส่งของพระกฤษณะ ถูกบดบังโดยประกฤติซึ่งเป็นธรรมชาติเบื้องต่ำที่สำแดงตัวและอำนาจสร้างสรรค์ของพระองค์ (Radhakrishnan, S., 1977) ประกฤติปิดบังปุรุषะ โดยอาศัยคุณูปการของการสำแดงตนและคล่องแคล่วฉับไว ปุรุषะที่ไม่สำแดงตัวตน ละเอียดย่อน และเฉื่อยชายังคงถูกปิดบังอยู่จากการตระหนักรู้ของบุคคลทั่วไป

สรุป

อัตตาที่แท้จริงตามจารีตของสำนักสาขะยยะ สาขะยยะแบบคลาสสิกมีความคิดเกี่ยวกับโลก ในแง่ขององค์ประกอบที่แท้จริงสองอย่าง กล่าวคือ ปुरुชะ ที่เป็นอิสระ มีมากหลายทับทวี และประภคิต อันเป็นปฐมเหตุของโลกที่ไม่ปรากฏชัด ซึ่งทั้งสองอย่างนี้เป็นสิ่งที่ ไม่มีการเกิด ไม่ถูกสร้าง ทำลายไม่ได้ ไม่แปรเปลี่ยน เป็นนิรันดร์และแผ่ซ่านไปทุกที่ ปुरुชะโดยธรรมชาติมีความรู้สึก ไม่เป็นรูปธรรม เนิยชา ไม่แปรผัน ไม่ถูกผูกมัด หลุดพ้นแล้วไม่กลับชาติมาเกิด และไม่อกเญย นอกจากนี้ ปुरुชะทั้งหลายยังสามารถแยกความแตกต่างได้ แตกตัวออกจากกัน ผู้สังเกตการณ์ ผู้หยั่งรู้ และเป็นกลาง ในทางกลับกัน ประภคิตที่ไม่ปรากฏชัดคือ พันธมิตรที่ไร้ความรู้สึกนึกคิดใด ๆ มีสัมผัสที่หยาบ ๆ และเป็นสสารที่อกเญยได้ และรักษาคณะทั้งสามให้อยู่ในภาวะสมดุล ในทางกลับกัน ประภคิตที่สำแดงตัว ไม่เป็นนิรันดร์ ไม่แผ่ซ่าน ขึ้นกับเหตุปัจจัย เคลื่อนไหว พหุพจน์ ได้รับการค้ำจุน อุบัติขึ้น ประกอบขึ้นจากหลายส่วนและต้องอาศัยสิ่งอื่น ดังนั้นจึงมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติจากทั้ง ปुरुชะและประภคิตที่ไม่ปรากฏ การผสมผสานกันในสัดส่วนที่แตกต่างกันของคณะคือ ภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อความหลากหลายภายในของภาวะการเป็นอยู่ของสรรพสิ่ง และความหลากหลายของโลกภายนอก การก่อร่างสร้างตัวตนของปुरुชะคือการรวมกันเป็นหนึ่งกับประภคิตที่ไม่ปรากฏชัด ซึ่งรบกวนความสมดุลของคณะ และเหนี่ยวนำให้เกิดการสำแดงตัวของหลัก 23 ประการที่ดำรงอยู่ก่อนแล้วของประภคิต สิ่งแรกที่ปรากฏคือพุทธิ และผลจากพุทธิก็ก่อให้เกิดความรู้สึกมีตัวตน ต่อมาภายหลังจึงอุบัติดวงจิตขึ้นมา กายินทรีย์ทั้งห้า อวัยวะสังการทั้งห้า และธาตุละเอียด 5 อย่าง และธาตุหยาบทั้งห้าก็เกิดขึ้นเป็นครั้งสุดท้าย วิวัฒนาการของหลัก 23 ประการในครั้งแรกก่อให้เกิดอวัยวะภายในและร่างกายที่ละเอียดอ่อน และปुरुชะก็ถูกเชื่อมโยงเข้ากับมันตั้งแต่การเริ่มต้นของการสำแดงตัวจนถึงคราวน้ำท่วมสุดท้าย ณ จุดเริ่มต้นรอบใหม่แห่งสังสารวัฏของการสำแดงตัว กายละเอียดก็เกิดขึ้นอีกครั้ง ดังนั้นการเชื่อมต่อกันของปुरुชะกับกายละเอียดจึงยืนยงคงอยู่ตลอดทุกการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต รวมทั้งระหว่างการดำรงอยู่ทั้งหลาย ในช่วงเวลาแห่งการแตกสลายของโลก กายละเอียดจะคลายตัวเข้าสู่ประภคิต และกายละเอียดก็เชื่อมต่อกับปुरुชะในห้วงเวลาของยุคหน้าเมื่อการสำแดงตัวกลับมาดำเนินต่อ การแยกจากกันครั้งสุดท้ายของการเชื่อมต่อกันนี้เกิดขึ้นเมื่อบรรลุปัญญา ขจัดอวิชชาจนสิ้น โดยสาระสำคัญแล้ว พันธนาการ การกลับชาติมาเกิด และความหลุดพ้น เป็นของ ประภคิต ผู้ผูกมัดตนเองด้วยตัวของตัวเองโดย 7 วิธีและปลดปล่อยตัวเองโดยอาศัยความรู้ วิธีการทั้งแปดนี้สถาปนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยทั้งหลายซึ่งมาพร้อมกับกายละเอียดในระหว่างการไปเกิดใหม่

เอกสารอ้างอิง

- เอ็ม.ทิริยานนะ. (2520). ปรัชญาอินเดียนสังเขป. แปลโดย วิจิตร เกิดวิสิษฐ์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2555). ปรัชญาอินเดียน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถานหอจก. อรุณการพิมพ์.
- Bahadur, K.P. (1978). The Wisdom of Saankhya. New Delhi: Sterling Publishers.
- Hulin, Michel. (1978). A History of Indian Literature: Sankhya Literature. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Johnston, E.H. (1937). Early Samkhya: An Essay on its Historical Development according to the Texts. London: Royal Asiatic Society.
- Larson, G. (1979). Classical Sāṅkhya: An Interpretation of Its Historical Meaning. Delhi: Motilal Banarsidass.

- Mainkar, T.G. (1964). The *Sāṅkhyakārikā* of Īśvarakṛṣṇa with Commentary of Gauḍapāda, trans and notes. Poona: Oriental Book.
- Radhakrishnan, S. (1977). The *Bhagavadgītā*. trans. 1948. (6th Indian Reprint). New Delhi: Blackie and Son.
- Radhakrishnan, S. & Charles Moore. (1989). *A Source Book in Indian Philosophy*. 1957. 12th printing. Princeton: Princeton University Press.
- Stcherbatsky, Theodore. (1934). "The Dharmas of the Buddhists and the Guṇas of the Sāṅkhyas". *Indian Historical Quarterly*, 10(4), 737 - 760.
- William Geddie. (1964). *Chamber's Twentieth Century Dictionary*. Bombay: Allied Publishers.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจ
ในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4*

LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21st CENTURY
THAT AFFECTING TEACHER'S INSPIRATION OF PERFORM UNDER
NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 4

อรพรรณ อาชาชาญ*, เบญจพร ชนะกุล, สุภาพ เต็มรัตน์

Orapan archachan, Benchaporn Chanakul, Suparp Temrat

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Education Program, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6355701030@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู และ 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ซึ่งมีรูปแบบวิจัยคือ การวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (แบบตัดขวาง) (Cross-sectional Descriptive Studies) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 388 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ประกอบด้วย ด้านความคิดสร้างสรรค์ และความฉลาดทางอารมณ์ โดยสามารถร่วมทำนายได้ร้อยละ 9.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 2) วิสัยทัศน์ ได้แก่ ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง ผู้บริหารต้องมีทักษะ 3) ความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ความฉลาดทางอารมณ์

คำสำคัญ ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21, แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

Abstract

The purpose of this research is to study 1) Leadership of School Administrators in the 21 Century 2) Teacher Performance Inspiration 3) The leadership of school administrators in the 21 th century that affects teachers' motivation for performance. and 4) Leadership Development Guidelines for School Administrators in the 21 Century That Affect Teachers' Performance Aspirations Nakhon Si Thammarat Primary Education Area Office District 4 The research methodology is descriptive research at a particular point in time (Cross-sectional Descriptive Studies) The subjects in this study were school administrators and teachers 388 people Research instruments include: questionnaire It has a total sentiment value of 0.92. Statistics used to analyze data include: Frequency, percentage, average, standard deviation Analysis of Pearson's correlation coefficient and content analysis The results of the research were as follows: 1) Leadership of School Administrators in the 21 Century overall and individual aspects are at a large level. 2) Teacher Performance Inspiration overall to a large extent. 3 The leadership of school administrators in the 21 th century that affects teachers' motivation for performance Affiliated with Nakhon Si Thammarat Primary Education Area Office District 4 consist: Creativity and emotional intelligence It can contribute 9.30 percent statistically significant at the .05 level. 4) Leadership Development Guidelines for School Administrators in the 21 Century That affects teachers' motivation for performance Nakhon Si Thammarat Primary Education Area Office District 4 consist: 1) Innovation and Information Technology in Education 2) Vision includes: Executives must have genuine leadership. Executives must have skills. 3) creativity and 4) Emotional intelligence

Keywords: Executive, leadership in the 21 century, Teacher Performance Inspiration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เกิดจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและการเป็นโลกดิจิทัลที่สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลกมีการส่งฐานข้อมูลและเชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันส่งผลกระทบต่อการวางแผนและการกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการสร้างความมั่นคงและการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาจึงต้องมีการออกแบบ เพื่อเพิ่มความสามารถของมนุษย์สำหรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและเป้าประสงค์หลักของการจัดการศึกษาและกลไกการขับเคลื่อนที่ชัดเจน เพื่อให้การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งเสริมปลูกฝังความคิดความรู้ทัศนคติและทักษะแก่ประชาชนในสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศในระยะยาว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557)

การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถจัดเตรียมการศึกษาของประเทศ ได้มีความสมบูรณ์พร้อมในทุก ๆ ด้านเป็นแนวทางในการสร้างความชัดเจนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการวิเคราะห์สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่นำมาสู่ปรัชญาด้านการศึกษาไทยประเด็นท้าทายของการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยรวมทั้งกลไกการขับเคลื่อนสู่ภาคปฏิบัติ ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษา, 2557) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ขับเคลื่อนในการพัฒนา การศึกษาสู่การปฏิบัติเพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยมีคุณภาพมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของ ความเป็นไทยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดมีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งเหมาะสมเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการเรียนรู้ระดับสูงไปและดำรงชีวิตในอนาคตจากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตในประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานต้องนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยให้สถานศึกษาเป็นผู้ถือปฏิบัติในการพัฒนาการศึกษา ในการพัฒนาการ เปลี่ยนแปลงทุกด้านจะต้องเป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการเป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลง ให้ครูและนักเรียนสามารถก้าวสู่โลกแห่งยุคดิจิทัลให้ได้เพราะในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการ เปลี่ยนแปลง และเป็นยุคที่มีปัญหาท้าทายสำหรับผู้บริหารเป็นเรื่องของคุณภาพ (Qualities) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skills) ของผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำสถานศึกษา ของ ตนเองเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของตนเอง ในด้านต่าง ๆ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ตัวแปรที่สำคัญก็ คือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้นำที่ดี มีทักษะความเป็นผู้นำ มีปัญญา ความรู้ความสามารถ กล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา มองเห็นภาพของอนาคตและสามารถสร้าง แรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดหากกล่าวถึง ทักษะภาวะผู้นำจะมุ่งเน้นถึงคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลประสิทธิภาพผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำ องค์การจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารงานบริหารตนเองและบริหารบุคคล อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การบริหารที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาวะผู้นำจึงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในการดำเนินการบริหารจัดการศึกษา เนื่องจากเป็น องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโรงเรียนผู้นำจึงต้องมีบทบาทในการรับรู้กับผู้ประสานงาน สนับสนุนอำนวยความสะดวกเพื่อให้สมาชิกในหน่วยงานใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (สุมาพร ทำทอง, 2554) ประสิทธิภาพขององค์กรอาจจะพิจารณาได้จากความพึงพอใจของสมาชิกในหน่วยงานนั้น ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำกล่าว คือต้องเป็นตัวอย่างในด้านพฤติกรรมและเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมของ บุคลากรในโรงเรียน ใช้ศิลปะของบุคคลที่สามารถโน้มน้าวให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคน ได้แสดงพฤติกรรมของ ตนเองตามที่ผู้นำประสงค์ภายใต้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของส่วนรวม หรือของ ผู้นำได้อย่างไม่มีเงื่อนไข (สันติ บุญภิรมย์, 2557) ภาวะผู้นำ จึงเป็นศิลปะในการทำให้เกิดอิทธิพลในการจูงใจผู้อื่น ให้ร่วมปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย และเป็นการใช้อำนาจต่อบุคคลอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จต่อ องค์การนั้นเอง ทักษะภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และ การบริหารงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำช่วยให้มีผู้นำที่มีความ เข้าใจในประสบการณ์และเข้าใจคุณค่าของความเป็นผู้นำในตนเองตระหนักถึงวิธีการขจัดความขัดแย้งในการ ปฏิบัติงานส่งเสริมพฤติกรรมและพัฒนาความสามารถพิเศษของความเป็นผู้นำมุ่งบรรลุเป้าหมายของการ ปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้ความท้าทายต่าง ๆ โดยให้ทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการวางแผนไปสู่เป้าหมาย ของการปฏิบัติงานร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็น ภาวะผู้นำที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวผู้นำในระดับต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ทักษะการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผล ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผน ทักษะการกำกับกำกับการปฏิบัติงาน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการสร้าง ความสัมพันธ์ ทักษะการเป็นพี่เลี้ยง ทักษะทางสังคม ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการกระตุ้นจูงใจทักษะการคิดและ สะท้อนผล ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ทักษะด้านการเรียนการสอน ทักษะด้านความ

ฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการเสริมพลังอำนาจ ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ ทักษะการบริหารเวลา ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทักษะการจัดความเสี่ยง (บุญช่วย สายราม., 2557) และแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู มีส่วนทำให้การศึกษาของไทยพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพการใช้กลยุทธ์เพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการนั้นผู้บริหารองค์กรจะต้องนำกลยุทธ์ที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพอใจ สมศรัใจที่จะทำ พร้อมการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้มีแนวโน้มนโยบายพัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุนทร โคตรบรรเทา, 2560) แรงบันดาลใจ จึงเป็นกุญแจที่สำคัญที่จะนำให้ทุกคนไปสู่ความสำเร็จในหลาย ๆ ด้านของชีวิต แรงบันดาลใจอาจจะหล่อหลอมมาจากรูปแบบของจินตนาการ ความประทับใจจากจิตใต้สำนึกประสบการณ์ หรืออื่น ๆ สุดแต่เจ้าของแรงบันดาลใจนั้นจะนำมาใช้สร้างอิทธิพลต่อความคิดของตนรวมถึงการนำแรงบันดาลใจนั้นมาพัฒนาต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นศิลปินหรือนักประดิษฐ์ที่มีชื่อเสียงล้วนอาศัยแรงบันดาลใจเป็นกุญแจที่สำคัญในการขับเคลื่อนแนวความคิดไปสู่การสร้างปณที่ทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติงานนั้นมีความสำคัญในการสร้างองค์การให้ประสบความสำเร็จ สามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ อธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตรได้กล่าวถึง ลักษณะของปัจจัยสำคัญในการทำชีวิตประสบความสำเร็จกล่าวว่า “ปัจจัยสำคัญในการทำประสบความสำเร็จได้นั้น ประกอบด้วย 3 สิ่ง คือ แรงบันดาลใจ ปัญญา และการบริหารจัดการที่ดี หากขาดส่วนหนึ่งส่วนใดการจะก้าวเข้าสู่ความสำเร็จจะยากและเหนื่อยมาก อาจจะทำให้ไปไม่ถึงจุดหมายก็ได้” สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแรงบันดาลใจที่ผู้บริหารจะต้องสร้างขึ้นให้กับบุคลากรภายในองค์กรเพื่อเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานเป็นการสร้างความรู้สึกรักสนุกกับการทำงาน เพื่อให้บุคลากรได้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข รักองค์กร มีความกระตือรือร้นในการทำงานไม่ไขว่มาทำงานเพื่อเงิน คนที่ทำงานเพื่อองค์กรอย่างแท้จริงจะพยายามพัฒนาตนเอง ผู้บริหารในฐานะผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน คือรู้ว่าต้องการอะไร และจะอย่างไรจึงจะสัมฤทธิ์ผลสื่อสารให้ทุกคนรู้ประเมินสภาพแวดล้อม รู้ศักยภาพขององค์กร กระตุ้นให้องค์กรขับเคลื่อนด้วยการจงใจ (สุภัททา ปิณฑะแพทย์, 2554) ภาวะผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา ดังนั้นการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 สามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
2. เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (แบบตัดขวาง) (Cross-sectional Descriptive Studies) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 125 คน และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,166 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,291 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 97 คน และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 291 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 388 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) เทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratifi Random sampling)

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด หลักการ จากตำราเอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

1.2 กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1.3 สร้างแบบสอบถาม โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตำราและเอกสาร แล้วนำมากำหนดเป็นตัวแปรที่จะศึกษาและกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างแบบสอบถามในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจทานและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วน

1.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านอาจารย์ปรึกษาแก้ไขแล้ว มาหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่ง เป็นผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

1.5 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วไปทดสอบใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach. Lee J., 1970) ซึ่งการประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาได้มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

2.2 กำหนดหัวข้อประเด็นที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

2.3 รวบรวมข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้

2.4 พิจารณาแต่ละข้อคำถามว่ามีความเป็นปรนัยหรือมีความชัดเจนทางภาษาเหมาะสมสำหรับการถามกลุ่มตัวอย่างหรือไม่

2.5 นำข้อคำถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามว่าครอบคลุมประเด็นที่ต้องการสอบถามหรือไม่ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.6 นำข้อคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.7 จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับชั่วคราว เพื่อนำไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้การสัมภาษณ์จริง จำนวน 1-2 คน ว่ามีความเข้าใจคำถามและสามารถตอบคำถามตามที่ต้องการได้หรือไม่

2.8 แก้ไขปรับปรุงข้อคำถาม และนำข้อคำถามไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในการอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

1.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลยื่นต่อผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยจัดทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยรูปแบบออนไลน์

1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ผู้วิจัยจัดทำหนังสือบันทึกเสนอจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้ให้สัมภาษณ์

2.2 ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาต นำเสนอต่อผู้ให้สัมภาษณ์

2.3 นัดหมายการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยกำหนดการดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครูโดยใช้สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ใช้สถิติการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentages)

1.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และวิเคราะห์สมรรถนะของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุป และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิจัย พบดังนี้

ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตามที่ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา	3.44	.33	มาก
วิสัยทัศน์	3.75	.64	มาก
ความคิดสร้างสรรค์	3.74	.68	มาก
ความฉลาดทางอารมณ์	3.86	.41	มาก
รวม	3.70	.35	มาก

จากตารางที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ ($\bar{X} = 3.86$) วิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.75$) ความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.74$) และนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ($\bar{X} = 3.44$) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตามที่ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม

แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
คุณลักษณะที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ (Visionary)	3.75	.40	มาก
คุณลักษณะที่ 2 ความน่าไว้วางใจ (trust)	3.62	.40	มาก
คุณลักษณะที่ 3 ความกระตือรือร้น (Enthusiasm)	3.52	.30	มาก
คุณลักษณะที่ 4 มองในแง่ดี (Optimistic)	3.50	.33	มาก
รวม	3.60	.22	มาก

จากตารางที่ 2 แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับได้ดังนี้ คุณลักษณะที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ (Visionary) มีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานมาก

ที่สุด ($\bar{X} = 3.75$) รองลงมาคุณลักษณะที่ 2 ความน่าไว้วางใจ (trust) ($\bar{X} = 3.62$) และคุณลักษณะที่ 3 ความกระตือรือร้น (Enthusiasm) ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามที่ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)	(Y _{tot})
ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา (X ₁)	1.000				
ด้านวิสัยทัศน์ (X ₂)	-.041	1.000			
ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X ₃)	.034	.748**	1.000		
ด้านความฉลาดทางอารมณ์ (X ₄)	-.002	.054	.148**	1.000	
แรงบันดาลใจ (Y _{tot})	-.089	.232**	.232**	-.124*	1.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 อยู่ระหว่าง -0.041 – 0.748 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกและลบในระดับต่ำถึงสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 (Y_{tot}) พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกและลบน้อยอยู่ในระดับต่ำมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง -0.089 – 0.232

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 (บทสัมภาษณ์) โดยผู้วิจัยได้สรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. **นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา** ได้แก่ การพัฒนาตนเองและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับงานวิชาการ

2. **วิสัยทัศน์** ได้แก่ ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง ผู้บริหารต้องมีทักษะ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิชาการ ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และนำความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชามาเป็นแนวทางในการตัดสินใจ ผู้บริหารควรมีความสามารถในการสร้างทีมงาน (Team Work)

3. **ความคิดสร้างสรรค์** ได้แก่ ผู้บริหารควรเป็นผู้มีความรอบรู้ มีองค์ความรู้อย่างรอบด้าน และเชี่ยวชาญ โดยการหมั่นศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น การศึกษาดูงาน ที่เยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารอื่น ซึ่งจะส่งผลให้มีความเชื่อมั่นว่าผลงานที่สร้างสรรค์ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาอย่างดีบนพื้นฐานของความรอบรู้รอบด้าน

4. **ความฉลาดทางอารมณ์** ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีการควบคุมอารมณ์ตนเอง ไม่แสดงอารมณ์ในทางลบต่อผู้ร่วมงานถือเป็นการให้เกียรติผู้ร่วมงาน และการอ่านใจคาดเดาความคิดของคนรอบข้าง เพื่อเน้นการทำงาน

ด้วยความพึงพอใจของทุกฝ่ายด้วยการสร้างทัศนคติในทางบวก การมีอารมณ์ขัน สุขุมรอบคอบ และสร้างความไว้วางใจต่อผู้ร่วมงาน

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 มีความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง มีทักษะความรู้ความเข้าใจในการนำบุคคล อีกทั้งยังมีการศึกษาของ มนต์รัก วงศ์พุทธะ ศึกษาเรื่องทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รามบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม และรายด้าน ประกอบด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา วิสัยทัศน์ และความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ (มนต์รัก วงศ์พุทธะ, 2564)

2. แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 มีทักษะความรู้ความเข้าใจในวิสัยทัศน์ของผู้นำสถานศึกษา ส่งผลให้มีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานในระดับมาก อีกทั้งยังมีการศึกษาของ การศึกษาของ สุพัตรา ภูนาวัง ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบันดาลใจของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงบันดาลใจของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ มีวิสัยทัศน์ มีความน่าไว้วางใจ มองในแง่ดี และมีความกระตือรือร้น ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพ โดยเฉพาะสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการจัดการบริหารการจัดการองค์การมีโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบเพื่อบรรลุเป้าหมายการศึกษา (สุพัตรา ภูนาวัง, 2562)

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ประกอบด้วย ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านความฉลาดทางอารมณ์โดยสามารถร่วมทำนายได้ร้อยละ 9.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำสถานศึกษากับครูอยู่ในทิศทางบวก และยังมีการศึกษาของ มนต์รัก วงศ์พุทธะ ศึกษาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รามบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ (X_3) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา (X_1) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของครู โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 47.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (มนต์รัก วงศ์พุทธะ, 2564)

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

4.1 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาตนเองและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับงานวิชาการ นอกจากนี้การศึกษาของ นิตยา หอยมุกข์ ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ได้กล่าวไว้ว่า หากผู้บริหารมีทักษะภาวะผู้นำตามองค์ประกอบทั้ง 4 ทักษะประกอบ 1) ทักษะด้านการสื่อสาร 2) ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ 3) ทักษะด้านวิสัยทัศน์ และ 4) ทักษะด้านความร่วมมือนี้แล้วจะส่งผลดีต่อการบริหารโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย (นิตยา หอยมุกข์, 2562)

4.2 วิสัยทัศน์ ได้แก่ ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง ผู้บริหารต้องมีทักษะ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิชาการ ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และนำความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชามาเป็นแนวทางในการตัดสินใจ ผู้บริหารควรมีความสามารถในการสร้างทีมงาน (Team Work) นอกจากนี้การศึกษาของ ฐนพร จันทรมัน ศึกษาเรื่องทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ทักษะความร่วมมือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะวิสัยทัศน์ และทักษะการสื่อสาร ตามลำดับ (ฐนพร จันทรมัน, 2564)

4.3 ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ผู้บริหารควรเป็นผู้มีความรอบรู้ มีองค์ความรู้รอบด้าน และเชี่ยวชาญ โดยการหมั่นศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น การศึกษาดูงาน เทียบชมสถานที่ต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารอื่น ซึ่งจะส่งผลให้มีความเชื่อมั่นว่าผลงานที่สร้างสรรค์ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์มาอย่างดีบนพื้นฐานของความรอบรู้รอบด้าน นอกจากนี้การศึกษาของ มนต์รัก วงศ์พุทธะ ศึกษาเรื่องทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม และรายด้าน ประกอบด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา วิสัยทัศน์ และความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ (มนต์รัก วงศ์พุทธะ, 2564)

4.4 ความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีการควบคุมอารมณ์ตนเอง ไม่แสดงอารมณ์ในทางลบต่อผู้ร่วมงานถือเป็นการให้เกียรติผู้ร่วมงาน และการอ่านใจคาดเดาความคิดของคนรอบข้าง เพื่อเน้นการทำงานด้วยความพึงพอใจของทุกฝ่ายด้วยการสร้างทัศนคติในทางบวก การมีอารมณ์ขัน สุขุมรอบคอบ และสร้างความไว้วางใจต่อผู้ร่วมงาน ซึ่งนอกจากนี้การศึกษาของ พระมหาอำพล ชัยสารี และคณะ ศึกษาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความเชื่อมั่นในตนเอง ผลการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะประสบความสำเร็จได้นั้นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในเชิงบริหารจัดการ ก็คือ ผู้นำทางการศึกษา หรือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำที่ดี มีทักษะความเป็นผู้นำ มีปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีความฉลาดทางอารมณ์ (พระมหาอำพล ชัยสารี และคณะ, 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู ใน

ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 และแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีความสัมพันธ์ทางบวกและลบบ่อยในระดับต่ำมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ประกอบด้วย ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้าน ความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู แบ่งเป็นรายด้านดังนี้ 1) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทาง การศึกษา การพัฒนาตนเองและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้สื่อ CAI ช่วยสอนให้เกิดการเรียนรู้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสืบค้นวิทยาการใหม่ๆ 2) วิสัยทัศน์ ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง ผู้บริหารต้องมีทักษะ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิชาการ ความ รับผิดชอบต่อหน้าที่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 3) ความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรเป็นผู้มีความรอบรู้ มีองค์ ความรู้รอบด้าน และเชี่ยวชาญ 4) ความฉลาดทางอารมณ์ ผู้บริหารจะต้องมีการควบคุมอารมณ์ตนเอง ไม่ แสดงอารมณ์ในทางลบต่อผู้ร่วมงาน และการอ่านใจคาดเดาความคิดของคนรอบข้าง และมีข้อเสนอแนะจากการ วิจัยดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนว ทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนส่งเสริม การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทาง การศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ของโรงเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ).
- ฐนพร จันทรมั่น. (2564). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสรีนธรปริทรรศน์, 2 (22), 205-220.
- นิตยา หอยมุกข์. (2562). กลยุทธ์การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์, 7(1), 92-112.
- บุญช่วย สายราม. (2557). ทักษะภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2565 จาก <http://drammsu.blogspot.com/2014/11/blog-post.html>
- พระมหาอำพล ชัยสารี และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความเชื่อมั่นในตนเอง . วารสารพัฒนาการเรียนรู้ยุคใหม่, 7(7), 417-436.
- มนต์รัก วงศ์พุทธะ. (2564). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลัก ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา;กรณีศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ศตวรรษที่ . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทริบเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น กรุป.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับ การเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). การบริหารการศึกษาหลักการและทฤษฎี (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- สุพัตรา ภูนาวัง. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการ การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2554). ภาวะผู้นำของนักบริหารการศึกษามืออาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2565 จาก http://www.supatta.haysamy.com/leader_pro.html
- สุมาพร ทำทอง. (2554). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอนโรงเรียนในกลุ่มวิภาวดี สังกัด กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Cronbach. Lee J. (1970). Essentials of Psychological Testing. 3rd.ed. New York: Harper&Row.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3),607-610.

ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ*

LEADERSHIP SKILLS IN THE 21st CENTURY OF SCHOOL ADMINISTRATOR: NEW APPROACH, NEW QUALITY

กัญญาภัทร เกิดศิริ*, ธิติพร ศัตรฐรัมย์, ภาณุวัตร ชูบัวขาว, ชาญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์, สุวิทย์ ฝ่ายสงค์

Kanyaphat Kerdhiri, Thitiporn Sathtrukram, Panuwat Choobuakaw, Chanchai Wongsirasawat, Suwit Faisong

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี ประเทศไทย

Valaya Alongkorn Rajabhat University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanyaphatkerdhiri@gmail.com

บทคัดย่อ

โลกในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม และการเป็นโลกดิจิทัล มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อการวางแผน และการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาในโลกปัจจุบัน จึงต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีทักษะความเป็นผู้นำสูง และเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง จึงนำพาสถานศึกษาอยู่รอดและฝ่าวิกฤติที่เกิดขึ้นได้ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 10 ทักษะ ดังนี้ ทักษะที่ 1 ทักษะการสื่อสาร ทักษะที่ 2 ทักษะความสามารถในการจัดการองค์กร ทักษะที่ 3 การกำหนดทิศทางการเรียนการสอน ทักษะที่ 4 ความเข้าใจ จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ทักษะที่ 5 ความละเอียดอ่อนในการทำงาน ทักษะที่ 6 การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และดิจิทัล ทักษะที่ 7 การทำงานเป็นทีม ทักษะที่ 8 ทักษะการตัดสินใจ ทักษะที่ 9 การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ และทักษะที่ 10 การพัฒนาผู้อื่น ย่อมจะประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษา ยึดหลักทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 10 ทักษะ สามารถนำพาให้สถานศึกษาพัฒนาไปสู่ เป้าหมายที่ต้องการ ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับการนิเทศ ติดตาม การวัดและการประเมินผลการ ดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่เป็นการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ เพื่อ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษามาตรฐานคุณภาพการศึกษา 3 มาตรฐาน อย่างเป็นรูปธรรมมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยเชื่อมโยงสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ ย่อมจะประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา, วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ

Abstract

The world in the 21st century is a time of rapid change. both in terms of economy, society, politics, technology, environment and the digital world There is a quick communication. Affect the planning and setting guidelines for national development. School administrators in today's world Therefore, it must be a professional manager. have high leadership skills and a leader of change therefore leading educational institutions to survive and overcome the crisis that arises

* Received June 19, 2023; Revised July 17, 2023; Accepted August 16, 2023

School administrators in the 21st century, which consist of 10 skills as follows: 1) Communication Skill, 2) Ability to Manage Organization Skill, 3) Determination of Direction Skill, 4) Understanding one's own strengths and weaknesses Skill, 5) Delicacy in work Skill, 6) Use of technology, innovation and digitalization, 7) Teamwork Skill, 8) Judgmental skills, 9) Focus on results, and 10), developing others skill, would be successful in educational institute management. Thus, if school administrators adhere to the skills of school administrators in the 21st century, all 10 skills can lead educational institutions to develop towards their desired goals. Operate in the same direction in line with supervision, monitoring, measurement and evaluation of performance according to indicators that set educational standards. establishing a quality assurance system for all levels of education To lead to the development of educational quality standards, 3 educational quality standards, concretely, efficiently and effectively. By linking it in line with the policy drive of the Office of the Basic Education Commission, a new way, a quality way, it will surely be successful in school management. It is accepted both inside and outside the school. Keep up with the changes in the 21st century world.

Keywords: Leadership Skills in the 21st Century of School Administrator, New Approach, New Quality

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม และการเป็นโลกดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลก มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อการวางแผนและการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความมั่นคงและการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา ตามนโยบายและแผนต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความปลอดภัย และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นผู้บริหารงานในสถานศึกษา คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เป็นกลยุทธิ์เพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานตามหลักสูตรกำหนด โดยบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะในการจัดการการศึกษา จัดสรรงบประมาณให้มีความเหมาะสมเกิดประโยชน์ ประสานชุมชน และองค์กรที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (ไกรสร เจียมทอง, 2561) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะผู้นำ เป็นผู้บริหารมืออาชีพ และเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ที่สามารถนำพาองค์กร ติดตามให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง โลกในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ความรู้และข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อันเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเครื่องมือที่หลากหลายในการเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงบันเทิง การพัฒนาเครื่องมือเพื่อการเข้าถึงเนื้อหา จึงส่งผลให้คนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตและการเรียนในแต่ละวันแตกต่างไปจากคนในยุคก่อนอย่างมาก รวมถึงการศึกษาในสมัยนี้ที่ต้องตามให้ทันในปัจจุบันเพื่อให้เท่าทันโลก (เหงียน ถิยูอา และสิรินาถ จงกลกลาง, 2561)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของชาติ โดยอาศัยการทำงานร่วมกับบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเมื่อมีการทำงานร่วมกัน จำเป็นต้องมีทักษะการบริหาร 3 ด้านที่ทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Katz, R. L., 2005) นำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จบนวิถีแห่งความเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้ที่วางแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากร มีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการบริหารจัดการเชิงรุก ยึดหลักการเสริมสร้างทางการศึกษาแบบมีส่วนร่วมภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีการแสวงหาความรู้ทั้ง เชิงทฤษฎี การปฏิบัติ และประสบการณ์ ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองจากเดิมไปสู่ผู้นำที่มีกระบวนการทัศน์ใหม่ในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์การบริหาร และมีการตัดสินใจที่รวดเร็วเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทาง การศึกษาเป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมทางวิชาการมีความรู้ความสามารถและมีความเป็นมืออาชีพที่สามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล สามารถนำสถานศึกษาไปสู่ เป้าหมาย และเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันไปสู่อนาคตได้ (วชิรวิทย์ สุราสา, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้น บททดสอบใหม่สำหรับผู้บริหารในยุคการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนไปจากเดิม เน้นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องได้รับมาเป็นเรื่องของสมรรถนะของผู้เรียนนั้น (สำรวย ชาวดร และสุกฤษฎี มายุสรี, 2564) การบริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญและมีทักษะทางการบริหารทุก ๆ ทักษะอย่างเพียงพอ การบริหารต้องอาศัยการวางแผน เป้าหมายและทิศทางการขับเคลื่อน มีการแนวทางการทำงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และอาศัยเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา มีความสามารถในการสื่อสารและบริหารคนได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา (สัตตบุศย์ โพธิ์รุท, 2564) อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนต้องมีทักษะในการจูงใจให้ บุคลากรทำงานออกมาได้อย่างเต็มความสามารถ จนทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานวิสัยทัศน์ใหม่ วิถีคุณภาพ ไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับการติดตาม และการประเมินผลดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เป็นหนึ่งในกลไกที่ช่วยในการกระตุ้นให้สถานศึกษามีความกระตือรือร้น ให้ความสำคัญในการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้น ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ

การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ ผู้บริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพราะการดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นให้ประสบความสำเร็จจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

การบริหารสถานศึกษา คือ กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบในงานทั้ง 4 งาน คือ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องนำความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ การนำหลักการทฤษฎีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา (บุญส่ง กรุงชาติ, 2561) เป็นการดำเนินงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

อาศัยความร่วมมือกันของสมาชิกภายในสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด (วริศรา บุญธรรม, 2560) ซึ่งแนวทางปฏิรูปการศึกษา มุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐานและจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงมีคุณภาพ โดยได้บัญญัติให้มีกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารบุคคลและงานบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เพื่อความยืดหยุ่นและความรวดเร็วในการบริหารจัดการให้องค์กรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (มุนา จารง, 2560)

จากแนวคิดการบริหารสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในสถานศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษากำกับดูแลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบทั้ง 4 งาน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้กระบวนการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่น รวดเร็ว เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้บริหารสถานศึกษารับรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ มีความเป็นมืออาชีพในการ ผู้บริหารควรแสดงถึงผู้บริหารที่พยายามทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตาม เป้าหมาย หรือ นโยบายขององค์กร ด้วยเหตุผลและหลักการซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยประยุกต์ทฤษฎี หรือแนวทางต่าง ๆ อย่างผสมกลมกลืนกันแล้วนำไปสู่การปฏิบัติ ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารงานกิจการต่าง ๆ ให้สำเร็จโดยอาศัย ความรู้ความสามารถของตนเอง และความร่วมมือของผู้อื่น (หวน พินธุพันธ์, 2549) ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการ บริหารงาน ต้องมีประสบการณ์ และสามารถนำพาให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับขององค์กร (ณัฐชา พิกุลทอง, 2559) โดยราชกิจจานุเบกษาประกาศข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ได้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะของผู้บริหาร 12 ข้อ ดังนี้ 1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา 2. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน 3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติตามได้เต็มศักยภาพ 4. พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง 5. พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ 6. ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร 7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ 8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 9. ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ 10. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 11. เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ และ 12. สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

นอกจากบทบาทหน้าที่และความเป็นมืออาชีพแล้วนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้ที่สามารถนำการเปลี่ยนแปลงทั้งความเชื่อ ทศนคติ การริเริ่มสิ่งต่าง ๆ รวมถึงความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ กระตุ้นความคิด โดยการถ่ายทอด โน้มน้าวความคิด อีกทั้งประสบการณ์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทำตามเกินกว่าที่กำหนด ยังก่อให้เกิดประโยชน์อีกด้วย (จิตรรา ทรัพย์โณม, 2556) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นใจผู้ตามให้กระทำมากกว่าที่คาดหวัง มีความเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามที่ปรารถนาและใช้ความพยายามเพื่อยกระดับความต้องการของผู้ตามให้เป็นลำดับของความต้องการที่สูงขึ้น จึงอาจสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลให้สร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานสามารถคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง กระตุ้นใจผู้ร่วมงานให้กระทำมากกว่าที่คาดหวังไว้ สร้างความผูกพันต่อองค์กร มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถ

กระตุ้นการคิดสร้างสรรค์หาทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ การแก้ปัญหาในการทำงาน สามารถเผชิญปัญหา และคุณลักษณะที่เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติแก่ผู้ตาม (Bernard M. Bass, 1985)

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษากำกับดูแลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบทั้ง 4 งาน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป การบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงถึงความพยายามทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือ นโยบายขององค์กร ด้วยเหตุผลและหลักการซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยประยุกต์ทฤษฎี หรือแนวทางต่าง ๆ อย่างผสมกลมกลืนกันแล้วนำไปสู่การปฏิบัติทำหน้าที่เป็นผู้บริหารงานกิจการต่าง ๆ ให้สำเร็จโดยอาศัย ความรู้ความสามารถของตนเอง และความร่วมมือของผู้อื่น ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการ บริหารงาน ต้องมีประสบการณ์ และสามารถนำพาให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับและเชื่อมโยงกับดร.อัมพร พินะสา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวถึง 5 เป้าหมาย 4 มิติ ของสพฐ.วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ ซึ่งมีเป้าหมาย 5 ข้อ คือ 1. คุณภาพผู้เรียน 2. คุณภาพบุคลากร 3. คุณภาพการบริหารจัดการศึกษา 4. คุณภาพจัดสรรปัจจัยและทรัพยากรทางการศึกษา และ 5. คุณภาพเทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนรู้ โดยมีมิติในการขับเคลื่อน 4 มิติ ได้แก่ โอกาส คุณภาพ ประสิทธิภาพ และความปลอดภัย ที่ผู้บริหารต้องให้โอกาสทางการศึกษากับนักเรียนทุกระดับ มีแนวทางส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss Recovery) มีแนวทางการดำเนินงานให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ มีการส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการกำหนดจุดเน้นด้านความปลอดภัยและมาตรการความปลอดภัยในการดูแลความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา เพื่อคุณภาพของผู้เรียน บุคลากร การบริหารจัดการศึกษา จัดสรรปัจจัยและทรัพยากรทางการศึกษา และ เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนรู้

ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ความเป็นผู้นำในโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน และความละเอียดอ่อนในการบริหารทั้งคนและสถานศึกษา ซึ่งต้องมีการบูรณาการทักษะที่หลากหลายตลอดจนความรู้และการจัดการอย่างต่อเนื่อง (Steven S. Pophal, 2010) เขียนหนังสือ “10 Skills for Successful School Leaders” กล่าวถึง ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา 10 ทักษะ เป็นทักษะที่ผู้นำสามารถนำมาใช้เพื่อการบริหารงานสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้ 1. การกำหนดทิศทางการเรียนการสอน (Setting Instructional Direction) 2. การทำงานเป็นทีม (Teamwork) 3. ความละเอียดอ่อนในการทำงาน (Sensitivity) 4. ทักษะการตัดสินใจ (Judgment) 5. การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ (Results Orientation) 6. ความสามารถในการจัดการ (Organizational Ability) 7. การพูดสื่อสาร (Oral Communication) 8. ทักษะการเขียน (Written Communication) 9. การพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) และ 10. ความเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง (Understanding Your Own Strengths and Weaknesses)

ซึ่งทั้ง 10 ทักษะนี้มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ไว่น่าสนใจ และมีความสอดคล้อง ดังตารางการสังเคราะห์ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์งานวิจัยในประเด็นทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาของนักการศึกษา

ชื่อนักการศึกษา	ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
(นิภาพร รอดไพบูลย์, 2565)	1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล 3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 4. ทักษะด้านวิสัยทัศน์ 5. ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ 6. ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์
(สัตตบุศย์ โพธิ์รุท, 2564)	1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ 3. ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 4. ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ 5. ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์
(จักรกฤษณ์ เกษไชย และคณะ, 2563)	1. ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 2. ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง 3. ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน 4. ทักษะการบริหารจัดการองค์กร 5. ทักษะการวางแผนพัฒนาหลักสูตร 6. ทักษะการเรียนรู้ 7. ทักษะการประเมินผลงานและการบริหารบุคลากร 8. ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล 9. ทักษะการวิจัยทางการศึกษา 10. ทักษะค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ
(พรพิมล แก้วอุทัย, 2564)	1. ทักษะด้านเทคนิค 2. ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4. ทักษะด้านการวินิจฉัย 5. ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร 6. ทักษะด้านการตัดสินใจ 7. ทักษะด้านการบริหารเวลา
(วราพร บุญมี และพิมพ์ภา ธรรมสิทธิ์, 2563)	1. ทักษะด้านการบริหาร 2. ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม 3. ทักษะด้านการวางแผนและพัฒนา 4. ทักษะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี 5. ทักษะด้านภาวะผู้นำ
(อรสา มาสิงห์, 2562)	1. ทักษะการวางแผน 2. ทักษะการสร้าง ทีมงาน 3. ทักษะการสื่อสาร 4. ทักษะการจูงใจ 5. ทักษะมนุษยสัมพันธ์

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์งานวิจัยในประเด็นทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาของนักการศึกษา (ต่อ)

ชื่อนักการศึกษา	ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
(มณฑาทิพย์ นามนุ, 2561)	1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการบริหารจัดการองค์การ 3. ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ 4. ทักษะทางเทคโนโลยี และการใช้ดิจิทัล 5. ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์
(ไกรสร เจียมทอง, 2561)	1. ทักษะการสื่อสารและเทคโนโลยี 2. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ 3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 4. ทักษะด้านเทคนิค 5. ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม
(ปัทมพร พงษ์เพชร, 2561)	1. ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ 3. ทักษะการแก้ปัญหา 4. ทักษะการทำงานเป็นทีม 5. ทักษะเทคโนโลยี นวัตกรรม ดิจิทัล
(กรรณิกา เรตมอนต์, 2559)	1. ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 2. ทักษะการสื่อสาร 3. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ 4. ทักษะวิสัยทัศน์ 5. ทักษะความร่วมมือ

จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีอีกหนึ่งทักษะที่สำคัญที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงหลายคน คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และดิจิทัล จึงสามารถจัดลำดับทักษะที่มีการกล่าวถึงจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด และสรุปเป็นนิยาม ได้ดังนี้

ทักษะที่ 1 ทักษะการสื่อสาร (Communication) หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกถึงความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระ และกระบวนการวิธีถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่ผสมผสานกันระหว่างการพูดและการเขียนสื่อสารได้ทั้งภาษาไทย ภาษาสากล สามารถสรุปประเด็นได้ชัดเจน ถูกต้อง รัดกุม สามารถเจรจาต่อรอง นำเสนอความคิดเห็นในที่สาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมไปสู่ชุมชนและองค์กรภายนอก โดยนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มช่องทางการสื่อสารในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมนำไปสู่ความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

ทักษะที่ 2 ทักษะความสามารถในการจัดการองค์กร (Ability to Manage Organization) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาองค์กร สามารถกำหนดกลยุทธ์ในการทำงานสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่นการทำงาน รับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน มอบหมายความรับผิดชอบให้กับบุคลากรเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถโดยยึดมั่นตามกฎระเบียบของสถานศึกษา และนำทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม บริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพภายใต้ข้อกำหนดตามบริบทของสถานศึกษา

ทักษะที่ 3 การกำหนดทิศทางการเรียนการสอน (Determination of Direction) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องออกแบบ พัฒนา ตรวจสอบ และปรับปรุงหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพยึดหลักสูตรแกนกลาง ฯ เป็น

สำคัญ โดยปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตร ทั้งเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

ทักษะที่ 4 ความเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง (Understanding one's own strengths and weaknesses) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจในจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง สำรวจถึงข้อบกพร่อง และหาแนวทางในการพัฒนาตนเองและการพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ สามารถวิเคราะห์นโยบาย จุดมุ่งหมาย ขอบข่ายงานและระบบงานภายในสถานศึกษา ตลอดจนการนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความสามารถในการคิดสิ่งใหม่โดยการนำความรู้ประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ต่อยอดความคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่มีความเหมาะสมและทันสมัยกับสถานการณ์ ก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา

ทักษะที่ 5 ความละเอียดอ่อนในการทำงาน (Delicacy in work) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่จะต้องรู้จักตนเอง มีความมั่นใจ มั่นคงในอารมณ์ ต้องรู้จักและพยายามเข้าใจผู้อื่น มีความโอบอ้อมอารี มีความยืดหยุ่น เข้าใจความแตกต่างและความต้องการของแต่ละบุคคล มีวิธีการต่างๆ ในการสร้างแรงจูงใจ การสร้างขวัญ กำลังใจในการทำงาน มีภาวะผู้นำรู้จักวิธีการสร้างทีมงาน เพื่อให้การบริหารงานสำเร็จตามจุดเป้าหมายที่กำหนดไว้

ทักษะที่ 6 การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และดิจิทัล (Use of technology, innovation and digitalization) หมายถึง ผู้บริหารมีความชำนาญหรือความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำมา พัฒนาระบบการทำงานภายในองค์กรอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการสั่งการที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน สามารถจัดทำสื่อ นำเสนอข้อมูลข่าวสารกิจกรรมของสถานศึกษาสู่ชุมชนได้ มีพฤติกรรมการแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถพื้นฐานในการใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันอย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์สูงสุด

ทักษะที่ 7 การทำงานเป็นทีม (Teamwork) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย และรับผิดชอบงานร่วมกัน สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในการช่วยเหลือ ยอมรับความคิดเห็นต่าง เคารพ ให้เกียรติและเห็นคุณค่าบทบาทของบุคลากร มีส่วนร่วมในการทำงาน และส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมที่ขับเคลื่อนกลุ่มไปสู่ความสำเร็จของงาน

ทักษะที่ 8 ทักษะการตัดสินใจ (Judgmental) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่วินิจฉัย ค้นหาสาเหตุของปัญหา รวบรวมวิเคราะห์และใช้ข้อมูลในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาเหล่านั้น จากประสบการณ์ ข้อมูลสารสนเทศ มาวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งจะต้องอาศัยทักษะด้าน เทคนิค ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือด้านนโยบาย อันเป็นความท้าทายในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ มีการวางแผนในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพโดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาอย่างเหมาะสมด้วยความระมัดระวัง

ทักษะที่ 9 การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ (Focus on results) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมองเห็น ภาพรวมและอนาคตของสถานศึกษา เข้าใจความซับซ้อนในโครงสร้างภารกิจของการบริหารงานสถานศึกษา มีการวางแผนเพื่อพัฒนากลยุทธ์สถานศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จตามความต้องการของผู้เรียน ตามบริบทชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของโลก ตระหนักถึงความรับผิดชอบเมื่อจำเป็นต้องมีการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา และดำเนินการทันทีที่เกิดปัญหา

ทักษะที่ 10 การพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความสามารถในการสอน ฝึกอบรมพัฒนา และการช่วยเหลือครู ส่งเสริมสนับสนุนการทำวิจัยและพัฒนาให้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนในการบริหารงานบุคคลเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างเข้ม โดยการใช้กระบวนการในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน นำผลการประเมินการปฏิบัติงานนั้นมาสะท้อนกลับ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบตามมาตรฐาน

สรุป

การที่ผู้บริหารสามารถใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน บุคลากร การบริหารจัดการศึกษา การจัดสรรปัจจัยและทรัพยากรทางการศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนรู้ สอดรับกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จึงทำให้เกิดการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาโดยยึดหลักที่สำคัญข้อหนึ่ง คือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ทักษะที่ 6 การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และดิจิทัล ในการบริหารงานวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา โดยให้มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ 5 on มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ทักษะที่ 1 ทักษะการสื่อสาร เพื่อการบริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน และมาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ทักษะที่ 3 การกำหนดทิศทางการเรียนการสอน และทักษะที่ 10 การพัฒนาผู้อื่น การบริหารเพื่อให้เกิดผลลัพธ์แก่ผู้เรียนนั้นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในการกำหนดทิศทางเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้สำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูดึงความสามารถและศักยภาพของตนในด้านต่าง ๆ ออกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาองค์กร ส่งเสริมและพัฒนาครูให้ผลิตสื่อการสอนโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูมีความสุขในการทำงาน สร้างแรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ในตัวครูให้เกิดขึ้น อันจะเป็นแรงผลักดันให้ครูสามารถดำเนินการทำสิ่งต่าง ๆ ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ถ้าผู้บริหารสถานศึกษายึดหลักทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 10 ข้อ จะนำพาให้สถานศึกษาพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยเชื่อมโยงนโยบายในการบริหารสถานศึกษาตามมิติของสพฐ. วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ ย่อมจะประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา เรตมอนด์. (2559). ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย.

- ไกรศร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 32. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จักรกฤษณ์ เกษโธสง และคณะ. (2563). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6(1), 1-5.
- จิตรา ทรัพย์โณม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผล การบริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาส ตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณัฐชา พิกุลทอง. (2559). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิภาพร รอดไพบูลย์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญส่ง กรุงชาลี. (2561). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปัทมพร พงษ์เพชร. (2561). ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรม หาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- พรพิมล แก้วอุทัย. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามทัศนะของครู. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ , 12(1), 111-126.
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม . มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มูนา จารง. (2560). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วชิรวิทย์ สุราสา. (2565). ผู้บริหารที่นำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ บนวิถีแห่งความเปลี่ยนแปลง. วารสารมณีเชษฐา รัม, 5(2), 186-201.
- วรภาพร บุญมี และพิมพ์ภา ธรรมสิทธิ์. (2563). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรดิษฐ์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 7(5), 172-182.
- วริศรา บุญธรรม. (2560). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี.

- สัตตบุศย์ โพธิ์รุท. (2564). ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน วितยานพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำรวย ชาวดร และสุกฤษฎี มายุสิริ. (2564). กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(2), 453-463.
- หวน พันธุ์พันธ์. (2549). นักบริหารมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เหงียน ถิทูฮ่า และสิรินาถ จงกลกลาง. (2561). การศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดกาบัง ประเทศเวียดนาม. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(2), 14-18.
- อรสา มาสิงห์. (2562). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา. วารสารวิจัยวิชาการ, 13(2), 105-118.
- Bass, Bernard M. (1985). *Leadership and Performance Beyond Expectations*. New York: Free Press.
- Katz, R. L. (2005). "Skills of an effective administrators". *Harvard Business Review*, 30(1), 45-61.
- Steven S. Pophal. (2010). *10 Skills for Successful School Leader*. National Association of Secondary School Principals (NASSP). Reston, VA: National Association of Secondary School Principals (U.S.).

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ*

THE OPINIONS OF PRIVATE SCHOOL TEACHERS TO THE SCHOOL ADMINISTRATION USING THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES OF THE ADMINISTRATORS, SAMUTPRAKARN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

อัจจิมา ศรีรัตน์* และสุมิตรา ยาประดิษฐ์

Atchima Srirat and Sumitra Yaprudit

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, สมุทรปราการ ประเทศไทย

Master of Education, Suvarnabhumi Institute of Technology, Samut Prakan, Thailand

*Corresponding author E-mail: atchi.atchima@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร จำแนกตามเพศ วุฒิ การศึกษา อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา 3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 ท่าน และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 351 คน และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, $SD = 0.67$) 2) เมื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร จำแนกตามตัวแปรเพศ และอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ตัวแปรวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน 3) ประมวลข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร พบว่ามี 3 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และควรมีการพัฒนา ได้แก่ 1) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.84$) 2) ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.79$) และ 3) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.89$)

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล, โรงเรียนเอกชน

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to assess the level of school administration, based on the principles of good governance, among administrators; 2) to compare school administration, utilizing the principles of good governance, among administrators classified by sex, educational background, age, work experience, and school size; and 3) to formulate recommendations for school administration, guided by the principles of good governance, among

* Received June 19, 2023; Revised August 20, 2023; Accepted September 19, 2023

administrators. The research employed interviews with 5 school administrators and utilized quantitative research methods. A questionnaire was administered to a sample of 351 participants, and descriptive statistics including mean and standard deviation were applied. Hypothesis testing was conducted through T-value and F-value testing. The results indicated the following: 1) The level of comparison with the principles of good governance among the target group was rated as very high ($\bar{x}$ = 3.85). 2) When comparing the administration of educational institutions using the principles of good governance among administrators classified by sex and age variables, the overall picture is not different. However, the qualification variable, work experience, and the size of the educational institutions show differences. 3) Compiling recommendations for school administration based on the principles of governance among administrators revealed that three aspects had the lowest average and should be developed. These aspects are as follows: 1) Participation, 2) Consensus Oriented, and 3) Accountability.

Keywords: School Administration, Good Governance Principles, Private School

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงในเกือบทุกด้าน ทำให้ในแต่ละประเทศต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เครื่องมือเพื่อความอยู่รอด คือการปรับตัว หรือการปฏิรูป จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ทำให้เกิดการปฏิรูปทางสังคมหนึ่งในนั้นว่าด้วยเรื่องการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากในช่วงเวลานั้น ประเทศไทยยังอยู่ห่างไกลจากการพัฒนาคุณภาพของคนให้เต็มตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างไม่ได้สร้างคนให้คิดเป็นทำเป็น และมีคุณธรรมจริยธรรม (ประเวศ วะสี, 2546) การบริหารงานในสถานศึกษาต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ ในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ ปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และบริหารจัดการภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายความรับผิดชอบ ทำให้บุคลากรในสถานศึกษายอมรับในตัวผู้บริหารมากขึ้น มีความเชื่อมั่น มีความเต็มใจ และตั้งใจที่จะอุทิศตน ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของสถานศึกษาอย่างเต็มความสามารถและมีความต้องการที่จะคงความเป็นสมาชิกอยู่ในสถานศึกษาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีสมรรถภาพหรือศักยภาพ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ความสามารถในการบริหารจัดการและความรู้ความเข้าใจแนวทางการบริหารงาน และการจัดการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2546) จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่ามีข่าวสาร และงานวิจัยที่ระบุปัญหาธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก เครือข่ายกลุ่มอิทธิพล ซึ่งนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบของภาคการศึกษา ได้ระบุว่า พบการทุจริตในโรงเรียนในหลายๆ รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตในการจัดซื้อหนังสือ วัสดุ และครุภัณฑ์โดยการทุจริตดังกล่าวเชื่อมโยงกับนักการเมือง ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) จนมาถึงระดับผู้บริหารสถานศึกษาในระดับโรงเรียน (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2565) ในขณะที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ มีนโยบายที่มุ่งพัฒนาให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งการบริหารสถานศึกษานั้นจะต้องมีความโปร่งใส ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งจังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีโรงเรียนเอกชนจำนวนมาก ซึ่งในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกัน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ, 2565)

จากสภาพ และปัญหาที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อที่จะนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับปัญหา บริบท ความต้องการของสถานศึกษาตนเอง และนโยบาย ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 3,992 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ, 2565) กำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรของ Krejcie and Morgan ระดับความเชื่อมั่น 0.95 โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 351 คน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 356 คน ประกอบด้วย

- 2.1 ครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 351 คน
- 2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้น โดยพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งให้สอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัย เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ทดลองหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.993 และมีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้ (Cronbach, L. J., 1990)

คะแนน 5	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
คะแนน 3	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดในการแปลผลค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J. W., 1981) ซึ่งกำหนดค่าเฉลี่ยเป็น 5 ช่วง และแต่ละช่วงมีแปลความหมายได้ดังนี้

คะแนน 4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน 3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
คะแนน 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
คะแนน 1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) เกี่ยวกับการข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ

2. แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

2.1 คัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี 2) เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อการบริหาร 3) เป็นแบบอย่างที่ดี และ 4) เป็นผู้ที่สามารถบริหารสถานศึกษาของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความน่าเชื่อถือ มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2.2 นำผลจากแบบสอบถาม มากำหนดเป็นประเด็นในการทำแบบสัมภาษณ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษา เนื้อหา ตลอดจนความครอบคลุมพร้อมกับขอคำแนะนำเพิ่มเติมและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้ว ขอคำแนะนำและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

2.5 นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม

1.1 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ เพื่อลงพื้นที่ขออนุญาตหมายสถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง โดยก่อนการดำเนินการมีการสนทนาสร้างความคุ้นเคยแจ้งวัตถุประสงค์ อธิบายเหตุผลกับผู้ให้ข้อมูล แล้วเก็บแบบสอบถามคืน นำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามต้องการ

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยนำประเด็นจากข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามมาเป็นประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

2.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นขอคำแนะนำและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

2.3 ขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ เพื่อลงพื้นที่ขอนัดหมายสถานที่ วัน เวลา ในการสัมภาษณ์

2.4 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาตามวัน เวลา ที่ได้นัดหมายไว้ จากนั้นผู้วิจัยบันทึกคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการที่ได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไป ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงระดับความคิดเห็นของครูเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการที่มีต่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการรวบรวมคำตอบ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารศึกษา มาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้เข้าใจง่าย โดยใช้วิธีการ Content Analysis

ผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าระดับการบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, $SD = 0.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักนิติธรรม มีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 3.90$, $SD = 0.83$) รองลงมาคือด้านหลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 3.88$, $SD = 0.84$) ส่วนด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ และด้านหลักความรับผิดชอบ มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.79$) และ ($\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.89$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า เมื่อพิจารณาจำแนกตามตัวแปรเพศ และอายุโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน

3. ผลการประมวลข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ท่าน มีการนำหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 10 ด้าน มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.54$)

3.1 ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารจะต้องมีการนำกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ มาใช้ในสถานศึกษาของตนเอง อย่างเคร่งครัด อยู่ในขอบข่าย และบริบทที่เหมาะสมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

3.2 ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการลงประชามติ มีการรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรในสถานศึกษา รวมทั้งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละส่วนงาน เพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน เป็นที่ยอมรับของทุกคน

3.3 ด้านหลักความโปร่งใส บุคลากรทุกคนจะต้องมีการทำงาน มีการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใส เทียบตรง สามารถตรวจสอบได้

3.4 ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองอยู่มีการวางแผนงาน กำหนดทิศทางการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มอบหมายงานให้บุคลากรตามความเหมาะสม

3.5 ด้านหลักหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาจะพยายามให้บุคลากรได้แสดงทัศนะ แสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการวางแผน หรือรับรู้ให้มากที่สุด

3.6 ด้านหลักความเสมอภาค ความเสมอภาคถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ผู้บริหารจะต้องตระหนักไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง ต้องวางตัวเป็นกลาง มีความยุติธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.7 ด้านหลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหารที่ดีจะต้องปฏิบัติงานได้เหมาะสม มีความยุติธรรม มีทัศนคติที่ดี ในการกระจายอำนาจให้เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพ และผลการดำเนินงานที่ดีของสถานศึกษา

3.8 ด้านหลักประสิทธิภาพ ในการบริหารสถานศึกษานั้นควรมีการวางแผนงาน และการทำงานที่เป็นระบบ โดยการนำเอานวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยในระบบบริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร อีกทั้งช่วยลดภาระงานให้น้อยลง

3.9 ด้านหลักประสิทธิผล พบว่า ถ้าเรามีการพัฒนาหลักประสิทธิภาพให้ดีขึ้นแล้ว ย่อมส่งผลต่อหลักประสิทธิผลที่สูงขึ้น การนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการวางระบบ วางแผนงาน จะทำให้การทำงานมีคุณภาพที่ดีขึ้น

3.10 ด้านหลักการตอบสนอง ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ต้องดำเนินการภายในกำหนดระยะเวลาที่วางไว้ รวมถึงสามารถแก้ไขปัญหา ข้อร้องเรียน มีการติดตามผลการแก้ไข

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาราบรื่น เป็นไปอย่างถูกต้อง ยุติธรรม มีความน่าเชื่อถือ ทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความเหมาะสม ซึ่งเมื่อมีการบริหารสถานศึกษาที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของบุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑากาญจน์ เก่งกลิจ ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จุฑากาญจน์ เก่งกลิจ และ วีระยุทธ พรพจน์ธนาส ได้สรุปความสำคัญของธรรมาภิบาลในสถานศึกษาว่า นอกจากการมีธรรมาภิบาลสถานศึกษาจะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างดีจนนำไปสู่การทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพได้นั้น ธรรมาภิบาลในโรงเรียนยังช่วยแก้ปัญหาภายในองค์กร ได้แก่ การทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการมีผู้บริหารที่เป็นเผด็จการบริหารโดย

ไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วม ผู้บริหารขาดความรับผิดชอบ ขาดความโปร่งใสในการบริหาร บริหารโดยไม่ยึดความเสมอภาคเป็นธรรม บริหารโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างไม่คุ้มค่า บุคลากรมีความรู้สึกเหลื่อมล้ำของสถานภาพ หรือมีความไม่มั่นคงในงาน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้อาจแก้ไขได้ เพราะหลักการของธรรมาภิบาลนั้นครอบคลุมถึงปัญหาดังกล่าว (วีรยุทธ พรพจน์ธรรมาส, 2557)

2. จากผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

2.1 เพศ เพศหญิง และเพศชาย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในสถานศึกษา ดังนั้นความคิด ทักษะ ทักษะ รวมถึงวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลของผู้บริหาร ส่งผลต่อบุคลากรในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง อีกทั้งยังมีการศึกษาของ รอชิตะ เอ็ง ได้ทำการศึกษากำหนดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษพบว่า เพศที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้ความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาสต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารแตกต่างกัน (รอชิตะ เอ็ง, 2555)

2.2 วุฒิการศึกษา พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วุฒิการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตาม จะมีความคิดเห็นในการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ความรักในองค์กร สถานศึกษา ทักษะ และความร่วมมือในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชารีล่า ลาหมัด ที่ได้ทำการศึกษากำหนดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามทัศนคติของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเอกชนในจังหวัดสตูล ผลการศึกษพบว่า วุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้ทัศนคติของครูต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารแตกต่างกัน (ชารีล่า ลาหมัด, 2559)

2.3 อายุ พบว่าครูที่มีอายุ 25-30 ปี 31-50 ปี และ มากกว่า 50 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบรายด้านพบว่า ครูเอกชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหาร มีด้านหลักนิติธรรม และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักปฏิบัติในเชิงคุณธรรม การที่จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล หรือบุคคลที่มีจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกันอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รอชิตะ เอ็ง ได้ทำการศึกษากำหนดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษพบว่า อายุที่แตกต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาสต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารแตกต่างกัน (รอชิตะ เอ็ง, 2555)

2.4 ประสบการณ์การทำงาน พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโดยภาพรวมแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารสถานศึกษาจะดำเนินไปด้วยดีมีความเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิควิธีการ หรือหลักการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ตลอดจนความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญชำนาญในหลาย ๆ ด้านที่ต้องใช้ในสถานศึกษา เพื่อทำให้สถานศึกษาไปสู่เป้าหมายการศึกษาตามที่กำหนดไว้ จึงถือได้ว่าการบริหารด้วยหลักธรร

มาภิบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา อีกทั้งยังมีการศึกษาของ รินทร์ดี พิทักษ์ ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ผลการศึกษา พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมแตกต่างกัน (รินทร์ดี พิทักษ์, 2553)

2.5 ขนาดของสถานศึกษา พบว่าครูที่ทำงานในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโดยภาพรวมแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ต้องมีการดำเนินการบริหารงานให้เป็นไปเพื่อประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงขนาดของสถานศึกษา การบริหารของสถานศึกษาจะดำเนินไปด้วยดี มีความเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารต้องใช้เทคนิค หรือหลักการบริหารต่าง ๆ ตลอดจน ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญที่มีอยู่ ทำให้สถานศึกษาไปสู่เป้าหมายของแผนการศึกษาที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาในขนาดใดก็ตาม ต้องมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังมีการศึกษาของ รับขวัญ ภาควิมิ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับสุขภาพองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับสุขภาพองค์การ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน ทำให้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับสุขภาพองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 แตกต่างกัน (รับขวัญ ภาควิมิ, 2547)

3. จากผลการประมวลข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 แห่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีผลการอภิปรายดังต่อไปนี้

3.1 ด้านหลักนิติธรรม พบว่า ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการพัฒนา มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้อำนาจกฎหมาย และมีการกำกับ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงบุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ อย่างเคร่งครัด รวมถึงความชัดเจนในการใช้ข้อระเบียบ และข้อกฎหมายต่างๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆของสถานศึกษา ถือว่าเป็นสำคัญที่บุคลากรในสถานศึกษาพึงยึดถือและปฏิบัติ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ระบุไว้เป็นคู่มือการดำเนินการทางวินัย ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาถึงเป้าหมายที่แท้จริงในการส่งเสริมให้ครูมีวินัยนั้น มีใช้อยู่ที่ครู แต่หากครูมีวินัย ความมีวินัยของครูจะส่งผลไปถึงนักเรียนด้วย อีกทั้งยังมีการศึกษาของ รินทร์ดี พิทักษ์ ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งครูได้ให้ข้อเสนอแนะด้านหลักนิติธรรม เรียงลำดับตามความถี่สูงสุด คือควรส่งเสริมให้บุคลากรทำตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด รองลงมา คือ ผู้บริหารควรให้ความใส่ใจในการปรับปรุง กฎระเบียบ ข้อบังคับให้เหมาะสมกับสภาพสถานศึกษา (รินทร์ดี พิทักษ์, 2553)

3.2 ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ พบว่า ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการพัฒนา มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนานั้นคือการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และยอมรับในข้อบกพร่อง และเกิดการแก้ไข อีกทั้งยังมีการศึกษาของ ดารินทร์ สงมะเร็ง ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ครูมีส่วนร่วม ในการเสนอความเห็นอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อโรงเรียน ต้องให้ครูนำความคิดเห็นที่ได้ ทั้งจากภายใน และภายนอกโรงเรียนมาใช้ในการปฏิบัติงาน (ดารินทร์ สงมะเร็ง, 2559)

3.3 ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า การพิจารณาผลการปฏิบัติงาน ควรมีความซื่อสัตย์ เที่ยงตรง เพื่อสร้างความมั่นใจ และเป็นกำลังใจในแก่ครู อีกทั้งยังมีการศึกษาของ รินทร์ดี พิทักษ์ ได้ศึกษา พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา ซึ่งครูได้ให้ข้อเสนอแนะด้านหลักความโปร่งใส คือ ผู้บริหารควรมีการตรวจสอบ การใช้งบประมาณโดยจะต้องจัดระบบการตรวจสอบงบประมาณให้ชัดเจน โปร่งใสและถูกต้อง (รินทร์ดี พิทักษ์, 2553)

3.4 ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการพัฒนา มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความรับผิดชอบเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารที่ต้องปฏิบัติ โดยการจัดองค์กร การกำหนดกฎเกณฑ์ที่เน้นการดำเนินงานที่สนองต่อความต้องการขององค์กร สามารถที่จะตรวจสอบและวัดผลการดำเนินงานเชิงปริมาณได้ อีกทั้งยังมีการศึกษาของ ชอหมาด โบหมาด ปันจ่อ ที่ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล พบว่า การใช้ธรรมาภิบาลตามหลักความรับผิดชอบโดยได้มุ่งเน้นในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของสถานศึกษา การวางแผนเน้นให้บุคลากรร่วมรับผิดชอบในกระบวนการเรียน รวมถึงการจัดทำรายงานประจำปี ซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของสถานศึกษาที่ต้องปฏิบัติ (ชอหมาด โบหมาด ปันจ่อ, 2553)

3.5 ด้านหลักหลักการมีส่วนร่วม พบว่า ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการพัฒนา มีดังนี้ ผู้บริหารควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการรับรู้ และแสดงทัศนะร่วมในการเสนอแผนงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมในการรับรู้ และแสดงทัศนะร่วมในองค์กรหรือสถานศึกษา เป็นอีกหนึ่งหลักสำคัญในการพัฒนาบุคลากรตลอดจนสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ จำนงค์ แก้วเนื้ออ่อน ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า สถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (จำนงค์ แก้วเนื้ออ่อน, 2552)

3.6 ด้านหลักความเสมอภาค ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการ มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยุติธรรม ไม่เข้าข้างบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักความเสมอภาค เป็นหลักที่สำคัญสำหรับสถานศึกษา เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียม ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเชิงบุคคล อีกทั้งยังมีการศึกษาของ วิโรรัตน์ ฝ่ายดี ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรยกเลิกระบบอุปถัมภ์และ พิจารณาผลงานตามความสามารถ มอบหมายภาระงานให้แต่ละคนในระดับที่เท่าเทียมกัน และควรให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนโดยเท่าเทียมกัน (วิโรรัตน์ ฝ่ายดี, 2559)

3.7 ด้านหลักการกระจายอำนาจ พบว่า ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการพัฒนา มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนด และวางแผนงานอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาควรมีการกำหนดและวางแผนการปฏิบัติงาน และการบริหารให้ครอบคลุมทุกส่วนงานอย่างเหมาะสม เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล อีกทั้งยังมีการศึกษาของ ดารินทร์ สงมะเร็ง พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากันตบุรี เขต 1 ด้านหลักการกระจายอำนาจอยู่ในระดับมาก (ดารินทร์ สงมะเร็ง, 2559)

3.8 ด้านหลักประสิทธิภาพ พบว่า ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการพัฒนา มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ เพื่อลดภาระงาน และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในยุคสมัยนี้มีเทคโนโลยี รวมทั้งนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งยังช่วยลดภาระงานต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็น อีกทั้งยังมีการศึกษาของ วิโรรัตน์ ฝ่ายดี ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรกำหนดแผนพัฒนาหน่วยงาน ตามความสำคัญเร่งด่วน ควรพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารในโรงเรียนให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (วิโรรัตน์ ฝ่ายดี, 2559)

3.9 ด้านหลักประสิทธิผล พบว่า ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการพัฒนา มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางระบบที่เป็นมาตรฐาน และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประสิทธิผลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพมีความสำคัญต่อการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิผลที่ดี อีกทั้งยังมีการศึกษาของ มัธติ แวดราแม ระบุว่า ความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในจะต้องได้รับ การบูรณาการกับงานปกติ โดยพิจารณาได้จากการที่มีระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ มีระบบเทคโนโลยีการบริหารจัดการองค์การที่ได้ผล (มัธติ แวดราแม, 2556)

3.10 ด้านหลักการตอบสนอง พบว่า ประเด็นที่ต้องการที่จะให้มีการพัฒนา มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนมีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน จะทำให้สามารถตอบสนองต่อผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการศึกษาของ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์ ได้กล่าวว่า หลักการตอบสนองคือ การให้บริการ ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด (สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า 1) ระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามตัวแปรเพศและอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ตัวแปรวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน 3) ผลการประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยเรียงลำดับแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารจะต้องมีการนำกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ มาใช้ในสถานศึกษาของตนเอง อย่างเคร่งครัด ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการลงประชามติ รับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน ด้านหลักความโปร่งใส ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ด้านหลักการมีส่วนร่วม ให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผนเหมาะสมกับบริบทของแต่ละบุคคล โดยอยู่ในหลักความถูกต้อง ด้านหลักความเสมอภาค ผู้บริหารวางตัวเป็นกลาง มีความยุติธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านหลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหารมอบหมายงานตามลำดับขั้นตอนให้แก่บุคลากรดำเนินการ โดยมีอิสระตามสมควร หลักประสิทธิภาพ มีการวางแผนงาน ทำงานเป็นระบบ นำเอานวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยในระบบบริหารสถานศึกษา ด้านหลักประสิทธิผล พัฒนาหลักประสิทธิภาพให้ดีขึ้น จะส่งผลต่อหลักประสิทธิผลที่สูงขึ้น และหลักการตอบสนอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรตอบสนองตามความคาดหวังความต้องการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ามีหลักธรรมาภิบาลจำนวน 3 ด้านที่มีค่าน้อยที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมแสดงทัศนคติของตน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้ดีขึ้น 2) ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ตามบทบาทที่เหมาะสม 3) ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอย่างสูง มีความ

กระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ตามบริบทของตนเอง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ 2) ควรศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง หรือกรรมการสถานศึกษา 3) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงานฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ แก้วเนื้ออ่อน. (2552). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ขอมมาต ใบหมัดปันจ่อ. (2553). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชาร์ลีล่า ลาหมัด. (2559). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ดารินทร์ สงมะเร็ง. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- ประเวศ วะสี. (2546). ธรรมาภิบาลกับการคอร์รัปชันในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิวิถีชีวิต.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2565). เครือข่ายกลุ่มอิทธิพล : คอร์รัปชัน ในการจัดซื้อหนังสือ-ครุภัณฑ์การศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2566 จาก <https://www.isranews.org/article/isranews-article/112823-corrupt-11.html>
- มัยดี แวดราเม. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการกับงานปกติ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 24 (3), 59-81.
- รอซิดะ เอ็ง. (2555). การบริหารสถานศึกษาโดยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- รับขวัญ กาควมิ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับสุขภาพองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขต พื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- รินทร์ดี พิทักษ์. (2553). พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วีโรรัตน์ ฝ่ายดี. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วีรยุทธ พรพจน์ธรรมาส. (2557). องค์ประกอบของธรรมาภิบาลในโรงเรียน. วารสารนักบริหาร Executive Journal, 34 (1), 79-88.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) . กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ. (2565). ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ปี 2565. สมุทรปราการ: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Best, J. W. (1981). Research in education. New jersey: Prentice-Hall.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). NY: Harper Collins & Publishers.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน*

GUIDELINES FOR THE PREVENTION OF DRUG PROBLEMS FOLLOW UP ON SUSTAINABLE COMMUNITY OPERATIONS

สุนีย์ กัลยาจิต, ณัฐฐาภรณ์ โสกันต์ *, ก่อเกียรติ ลิ้มวงศ์สกุล

Sunee Kanyajit, Natthapon Sokantat, Korkieat Limwongsakul

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: nattha.sok@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสาเหตุของความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนและ 2) เพื่อพัฒนาหลักเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืน โดยทำการศึกษาด้วยระเบียบวิธีแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการชุมชนยั่งยืน ได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการ 30 คน เจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในส่วนแรก คือ บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันดำเนินการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และอีกส่วน คือ งบประมาณที่มีความสำคัญทั้งในแง่ของการดำเนินโครงการและให้แรงของการบำบัดรักษา ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะสามารถนำไปพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการได้ โดยเฉพาะการสร้างเชื่อมั่นให้กับประชาชนในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าจะไม่มีการดำเนินคดีใด ๆ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนโดยเฉพาะขั้นตอนหลังจากเข้ารับการบำบัดรักษาแล้วจะมีแนวทางการสนับสนุนให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ และสุดท้ายนั้นประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน จะต้องมีความเข้มแข็ง ดำเนินโครงการต่อไปได้ด้วยตนเองโดยจะต้องเข้าใจบริบทของชุมชนตนเอง พื้นฐานของประชาชนในชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของโครงการอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: แนวทางป้องกันแก้ไข, ปัญหายาเสพติด, การดำเนินงานชุมชนอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aims to 1) study key factors of successful operation in sustainable community project to solve drug problems in the community and 2) to develop guideline from sustainable community operation in terms of prevention and solve of drug problems. This is qualitative research and in - depth interview was a tool to gather data. The samples were involved in sustainable community operation that consisted of 30 participants of the project, 30

* Received June 27, 2023; Revised August 20, 2023; Accepted August 29, 2023

officers, 30 village/community committee and 30 people in community area. This research was employed technique of content analysis to examine data. It found that firstly, successful factor is collaboration in the same direction. Then, another factor is the budget that is important in term of project implementation and in terms of treatment. These factors can be used to develop guidelines for project implementation, particularly making confidence to people in the community. This considers to be the importance of first step in reassuring the public in non - prosecution. Also, clear procedures must be publicized, especially post - procedures of treatment and guidelines for life support of reentry in society. Finally, people and community leaders in the community must be robust and continue the project on their own track by comprehension in community context and basics of the people in the community. In addition, a precise goal must be established and direction of the project must be clear and as well as a systematic follow - up and evaluation.

Keywords: Preventive Way, Drug Problem, Sustainable Community Operation

บทนำ

สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC) เปิดเผยรายงานสถานการณ์การค้ายาเสพติดสังเคราะห์ในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 19 แม้ว่าจะมีการระบาดของโรคโควิด - 19 ก็ตาม (ลาวัลย์ วัชรศักดิ์เวช, 2564) การเสพยาเสพติดก่อให้เกิดต้นทุนต่อผู้เสพ ได้แก่ ต้นทุนทางอ้อม คือ การสูญเสียทางเศรษฐกิจในแง่ของทุนมนุษย์ที่สูญเสียไป อันเนื่องจากการที่ผู้เสพไม่สามารถที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือเป็นส่วนหนึ่งของกำลังแรงงาน เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าส่วนเกินทางเศรษฐกิจและต้นทุนทางตรง คือ การสูญเสียเงินและทรัพยากรเพื่อให้ได้มาซึ่งยาสำหรับการเสพที่จะต้องเสพอยู่ตลอดเวลาที่ติดและเป็นภาระทางการเงินที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา โดยผู้เสพอาจจะต้องทำงานล่วงเวลา ทำงานหนัก ยืมเงินจากเพื่อนหรือครอบครัว รวมทั้งลดรายจ่ายลงเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเงินสำหรับการเสพ นอกจากนี้ ญาติของผู้เสพจำเป็นต้องสูญเสียทรัพยากรทั้งในด้านของเวลาและตัวเงินเพื่อควบคุม ดูแล รักษา ตลอดจนบำบัดญาติของตนเองที่ติดยาเสพติด โดยสูญเสียงบประมาณจำนวนมากเพื่อป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ตลอดจนการบำบัดและรักษาผู้ติดยาเสพติด อีกทั้ง ผู้เสพยาเสพติดยังมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาที่เกิดผลกระทบภายนอกเชิงลบต่อสังคมโดยเป็นในลักษณะของปัญหาเกี่ยวเนื่อง เช่น ปัญหาอาชญากรรม โสเภณี กลุ่มผู้มีอิทธิพลในสังคม เป็นต้น (ศิริเพ็ญ ศุภกาญจนกันติ และคณะ, 2563)

ประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2566 - 2570 นั้นยังเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและภัยที่เป็นผลมาจากยาเสพติด สถิติการลักลอบยังคึกคัก ยาเสพติดจำนวนมากลักลอบเข้ามาตามแนวชายแดน โดยเฉพาะชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่ติดกับประเทศลาวนั้น พบว่า ลักลอบยาเสพติดมากขึ้น ถึงแม้ว่าสถิติการค้าการลักลอบนำเข้ายาเสพติดมาในประเทศไทยในระยะเวลา 5 ปีนี้ จะมีจำนวนลดลง แต่กลับสวนทางกับปริมาณของกลางที่ยึดจับได้ โดยเฉพาะยาบ้า ยาไอซ์ ซึ่งสถานการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบวิธีการลักลอบนำเข้าที่เปลี่ยนไป แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดในประเทศไทยที่ยังคึกคัก ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อีกทั้ง เมื่อมีอัตราการผลิตที่สูงขึ้นก็จะเป็นปัจจัยกระตุ้นการขับเคลื่อนความต้องการยาเสพติดที่มากขึ้นตาม เนื่องจากหาง่ายและราคาถูก ส่งผลให้ผู้เสพรายใหม่เข้าสู่วงจรยาเสพติดมากขึ้น ประกอบกับการแก้ไขปัญหามันไม่ครบวงจรส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเสพซ้ำ ข้อมูล

ผู้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาในช่วงปี 2560 - 2564 พบสัดส่วนผู้เสพรายใหม่ เฉลี่ยกว่าร้อยละ 80 ในขณะที่ผู้เสพยาเก่าที่เข้ารับการบำบัดซ้ำยังมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่นับรวมผู้เสพยาจำนวนมากที่ยังไม่เข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาและยังสามารถหายาเสพติดมาเสพยาได้อย่างต่อเนื่องจนเกิดภาวะการเสพติดซ้ำ เสี่ยงต่อการเกิดอาการทางจิตเวชจากยาเสพติด ตลอดจนความเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมและสร้างผลกระทบต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2566)

ชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดล้วนมีความเกี่ยวข้องกับวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งการแก้ไขปัญหาจะต้องมีการบูรณาการร่วมกับภาครัฐไปพร้อมกับการกระตุ้นการดำเนินงานภายในชุมชนร่วมด้วย (อเนก นาคะบุตร, 2547) โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติดในชุมชน คือ การมีพื้นที่เอื้อต่อการค้า การมีเสพยา/ค้าในช่วงจัดกิจกรรม การที่คนในชุมชนทะเลาะเบาะแว้งแตกแยกแบ่งฝ่าย ในขณะที่ปัจจัยที่ช่วยลดปัญหายาเสพติด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่รับรู้ปัญหาและสามารถให้ข้อมูลปัญหายาเสพติดในชุมชนได้ โดยที่ยังมีปัจจัยเหล่านี้ยิ่งทำให้การมีผู้เสพยาผู้ค้าลดลง ซึ่งสอดคล้องกับ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) ที่มีโครงการป้องกันยาเสพติดในชุมชน โดยใช้ชื่อโครงการว่า ชุมชนยั่งยืนอยู่แล้ว โดยมีการประเมินการดำเนินงานและปรับปรุงแนวทางการป้องกันยาเสพติดในชุมชนอยู่ เข้าร่วมโครงการบำบัดรักษายาเสพติดโดยไม่มีผล (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิน, 2562) และยังมีการช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เข้าใจและรับรู้ปัญหาพิษภัยที่เกิดขึ้นจากยาเสพติดที่มีผลกระทบต่อตนเองในสถานการณ์ปัจจุบันถือว่าการเสพติด คือ การเจ็บป่วย เป็นโรคสมองติดยาและเป็นภัยต่อสุขภาพที่สำคัญ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ แนวทางการช่วยเหลือบำบัดรักษาทางการแพทย์ที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลถึงการแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ อย่างไรก็ตามปัญหาการติดยาเสพติดเป็นปัญหาที่ซับซ้อนมีความสัมพันธ์กับปัญหาอื่น ๆ หลายด้าน เช่น ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ซึ่งเป็นทั้งปัจจัยสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังนั้น การบำบัดรักษาและการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดย่อมต้องพิจารณาหลายมิติแบบองค์รวม หาสาเหตุที่แท้จริงเพื่อการแก้ไขปัญหาได้รอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติด้านสังคม แต่จากการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า ผู้เสพยาที่ผ่านการบำบัดขาดภูมิคุ้มกันทางใจ ขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ จึงกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก ดังนั้น เพื่อให้ผู้ผ่านการบำบัดมีพลังในการดำเนินชีวิต และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง การบำบัดโดยชุมชนมีส่วนร่วม และนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งแบบยั่งยืนและครบวงจร ในการดูแลผู้ใช้ยาเสพติดให้เกิดการบำบัดฟื้นฟูใกล้บ้านหรือภายในชุมชนอย่างต่อเนื่องภายใต้ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในระดับสากล ให้เป็นไปตามหลักการสาธารณสุขและสิทธิมนุษยชน มีกระบวนการตั้งแต่การค้นหา คัดกรอง ฟื้นฟู และลดอันตรายจากยาเสพติด อีกทั้ง สร้างภูมิคุ้มกันทางใจและติดตาม ดูแล ช่วยเหลือสังคม ปัจจุบัน มีหลายชุมชนที่มีการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูการใช้ยาเสพติด โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางที่สามารถดูแลผู้ใช้ ผู้ติดยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้จัดทำ “โครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์ชาติ” ขึ้น เพื่อให้ชุมชนทั่วประเทศได้นำรูปแบบไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลผู้ใช้ยาเสพติดในชุมชนของตนอย่างเป็นระบบและยั่งยืนในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชน และการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา ขับเคลื่อนโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อป้องกันยาเสพติดในชุมชนให้มีแนวทางที่ชัดเจน เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อประชาชนอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน
2. เพื่อพัฒนาหลักเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานชุมชนยั่งยืนเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เข้าร่วมโครงการในฐานะผู้เข้าร่วมบำบัดในโครงการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์ชาติ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยใช้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล และตำรวจภูธรภาค 1 - 9 จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน ได้แก่

- เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจในพื้นที่ ได้แก่ ผู้กำกับการ และ/หรือรองผู้กำกับการ และ/หรือสารวัตรป้องกันและปราบปราม ที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์

- เจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทยในพื้นที่ ได้แก่ นายอำเภอ และ/หรือปลัดอำเภอ ที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์

- เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุขในพื้นที่ ได้แก่ แพทย์ และ/หรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์

กลุ่มที่ 3 คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน/ชุมชน ประกอบด้วยคณะกรรมการที่เป็นผู้นำตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน และ/หรือกรรมการประจำชุมชน จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน

กลุ่มที่ 4 ประชาชนในพื้นที่ ที่เข้าร่วมโครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์ชาติ จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน

รวมทั้งสิ้น 120 คน

เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์ชาติ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยได้ทำการประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (In - depth Interview) จากขอบเขตการศึกษาในการทำวิจัย จากเอกสารทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อทำการศึกษากี่ยวข้อง อีกทั้งมีการดำเนินการเพื่อติดต่อขอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามกรอบตัวอย่างที่ได้ดำเนินการตามข้อกำหนดในการคัดเลือกตัวอย่างในการศึกษา เข้าสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่กำหนดนัดหมาย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายครบตามจำนวน จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ผลที่ได้ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำการเรียบเรียงเปรียบเทียบ แยกประเด็น และสรุปประเด็นของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาเรียบเรียงในรูปแบบการพรรณนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และนำเสนอข้อค้นพบที่น่าสนใจ ประเด็นที่ควรได้รับแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาในลำดับต่อไป

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 1 ปี

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษา นั้น สามารถแบ่งผลการศึกษากออกเป็น 2 ประเด็นซึ่งสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ดังนี้
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน/ชุมชนนั้นกล่าวถึงโครงการชุมชนยั่งยืนว่ามีส่วนช่วยให้คนในชุมชนตื่นตัวเกี่ยวกับปัญหาและสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชนและชุมชนข้างเคียง ส่งผลให้เกิดความพยายามระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนอย่างเป็นระบบ สำหรับข้อมูลจากกลุ่มประชาชนทั่วไปที่ส่วนใหญ่อาศัยในชุมชนนั้น กล่าวว่า มีความรู้สึกสนใจปลอดภัย และต้องการให้มีการจัดโครงการดังกล่าวนี้บ่อยมากขึ้น สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มวัยรุ่นนั้นมีแนวโน้มที่กลุ่มเหล่านี้จะรวมตัวกันก่อความเดือดร้อนรำคาญ อาทิ ตั้งกลุ่มขับแข่งรถในลักษณะที่นำประมาทหวาดเสียว หรือการทำเสียงท่อดัง ส่งเสียงในลักษณะที่สร้างความรำคาญแก่ผู้อื่นในชุมชน มีอัตราที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ ในกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นผู้เสพ ได้มีการชักชวนเพื่อนหรือคนใกล้ชิดให้หันมาเลิกเสพยาเสพติดและเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดรักษาภายใต้โครงการชุมชนยั่งยืนอีกด้วย หรือในกรณีของผู้เสพที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งอาจได้เห็นความตั้งใจจริงของเจ้าหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลตลอดจนกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพคนอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ก็มีโอกาสที่ผู้เสพกลุ่มนี้จะขอเข้าร่วมโครงการฯ ในภายหน้ามากขึ้น ปัจจัยความสำเร็จเหล่านี้ เป็นผลมาจากความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน การประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนการเจ้าหน้าที่และคนในชุมชน ได้ให้ความสำคัญ และร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางของโครงการชุมชนยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของกลุ่มเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการ ที่เล็งเห็นว่าปัจจัยความสำเร็จต้องเริ่มจากความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นแกนนำหลักสำคัญที่ช่วยสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการให้กับประชาชน อาทิ การคัดกรองพื้นที่ การลงพื้นที่ตรวจปัสสาวะประชาชนทุกคน ทุกครัวเรือนรวมถึงครัวเรือนแฝงในชุมชน การประชาสัมพันธ์ มีการติดป้ายประกาศที่ศาลาของหมู่บ้าน เข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ทั้งในส่วนของการเปิดรับผู้ที่ต้องการบำบัดยาเสพติด โดยการประกาศเสียงตามสายในชุมชนเพื่อกระจายข่าวสารเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมในระยะแรก จะเป็นการลงพื้นที่สำรวจเพื่อตรวจปัสสาวะของประชาชนในชุมชนที่มีอายุระหว่าง 12 - 65 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการคัดกรองผู้ที่พบสารเสพติดต่าง ๆ พร้อมกันนี้มีการนัดหมายเพื่อตรวจ

ปีสภาวะประจำสัปดาห์ รวมทั้งต้องประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการ หรือเป้าหมายของการบำบัด เช่น การให้ลดใช้ยาเสพติดลงเรื่อย ๆ และการได้รับยารักษาจากหมอ โดยในบางกรณี การที่ผู้เข้ารับการบำบัดได้รับยาจากแพทย์อาจส่งผลให้รู้สึกไม่อยากใช้ยาเสพติด ซึ่งในขั้นตอนนี้จะต้องมีการดำเนินการที่ชัดเจน ดังนั้น หากผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง ก็จะส่งผลให้ประชาชนและเยาวชนในชุมชนมีความเกรงกลัวและให้ความร่วมมือ ให้ความเคารพ มีการเชื่อฟังและเชื่อมั่นในตัวผู้นำเป็นอย่างมาก ส่งผลให้การดำเนินงานในโครงการราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่กล่าวถึงการดำเนินงานร่วมกันของหลายภาคส่วน เนื่องจากการเข้ามาของโครงการชุมชนยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องบ่อยครั้งขึ้น ส่งผลให้เยาวชนทั้งในและนอกชุมชนมีความเกรงกลัวมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันเยาวชนที่เข้ามาจับกลุ่มมั่วสุมกันมีอัตราการน้อยลงแต่ยังไม่หมดไป ทั้งนี้ เชื่อว่าหากปัญหาเสพติดลดน้อยลงหรือหมดไป ปัญหาอื่น ๆ ก็ลดลงตามด้วย อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เช่น กรรมการจัดหางาน เข้ามาบูรณาการดำเนินการร่วมกันในแต่ละขั้นตอนของโครงการ จะยิ่งเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในชุมชน รวมทั้งการดำเนินโครงการที่เข้มแข็งซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจแก่ประชาชนในพื้นที่ว่าการเข้าร่วมโครงการจะไม่สูญเปล่า ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในกลุ่มของคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน/ชุมชน ที่กล่าวถึงการดำเนินการโครงการชุมชนยั่งยืนนั้นจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันจากหลายภาคส่วนเพื่อให้การดำเนินงาน

ในระหว่างดำเนินโครงการชุมชนยั่งยืน ยังมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมดนตรีบำบัด กิจกรรมออกกำลังกาย เล่นกีฬาที่ลานกิจกรรมของชุมชน การแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด กิจกรรมจิตอาสาทำความสะอาด การเก็บขยะ การตัดต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะ การประกอบกิจกรรมทางด้านศาสนาที่มีสยิด การสอนอาชีพ และแนะนำอาชีพให้สำหรับผู้บำบัดที่ยังว่างงาน กิจกรรมด้านศาสนา เช่น การฟังเทศน์ การนั่งสมาธิ ให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการได้มีกิจกรรมที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม เป็นการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของผู้เข้าร่วมโครงการ ในฐานะผู้เข้าร่วมบำบัดที่ส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่หลากหลายในชุมชนจากการดำเนินการภายใต้ชุมชนยั่งยืน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกกลุ่มได้มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ในส่วนของการเข้ามาดำเนินงาน และมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนนั้นมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ การเข้ามาติดตามผู้ที่เข้าร่วมโครงการให้คำปรึกษา คำแนะนำในการปฏิบัติตัว ทักษะการปฏิเสธยาเสพติด เป็นการติดตามดูแลคนในชุมชน อีกทั้งการลงพื้นที่ในชุมชนอย่างบ่อยครั้งยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้ประชาชนในพื้นที่และผู้เข้าร่วมโครงการชุมชนยั่งยืนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน

นอกจากปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จแล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการ ทั้งในส่วน of เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจ เจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทย เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข และคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน/ชุมชน ได้กล่าวถึงว่า หากจะต้องวิเคราะห์ถึงการพัฒนาแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานชุมชนยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องทำการวิเคราะห์ในแง่ที่เป็นจุดด้อย หรือปัญหาอุปสรรคร่วมด้วยเช่นกัน อย่างเช่น ขั้นตอนการดำเนินงานยังมีความล่าช้า ไม่ต่อเนื่องในบางชุมชน หรือบางกิจกรรมในชุมชนไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้กับชุมชนพื้นที่อื่น ๆ บริบทของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันโดยจะต้องพิจารณาความเหมาะสมไปในแต่ละพื้นที่ หรืออาจจะมีโครงการ กิจกรรมจากหน่วยงานอื่น ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถลงลึกถึงปัญหายาเสพติดได้ดีเท่าไรนัก อีกทั้ง การติดตามหลังเสร็จสิ้นโครงการทิ้งระยะห่างมากกว่าช่วงดำเนินโครงการ การติดตามเผื่อระวังต่าง ๆ จึงมีความหละหลวมมากขึ้น ประกอบกับประชาชนก็ยังคงต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเดิม พอกลับมาเห็นยาเสพติดก็อยากกลับไปใช้ยาเสพติด จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะกลับไปใช้ยาเสพติดอีกครั้ง หรือแม้กระทั่งการแต่งตั้งโยกย้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ที่มักส่งผลกระทบกับความต่อเนื่องของการดำเนิน

โครงการที่อาจจะมีภาระงานระยะการดำเนินงานมากเกินไป ซึ่งเมื่อเริ่มดำเนินงานอีกครั้งก็มักจะเป็นเหมือนการเริ่มต้นใหม่ ซึ่งอาจจะทำให้ทั้งเสียเวลา เสียงบประมาณ และการดำเนินโครงการก็จะมีประสิทธิภาพลดลงด้วย

นอกจากนี้ ส่วนสำคัญอีกประการ คือ ทศนคติของประชาชนในชุมชนต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลัวถูกจับ ไม่กล้าเข้าร่วมโครงการ หรือบางส่วนไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้ โดยมองว่า “ไม่ได้ผลและไม่มีประโยชน์เลย ซึ่งหากนางบตรนี้ไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นดีกว่า โดยการจะให้ผู้ที่ติดยาเสพติดไปแล้วมาเลิกทำได้ยาก อยากให้มีการจับกุมเลยจะได้มีความเกรงกลัวมากขึ้น” อีกทั้ง ผู้นำชุมชนบางคนกล่าวแสดงความคิดเห็นว่า “โครงการอย่างนี้มันไร้ประโยชน์มากเลย ถ้าเจอก็จับเลยดีกว่า” จึงอาจจะเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้คนในชุมชนในบางชุมชนไม่เชื่อมั่นและยินยอมเข้าร่วมโครงการ ในประเด็นนี้มีข้อมูลและความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มประชาชนในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

ดังนั้น แล้วการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนนั้นจึงควรเริ่มจากการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในการดำเนินโครงการชุมชนยั่งยืนในการดำเนินขั้นตอนต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการสำเร็จนั้น คนในชุมชนส่วนใหญ่มองว่า ส่วนหนึ่ง คือ การมอบความรักและความจริงใจให้กับผู้เข้ารับการบำบัด ทั้งนี้ โดยมากแล้วคนในชุมชนส่วนใหญ่ มักเป็นผู้ขายแรงงาน ซึ่งเมื่อได้ใกล้ชิดกับผู้เข้ารับการบำบัดมากเท่าใด ก็จะมีโอกาสได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหลาย ๆ ด้านได้มากเท่านั้น การร่วมแรงร่วมใจพัฒนาชุมชนเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดไม่เพียงแต่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐแต่ทุกฝ่ายต่างจะต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยขับเคลื่อนให้ชุมชนเป็นชุมชนปลอดยาเสพติด รวมถึงการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานของหลาย ๆ หน่วยงาน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขต เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้นำชุมชน ในการประสานความร่วมมือทั้งในส่วนของการประชาสัมพันธ์โครงการ การค้นหาผู้ติดยาเสพติดที่ต้องการบำบัดยาเสพติดให้มาเข้าร่วมโครงการ โดยที่จะไม่ถือว่าเป็นความผิด ดังนั้น การสร้างความมั่นคงทางความรู้สึกของผู้บำบัดจึงเป็นสิ่งสำคัญ แต่ทั้งนี้ ตัวผู้เข้าร่วมบำบัดเองต่างก็มีความคิดเห็นว่า การเข้าบำบัดการเลิกยาเสพติดนั้นต้องขึ้นอยู่กับ ความต้องการของผู้เสพยาเสพติดเอง และสำหรับบางคนก็ได้มีการสอบถามชักชวนเพื่อนที่ยังใช้ยาเสพติดอยู่มาเข้าโครงการ อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีบางรายที่ยังไม่กล้าเข้าร่วมโครงการเพราะกลัวว่าจะโดนจับ นอกจากนี้ การดำเนินการต่อของโครงการสามารถทำได้แต่อาจไม่ทั้งหมด แต่ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ส่วนต่าง ๆ นั้นเข้ามาช่วยดูแลให้คำปรึกษาด้วยก็สามารถที่จะดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น ขึ้นอยู่กับทั้งเยาวชน ครอบครัว ตัวชุมชน เจ้าหน้าที่ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องทำงานร่วมกันและพร้อมกันโครงการก็อยู่ได้นานและสามารถดำเนินการได้ต่อไป ไม่ใช่การแก้ไขที่จุด ๆ เดียวต้องแก้ไขทั้งชุมชนใกล้เคียง ทุกชุมชนทั่วประเทศ

หากจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญอีกประเด็น จากการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการ คือ งบประมาณต่าง ๆ เช่น การเดินทาง งบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ เพื่อให้การบำบัดเป็นไปอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการต่าง ๆ จะไม่สามารถลุล่วงได้หากขาดแคลนงบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณในการเดินทางพาผู้บำบัดไปรับยาที่สาธารณสุข ซึ่งจะต้องเดินทางไปบ่อยครั้ง หากไม่มีงบประมาณส่วนนี้การบำบัดรักษาจะไม่ต่อเนื่อง ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ทั้งการไม่หายขาด กลับเข้าสู่วงจรยาเสพติด งบประมาณที่ลงไปก่อนหน้านี้ยังสูญเปล่า ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มของผู้เข้าร่วมโครงการในฐานะผู้บำบัด ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านงบประมาณในการดูแลช่วยเหลือดำเนินการในส่วนการบำบัดรักษานี้เป็นอย่างมาก ดังนั้น การจัดการเรื่องงบประมาณจึงมีความสำคัญ แต่ละหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมกันพูดคุย เพื่อหาแนวทางการได้มาซึ่งงบประมาณในส่วนที่สำคัญที่สุดตรงนี้ด้วย เช่น การขอสนับสนุนจากภาคเอกชน หรือจากหน่วยงานต้นสังกัดที่เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

หลังจากการบำบัดรักษาเสร็จสิ้นจะต้องมีการให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพให้มากขึ้น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ต้องการแสงสว่างและกล้องวงจรปิดเพิ่มในชุมชน ต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้เด็กในวัยประถมและมัธยมต้น เพื่อเป็นการป้องกันและลดโอกาสที่เด็กและเยาวชนจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด และหากมีโอกาสควรมีการจัดโครงการนี้ในทุกชุมชนทั่วประเทศ โดยทุกภาคส่วนต้องดูแลในส่วนที่ได้รับผิดชอบนั้น ๆ อย่างเคร่งครัดและจริงจัง อีกทั้ง จะต้องทราบในทุกขั้นตอนถึงแม้จะไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาที่หลักของหน่วยงานตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการของแต่ละหน่วยงาน ควรมีกระบวนการที่ต่อเนื่องสอดคล้องกัน ดังนี้

- เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีบทบาทสำคัญในการเข้าตรวจคัดกรองค้นหาผู้เสพยาเสพติด รวมถึงดูแลความเรียบร้อยในชุมชน อีกทั้ง ยังมีส่วนสำคัญในการให้คำปรึกษากับผู้นำชุมชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับตัวโครงการ นอกจากนี้ ยังเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่ผู้เสพ/ผู้บำบัด รวมถึงผู้ปกครองของกลุ่มผู้บำบัดเช่นกัน อีกทั้ง มีการติดตามผลโดยเข้าเยี่ยมบ้านของผู้ที่ผ่านการบำบัด เพื่อสอบถาม/ให้กำลังใจสำหรับผู้ที่ยังเสพยาเสพติดไม่ได้ ทั้งนี้ จะเห็นได้จากในชุมชนหลายแห่ง ผู้กำกับการสถานีตำรวจเข้ามีส่วนร่วมอย่างมาก ทั้งในด้านการประสานความร่วมมือ การใส่ใจและคอยให้กำลังใจ นอกจากนี้ ในชุมชนบางแห่ง มีกรณีที่ตำรวจได้ให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์เพื่อปรับปรุงที่พักอาศัยให้อีกด้วย

- เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีบทบาทเข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด พร้อมบริการด้านสาธารณสุขและการตรวจรักษาพยาบาลขั้นต้นต่าง ๆ

- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทในการดูแลด้านสุขอนามัย คุณภาพชีวิต หรือสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยมีการแบ่งกำลังพลเป็นสัดส่วนเข้ามาทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือชุมชนตามขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ

- ผู้นำชุมชน มีบทบาทในการประสานความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วน ในเบื้องต้นผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จะดูแลเอาใจใส่และให้การช่วยเหลือผู้บำบัดเป็นอย่างดี และพยายามสอดส่อง ผู้เสพที่ยังหลงเหลือในชุมชน โดยพบว่า มักจะอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีปัญหา โดยมีความพยายามจะเข้าไปพูดคุย รวมถึงหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีการชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งชี้แจงถึงรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินโครงการเพื่อการบำบัดรักษาให้คนในครอบครัวรับทราบอย่างชัดเจน

การบูรณาการการทำงานร่วมกันทุกฝ่ายจะสามารถให้การดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเป็นไปด้วยความเข้มแข็ง ทุกฝ่ายมีบทบาทหน้าที่หลักเป็นของตนเอง แต่การดำเนินงานร่วมกันควรจะมีการประชุมหารือรับทราบถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยอื่น ๆ ร่วมด้วย เพื่อให้รอยต่อดำเนินงานแต่ละขั้นตอนมีความราบรื่น ทุกฝ่ายทราบถึงขั้นตอนและการรับช่วงต่อได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ ในส่วนของผู้เข้าร่วมโครงการในฐานะผู้บำบัดเห็นว่าควรการสนับสนุนจากภาครัฐให้ชุมชนสามารถดำเนินการโครงการชุมชนยั่งยืนด้วยตนเองได้ เพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็งปลอดภัยได้เอง แม้จะไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาดำเนินการแล้ว แต่หากมีการวางรากฐานโครงการชุมชนยั่งยืนไว้อย่างแนบแน่น การดำเนินงานต่อภายในชุมชนกันเองย่อมสามารถทำได้ สามารถดูแล สอดส่องกันภายในชุมชนภายหลังที่โครงการสิ้นสุดลงด้วยความร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ประชาชนส่วนใหญ่เชื่อมั่นว่าชุมชน ผู้นำชุมชน และประชาชนมีความเข้มแข็งมากพอที่จะดำเนินโครงการได้ด้วยตนเอง เพียงแต่ต้องมีแผนการดำเนินโครงการอย่างชัดเจน รวมถึงมีการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ต้องมีบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ แพทย์หรือพยาบาล คอยให้คำปรึกษา/ชี้แนะถึงระเบียบขั้นตอนหรือวิธีการอย่างสม่ำเสมอและรัดกุม ตลอดจนควรได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ คณะกรรมการชุมชน และประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

ความยั่งยืนจะต้องได้รับร่วมมือและการปฏิบัติงานจากผู้นำชุมชนอย่างจริงจัง ซึ่งจากข้อเสนอแนะของกลุ่มคณะกรรมการชุมชนมีความเห็นว่า ผู้นำชุมชนควรเป็นฝ่ายจะต้องขับเคลื่อนโครงการไปอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากหากหยุดดำเนินการจะต้องมีการกลับมาของยาเสพติดอีก และต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการสอดส่องและแจ้งข่าวสารหากพบความผิดปกติ ซึ่งในปัจจุบันนับว่าอยู่ในช่วงของการส่งต่อโครงการให้ชุมชนได้ดำเนินการต่อ ผู้เข้าบำบัดส่วนใหญ่กล้าที่จะเปิดใจและยินยอมในการเข้ามาบำบัดด้วยตนเอง ในการเข้าร่วมโครงการมากขึ้น ผู้ที่ผ่านการบำบัดแล้วสามารถเป็นหูเป็นตาคอยดูแลน้อง ๆ ในชุมชนและตักเตือนไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

การที่โครงการชุมชนยั่งยืนเข้ามา มีส่วนสำคัญให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการผลักดันการพัฒนาชุมชนอย่างมาก เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหลายภาคส่วน ประกอบกับการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและให้ความสำคัญกับพัฒนาชุมชน มีกำลังพลที่พร้อมและเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสำหรับการดูแลช่วยเหลือ และมีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินโครงการ อย่างไรก็ตาม การที่โครงการดำเนินไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทชุมชนและสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ดังนั้น การจะทำให้โครงการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนนั้น จะต้องศึกษารายละเอียดอย่างรอบด้าน เช่น บริบทของชุมชน พื้นฐานของประชาชนในชุมชน เป็นต้น มีกำหนดเป้าหมายและทิศทางของโครงการอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม มีการดำเนินการ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จสามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วน ในส่วนแรก คือ บุคลากร อันได้แก่ ผู้นำชุมชน อสม. เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องมีแนวทางการดำเนินที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกัน สนับสนุนซึ่งกันและกันในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินโครงการชุมชนยั่งยืน ซึ่งหากไม่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานจะก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคระหว่างการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนในโครงการ เนื่องจากโครงการชุมชนยั่งยืนมีขั้นตอนการดำเนินงานที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ดังเช่น การศึกษาของ สันตภวิชัย มากช่วย กล่าวถึง ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการนำนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดไปปฏิบัติของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จ ได้แก่ การขาดการประสานงานและฝึกอบรมเพื่อทบทวนยุทธวิธีร่วมกัน การขาดเจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญเฉพาะในด้านการสืบสวนคดียาเสพติด การขาดความเชื่อมโยงข้อมูลสำคัญระหว่างหน่วยงาน การขาดเอกภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เนื่องจากนโยบายของหลายเจ้าภาพร่วม (สันตภวิชัย มากช่วย, 2558)

อีกส่วน คือ งบประมาณที่มีความสำคัญทั้งในแง่ของการดำเนินโครงการและให้แก่ของการบำบัดรักษา การดำเนินงานจะไม่สามารถลุล่วงไปได้ หากขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งการศึกษาของ สันตภวิชัย มากช่วยที่กล่าวถึง ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการนำนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดไปปฏิบัติของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ก็พบว่า การขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด (สันตภวิชัย มากช่วย, 2558) รวมทั้ง เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ ได้จัดทำโครงการประเมินการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการป้องกัน ปราบปราม และบำบัดรักษายาเสพติด ปี 2562 พบว่า ในระดับจุลภาค การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในระดับพื้นที่ยึดตามโครงการและกิจกรรมตามภารกิจที่ได้มีการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติเป็นหลัก ส่งผลให้ขาดความยืดหยุ่นเพื่อปรับตามสถานการณ์ของปัญหาที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานให้กับบางหน่วยงานในระดับพื้นที่ยังไม่เพียงพอ (เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ, 2562)

ซึ่งแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยชุมชนนั้นจะต้องมีการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยจะต้องเป็นชุมชนที่มีการเรียนรู้ สมาชิกในชุมชนการตื่นตัวต่อความเป็นไปอยู่เสมอ รวมทั้งการเพิ่มองค์ความรู้ที่จำเป็นแก่คนในชุมชนซึ่งควรจะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน ทั้งในแง่ของการตัดสินใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ต่อปัญหาเสพติดซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็ง (ประยูทธิ วรรณสุข, 2563) หากประชาชนในชุมชนได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็งไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน การปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน มีความรักสามัคคีกัน ร่วมกันดูแลชุมชนและนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน ประกอบกับการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในชุมชน การสร้างความร่วมมือร่วมใจ มอบหมายและกำหนดบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในชุมชน สิ่งเหล่านี้จะสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง (ภาดา ทาสีเงิน, 2558) รวมทั้งเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน ในการร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ฝ่ายปกครองต่าง ๆ

แนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานชุมชนยั่งยืนอีกประการที่จะทำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้วยความเข้มแข็ง ทั้งด้านการป้องกันปราบปราม บำบัดรักษา การติดตามช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง ความมั่นใจให้กับประชาชนในชุมชนทั้งในแง่ของผลกระทบที่จะตามมา การไม่ถูกจับกุม และในแง่ของประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นหากมาเข้าร่วมโครงการชุมชนยั่งยืน โดยสอดคล้องกับ ธัญกนกกรัณฑ์ จิโรชคณิตโยธ และคณะ ที่ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของภาครัฐในการเอาชนะยาเสพติดจะต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลถึงความยั่งยืนของโครงการเนื่องจากเป้าประสงค์ของโครงการชุมชนยั่งยืนในขั้นตอนการส่งต่อความยั่งยืน (หลังโครงการ) นั้นชุมชนควรดำเนินการเพื่อดำรงสภาพไว้ไม่ให้ปัญหายาเสพติดกลับคืนมาได้ (ธัญกนกกรัณฑ์ จิโรชคณิตโยธ และคณะ, 2564); (ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่, 2566) ซึ่งในส่วนนี้จะมีมีความเกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์โครงการในชุมชน สร้างการรับรู้ ทำความเข้าใจกับประชาชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อประชาชนเกิดความมั่นใจ เชื่อใจก็จะเข้าร่วมโครงการด้วยความเต็มใจ การดำเนินโครงการก็จะสามารถเป็นไปได้ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ พบว่า ส่วนด้านการบำบัดรักษา การบำบัดรักษาระบบสมัครใจโดยศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีลักษณะของกึ่งบังคับ เพื่อให้เป็นไปตามจำนวนเป้าหมายที่กำหนด มากกว่าการจูงใจให้เกิดการสมัครใจเข้ารับการบำบัดที่แท้จริง ส่งผลให้ผู้ผ่านการบำบัดมีแนวโน้มของการเสพติดซ้ำ (เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ, 2562)

และการศึกษาของ นิภาวรรณ ตติยนันทพร ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษายาเสพติดในชุมชนโดยมีกลไกการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยใช้กระบวนการร่วมคิด 2) วางแผนดำเนินงาน กำหนดขอบเขตการทำงานตามระยะเวลาและกิจกรรม 3) ปฏิบัติการรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจในการบำบัดรักษาและป้องกันยาเสพติด 4) ร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินมาในชุมชน และ 5) การดูแลระยะยาวหลังการรักษา การกลับคืนสู่ชุมชน การดูแลช่วยเหลือรักษาในระยะยาว (นิภาวรรณ ตติยนันทพร, 2565) จากผลการศึกษาและการศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนนั้น ควรจะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ จากการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน เมื่อเกิดความเข้มแข็ง การแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ไม่เกินกำลังของผู้คนในชุมชน อีกทั้ง ยังสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอีกด้วย

ดังนั้นแล้ว การดำเนินการโครงการชุมชนยั่งยืนในชุมชนต้องมาจากปัจจัยหลายภาคส่วนเพื่อที่จะนำพาความสำเร็จมาสู่ชุมชนและประชาชนในชุมชน ทั้งในแง่ของแนวคิดผู้เสพเท่ากับผู้ป่วย การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หรือ Community Based Treatment หรือ CBTx นั้นถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ อีกทั้งเมื่อเข้าสู่กระบวนการแล้วจะต้องมีการเตรียมการในเรื่องการสร้างอาชีพ ทั้งในส่วนของการอาชีพหลักและอาชีพเสริม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เสพไม่กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ โดยกิจกรรมในชุมชนต้องมีหลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือก

ตามความถนัดของผู้ที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งการสร้างอาชีพนี้ควรจะต้องอิงตามบริบทในแต่ละพื้นที่ เช่น ในภาคใต้ อาจจะมีการส่งเสริมอาชีพเสริมอื่น ๆ นอกจากการประมง เช่น การแปรรูปผลไม้เพื่อส่งขาย ในภาคอีสานหรือภาคเหนือ นอกจากการทำเกษตรกรรม ควรจะส่งเสริมเรื่องงานฝีมือ จักรสาน การทอผ้า เป็นต้น ซึ่งในด้านของกระบวนการหลังการบำบัดฟื้นฟูจะต้องมีการติดตามที่ควรทำแบบ Double Check กล่าวคือ การมีหน่วยงานเจ้าภาพหลักที่ชัดเจน และต้องมีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาเป็น Partnership ร่วมได้ เช่น ในชุมชนหนึ่งมีหน่วยงานด้านสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพหลัก ก็ควรจะต้องมีหน่วยงานของตำรวจ ฝ่ายปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานเสริมร่วมด้วย นอกจากนี้หากพื้นที่ที่ดำเนินการโครงการชุมชนยั่งยืนประสบผลสำเร็จจะต้องมีการขยายผลไปชุมชนข้างเคียง เช่น การอบรมแม่ไก่อลูกไก่ โดยให้ผู้ที่ผ่านกระบวนการของโครงการชุมชนยั่งยืนมาเป็นแม่ไก่หรือวิทยากรในการถ่ายทอดส่งต่อความยั่งยืนนี้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการในรุ่นหลัง ๆ และในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียง นอกจากจะเป็นการขยายผลการดำเนินงานแล้วยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นว่าโครงการดำเนินการด้วยความเข้มแข็งและประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โครงการชุมชนยั่งยืน มีส่วนช่วยให้คนในชุมชนตื่นตัวเกี่ยวกับปัญหาและสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชนและชุมชนข้างเคียง ส่งผลให้เกิดความพยายามระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนอย่างเป็นระบบ สำหรับประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่ในอาศัยในชุมชนมีความรู้สึกอุ่นใจปลอดภัย และต้องการให้มีการจัดโครงการดังกล่าวนี้บ่อยมากขึ้น ในกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นผู้เสพ มีการชักชวนเพื่อนหรือคนใกล้ชิดตัวให้เลิกเสพและเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดรักษาภายใต้โครงการชุมชนยั่งยืนอีกด้วย หรือในกรณีของผู้เสพที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งอาจได้เห็นความตั้งใจจริงของเจ้าหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแล ตลอดจนกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาคนอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ก็มีโอกาสที่ผู้เสพยากลุ่มนี้จะขอเข้าร่วมโครงการฯ ในภายหน้ามากขึ้น ปัจจัยความสำเร็จเหล่านี้ เป็นผลมาจากความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน การประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนการเจ้าหน้าที่และคนในชุมชน ได้ให้ความสำคัญ และร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางของโครงการชุมชนยั่งยืน แนวทางการพัฒนาโครงการชุมชนยั่งยืนให้เข้มแข็งและกลายเป็นส่วนสำคัญในชุมชนนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในการผลักดันการพัฒนาชุมชนอย่างมาก ประกอบกับการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและให้ความสำคัญกับพัฒนาชุมชน มีกำลังพลที่พร้อมและเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสำหรับการดูแลช่วยเหลือ และมีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินโครงการก็จะส่งผลให้การดำเนินโครงการไม่เพียงแค่มีประสิทธิภาพแต่ยังสามารถเป็นโครงการที่ดำเนินการอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน จากผลการศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนาโครงการชุมชนยั่งยืนให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการประชาสัมพันธ์โครงการ ซึ่งต้องมีความชัดเจนและทั่วถึง โดยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ ควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพของผู้เข้าร่วมโครงการภายหลังการเข้ารับการบำบัดเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งจะต้องมีการติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ผู้เข้ารับการบำบัดทุกคนต้องได้รับการฝึกอาชีพและคาดหวังว่าจะสามารถต่อยอดเพื่อประกอบอาชีพได้หรือเป็นไปตามความต้องการของตลาดในการประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง และในส่วนนโยบายควรมีการสร้างนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุม มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการดำเนินงานชุมชนยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างยั่งยืน และในส่วนของการศึกษาในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาแล้วเพื่อให้แนวทางในการพัฒนาและต่อยอดโครงการชุมชนยั่งยืนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ. (2562). โครงการประเมินการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการป้องกันปราบปราม และบำบัดรักษายาเสพติด ปี 2562. วารสารสำนักงาน ป.ป.ส., 36(2), 44 - 52.
- ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่. (2566). โครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์ชาติ. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.chiangmaihealth.go.th/document/230617168700479164.pdf>
- ธัญกนกกรัณฑ์ จิรโชคนิธิโยธ และคณะ. (2564). แนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพระสงฆ์และประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. Journal of Modern Learning Development, 7(1), 11 - 29.
- นิภาวรรณ ตติยันทพร. (2565). การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการป้องกันและบำบัดยาเสพติด. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 16(2), 581-596.
- ประยุทธ์ วัชนะสุข. (2563). การสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน กรณีจังหวัดลพบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 12(1), 347 - 361.
- ภาดา ทาสีเงิน. (2558). แนวทางการสร้างความร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์, 10(1), 67 - 76.
- ลาววัลย์ วัชรศักดิ์เวช. (2564). UNODC: ขบวนการค้ายาเสพติดขยายตัว แม้มิโควิดระบาด. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.benamews.org/thai/news/th-sea-drugs-06102021144949.html>
- ศิริเพ็ญ ศุภกาญจนกันติ และคณะ. (2563). โครงการประเมินความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากยาเสพติด ระยะที่ 1. วารสารสำนักงาน ป.ป.ส., 36(2), 53 - 61.
- สันทภวิชัย มากช่วย. (2558). ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการนำนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดไปปฏิบัติของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(2), 176 - 187.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2566). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2566 จาก https://www.oncb.go.th/Home/PublishingImages/Pages/ONCB_PLAN/Policyactionplan/นโยบายและแผนระดับชาติ%2066-70.pdf
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิน. (2562). โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินสถานะปัญหายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: พรณวดี ก๊อปปี้เซ็นเตอร์.
- อเนก นาคะบุตร. (2547). บทเรียนและองค์ความรู้จากชุมชนเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.

การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์*

THE EVALUATION OF MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN
EDUCATIONAL ADMINISTRATION FACULTY OF EDUCATION,
RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY (REVISED CURRICULUM 2021)

ศรัญญร ศิลปประเสริฐ*, สรรเสริญ หุ่นแสน, กัญญกร เอี่ยมพญา, พชรินทร์ แก้วมาเมือง, อำนาจ บุญประเสริฐ

Sarunyaporn Sinlapaprasert, Sansern Hunsan, Kanporn Aiempaya, Patcharin Kaewmamuang, Amnat Boonprasert

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao, Thailand

*Corresponding author E-mail: sarunyaporn.s@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ด้านบริบทของหลักสูตร 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น 3) ด้านกระบวนการตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และ 4) ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตร 6 คน อาจารย์ผู้สอน 5 คน นักศึกษา 44 คน ผู้ใช้บัณฑิต 52 คน รวม 107 คน รูปแบบการวิจัยเชิงประเมินผลโดยใช้รูปแบบชิป ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การประเมินหลักสูตรโดยมีความเหมาะสม ดังนี้ 1) ความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: แผนการศึกษา ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.14) รองลงมา คือ คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.20) ลำดับสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการ: การบริหารและพัฒนาอาจารย์ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) 2) ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: แผนการศึกษา ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.15) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ: การบริหารหลักสูตร ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.19) ลำดับสุดท้าย คือ ด้านบริบทของหลักสูตร: วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.54) 3) ความคิดเห็นของนักศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการ: การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ: ความพึงพอใจของนักศึกษาและการจัดการข้อร้องเรียน ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.61) ลำดับสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการ: ทรัพยากรดำเนินการ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.76) และการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา 4) ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต นักศึกษามีคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.61) ลำดับสุดท้าย คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.58)

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, การบริหารการศึกษา, หลักสูตร

* Received June 12, 2023; Revised August 21, 2023; Accepted August 29, 2023

Abstract

This research article aimed to 1) Study the aspect of curriculum context 2) Study the aspect of initial factors 3) Study the aspect of process according to the opinion of full - time instructors, lecturers, students, and 4) Assess desirable characteristics of students according to the opinion of student's users. Sample group consisted of 6 full time instructors, 5 lecturers, 44 students, 52 employers, a total of 107 participants. The method was Evaluation Research in zip format based on Stufflebeam concept. Data was analyzed by Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Content Analysis. The result showed curriculum assessment was appropriate as follows 1) According to full - time instructors, the overall and each aspect at the highest level was the aspect of initial factors: study plan ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.14) The second highest was qualification of students ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.20) The last aspect was the process: instructor management and development ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) 2) According to lecturers, the overall and each aspect at the highest level was the aspect of initial factors: study plan ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.15) The second highest was the aspect of process: curriculum management ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.19) The last aspect was curriculum context: curriculum objectives ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.54) 3) According to students, the overall and each aspect at high level was the aspect of process : instruction setting and evaluation ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.65) The second high was the aspect of process: student satisfaction and complaint management ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.61) The last aspect was process: resource ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.76) and the assessment of student's desirable 4) According to student's users, the quality of students was overall at high level in the aspect of skill for interpersonal relationship and responsibility ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.60) the second high was moral and ethics ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.61) and the last aspect was aspect of knowledge ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.58).

Keywords: Curriculum Evaluation, Educational Administration, Curriculum

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยเป็นการจัดการศึกษาโดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม) ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 อีกทั้งเป็นการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 เป็นการจัดการศึกษาที่กำหนดวิสัยทัศน์คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ซึ่งจัดการเรียนการสอนมาแล้ว 2 ปี (ปีการศึกษา 2564 - 2565) โดยตระหนักถึงความสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทั้งในด้านวิชาการและด้านปฏิบัติการ ส่งเสริมให้บัณฑิตมีความเป็นผู้นำ พร้อมทั้งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในอนาคต มีการฝึกปฏิบัติงานด้านการบริหารการศึกษาและด้านบริหารสถานศึกษาเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ทางด้านบริหารการศึกษา สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว). ซึ่งได้กำหนดให้มีการประเมินหลักสูตรทุกหลักสูตร จึงได้ทำการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร

การศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) เป็นการประเมินช่วงระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรมาแล้ว 2 ปี นำผลการประเมินมาพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานทันตสุขภาพสังคม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความต้องการทางการตลาดและแรงงาน และการประกันคุณภาพ การศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จำเป็นต้องประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ขึ้นเพื่อความทันสมัยและประสิทธิภาพของหลักสูตร ตอบสนอง ต่อนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ที่ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศลดความเหลื่อมล้ำต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งที่เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา ผู้เรียน คือ การพัฒนาหลักสูตร ดังนั้น หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏราชนครินทร์ ศึกษาวิธีการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้ ดำเนินการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง ปี พ.ศ. 2564) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุแห่งความสำคัญดังกล่าว จึงได้ดำเนินการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ขึ้น เพื่อรวบรวมข้อมูลและปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้หลักสูตรตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมาแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ได้ดำเนินการผ่านมา บรรลุวัตถุประสงค์ ของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ โดยเลือกรูปแบบการประเมินหลักสูตร CIPP Model แนวคิดของ Stufflebeam โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) (Stufflebeam, D.L. & Shinkfield, A.J., 1990); (สมทรง สุภาพ, 2565) และในศตวรรษที่ 21 การเรียนการสอน หลักสูตรที่มีความซับซ้อน มากขึ้นจึงต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการวางแผนที่ใช้ข้อมูลจากการประเมิน สภาพแวดล้อมที่จะนำไปใช้ในการกำหนดปรัชญา วัตถุประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาของ หลักสูตร วัสดุ สื่อการเรียนการสอน สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกหลักสูตรโดยใช่ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์และการวัดและประเมินผลโดยใช้ผล การประเมินด้านกระบวนการและการกำหนดคุณลักษณะของนักศึกษาโดยใช้ผลการประเมินด้านผลผลิต (มารุต พัฒนา, 2561) มาใช้ในการประเมินหลักสูตรนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) จำนวน 3 ด้าน คือ 1) ด้านบริบทของหลักสูตร 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น และ 3) ด้านกระบวนการ ตามความคิดเห็น ของอาจารย์ประจำหลักสูตร ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน และตามความคิดเห็นของนักศึกษา
2. เพื่อประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านการวิเคราะห์ เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน ผู้ใช้บัณฑิตและนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 6 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 คน ผู้ใช้บัณฑิต (ผู้บังคับบัญชาของนักศึกษาที่กำลังศึกษา) จำนวน 50 คน และนักศึกษาที่กำลังศึกษา จำนวน 60 คน รวม 121 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 6 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 คน ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 44 คน และนักศึกษาที่กำลังศึกษา จำนวน 52 คน รวม 107 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภทจากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่กลุ่มผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ดังนี้

1. แบบสอบถามการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จำนวน 3 ฉบับ คือ สำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตร สำหรับอาจารย์ผู้สอน สำหรับนักศึกษา ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเพื่อการประเมินหลักสูตร ด้านต่าง ๆ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรด้านต่าง ๆ

2. แบบสอบถามการแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ สำหรับผู้ใช้บัณฑิต ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บัณฑิต ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมในการพัฒนาหลักสูตร

วิธีการสร้างเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ สำหรับการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564)
2. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การประเมินหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร
3. ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อเลือกรูปแบบการประเมิน กำหนดขอบเขตและแนวทางในการประเมินหลักสูตร
4. ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขอบเขตที่กำหนดไว้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบบของลิเคิร์ต (Likert) เพื่อใช้ประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ สำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ประกอบด้วย ด้านบริบทของหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้น และด้านกระบวนการ สำหรับของผู้ใช้บัณฑิต ประกอบด้วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ ความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา เพื่อตรวจสอบเครื่องมือ ได้แก่ ประธานหลักสูตรสังกัดคณะครุศาสตร์

6. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้งาน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้รับคืนมาร้อยละ 100

2. แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของนักศึกษาด้วยตนเอง ส่วนของผู้ใช้บัณฑิต นักศึกษาเป็นผู้รวบรวมมาส่งกับคณะผู้วิจัย ได้รับคืนมาร้อยละ 100

3. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ และตรวจให้คะแนนตามที่กำหนด ด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป

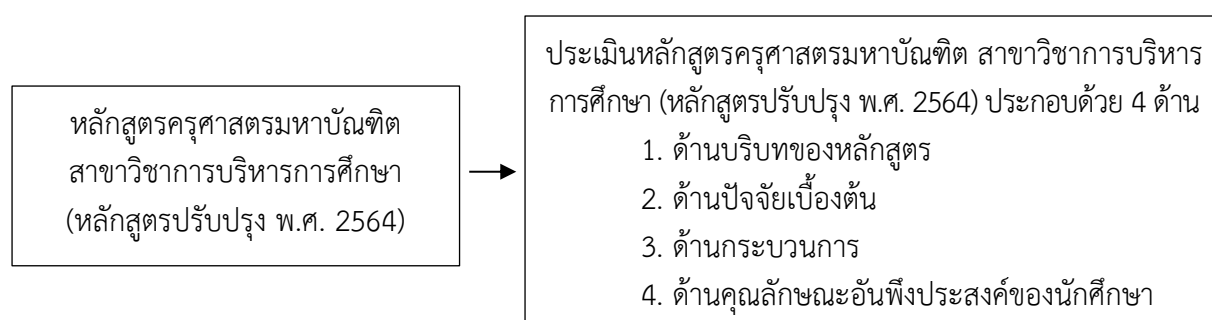
การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) โดยศึกษารูปแบบการประเมินหลักสูตรของ สตฟเฟิลบีม ใช้รูปแบบซีป (CIPP Model) และกำหนดขอบข่ายในการประเมินให้สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (Stufflebeam, D.L. & Shinkfield, A.J., 1990) สามารถเขียนกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 ประกอบกรอบแนวความคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร

ความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านบริบทของหลักสูตร: วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.87	0.33	มากที่สุด	4
2. ด้านบริบทของหลักสูตร: โครงสร้างของหลักสูตร	4.83	0.32	มากที่สุด	6
3. ด้านบริบทของหลักสูตร: เนื้อหาของหลักสูตร	4.89	0.27	มากที่สุด	3
4. ด้านปัจจัยเบื้องต้น: คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา	4.92	0.20	มากที่สุด	2
5. ด้านปัจจัยเบื้องต้น: แผนการศึกษา	4.94	0.14	มากที่สุด	1
6. ด้านกระบวนการ: การบริหารหลักสูตร	4.86	0.34	มากที่สุด	5
7. ด้านกระบวนการ: ด้านการบริหารและพัฒนาอาจารย์	4.67	0.58	มากที่สุด	7
รวม	4.85	0.31	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.31) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: แผนการศึกษา ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.14) รองลงมา คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.20) และ ลำดับสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการ: ด้านการบริหารและพัฒนาอาจารย์ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน

ความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านบริบทของหลักสูตร: วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.72	0.54	มากที่สุด	6
2. ด้านบริบทของหลักสูตร: โครงสร้างของหลักสูตร	4.87	0.30	มากที่สุด	3
3. ด้านบริบทของหลักสูตร: เนื้อหาของหลักสูตร	4.83	0.37	มากที่สุด	4
4. ด้านปัจจัยเบื้องต้น: คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา	4.80	0.45	มากที่สุด	5
5. ด้านปัจจัยเบื้องต้น: แผนการศึกษา	4.93	0.15	มากที่สุด	1
6. ด้านกระบวนการ: การบริหารหลักสูตร	4.89	0.19	มากที่สุด	2
รวม	4.84	0.33	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.33) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: แผนการศึกษา ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.15) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ: การบริหารหลักสูตร ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.19) และ ลำดับสุดท้าย คือ ด้านบริบทของหลักสูตร: วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.54)

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ตามความคิดเห็นของนักศึกษา

ความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านบริบทของหลักสูตร: วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.44	0.72	มาก	4
2. ด้านบริบทของหลักสูตร: เนื้อหาของหลักสูตร	4.31	0.76	มาก	5
3. ด้านปัจจัยเบื้องต้น: คุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตร	4.50	0.67	มาก	3
4. ด้านกระบวนการ: ทรัพยากรดำเนินการ	4.19	0.76	มาก	6
5. ด้านกระบวนการ: การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล	4.57	0.65	มากที่สุด	1
6. ด้านกระบวนการ: ความพึงพอใจของนักศึกษาและการจัดการข้อร้องเรียน	4.52	0.61	มากที่สุด	2
รวม	4.42	0.70	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกระบวนการ: การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ: ความพึงพอใจของนักศึกษาและการจัดการข้อร้องเรียน ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.61) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการ: ทรัพยากรดำเนินการ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.76)

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา การบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต

ความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.55	0.61	มากที่สุด	2
2. ด้านความรู้	4.39	0.80	มาก	5
3. ด้านปัญญา	4.44	0.58	มาก	4
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	4.63	0.60	มากที่สุด	1
5. ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.50	0.62	มาก	3
รวม	4.50	0.64	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.61) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.80)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินหลักสูตร ตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.31) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: แผนการศึกษา ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.14) รองลงมา คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.20) และ ลำดับสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการ: ด้านการบริหารและพัฒนาอาจารย์ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) สอดคล้องกับ ปิยะธิดา ปัญญา ที่สรุปได้ว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร นักศึกษา คุษภักดิ์ และผู้ใช้บัณฑิต มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ปิยะธิดา ปัญญา, 2562) สอดคล้องกับ วิลาสินี พรหมะ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม ที่สรุปได้ว่า อาจารย์ประจำหลักสูตร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก นิสิตมีทักษะการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่นในการเรียนมีคุณสมบัติ (วิลาสินี พรหมะ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2562) สอดคล้องกับ ไทเลอร์ ที่สรุปได้ว่า การออกแบบหลักสูตรที่ชัดเจน ต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ความต้องการของสังคมต้องพิจารณาสิ่งที่กำหนดหลักสูตร รวมถึงด้านวิชาการ และด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน (Tylor, R.W., 1969) ที่สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านบริบทของหลักสูตร: แผนการศึกษาและด้านบริบทของหลักสูตร: วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด เนื่องจากหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ได้ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ ในการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร แผนการศึกษา คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2550 (ฉบับใหม่) ด้านที่มีความเหมาะสมลำดับสุดท้าย แต่มีระดับมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการ: การบริหารและพัฒนาอาจารย์ อาจเนื่องมาจากแผนพัฒนาอาจารย์ให้ศึกษาต่อและทำผลงานวิชาการ ใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน

2. ผลการประเมินหลักสูตร ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.33) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: แผนการศึกษา ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.15) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ: การบริหารหลักสูตร ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.19) และ ลำดับสุดท้าย คือ ด้านบริบทของหลักสูตร: วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.54) สอดคล้องกับ ภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่สรุปว่า ด้านอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมดีแล้ว มีบุคลิกภาพทางอารมณ์ และทักษะการสอนมีความเหมาะสม มีเจตคติที่ดีมากต่อนักศึกษา ความเหมาะสมของปรัชญา วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร มีผลการประเมิน “ปรัชญา วัตถุประสงค์ อาจารย์ผู้สอน เจตคติ บุคลิกภาพของผู้เรียน” มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด (ภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป, 2565) สอดคล้องกับ วิลาสินี พรหมะ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม ที่สรุปได้ว่าอาจารย์และสื่อการสอน เอกสาร ตำรา วัสดุอุปกรณ์การศึกษา สถานที่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง ปี พ.ศ. 2564) ได้ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (วิลาสินี พรหมะ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2562) เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2550 (ฉบับใหม่) ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ความรู้และสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ของคุรุสภา ด้านที่มีเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น: คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา และแผนการศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ได้ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร แผนการศึกษา คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2550 (ฉบับใหม่) ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา นอกจากนี้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมลำดับสุดท้าย คือ ด้านบริบทของหลักสูตร: วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพสังคมปัจจุบัน

3. ผลการประเมินหลักสูตร ตามความคิดเห็นของนักศึกษา มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกระบวนการ: การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ: ความพึงพอใจของนักศึกษาและการจัดการข้อร้องเรียน ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.61) และ ลำดับสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการ: ทรัพยากรดำเนินการ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.76) สอดคล้องกับ อนุวัตร อินทรชิตจ้อย และวรกาญจน์ สุขสดเขียว ที่สรุปได้ว่านักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (อนุวัตร อินทรชิตจ้อย และวรกาญจน์ สุขสดเขียว, 2563) สอดคล้องกับ ภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่สรุปได้ว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 - 5 และบัณฑิต มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต มีการปฏิบัติอย่างมีคุณภาพอยู่ระดับมาก (ภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป, 2565) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) กำหนดวัตถุประสงค์ ปรัชญาสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสภาพสังคมปัจจุบัน ใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อในระดับสูงได้

สำหรับด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการ: การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล เนื่องจากมีกิจกรรมเสริมความรู้และทักษะนอกชั้นเรียนเพื่อให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรงทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ มีการให้ผู้มีประสบการณ์ทางวิชาการหรือวิชาชีพ จากหน่วยงานหรือชุมชนภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าและการทำงานร่วมกัน มีกิจกรรมเสริมความรู้และทักษะนอกชั้นเรียนเพื่อให้มีประสบการณ์ตรงทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมลำดับสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการ: ทรัพยากรดำเนินการ ทั้งนี้ เนื่องจากมีห้องปฏิบัติการที่มีวัสดุครุภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติ โดยจะนำผลการประเมินไปปรับปรุงจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อความต้องการ สอดคล้องกับ ภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่สรุปได้ว่าสิ่งที่ควรพิจารณาปรับปรุงจากผลระดับคะแนนการประเมิน เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม (ภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป, 2565)

4. ผลการประเมินหลักสูตรคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต พบว่ามีคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.61) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.80) กับอนุวัตร อินทรชิตจัย และวรกาญจน์ สุขสดเขียว ที่สรุปได้ว่า ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (อนุวัตร อินทรชิตจัย และวรกาญจน์ สุขสดเขียว, 2563) สอดคล้องกับภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่สรุปได้ว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่างค์ประกอบด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ของบัณฑิตที่จบการศึกษาตามหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป มีการปฏิบัติอย่างมีคุณภาพในระดับมากที่สุด (ภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป, 2565) สอดคล้องกับ จิตตินันท์ บุญสถิรกุล และคนอื่น ๆ ที่สรุปว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นทางด้านวิชาการ บัณฑิตควรมีความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการศึกษา เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์และสามารถหาสาเหตุซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (จิตตินันท์ บุญสถิรกุล และคณะ, 2564)

สำหรับด้านที่มีคุณภาพมากที่สุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบรองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ส่งเสริมและพัฒนาให้นักศึกษา มีวินัย ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกำหนดในเนื้อหา รายวิชาและสอดแทรกในการเรียนการสอน ทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ มีการศึกษาดูงานทั้งในประเทศ และเป็นระบบ การคิดวิเคราะห์ การกล้าแสดงออก การคิด กล้าตัดสินใจให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับ อาร์สโตนและฮันคิน ที่สรุปว่าต่างประเทศเพื่อให้มีประสบการณ์รอบรู้รอบด้าน และมีการวัดและประเมินผลหลายด้านทั้งความรู้ พฤติกรรม การแสดงออก ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P., 2004)

ส่วนด้านที่มีคุณภาพลำดับสุดท้าย คือ ด้านความรู้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้เรียนยังขาดประสบการณ์ทางด้านการบริหาร ขาดความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการนำหลักการและทฤษฎีที่สำคัญตามศาสตร์ที่ศึกษาไปประยุกต์ใช้ ส่วนใหญ่เป็นผู้สอนยังขาดโอกาสและประสบการณ์นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง จึงทำให้ความสามารถในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เพื่อเพิ่มคุณภาพ คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรทางปัญญา ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับหลักการและนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างงาน บูรณาการกับงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) จากผลการวิจัยสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตร คือ นโยบายของภาครัฐควรสนับสนุนการเปิดรับนักศึกษาให้มากขึ้นควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ไปด้วยกัน 2) จากผลการวิจัยนักศึกษา เห็นว่าห้องปฏิบัติการยังมีวัสดุครุภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ควรจัดสรรให้เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติการ 3) จากผลการวิจัยผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่า ด้านความรู้ของผู้เรียนมีคุณภาพอยู่ในลำดับสุดท้าย ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปบูรณาการประยุกต์ใช้ในการทำงานให้ได้มากยิ่งขึ้น ควรนำผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรไปเป็นแนวทางในการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการประเมินในด้านการพัฒนาทักษะผู้เรียน และการประเมินในด้านกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ประเมินหลักสูตรนี้อีกครั้งเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้ว และปรับปรุงแบบการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินหลักสูตรเพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จิตตินันท์ บุญสุธิกุล และคณะ. (2564). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13 (36), 11 - 19.
- ปิยะธิดา ปัญญา. (2562). ประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556). ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภาควิชาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป. (2565). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป (4 ปี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- มารุต พัฒผล. (2561). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงส์การพิมพ์.
- วิลาสินี พรหมะ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2562). การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสารสนเทศ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 16(2), 411 - 422.
- สมทรง สุภาพ. (2565). รูปแบบเพื่อประเมินหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ซึ่งพัฒนาจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 33(1), 1 - 14.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). ทิศทางและแนวโน้มการจัดการศึกษาในยุคโควิด - 19. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- อนุวัตร อินทรชิตจ้อย และวรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2563). การประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 18(2), 304 - 319.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 608.
- Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (2004). Curriculum: Foundations, Principles, and Issues. Boston: Pearson.
- Stufflebeam, D.L. & Shinkfield, A.J. (1990). Systematic evaluation. Boston: Kluwer - Nijhoff.
- Taylor, R.W. (1969). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: University of Chicago Press.

การเปรียบเทียบผลการตรวจวิเคราะห์ทางเคมีคลินิก
ที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือดอินโนเมต หลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปาริน
และหลอดเก็บเลือดโซเดียมฟลูออไรด์*
COMPARISON OF CLINICAL CHEMISTRY ANALYSIS
RESULTS PREPARE FROM INNOMED BLOOD COLLECTION TYPES
LITHIUM HEPARIN BLOOD COLLECTION TUBES AND
SODIUM FLUORIDE BLOOD COLLECTION TUBES

มยุรี รัตนพันธ์ วงศ์สม

Mayuree Rattanaphan Wongsom

โรงพยาบาลเกาะสมุย สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Koh Samui Hospital, Suratthani, Thailand

Corresponding author, E-mail: kohsamui.lab@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมี จากการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมต 2) เปรียบเทียบผลการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีระหว่างการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมต และหลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปาริน 3) เปรียบเทียบระดับกลูโคสในเลือดของพลาสมาที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือดอินโนเมต และหลอดเก็บเลือดโซเดียมฟลูออไรด์ หลังเจาะเลือดภายในระยะเวลา 0, 4 และ 8 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือเลือดที่นำมาใช้ตรวจระดับกลูโคสและสารชีวเคมีต่าง ๆ ณ โรงพยาบาลเกาะสมุย ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2565 ถึง 31 มีนาคม 2566 เพื่อตรวจวัดระดับน้ำตาลกลูโคสและสารชีวเคมี และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลโดยใช้การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ Paired t - test ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีจากการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมต มีค่าการวิเคราะห์อยู่ในช่วงที่กำหนด 2) ผลการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีระหว่างการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมตและหลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปาริน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 3) ผลการตรวจวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับกลูโคสในเลือดของพลาสมาที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือดอินโนเมต และหลอดเก็บเลือดโซเดียมฟลูออไรด์หลังเจาะเลือดภายในระยะเวลา 0, 4 และ 8 ชั่วโมง พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอแนะให้นำผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมตมาใช้งานโรงพยาบาลเกาะสมุยและเผยแพร่ให้หน่วยงานอื่นนำหลอดเก็บเลือดอินโนเมตมาใช้งานกับผู้ป่วยที่มารับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: หลอดเลือดอินโนเมต, หลอดโซเดียมฟลูออไรด์, หลอดลิเทียมเฮปาริน, การตรวจวิเคราะห์ทางเคมีคลินิก

* Received May 23, 2023; Revised August 29, 2023; Accepted September 19, 2023

Abstract

The objective of the research is 1) to study the efficiency of biochemical analysis from the use of Innomed tube products, 2) to compare the results of biochemical analysis between the use of Innomed tube products and lithium heparin blood collection tubes, and 3) to compare the blood glucose levels of plasma prepared from Innomed blood collection tubes and sodium fluoride blood collection tubes after blood collection within 0, 4, and 8 hours. The sample used in the study was blood that was used to measure glucose levels and various biochemicals in Koh Samui Hospital between 1 Nov. 2022 to 31 Mar. 2023 to measure glucose levels and various biochemicals by automatic analyzer covering 20 biochemical measurements. Data were analyzed using mean, standard deviation analysis and compared the results using Paired t-test. The results showed that 1) the efficiency of the analysis of 20 biochemicals from the use of Innomed tube showed the analytical values within the specified range. 2) Results of biochemical analysis during use of Innomed blood collection tube products and lithium heparin blood collection tubes, it was found that there was no difference at the statistical significance level of 0.05. 3) Results of the analysis of differences in blood glucose levels of plasma prepared from Innomed blood collection tubes and sodium fluoride blood collection tubes after blood collection within 0, 4, and 8 hours were found to be no different at the statistical significance level of 0.05. Therefore, the researcher suggests that Innomed tube products be used in Koh Samui Hospital and disseminate to other hospitals to bring Innomed tubes to use with patients who come to receive services efficiently.

Keywords: Innomed Tube, Sodiumfluoride Tube, Lithiumheparin Tube, Clinical Chemiluminescence

บทนำ

การตรวจทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจในการดูแลรักษาผู้ป่วยเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันนี้มีโรคใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ผู้ป่วยมีอาการและอาการแสดงที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ยากต่อการวินิจฉัยแยกโรค ดังนั้น แพทย์จึงต้องพึ่งผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้ป่วยมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เพื่อใช้ในการยืนยันผลการวินิจฉัยของแพทย์ และความถูกต้องแม่นยำในการรักษาผู้ป่วย รวมถึงป้องกันการฟ้องร้องเนื่องจากความคลาดเคลื่อนในการวินิจฉัยโรคนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีในการตรวจทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นอย่างมากทั้งวิธีการตรวจวิเคราะห์ และรายการผลการตรวจวิเคราะห์เพื่อให้มีความถูกต้องแม่นยำ และรวดเร็ว ที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษาผู้ป่วย (Chaiyasingsh, P. et al., 2018)

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลต่อภาระงานของเจ้าหน้าที่เทคนิคทางการแพทย์เพิ่มขึ้นอย่างมาก จากสถิติย้อนหลังของโรงพยาบาลเกาะสมุย ปีงบประมาณ 2562, 2563 และ 2564 (โรงพยาบาลเกาะสมุย, 2564) พบว่า มีการรายงานผลตรวจทางเคมีคลินิก จำนวน 45,891, 46,755 และ 47,427 ราย ตามลำดับ ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์ผลการตรวจจะมีการใช้สิ่งส่งตรวจที่เป็นซีรัม (Serum) มากที่สุด ในกระบวนการการเตรียมซีรัมเพื่อวิเคราะห์สารเคมีในเลือด จำเป็นต้องตั้งเลือดทิ้งไว้นาน 30 - 45 นาที เพื่อให้เลือดแข็งตัวก่อนที่จะปั่นแยกซีรัมแล้วนำมาวิเคราะห์ รองลงมา คือ การตรวจระดับกลูโคสในเลือดที่จำเป็นต้องใช้สารกันเลือดแข็งโซเดียมฟลูออไรด์ (Sodium fluoride: NaF) จึงต้องเตรียมตัวอย่างจากพลาสมา (Plasma) (World Health Organization, 2018) อย่างไรก็ตามการลดระยะเวลาในการวิเคราะห์และรายงานผลเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เพราะการรายงานผลที่

รวดเร็วจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ในการดูแลรักษาผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้ป่วยฉุกเฉิน ผู้ป่วยวิกฤต และผู้ป่วยผ่าตัด กระบวนการที่ใช้เวลานานที่สุดในการเตรียมซีรัมเพื่อวิเคราะห์สารเคมี คือ การที่ต้องทำให้เลือดแข็งตัวก่อนที่จะปั่นแยกซีรัมออกมาเพื่อนำมาวิเคราะห์ ต่อไป ซึ่งใช้เวลานานถึง 45 นาที (อภิรมย์ วงศ์สกุลยานนท์, 2562) วิธีการหนึ่งในการลดขั้นตอนนี้ คือ การใช้สารกันเลือดแข็ง ที่นิยมมากที่สุด คือ เฮปารินเนื่องจากกระบวนการต่อค่าสารชีวเคมีในเลือดน้อยมาก เฮปารินมีหลายรูปแบบ แต่ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน คือ ลิเทียมเฮปาริน (Lithium Heparin) (สถาบันพัฒนาสุขภาพเขตเมือง, 2561)

กระบวนการของขั้นตอนการเก็บตัวอย่างเลือด (พลาสมา) เพื่อตรวจเบาหวานนิยมใช้โซเดียมฟลูออไรด์ (Sodium fluoride: NaF) เป็นสารกันเลือดแข็ง ซึ่งนำไปตรวจวิเคราะห์ได้เพียงระดับกลูโคสในเลือดเท่านั้น ไม่สามารถนำมาตรวจสอบสารชีวเคมีชนิดอื่นได้ เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ลิเทียมเฮปารินเป็นสารกันเลือดแข็ง สามารถวิเคราะห์สารชีวเคมีในเลือดชนิดอื่นได้ด้วย ทำให้ห้องปฏิบัติการออกผลการตรวจสอบสารชีวเคมีได้พร้อมกัน แต่มีข้อเสีย คือ หลอดลิเทียมเฮปารินไม่สามารถป้องกันการสลายน้ำตาลกลูโคสได้ สารชนิดนี้จึงไม่สามารถนำมาใช้ในการตรวจระดับน้ำตาลในแม่นยำ (กนิษฐา นิลผาย, 2563) ทางเลือกใหม่ที่ถูกนำมาใช้ในโรงพยาบาลบางแห่งในประเทศไทย คือ การใช้หลอดเก็บเลือดอินโนเมด (Innomed Tube) ภายในหลอดเคลือบด้วยสารเฮปารินชนิดเกล็ดลิเทียม และสารต้านการใช้น้ำตาลของเม็ดเลือดแดงในสัดส่วนที่เหมาะสม สามารถป้องกันการลดลงของระดับน้ำตาลกลูโคสในพลาสมา จากกระบวนการดึงน้ำตาลจากพลาสมาไปใช้ในขบวนการไกลโคไลซิส (Glycolysis Pathway) โดยเม็ดเลือด (Michael, L. et al., 2017) ซึ่งทำให้เกิดการวิเคราะห์ผลได้รวดเร็ว และแม่นยำได้มากขึ้น การตรวจสอบประสิทธิภาพของสารเติมเลือดใหม่ (ลิเทียมเฮปาริน กลีเซอรอลดีไฮด์ และดี - แมนโนส) ที่อุณหภูมิห้อง พบว่า สารเติมเลือดใหม่สามารถรักษาระดับน้ำตาลกลูโคสได้ 10 ชั่วโมง และประสิทธิภาพของสารเติมเลือดใหม่ที่อุณหภูมิและความเข้มข้นต่างกัน (มุสตี โตบันลือภพ และแพรวณา คล้ายทอง, 2561) พบว่าสามารถรักษาระดับพลาสมากลูโคสได้อย่างน้อย 10 ชั่วโมงที่อุณหภูมิต่ำ และ 2 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิภาคพื้นสนาม แต่ถ้าอุณหภูมิสูงขึ้น ประสิทธิภาพในการรักษาระดับพลาสมากลูโคสจะลดลง ซึ่งสารเติมเลือดใหม่นี้มีส่วนผสมของสารต้านการสลายกลูโคส จำนวน 2 ชนิด โดยมีประสิทธิภาพดีกว่าสารต้านการสลายกลูโคสชนิดอื่น ๆ ทำให้สามารถรักษาระดับกลูโคสในเลือดได้คงที่ และนานมากกว่า 8 ชั่วโมง (วรพรรณ ศิริวัฒนอักษร และคณะ, 2562) นอกจากนั้นพลาสมาที่ได้จากการเก็บตัวอย่างเลือดโดยใช้สารใหม่นี้สามารถนำมาตรวจวัดสารชีวเคมีอื่น ๆ ด้วยเครื่องวิเคราะห์อัตโนมัติ ได้แก่ ยูเรีย - ไนโตรเจน ครีเอตินิน กรดยูริก โซเดียม โพแทสเซียมคลอไรด์ คาร์บอนไดออกไซด์ เอสปาเตท อะมิโนทรานส์เฟอเรส อะลานีนอะมิโนทรานส์เฟอเรส อัลคาไลน์ฟอสฟาเตส คอเลสเทอรอล ไตรกลีเซอไรด์ เอชดีแอล แอลดีแอล และแลคเตทเดไฮโดรจีเนส โดยค่าที่ได้ไม่แตกต่างจากค่าที่วัดได้จากพลาสมาลิเทียมเฮปารินโดยใช้เครื่องวิเคราะห์อัตโนมัติ (อรอนงค์ พัฒศรี และคณะ, 2563)

ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของหลอดเก็บเลือดอินโนเมด ในการตรวจทางเคมีคลินิกซึ่งภายในหลอดเคลือบด้วยสารเฮปารินชนิดเกล็ดลิเทียมและสารต้านการใช้น้ำตาลของเม็ดเลือดแดงในสัดส่วนที่เหมาะสมโดยสามารถใช้ในการตรวจค่าระดับน้ำตาลในเลือดและสารชีวเคมีอื่น ๆ ได้ภายในหลอดเดียว ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดเวลาและช่วยลดขั้นตอนจากวิธีการเดิม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องมีการประเมินประสิทธิภาพและผลลัพธ์เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการเดิมที่ใช้เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ทางด้านเวลา และการรักษาของแพทย์ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเชิงทดลองในการนำหลอดเลือดอินโนเมด มาทดแทนหลอดโซเดียมฟลูออไรด์และลิเทียมเฮปาริน เพื่อการตรวจวิเคราะห์ทางเคมีคลินิกของโรงพยาบาลเกาะสมุย ซึ่งผลจากการวิจัยจะประโยชน์ในการค้นหาแนวทางที่ดีที่สุดในการช่วยบุคลากรทางการแพทย์ในการเตรียมตัวอย่างเลือด การลดระยะเวลาในการวิเคราะห์ผล และการเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์โรคของแพทย์ในโรงพยาบาลเกาะสมุยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมี จากการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมด
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีระหว่างการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมด และหลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปาริน
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับกลูโคสในเลือดของพลาสมาที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือด และหลอดเก็บเลือด โซเดียมฟลูออไรด์ หลังเจาะเลือดภายในระยะเวลา 0, 4 และ 8 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง (Cross - sectional Descriptive Research) ศึกษาหลอดเก็บเลือดอินโนเมด มาทดแทนหลอดโซเดียมฟลูออไรด์และลิเทียมเฮปาริน เพื่อตรวจวิเคราะห์ระดับสารชีวเคมีในงานเคมีคลินิก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาสาสมัครกลุ่มสุขภาพดีและกลุ่มที่เป็นโรค เป็นผู้เข้ารับการรักษาในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

กลุ่มตัวอย่าง คือ เลือดที่นำมาใช้ตรวจระดับกลูโคส และสารชีวเคมีต่าง ๆ อาสาสมัครจำนวน (n) 44 ราย สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็นอาสาสมัครกลุ่มสุขภาพดีจำนวน 20 ราย และกลุ่มที่เป็นโรคโดยเป็นผู้เข้ารับการรักษาในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง NCDs (Noncommunicable diseases) ได้แก่ โรคเบาหวานหรือโรค NCDs จำนวน 24 ราย เป็นเพศชายและเพศหญิงในแต่ละกลุ่มจำนวนเท่ากัน เพื่อตรวจวัดระดับน้ำตาลกลูโคสและสารชีวเคมีต่าง ๆ โดยเครื่องตรวจวิเคราะห์อัตโนมัติซึ่งครอบคลุมการตรวจวัดสารชีวเคมีจำนวน 20 รายการดังนี้ กลูโคส (Glucose) ยูเรีย - ไนโตรเจน (BUN) ครีเอตินิน (Creatinine) กรดยูริก (Uric acid) โซเดียม (Sodium) โพแทสเซียม (Potassium) คลอไรด์ (Chloride) ไบคาร์บอเนต (Bicarbonate) โปรตีนรวม (Total Protein) อัลบูมิน (Albumin) เอสปาทะหะมิโนทรานส์เฟอเรส (AST) อะลานีนอะมิโนทรานส์เฟอเรส (ALT) อัลคาไลน์ฟอสฟาเตส (ALP) บิลิรูบินทั้งหมด(Total Bilirubin) บิลิรูบินชนิดที่ละลายน้ำได้ (Direct bilirubin หรือ Conjugated bilirubin) คอเลสเตอรอล (Cholesterol) ไตรกลีเซอไรด์ (Triglyceride) เอชดีแอล (HDL - Clolesterol) แอลดีแอล (LDL) แลคเตทดีไฮโดรจีเนส (LDH)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ใช้ตามเกณฑ์มาตรฐาน CLSI - GP - 34 - A (Validation and Verification of Tubes for Venous and Capillary Blood Specimen Collection) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครที่ยินยอมเข้าร่วมวิจัยเป็นเพศชายจำนวน 22 ราย และเพศหญิง 22 รายโดยมีเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria)

1. กลุ่มที่มีสุขภาพดี ได้แก่ ผู้ที่ไม่เป็นโรค (Non - disease) มีผลการตรวจอยู่ในช่วงค่าอ้างอิง (Reference rang) ไม่มีอาการบาดเจ็บ หรือประวัติสูญเสียเลือดมาก่อนเจาะเลือด มีอายุ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 20 ราย
2. กลุ่มผู้ที่เป็นโรค ได้แก่ ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน (Diabetes mellitus) จำนวน 8 ราย ผู้ป่วยไขมันในเลือดสูง (Hyperlipidemia หรือ Dyslipidemia) จำนวน 8 ราย และผู้ป่วยโรคเรื้อรังหลายโรค (เบาหวานร่วมกับไขมันสูง หรือ ความดันโลหิตสูง) จำนวน 8 ราย โดยไม่มีอาการบาดเจ็บหรือประวัติสูญเสียเลือดมาก่อนเจาะเลือด มีอายุ 20 ปีขึ้นไปรวมจำนวน 24 ราย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

ผู้ที่อยู่ในช่วงตั้งครรภ์ ภาวะโลหิตจาง โรคมะเร็ง โรคตับอักเสบจากไวรัสตับอักเสบบีและซี (Hepatitis B,C) โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (HIV) โรคซิฟิลิส (Syphilis) และอาสาสมัครที่ไม่สามารถเจาะเลือดได้ภายในการเจาะ 2 ครั้ง หรือเจาะเลือดแล้วไม่ได้ตามต้องการ เป็นต้น

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลตามแนวทางการปฏิบัติการวิจัยที่ดี (Good Clinical Practice) โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างจะได้รับเอกสารแนะนำสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Participant Information Sheet) ซึ่งมีการแจ้งชื่อโครงการ สถานที่วิจัย ผู้สนับสนุน วัตถุประสงค์โครงการวิจัย ระยะเวลาของการทำวิจัย วิธีการวิจัย อันตรายหรืออาการที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและแนวทางรักษา รวมทั้งประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

2. ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย (Informed Consent Form) หลังจากได้มีการแนะนำ ชี้แจงโดยได้รับการบอกกล่าวและสมัครใจ

3. เมื่อเจาะเลือดเพื่อตรวจวิเคราะห์แล้วจะบันทึกผลการตรวจในแบบบันทึกผลการทดสอบหลอดเก็บเลือดอินโนเมตกลุ่มสุขภาพดี และแบบบันทึกผลการทดสอบหลอดเก็บเลือดอินโนเมตกลุ่มป่วย

3. จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

โครงการวิจัยได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี (COA 009/2566) เอกสารการรับรอง ดังนี้

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ฉบับที่ 006/65 ลงวันที่ 05/11/2565
2. โครงร่างวิจัยฉบับสมบูรณ์ ฉบับที่ 006/65 ลงวันที่ 05/11/2565
3. แบบบันทึกข้อมูล ฉบับที่ 006/65 ลงวันที่ 05/11/2565
4. ประวัติผู้วิจัยและหลักฐานการอบรมจริยธรรมการวิจัย (GCP) และผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยโดยยึดหลักความปลอดภัย และลดโอกาสการเกิดความเสี่ยงกับกลุ่มตัวอย่าง

4. เครื่องมือและน้ำยาที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องตรวจวิเคราะห์อัตโนมัติ AU480 (PCL Holding CO.,LTD, USA.) น้ำยาและสารมาตรฐานที่ใช้เป็นยี่ห้อ BECKMAN COULTER ซึ่งเป็นยี่ห้อเดียวกับเครื่องตรวจวิเคราะห์ น้ำยา และอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจวิเคราะห์

5. สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

5.1 เปรียบเทียบผลการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีระหว่างการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมต (Innomed Tube) และหลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปาริน โดยใช้การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบผลลัพธ์โดยใช้สถิติ Paired t - test

5.2 เปรียบเทียบระดับกลูโคสในเลือดของพลาสมาที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือด (Innomed Tube) และหลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมฟลูออไรด์หลังเจาะเลือดภายในระยะเวลา 8 ชั่วโมง โดยใช้สถิติ Paired t - test ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใช้ p - value < 0.05 (ธวัชชัย วรพงษ์ธร, 2563)

5.3 ศึกษาประสิทธิภาพการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีจากการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมต (Innomed Tube) โดยพิจารณาผลการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีว่าอยู่ในค่า Range หรือไม่

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมี จากการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมตแสดงผลการตรวจสารชีวเคมีจำนวน 20 รายการ ได้แก่ Glucose, Cholesterol, Triglyceride, HDL, LDL, BUN, Creatinine, Uric acid, AST, ALT, ALP, Total bilirubin, Direct bilirubin, Albumin, Total protein, LDH, Na^+ , K^+ , Cl^- และ HCO_3^- มีค่าอยู่ใน Range ทุกผลการตรวจสารชีวเคมีทั้งกลุ่มอาสาสมัครสุขภาพดี และกลุ่มอาสาสมัครผู้ป่วย

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีระหว่างการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมต และหลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปาริน ผลการตรวจสารชีวเคมีจำนวน 20 รายการ ได้แก่ Glucose, Cholesterol, Triglyceride, HDL, LDL, BUN, Creatinine, Uric acid, AST, ALT, ALP, Total bilirubin, Direct bilirubin, Albumin, Total protein, LDH, Na^+ , K^+ , Cl^- และ HCO_3^- เมื่อเปรียบเทียบกับหลอดอ้างอิงเคลือบเฮปาริน (Lithium heparin) ในกลุ่มอาสาสมัครสุขภาพดีจำนวน 20 ราย และในกลุ่มอาสาสมัครผู้ป่วยจำนวน 24 ราย มีค่าเฉลี่ยจากระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีค่า p -value > 0.05 และค่าร้อยละความแตกต่าง (Bias) น้อยกว่าเมื่อเทียบเทียบค่าร้อยละความแตกต่างตามเกณฑ์ทางคลินิก JHH เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่ยอมรับเช่นเดียวกัน ดังนั้น ประสิทธิภาพของการวิเคราะห์สารชีวเคมีระหว่างการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมต และหลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปารินไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สารชีวเคมีพลาสมาที่เก็บในหลอดควบคุม Lithium heparin และหลอดเก็บเลือด Innomed Tube (Heparin+Antiglycolysis) โดยใช้เครื่องตรวจวิเคราะห์อัตโนมัติยี่ห้อ Beckman Coulter รุ่น AU480 กลุ่มอาสาสมัครสุขภาพดี (n=20)

Test		Control Tube Heparin Tube (Commercial Tube)		Test Tube Innomed Tube (Heparin/antiglycolytic)		Acceptable Criteria & Significance			
						Clinical Limit (%)		Statistical Limit	
		Range	Mean (SEM)	Range	Mean (SEM)	Bias	JHH*	p - value	Interpretation
GLU	(mg/dL)	92 - 112	99.70 (1.21)	90 - 112	99.10 (1.35)	0.6	8	0.759	Non - Sig
ALB	(g/dL)	3.36 - 4.39	3.90 (0.07)	3.37 - 4.43	3.80 (0.07)	2.56	7	0.706	Non - Sig
ALP	(U/L)	36 - 115	76.10 (4.49)	36 - 113	74.90 (4.78)	1.58	10	0.861	Non - Sig
ALT	(U/L)	8 - 73	23.60 (3.40)	9 - 72	24.60 (3.33)	4.24	10	0.749	Non - Sig
AST	(U/L)	16 - 39	24.20 (1.62)	17 - 39	24.40 (1.48)	0.83	10	0.926	Non - Sig
BIL - D	(mg/dL)	0.06 - 0.18	0.10 (0.01)	0.05 - 0.18	0.10 (0.01)	0.0	10	0.507	Non - Sig
BIL - T	(mg/dL)	0.25 - 0.83	0.60 (0.04)	0.23 - 0.87	0.60 (0.04)	0.0	10	0.892	Non - Sig
BUN	(mg/dL)	7 - 18	13.80 (0.68)	7 - 19	14.00 (0.78)	1.45	10	0.841	Non - Sig

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สารชีวเคมีพลาสมาที่เก็บในหลอดควบคุม Lithium heparin และหลอดเก็บเลือด Innomed Tube (Heparin+Antiglycolysis) โดยใช้เครื่องตรวจวิเคราะห์อัตโนมัติยี่ห้อ Beckman Coulter รุ่น AU480 กลุ่มอาสาสมัครสุขภาพดี (n=20) (ต่อ)

Test		Control Tube Heparin Tube (Commercial Tube)		Test Tube Innomed Tube (Heparin/antiglycolytic)		Acceptable Criteria & Significance			
						Clinical Limit (%)		Statistical Limit	
		Range	Mean (SEM)	Range	Mean (SEM)	Bias	JHH*	p - value	Interpretation
CHOL	(mg/dL)	145 - 305	228.30 (8.37)	146 - 301	227.50 (8.09)	0.35	5	0.946	Non - Sig
CRE	(mg/dL)	0.54 - 1.08	0.80 (0.03)	0.51 - 1.6	0.80 (0.03)	0	7	0.645	Non - Sig
HDL	(mg/dL)	35 - 96	59.10 (3.38)	34 - 94	58.10 (3.27)	1.69	10	0.829	Non - Sig
LDH	(U/L)	126 - 240	171.20 (7.08)	128 - 238	171.90 (6.84)	0.41	10	0.949	Non - Sig
LDL	(mg/dL)	113 - 194	153.40 (5.35)	111 - 192	153.60 (5.24)	0.13	10	0.979	Non - Sig
TP	(g/dL)	6.20 - 8	7.20 (0.12)	6.40 - 7.90	7.20 (0.10)	0.0	5	0.940	Non-Sig
TRIG	(mg/dL)	66 - 192	109.60 (8.13)	64 - 186	105.20 (7.00)	4.01	5	0.686	Non - Sig
UA	(mg/dL)	2.90 - 7.30	4.60 (0.29)	2.90 - 7.10	4.50 (0.29)	2.17	10	0.845	Non - Sig
Na ⁺	(mmol/L)	138.40 - 145.20	142.70 (0.37)	140.20 - 146.70	144.20 (0.36)	1.05	3	0.005	Non - Sig
K ⁺	(mmol/L)	3.43 - 4.42	3.90 (0.06)	3.47 - 4.42	3.90 (0.06)	0.0	5	0.875	Non - Sig
Cl ⁻	(mmol/L)	104 - 110	106.60 (0.46)	105 - 112	108.40 (0.51)	1.69	5	0.013	Non-Sig
HCO ₃ ⁻	(mmol/L)	21.70 - 26.70	24.10 (0.26)	20 - 26.80	24.40 (0.38)	1.24	15	0.578	Non - Sig

หมายเหตุ: SEM = standard error of the mean, %Bias = difference between the compared tube results, Glu = Glucose, BUN = Blood urea nitrogen, CER = Creatinine, CHOL = Total cholesterol, TRIG = Triglyceride, HDL = High - density lipoprotein, LDL = Low - density lipoprotein, UA = Uric acid, AST = Aspartate aminotransferase, ALT = Alanine aminotransferase, ALP = Alkaline phosphatase, BIL - D = Direct bilirubin, BIL - T = Total bilirubin, ALB = Albumin, LDH = lactate dehydrogenase, Na⁺ = Sodium, K⁺ = potassium, Cl⁻ = Chloride, HCO₃⁻ = Total carbon dioxide, %Bias: Mean test - Mean target)/Mean target*100, %JHH: Percent changes in analyte (Johns Hopkins Hospital Laboratory Acceptability Thresholds, Acceptable criteria and significant limits of clinical limits and/or statistical limits (p>0.05))

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สารชีวเคมีพลาสมาที่เก็บในหลอดควบคุม Lithium heparin และหลอดเก็บเลือด Innomed Tube (Heparin+Antiglycolysis) โดยใช้เครื่องตรวจวิเคราะห์อัตโนมัติยี่ห้อ Beckman Coulter รุ่น AU480 กลุ่มอาสาสมัครผู้ป่วย (n = 24)

Test		Control Tube Heparin Tube (Commercial Tube)		Test Tube Innomed Tube (Heparin/antiglycolytic)		Acceptable Criteria & Significance			
		Range	Mean (SEM)	Range	Mean (SEM)	Clinical Limit (%)		Statistical Limit	
						Bias	JHH *	P - value	Interpretation
GLU	(mg/dL)	94 - 320	154.60 (13.43)	93 - 323	153.80 (13.40)	0.52	8	0.972	Non - Sig
ALB	(g/dL)	2.80 - 4.20	3.60 (0.09)	0.69 - 4.19	3.50 (0.15)	2.78	7	0.804	Non - Sig
ALP	(U/L)	35 - 164	82.90 (6.03)	36 - 161	82.30 (6.06)	0.72	10	0.949	Non - Sig
ALT	(U/L)	6 - 399	60.80 (19.01)	9 - 406	62.00 (19.12)	1.97	10	0.966	Non - Sig
AST	(U/L)	13 - 458	75.80 (21.84)	12 - 449	75 (21.50)	1.06	10	0.978	Non - Sig
BIL - D	(mg/dL)	0.02 - 1.30	0.20 (0.07)	0.02 - 1.27	0.20 (0.07)	0.0	10	0.968	Non-Sig
BIL - T	(mg/dL)	0.15 - 2.96	0.60 (0.11)	0.16 - 2.87	0.60 (0.11)	0.0	10	0.410	Non - Sig
BUN	(mg/dL)	6 - 120	25.30 (5.24)	6 - 123	25.30 (5.32)	0.0	10	0.987	Non - Sig
CHO L	(mg/dL)	114 - 281	204.40 (10.46)	11 - 280	203.80 (10.60)	0.29	5	0.969	Non - Sig
CRE	(mg/dL)	0.54 - 11.69	2.00 (0.59)	0.52 - 11.31	2.00 (0.57)	0.0	7	0.959	Non - Sig
HDL	(mg/dL)	17 - 122	48.80 (4.61)	18 - 120	47.50 (4.52)	2.66	10	0.857	Non-Sig
LDH	(U/L)	135 - 392	200.00 (13.39)	133 - 394	200.80 (13.39)	0.4	10	0.972	Non - Sig
LDL	(mg/dL)	47 - 209	131.80 (9.09)	47 - 208	130.30 (9.01)	1.14	10	0.908	Non - Sig
TP	(g/dL)	5.90 - 8.70	7.30 (0.14)	5.60 - 8.80	7.30 (0.15)	0.0	5	0.857	Non - Sig
TRIG	(mg/dL)	57 - 709	228.90 (40.11)	55 - 699	226.80 (39.57)	0.92	5	0.970	Non - Sig
UA	(mg/dL)	2.70 - 9.50	6.00 (0.41)	2.90 - 9.60	6.00 (0.41)	0.0	10	0.994	Non - Sig

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สารชีวเคมีพลาสมาที่เก็บในหลอดควบคุม Lithium heparin และหลอดเก็บเลือด Innomed Tube (Heparin+Antiglycolysis) โดยใช้เครื่องตรวจวิเคราะห์อัตโนมัติยี่ห้อ Beckman Coulter รุ่น AU480 กลุ่มอาสาสมัครผู้ป่วย (n = 24) (ต่อ)

Test		Control Tube Heparin Tube (Commercial Tube)		Test Tube Innomed Tube (Heparin/antiglycolytic)		Acceptable Criteria & Significance			
						Clinical Limit (%)		Statistical Limit	
		Range	Mean (SEM)	Range	Mean (SEM)	Bias	JHH*	P - value	Interpretation
Na ⁺	(mmol/L)	126.90 - 147.30	141.00 (1.11)	125 - 150.70	142.40 (1.21)	0.99	3	0.489	Non - Sig
K ⁺	(mmol/L)	2.89 - 5.86	4.10 (0.14)	2.88 - 5.88	4.10 (0.14)	0.0	5	0.997	Non - Sig
Cl ⁻	(mmol/L)	95.60 - 111.30	105.00 (1.00)	96.20 - 113	106.40 (1.01)	1.33	5	0.357	Non - Sig
HCO ₃ ⁻	(mmol/L)	12.30 - 27.20	20.90 (0.80)	12.60 - 26.30	21.00 (0.81)	0.48	15	0.956	Non - Sig

หมายเหตุ: SEM = standard error of the mean, %Bias = difference between the compared tube results, Glu = Glucose, BUN = Blood urea nitrogen, CER = Creatinine, CHOL = Total cholesterol, TRIG = Triglyceride, HDL = High - density lipoprotein, LDL = Low-density lipoprotein, UA = Uric acid, AST = Aspartate aminotransferase, ALT = Alanine aminotransferase, ALP = Alkaline phosphatase, BIL - D = Direct bilirubin, BIL - T = Total bilirubin, ALB = Albumin, LDH = lactate dehydrogenase, Na⁺ = Sodium, K⁺ = potassium, Cl⁻ = Chloride, HCO₃⁻ = Total carbon dioxide, %Bias: Mean test - Mean target/ Mean target*100, %JHH: Percent changes in analyte (Johns Hopkins Hospital Laboratory Acceptability Thresholds, Acceptable criteria and significant limits of clinical limits and/or statistical limits (p>0.05))

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบระดับกลูโคสในเลือดของพลาสมาที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือด และหลอดเก็บเลือดโซเดียมฟลูออไรด์ หลังเจาะเลือดกลุ่มอาสาสมัครสุขภาพดีจำนวน 20 ราย และกลุ่มอาสาสมัครผู้ป่วย 24 ราย พบว่า สามารถรักษาระดับน้ำตาลกลูโคสได้ตั้งแต่ชั่วโมงที่ 0 ถึง ชั่วโมงที่ 8 เมื่อเปรียบเทียบกับหลอดอ้างอิงโซเดียมฟลูออไรด์ (NaF) โดย พบว่า ค่าเฉลี่ยยอมรับได้ตามเกณฑ์ประเมินผลทางสถิติ (Statistically significant limits) จากระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดย p - value > 0.05 และค่าร้อยละความแตกต่าง (Bias) น้อยกว่าเมื่อเทียบเทียบค่าร้อยละความแตกต่างตามเกณฑ์ทางคลินิก JHH เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่ยอมรับ ดังนั้น ผลการตรวจวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับกลูโคสในเลือดของพลาสมาที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือด และหลอดเก็บเลือดโซเดียมฟลูออไรด์ ภายในระยะเวลา 0,4 และ 8 ชั่วโมง ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบประสิทธิภาพหลอดเก็บเลือดอินโนเมด Innomed Tube การรักษาระดับน้ำตาลชั่วโมงที่ 0, 4 และ 8 โดยเปรียบเทียบกับหลอดอ้างอิงโซเดียมฟลูออไรด์ ในกลุ่มอาสาสมัครสุขภาพดี (n = 20)

Test Glucose (mg/dL)	Sodium Fluoride				Innomed tube (Heparin/antiglycolytic)				Clinical Significance limits		Statistical Limit
	Range	Mean	SEM	% Decreased	Range	Mean	SEM	% Decreased	% Bias	JHH	P - value
0 Hr	82 -112	99.2	1.46	0.00	87-114	97.90	1.61	0.00	1.31	8	0.539
4 Hr	82 -112	98.80	1.46	0.40	86-112	97.50	1.57	0.41	1.32	8	0.533
8 Hr	81 -110	97.90	1.40	1.31	86-113	97.00	1.57	0.92	0.92	8	0.654

หมายเหตุ: SEM = standard error of the mean, %Bias= difference between the compared tube results, Glu=Glucose, %Bias: Mean test-Meantarget)/Meantarget*100, %JHH: Percent changes in analyte (Johns Hopkins Hospital Laboratory Acceptability Thresholds) Acceptable criteria and significant limits of clinical limits and/or statistical limits (P>0.05) to 8 h <10 %

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบประสิทธิภาพหลอดเก็บเลือดอินโนเมด Innomed Tube การรักษาระดับน้ำตาลชั่วโมงที่ 0, 4 และ 8 โดยเปรียบเทียบกับหลอดอ้างอิงโซเดียมฟลูออไรด์ ในกลุ่มอาสาสมัครผู้ป่วย (n=24)

Test Glucose (mg/dL)	Sodium Fluoride				Innomed tube (Heparin/antiglycolytic)				Clinical Significance limits		Statistical Limit
	Range	Mean	SEM	% Decreased	Range	Mean	SEM	% Decreased	% Bias	JHH	P - value
0 Hr	94 - 230	155	13.4	0.00	87 - 323	152.4	13.4	0.00	1.42	8	0.910
4 Hr	93 - 318	153.5	13.34	0.71	87 - 320	151.4	13.28	0.66	1.37	8	0.914
8 Hr	316 - 1.8	152.3	13.27	1.49	87 - 319	150.5	13.23	1.25	1.18	8	0.922

หมายเหตุ: SEM = standard error of the mean, %Bias= difference between the compared tube results, Glu=Glucose, %Bias: Mean test-Meantarget)/Meantarget*100, %JHH: Percent changes in analyte (Johns Hopkins Hospital Laboratory Acceptability Thresholds) Acceptable criteria and significant limits of clinical limits and/or statistical limits (P>0.05) to 8 h <10 %

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมี จากการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมด แสดงผลการตรวจสารชีวเคมีมีค่าอยู่ใน Range ทุกผลการตรวจสารชีวเคมี ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หลอดเก็บเลือดอินโนเมดผลิตจากพลาสติกชนิด Polystyrene (PS) เป็นหลอดเก็บเลือดที่ไม่เป็นสุญญากาศ (non - vacuum) มีฉลากที่หลอด มีขีดบอกปริมาตรเลือดชนิดสารกันเลือดแข็ง ครั้งที่ผลิต และระบุอายุการใช้งานภายใน 2 ปี หลังการผลิต ภายในหลอดเคลือบด้วยสารเฮปารินชนิดเกลือลิเทียม และสารด้านการใช้น้ำตาลของเม็ดเลือดแดงในสัดส่วนที่เหมาะสม หลอดเก็บเลือดอินโนเมด เป็นนวัตกรรมหลอดเก็บเลือดที่มีการปรับปรุงสารเคลือบภายในให้สามารถ ป้องกันการแข็งตัวของเลือด หรือกระตุ้นการแข็งตัวของเลือดให้เร็วขึ้น

โดยสามารถตรวจวัดสารชีวเคมี และ รักษาระดับน้ำตาลให้คงที่เป็นระยะเวลานานถึง 8 ชั่วโมง หลอดอินโนเมด ออกแบบการใช้งานเพื่อลดปริมาณ เลือดที่เจาะเก็บจากเดิมลดลงถึงร้อยละ 35 - 50 และลดการเจาะเลือดซ้ำ ทำให้สามารถใช้ 1 หลอดอินโนเมด ทดแทน การใช้ 2 หลอด ในการตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีและน้ำตาล หลอดอินโนเมด ผลิตได้ตามมาตรฐาน (พัชรียา ป้องเรือ และเยาวลักษณ์ ชีระเจตกุล, 2565)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของการวิเคราะห์สารชีวเคมีระหว่างการใช้ผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมด และหลอดเก็บเลือดชนิดลิเทียมเฮปารินไม่แตกต่างกัน ผลการทดลองทางคลินิก ระบุว่าหลอดเก็บเลือด Innomed สามารถใช้ทดแทนหลอด โซเดียมฟลูออไรด์ในการรักษาระดับน้ำตาล และสามารถตรวจสารชีวเคมีได้ภายในหลอดเดียวกัน ทำให้นำมาใช้ทดแทนหลอดเก็บเลือดแบบ NaF/Heparin แบบเดิม ได้จึงมีประโยชน์ในการแก้ปัญหาหระยยาวในการเจาะเลือดสำหรับผู้ป่วยทั่วไป และผู้ป่วยกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้ป่วยสูงอายุ ผู้ป่วยเคมีบำบัด เป็นต้น ด้วยคุณสมบัติที่สามารถตรวจวิเคราะห์ทางชีวเคมีได้หลากหลายเทียบเท่ากับหลอดเก็บเลือด Heparin ในขณะเดียวกันสามารถรักษาระดับน้ำตาลได้เทียบเท่ากับหลอดโซเดียมฟลูออไรด์การใช้หลอดเก็บเลือด Innomed ทำให้ลดปริมาณการเก็บตัวอย่างเลือดจากผู้ป่วยลดลง และประหยัดค่าใช้จ่ายด้านหลอดเก็บเลือด รวมถึงค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะติดเชื้อ สอดคล้องกับวลัญช์พร อิงสวัสดิ์ ได้ศึกษาการประเมินผลิตภัณฑ์หลอด “อินโนทิวบ์” สำหรับใช้เก็บตัวอย่างเลือดเพื่อตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีและความสมบูรณ์ของเม็ดเลือด พบว่า พลาสมาที่ได้จากการเก็บตัวอย่างเลือดโดยใช้หลอดอินโนทิวบ์สามารถใช้ตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีได้จำนวน 15 รายการ โดยผลการตรวจวิเคราะห์ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับเฮปาริน พลาสมาและตัวอย่างเลือดที่เก็บตัวอย่างด้วยหลอดอินโนทิวบ์สามารถใช้ตรวจความสมบูรณ์ของเม็ด ได้จำนวน 13 รายการ โดยผลการตรวจวิเคราะห์ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โรงพยาบาลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 91 มีการนำหลอดเฮปารินมาใช้เก็บเลือดเพื่อตรวจทางห้องปฏิบัติการ โดยมีการใช้พลาสมาชนิดเฮปารินในการวิเคราะห์ระดับน้ำตาลกลูโคส และสารชีวเคมีในคราวเดียวกัน (วรพรรณ ศิริวัฒนอักษร และคณะ, 2562)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการตรวจวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับกลูโคสในเลือดของพลาสมาที่เตรียมจากหลอดเก็บเลือด Innomed และหลอดเก็บเลือดโซเดียมฟลูออไรด์ ภายในระยะเวลา 0, 4 และ 8 ชั่วโมง ไม่แตกต่างกัน เพราะว่าขั้นตอนการเก็บตัวอย่างเลือด (พลาสมา) เพื่อตรวจเบาหวานนิยมใช้โซเดียมฟลูออไรด์ (Sodium fluoride:NaF) เป็นสารกันเลือดแข็ง ซึ่งนำไปตรวจวิเคราะห์ได้เพียงระดับกลูโคสในเลือดเท่านั้น ไม่สามารถนำมาตรวจสารชีวเคมีชนิดอื่นได้ เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ลิเทียมเฮปารินเป็นสารกันเลือดแข็งสามารถวิเคราะห์สารชีวเคมีในเลือดชนิดอื่นได้ด้วย ทำให้ห้องปฏิบัติการออกผลการตรวจสารชีวเคมีได้พร้อมกัน แต่มีข้อเสีย คือ หลอดลิเทียมเฮปารินไม่สามารถป้องกันการสลายน้ำตาลกลูโคสได้ สารชนิดนี้จึงไม่สามารถนำมาใช้ในการตรวจระดับน้ำตาลในแม่นยำ (Michael, L. et al., 2017)

การใช้หลอดเก็บเลือดอินโนเมด (Innomed Tube) ภายในหลอดเคลือบด้วยสารเฮปารินชนิดเกลีโอลิเทียม และสารต้านการใช้น้ำตาลของเม็ดเลือดแดงในสัดส่วนที่เหมาะสม สามารถป้องกันการลดลงของระดับน้ำตาลกลูโคสในพลาสมา จากกระบวนการดึงน้ำตาลจากพลาสมาไปใช้ในกระบวนการไกลโคไลซิส (glycolysis pathway) โดยเม็ดเลือด ซึ่งทำให้เกิดการวิเคราะห์ผลได้รวดเร็ว และแม่นยำได้มากขึ้นและการตรวจสอบประสิทธิภาพของสารเติมเลือดใหม่ (ลิเทียมเฮปาริน กลีเซอรอลดีไฮด์ และดี - แมนโนส) ที่อุณหภูมิห้อง พบว่า สารเติมเลือดใหม่สามารถรักษาระดับน้ำตาลกลูโคสได้ 10 ชั่วโมง และประสิทธิภาพของสารเติมเลือดใหม่ที่อุณหภูมิและความเข้มข้นต่างกัน พบว่า สามารถรักษาระดับพลาสมากลูโคสได้อย่างน้อย 10 ชั่วโมงที่อุณหภูมิต่ำ และ 2 ชั่วโมงที่อุณหภูมิภาคพื้นสนาม แต่ถ้าอุณหภูมิสูงขึ้น ประสิทธิภาพในการรักษาระดับพลาสมากลูโคสจะลดลง ซึ่งสารเติมเลือดใหม่นี้มีส่วนผสมของสารต้านการสลายกลูโคส จำนวน 2 ชนิด โดยมีประสิทธิภาพดีกว่าสารต้านการสลายกลูโคสชนิดอื่น ๆ ทำให้สามารถรักษาระดับกลูโคสในเลือดได้คงที่ และนานมากกว่า 8 ชั่วโมง (วรพรรณ ศิริวัฒนอักษร และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่าหลอดเลือดอินโนเมตมาทดแทนหลอดโซเดียมฟลูออไรด์และลิเทียมเฮปารินเพื่อการตรวจวิเคราะห์ทางเคมีคลินิกของโรงพยาบาลเกาะสมุยในครั้งนี้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อโรงพยาบาลเกาะสมุย โดยหลอดเก็บเลือดอินโนเมต เคลือบด้วยสารเฮปารินชนิดเกลือลิเทียม และสารด้านการใช้น้ำตาลของเม็ดเลือดแดงในสัดส่วนที่เหมาะสม สามารถนำมาใช้ทดแทนหลอดโซเดียมฟลูออไรด์และลิเทียมเฮปารินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า ลดระยะเวลาการทำงาน ปริมาณตัวอย่างที่ใช้ก็น้อยลงในการวิเคราะห์ผล จึงถือว่าเป็นนวัตกรรมที่มีความสำคัญ ดังนั้นโรงพยาบาลเกาะสมุยควรมีวางแผนในการจัดการเพื่อนำหลอดเก็บเลือดอินโนเมตมาใช้ในการตรวจวิเคราะห์ผลให้กับผู้ป่วยที่มาใช้บริการอย่างทั่วถึงเพื่อช่วยลดขั้นตอนการทำงานและวิเคราะห์ผล และข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้นั้นควรนำผลิตภัณฑ์หลอดเก็บเลือดอินโนเมตมาใช้งานโรงพยาบาลเกาะสมุย และทำการขยายผลการศึกษานี้โดยเผยแพร่ไปยังหน่วยงานหรือโรงพยาบาลต่าง ๆ เพื่อนำหลอดเก็บเลือดอินโนเมตมาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเกิดประโยชน์แก่โรงพยาบาลและผู้ป่วยที่มารับบริการ

เอกสารอ้างอิง

- โรงพยาบาลเกาะสมุย. (2564). รายงานผลการดำเนินงานโรงพยาบาลเกาะสมุย ประจำปีงบประมาณ 2564. สุราษฎร์ธานี: สุราษฎร์ธานีการพิมพ์.
- กนิษฐา นิลผาย. (2563). การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการวัดระดับน้ำตาลในเลือด ระหว่างเครื่อง Accu Check Instant กับเครื่อง Sysmex BX 4000 ห้องปฏิบัติการคลินิกเบาหวานโรงพยาบาลทุ่งเขาหลวง. วารสารวิจัยและพัฒนาวิศวกรรมทางสุขภาพ, 1(1), 9 - 20.
- ธวัชชัย วรพงษ์ธร. (2563). สถิติและการวิจัยสำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดุสิต โตบันลือภาพ และแพรวนภา คล้ายทอง. (2561). การศึกษาเปรียบเทียบผลการตรวจวิเคราะห์ HbA1c โดยใช้เลือดจากหลอด EDTA Blood กับ NaF - EDTA Blood โดยเครื่องตรวจวิเคราะห์อัตโนมัติ Furuno CA - 800. วารสารเทคนิคการแพทย์, 46(3), 6754 - 6763.
- พัชรียา ป้องเรือ และเยาวลักษณ์ ชีระเจตกุล. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบระดับ HbA1c ในเลือดที่ใช้ EDTA และ Lithium-Heparin เป็นสารกันเลือดแข็ง ตรวจวัดโดยวิธี Boronate Affinity. วารสารเทคนิคการแพทย์, 49(3), 7963 - 7974.
- วรพรรณ ศิริวัฒนอักษร และคณะ. (2562). การเพิ่มประสิทธิภาพ mRNA ของแมมมาโกลบินในกระแสเลือดหลายครั้งในหลายระยะในประเทศไทย การตรวจหาระดับโมเลกุลของ mammaglobin mRNA การไหลเวียนของเลือดของผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะต่าง ๆ ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล.
- สถาบันพัฒนาสุขภาพระดับอำเภอ. (2561). คู่มือ การเก็บ การรักษา การนำส่งสิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาสุขภาพระดับอำเภอ.
- อภิรมย์ วงศ์สกุลยานนท์. (2562). ผลของสารกันเลือดแข็งและเวลาก่อนวิเคราะห์ต่อ การตรวจวัดสารเร่งการเติบโตในซีรัมและพลาสมา. วารสารเทคนิคการแพทย์, 46 (2), 6508 - 6520.
- อรอนงค์ พัฒศรี และคณะ. (2563). การศึกษาความคงทนของผลตรวจวิเคราะห์สารชีวเคมีในเลือดโดยใช้หลอดเก็บเลือดสุญญากาศ. วารสารเทคนิคการแพทย์, 5(3), 23 - 33.

- Chaiyasingsh, P. et al. (2018). Abstract: Effectiveness of Clinical Chemistry Laboratory Report via Autoverification System in Lopburi Cancer Hospital. Journal of the Department of Medical Services, 47(1), 49 - 71.
- Michael, L. et al. (2017). Clinical Chemistry: Principles, Techniques and Correlations Eighth Edition. Philadelphia: Wolters Kluwer.
- World Health Organization. (2018). Global Action Plan on Physical Activity. Retrieved February 7, 2018, from <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272722/9789241514187-eng.pdf>.

ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยว
ของคนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE NEEDS FOR ENGLISH LANGUAGE FOR TOURISM COMMUNICATION
AMONG PEOPLE IN CULTURAL TOURISM AT WAT THAT NOI
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

โรจน์นธ์ ทรงอยู่*

Rojjanant Songyoo

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: rojjanant@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวของแหล่งเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อสำรวจความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชนเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากนักท่องเที่ยว คนในชุมชน หน่วยงานและองค์กร ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรง โดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในการวิจัยด้วยการตรวจสอบหาข้อขัดแย้งความสอดคล้อง มีการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแนวคิดทฤษฎีที่เลือกมาใช้ในการศึกษาโดยใช้กระบวนการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อหาค้นหาคำตอบในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย จากการศึกษ พบว่า 1) วัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาดและปลอดภัยได้รับมาตรฐาน SHA ในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวที่มีความศรัทธาต่อพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ มาท่องเที่ยวจำนวนมากโดยเฉพาะในช่วงวันหยุดยาวและวันหยุดนักขัตฤกษ์ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมีจุดอ่อนน้อย และมีปัญหา/อุปสรรคที่ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากในเรื่องของสถานการณ์โควิด - 19 ส่งผลให้มีย่านนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยมากหรือแทบไม่มีเลยโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 2) คนในชุมชนมีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับน้อย มีความต้องการให้พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในด้านการพูดในเรื่องการพูดคุยทักทายในชีวิตประจำวันโดยใช้ในรูปแบบคลิปวิดีโอ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, สภาพการณ์ของแหล่งท่องเที่ยว, ศักยภาพการท่องเที่ยว, ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษ, วัดธาตุน้อย

Abstract

This research article is intended 1) to study the tourism situation of cultural sites Wat That Noi, Nakhon Si Thammarat Province 2) to explore the need to use English for communication tourism of people in cultural communities, Wat That Noi Province Nakhon Si Thammarat Is a qualitative research that collects data by means of interviews from tourists, people in the community, agencies and organizations involved By using structured interviews that have passed precision quality checks By those who have expertise, consider the content and suitability of the language used in the research by checking the index. Consistency Data is analyzed through the theoretical concepts chosen for the study using a three - poster data validation process. To find the answer to the research and analyze the data using descriptive statistics, including the average percentage from the study found that 1) Measuring the least elements Nakhon Si Thammarat province is the tourist attraction is very high. Because it is a famous tourist destination There is a beautiful landscape Clean and safe. SHA standards are received each day. There are tourists who have faith to their father, like verbal rights. Come to travel a lot, especially during long holidays and holidays. All relevant sectors Both the public and private sectors Participate in management, with few weaknesses and problems/The obstacles that have a huge impact on the quota - 19 situation have resulted in very few or almost no tourists, especially foreign tourists. 2) People in the community have English skills for communication, at a low level There is a need to develop English communication skills, in terms of speaking about daily greetings, using video clips

Keywords: Cultural Tourism, Tourist Attraction Conditions, Potential Tourism, The Needs For English Language, Wat That Noi

บทนำ

การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ติดต่อและสัมพันธ์กับกิจกรรมของบุคคลโดยสามารถเกิดขึ้นจากการที่เดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนและการติดต่อธุรกิจ ซึ่งเอาเหตุผลกระบวนการแลกเปลี่ยนทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเดินทางและการท่องเที่ยว (Lumsdon, C., 1999) โดยการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่หลายประเทศให้ความสำคัญ เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของประเทสนั้น ๆ ไปสู่สายตานักท่องเที่ยวต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ในด้านเศรษฐกิจสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก (ดวงใจ กาญจนาพันธ์, 2555) ซึ่งในระยะหลังการท่องเที่ยวได้ถูกพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่ามหาศาลให้กับประเทศต่าง ๆ ดังนั้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีการแข่งขันทางการตลาดค่อนข้างสูงโดยมีจุดหมาย คือ มูลค่าทางการตลาดที่จะได้รับจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงและมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยใน พ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.94 ล้านล้านบาทและมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก (กลุ่มงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมกรรมการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) และเป็นอุตสาหกรรมแห่งความหวัง ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศมากเป็นอันดับต้น ๆ และมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อันส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแม้ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น มี

การลงทุนและสร้างรายได้เข้าประเทศ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต ของสถานที่นั้น ๆ หากไม่มีการจัดการที่ดีพอ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2565) สังคมในปัจจุบันตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรมเทศกาล รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น ทั้งนี้ การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในยุโรป อีกทั้งประเทศอื่น ๆ ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง (Nzama, A.T. et al., 2005) นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้วการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป สำหรับประเทศไทยแล้ว การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับความสนใจเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน ทำให้มีผู้สนใจมาท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาสังคม อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ จากความนิยมในด้านการท่องเที่ยวแบบใหม่ คือ การท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งนิยมท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือ ท่องเที่ยวด้วยตนเอง ตามแบบที่เรียกว่า Free Independent Travelers นักท่องเที่ยวดังกล่าวจะได้สัมผัสกับชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้ ถ้าคนไทยมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับชาวต่างชาติที่มาเยือนได้ จะมีส่วนช่วยให้เกิดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้น การสื่อสาร (Communication) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมี (Fadel, C., 2008) เพราะในยุคการสื่อสารไร้พรมแดนบุคคลใดที่มีทักษะสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลดีต่อตนเองและหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพราะในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร โดยในด้านการท่องเที่ยวภาษาอังกฤษค่อนข้างมีบทบาทสำคัญทั้งในแง่ของผู้ใช้ คือ สามารถที่จะเดินทางเที่ยวรอบโลกด้วยตนเอง ส่วนของผู้ให้บริการสามารถประชาสัมพันธ์ธุรกิจ และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ใช้ได้ด้วยตนเอง (กฤษณะ โฆษณานนท์, 2564)

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ที่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีความเจริญรุ่งเรือง ทางพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ช่างฝีมือพื้นบ้าน การละเล่นและขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งชาวเมืองนครศรีธรรมราช ยังยึดถือปฏิบัติจนปัจจุบัน นครศรีธรรมราชจึงมีอารยธรรม และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์มีหัตถศิลป์ ที่เก่าแก่และมีชื่อเสียง ไม่ว่าจะเป็นผ้ายก เครื่องถม ซึ่งเป็นงาน หัตถศิลป์ชั้นสูง นอกจากนี้ยังมีงานหัตถศิลป์ ที่โดดเด่นอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น เครื่องจักสานย่านลิเภา จักสาน กระจุด แกะหนังตะลุง เป็นต้น และการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอีกหนึ่งความสนใจ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทาง มาเยือน โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นต้นกำเนิดของงานบุญใหญ่ที่มีชื่อเสียง คือ “งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ” ตามความเชื่อและแรงศรัทธาของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ยังมีวัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) อำเภอสิชล และ วัดยางใหญ่ (ตาพรานบุญ) เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดในภาคบริการ แม้จะเป็นจังหวัดที่เป็นเมืองรองของการท่องเที่ยวแต่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2563 เป็นอันดับที่ 2 ของเมืองรอง

(สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564) วัดธาตุน้อย หรือ วัดพระธาตุน้อย ตั้งอยู่ในเขตตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งขึ้นโดยความประสงค์ ของพ่อท่านคล้าย (พระครูพิศิษฐ์อรรถการ) พระเกจิอาจารย์ที่ชาวใต้เลื่อมใสศรัทธาอย่างสูงยิ่งรูปหนึ่ง มีผู้คนหลั่งไหลเข้ามาสักการบูชากันมากอีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม มีศักยภาพผ่านเกณฑ์ประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวจากสารสนเทศภูมิศาสตร์แหล่งท่องเที่ยว (สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564)

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน เพราะด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีจะทำให้ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น จึงสนใจศึกษาความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อส่งเสริม และสนับสนุน การท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนในภาพรวม ตลอดจนสามารถนำไปใช้ได้กับชุมชนอื่นในลักษณะเดียวกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสำรวจความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Semi - structured interview) ซึ่งพื้นที่หลักที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล จะทำการวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (เอี่ยมพร หลินเจริญ, 2555)

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยเลือกในการศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้ทำวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยว คนในชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบตามความสะดวก (Convenience sampling) ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์หรือการประมาณการกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมายจากจำนวนประชากรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉลี่ยในแต่ละสัปดาห์มีจำนวนประชากรเฉลี่ยประมาณวันละ 250 คน และคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ร้อยละ 20

2.2 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนประชาชนในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน หรือตัวแทน เจ้าอาวาสวัดธาตุน้อยหรือตัวแทน พระภิกษุ ผู้ดูแลวัด แม่ค้าร้านอาหาร ร้านของที่ระลึก และคนในชุมชน

2.3 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 คน

โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลและสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยสู่การทำเครื่องมือการวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง (Validity) โดยนำเสนอให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในการวิจัยด้วยการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence : IOC) ในทุกข้อคำถาม โดยใช้สูตรของโรวีเนลลีและแอมเบล ดัน (พิศิษฐ์ ตัณฑวนิช และพนา จินดาศรี, 2561) และเมื่อวิเคราะห์แล้วถ้าข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 จะคัดเลือกเอาไว้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหรืออาจตัดทิ้ง

4. กระบวนการศึกษาและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การศึกษาและวิจัยจากเอกสาร ผู้วิจัยทำการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว และงานศึกษาวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อ สิ่งพิมพ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) การวิจัยในครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการลงไปศึกษาข้อมูลระดับพื้นที่จากภาคสนามโดยตรงบนพื้นฐานและระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นแนวทางหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยมีแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งมีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าผ่านและสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ที่พัฒนาประเด็นคำถามจากคำถามหลักในการศึกษาวิจัยและกรอบแนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษา เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการตอบคำถามการวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษา ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการจัดบันทึก เผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ โดยการเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแนวคิด ทฤษฎีที่เลือกมาใช้ในการศึกษา โดยข้อมูลที่ได้มาจะมีกระบวนการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อหาค้นหาคำตอบในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) บรรยายข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยและการสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่เป็นคนไทยโดยนักท่องเที่ยวจะมีจำนวนมากที่สุดในช่วงวันเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันปีใหม่ วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และวันหยุดนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ มีนักท่องเที่ยวประมาณวันละ 1,000 คน และวันเสาร์ - วันอาทิตย์ มีนักท่องเที่ยวประมาณวันละ 500 คน ส่วนวันธรรมดา (วันจันทร์ - วันศุกร์) มีนักท่องเที่ยวประมาณวันละไม่ต่ำกว่า 100 คน (ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศของวันนั้น ๆ)

1.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในห้วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันไม่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเที่ยววัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ซึ่งในอดีตนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวสิงคโปร์ และชาวมาเลเซีย และมีชาวจีนบ้าง โดยนักท่องเที่ยวจะมีจำนวนมากที่สุดในช่วงวันเสาร์ - วันอาทิตย์ มีนักท่องเที่ยวประมาณวันละ 50 - 80 คน และวันธรรมดา (วันจันทร์ - วันศุกร์) มีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยมากซึ่งบางวันอาจไม่มีเลย โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะเดินทางมาเป็นคณะทัวร์โดยรถตู้ปรับอากาศ

2. สภาพการณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 จุดแข็ง (Strengths) ความมีชื่อเสียงของวัดและความศรัทธาของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ ภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาดและปลอดภัยซึ่งได้รับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย หรือ Amazing Thailand Safety and Health Administration (SHA) จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจให้กับ นักท่องเที่ยวหรือผู้มาใช้บริการหลังจากสถานการณ์โควิด - 19 อยู่ในระดับที่ปลอดภัยสำหรับการเดินทาง มีกล้องวงจรปิดเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น กรรมการวัด ชุมชน โรงเรียน ภาครัฐ ภาคเอกชน มีที่เข้ามาช่วยการบริหารจัดการและพัฒนาวัดให้ดียิ่งขึ้นไป

2.2 จุดอ่อน (Weaknesses) ถนนคับแคบ ที่จอดรถมีไม่เพียงพอหากเป็นช่วงเทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมือง

2.3 โอกาส (Opportunities) การเชื่อมต่อเส้นทางถนน การเพิ่มเวลาเดินทางของรถไฟ สายการบิน และรถประจำทางเพื่อการสร้างศูนย์เรียนรู้

2.4 ปัญหา/อุปสรรค (Threats) สถานการณ์โควิด - 19 ทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวชาวไทยก็มีจำนวนน้อยลง นักท่องเที่ยวบางส่วนขาดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. ความต้องการในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนรอบ ๆ วัดพระธาตุน้อย

จากผลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน แม่ค้าร้านอาหาร ร้านของที่ระลึก และคนในชุมชน พบว่า คนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับน้อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.41 รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.57 ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 12.86 และระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 1.43 ตามลำดับ โดยมีความต้องการในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

3.1 ด้านทักษะการใช้ภาษา มีความต้องการให้คนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในด้านการพูดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.71 รองลงมา ด้านการฟัง คิดเป็นร้อยละ 24.29

3.2 ด้านวัตถุประสงค์การใช้ภาษา มีความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 45.71 รองลงมาการซื้อของที่ระลึกคิดเป็นร้อยละ 28.57 การเดินทางคิดเป็นร้อยละ 15.71 ที่พักคิดเป็นร้อยละ 7.14 วัฒนธรรมประเพณีคิดเป็นร้อยละ 2.86 ตามลำดับ

3.3 ด้านรูปแบบในการพัฒนาทักษะ มีความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในรูปแบบคลิปวิดีโอมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.43 รองลงมาไฟล์เสียงคิดเป็นร้อยละ 30.00 แอปพลิเคชันคิดเป็นร้อยละ 17.14 หนังสือเล่มเล็กคิดเป็นร้อยละ 5.71 และแผ่นพับคิดเป็นร้อยละ 5.71 ตามลำดับ

จากผลการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดธาตุน้อย พระภิกษุ และผู้ดูแลวัด พบว่า จากเดิมในการบริหารจัดการของวัดสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติจะเป็นรูปแบบของโครงการมัคคุเทศก์น้อยซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากโรงเรียนเจริญวิทย ซึ่งจะมีนักเรียนที่มีจิตอาสาเข้ามาทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในช่วงวันหยุดเรียน

(วันเสาร์ - อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์) เพื่อให้การต้อนรับให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ แต่เนื่องจากมัคคุเทศก์น้อยมีปริมาณและเวลาจำกัด ซึ่งสามารถทำหน้าที่ได้ในช่วงวันหยุด อีกทั้งในวันหยุดก็จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก หากให้ผู้ดูแลวัด แม่ค้าร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และคนในชุมชนรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อยได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษจะทำให้แหล่งท่องเที่ยววัดพระธาตุน้อยจะได้รับประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก เพราะสามารถรับรองนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้จำนวนมากทุกวัน และเป็นการสร้างโอกาสให้กับแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามามากขึ้น รวมทั้งสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนใกล้เคียงนำไปสู่การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า 1) วัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความมีชื่อเสียง มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาดและปลอดภัยได้รับมาตรฐาน SHA วัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช สอดคล้องกับ วิศิธา บุญสมเกียรติ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดธาตุน้อย และโบราณสถานวัดโมคลาน และ พบว่า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดธาตุน้อย มีศักยภาพด้านกายภาพ ด้านการเข้าถึงแหล่ง ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจอยู่ในระดับมาก และมีศักยภาพปานกลางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (วิศิธา บุญสมเกียรติ, 2555) 2) การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้กับคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดธาตุน้อยจะทำให้แหล่งท่องเที่ยววัดพระธาตุน้อยจะได้รับประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก เพราะสามารถรับรองนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้จำนวนมากทุกวัน และเป็นการสร้างโอกาสให้กับแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามามากขึ้น รวมทั้งสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนใกล้เคียงนำไปสู่การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรัณยา แสงลิ้มสุวรรณ ที่ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขั้นตอนการพัฒนาการตลาดและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความสมดุลในมิติทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรัณยา แสงลิ้มสุวรรณ, 2555) และงานวิจัยของ วราพร พูลเกษ และคณะที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีความเห็นว่า ชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ได้รับประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษมากที่สุด (วราพร พูลเกษ และคณะ, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่เป็นคนไทย และมีชาวต่างชาติซึ่งเป็นชาวสิงคโปร์ และชาวมาเลเซีย และชาวจีนเป็นจำนวนน้อยโดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะเดินทางมาเป็นคณะทัวร์โดยรถตู้ปรับอากาศในช่วงวันเทศกาลต่าง ๆ วัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความมีชื่อเสียง มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาดและปลอดภัยได้รับมาตรฐาน SHA แม้ว่าวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช จะมีการบริหารจัดการของวัดสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติผ่านโครงการมัคคุเทศก์น้อยของโรงเรียนเจริญวิทย แต่ยังไม่เพียงพอเนื่องจากมัคคุเทศก์น้อยมีปริมาณน้อยและสามารถเวลาปฏิบัติหน้าที่ได้เฉพาะวันหยุด ดังนั้น ควรมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้แก่ผู้ดูแลวัด แม่ค้าร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และคนในชุมชนรอบ ๆ

เอกสารอ้างอิง

วิศิรา บุญสมเกียรติ. (2555). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดธาตุน้อยและโบราณสถานวัดโมคลาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2564). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2565 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2564 จาก https://nakhonsi.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid-769
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2565). การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>
- Fadel, C. (2008). 21st Century skill: How can you prepare students for the new Global Economy? Global Lead, Education Cisco Systems, Inc. Retrieved November 23 , 2564 , from <https://www.oecd.org/site/educeri21st/40756908.pdf>
- Lumsdon, C. (1999). Motivation and Personality. (1nd ed.). Bangkok: Xpernet.
- Nzama, A.T. et al. (2005). Workbook - I Tourism Workbook for Educators: 2004 Curriculum Statement. In Tourism Workshop Educational. Centre for Recreation & Tourism, UZ. and Tourism KwaZulu - Natal. University of Zululand.

ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการบริการของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู และดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*

THE NEEDS OF STAKEHOLDERS FOR THE SERVICE MANAGEMENT OF REHABILITATION AND NURSING HOME OF UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร¹, กุลธิรัตน์ ไส้สีสุบ², วิมล อ่อนแสง³, วิภาพร ปิตินพคุณ⁴, นิชาเรย์ ใจคำวัง^{5*}

Kanyarat Phuengbanhan, Kuntirat Saiseesoob, Wimon Onseng, Vipaporn Pitinoppakun, Nicharee Jaikamwang

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

Faculty of Nursing, Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit, Thailand

²นักวิจัยอิสระ, อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

Independent Researcher, Uttaradit, Thailand

³วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครอุดรดิตถ์, อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

Boromarajonani College of Nursing Uttaradit, Uttaradit, Thailand

⁴วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนธ์, กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Boromarajonani College of Nursing Nopparat Vajira, Bangkok, Thailand

⁵คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

Faculty of Science and Technology, Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit, Thailand

*Corresponding author E-mail: jkwnicharee@uru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการบริการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 77 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 12 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 15 คน 3) กลุ่มตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 45 คน และ 4) กลุ่มผู้ประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล และแนวคำถามเกี่ยวกับการจัดการบริการของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และนำมาไปทดลองใช้ รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน เมษายน พ.ศ. 2566 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้การจัดการบริการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) มีระบบและกลไกการทำงานในลักษณะหุ้นส่วนการทำงานแบบใช้ทรัพยากรร่วมกันและได้รับประโยชน์ 2) รูปแบบการจัดการบริการผู้สูงอายุต้องการบริการทั้งแบบไปกลับ พักค้างคืนที่ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ ส่งผู้ดูแลไปบริการดูแลที่บ้านและโรงพยาบาล โดยจัดโปรแกรมการดูแลและกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม 3) บุคลากรที่ผ่านการอบรมการดูแลผู้สูงอายุ มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุและมีสัดส่วนผู้ดูแลกับผู้สูงอายุเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 4) สถานที่และสภาพแวดล้อมมีความสะดวกสบายและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ 5) เครื่องมือและอุปกรณ์ให้บริการที่เพียงพอและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ 6) ค่าบริการที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้และมีระบบร่วมจ่าย

คำสำคัญ: ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, การจัดการบริการ, ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ

* Received May 16, 2023; Revised August 20, 2023; Accepted September 3, 2023

Abstract

This research aimed to study the needs of stakeholders in the service management of rehabilitation center and Nursing home, Uttaradit Rajabhat University. This study is descriptive research. A total of 77 people were sampled, divided into 4 groups: 1) 12 executives, 2) 15 practitioners, 3) 45 people from the public sector, and 4) 5 entrepreneur of elderly care service. The research instruments consisted of the personal information and questions about the service management of the rehabilitation center and nursing home created by the researcher. The instrument was contents validity by 3 experts and used it for reliability. Data was collected between April 2023 to July 2023. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and qualitative data using content analysis. The results this study show that: The sample group wanted to services management of rehabilitation centers and nursing home as follows: 1) There is a system and working mechanism in the form of working partnerships that share resources and gain benefits. 2) The form of service model for the elderly requires both day care services, nursing home, send caregivers to home care services and hospitals. 3) Providing care programs and activities are diverse and suitable for each group of elderly people. 4) Place and environment is comfortable and standard for the elderly. 5) Tools and equipment that provide services that are adequate and suitable for the elderly 6) Service fees that the elderly can access and have a shared payment system

Keywords: Needs of Stakeholder, Service Management, Rehabilitation Center and Nursing Home

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2562 ผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวน 1 พันล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 คาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.4 พันล้านคน และปี พ.ศ. 2593 เพิ่มขึ้นเป็น 2.1 พันล้านคน (United Nations, 2017) ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) คือ สิงคโปร์ ในปี พ.ศ. 2564 มีสัดส่วนประชากรสูงอายุ ร้อยละ 22 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565) ประเทศไทยมีจำนวนสัดส่วนประชากร ร้อยละ 18.50 จังหวัดที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุสูงที่สุด คือ ลำปาง (ร้อยละ 25.65) รองลงมา คือ แพร่ (ร้อยละ 25.18) สิงห์บุรี (ร้อยละ 25.18) ลำพูน (ร้อยละ 25.13) ซึ่งเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) ส่วนจังหวัดอุดรธานี มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงเป็นอันดับที่ 9 ของประเทศ (ร้อยละ 23.16) (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี, 2565) การเข้าสู่สังคมสูงวัยทำให้ทุกประเทศและทุกภาคส่วนกำหนดนโยบายและแผนรองรับสังคมสูงวัย เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพที่มีความซับซ้อนและเรื้อรัง จากมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ถดถอยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง นอนไม่หลับ รู้สึกเหงา ซึมเศร้า รู้สึกไร้ค่า กรมสุขภาพจิตศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุเป็นโรคสมองเสื่อมและโรคซึมเศร้าเป็นหนึ่งในปัญหาด้านสุขภาพ 5 อันดับแรกของผู้สูงอายุไทย โดยปัญหาสุขภาพจิตที่พบบ่อย คือ ความวิตกกังวล ซึมเศร้า นอนไม่หลับ ภาวะสมองเสื่อม และปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2565) ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยมีความยากไร้ เป็นภาระของครอบครัว และขาดหลักประกันความมั่นคงทางสังคมด้านต่าง ๆ และด้วยจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นและลักษณะครอบครัวปัจจุบันมีบุตรน้อย และเป็นครอบครัวขยาย บุตรหลานส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับการประกอบอาชีพนอกบ้าน (ชัยวัฒน์ พุดซ้อน

และกันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน, 2561) พบปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งหรือต้องอยู่ตามลำพังมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาตามมาได้ เช่น ไม่มีผู้ช่วยเหลือด้านกิจวัตรประจำวัน เสี่ยงต่อการพลัดตก หกล้ม และเมื่อเจ็บป่วยไม่มีผู้ดูแล ดังนั้นการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีการสนับสนุนต่อเนื่องตั้งแต่ระดับปฐมภูมิไปจนถึงระดับตติยภูมิ ควรเป็นบริการที่มีความจำเพาะสำหรับผู้สูงอายุ เน้นบริการเชิงรุกและการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2562)

สถานบริการดูแลผู้สูงอายุมีหลายลักษณะ เช่น เนอร์สซิงโฮม ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ โรงพยาบาลผู้สูงอายุ หรือศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูผู้สูงอายุ (McGahee, T., 2020) ซึ่งประเทศไทยมีมากกว่า 4,000 แห่ง (ปาริชาติ บุญเอก, 2564) สถานบริการดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่ดำเนินการโดยภาคเอกชน สถานบริการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริการดูแลของภาครัฐและสถาบันการศึกษา พบว่า ยังมีจำนวนน้อย สถานบริการดูแลผู้สูงอายุภาคเอกชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 37.30 รองลงมา คือ จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 10.30 และ เชียงใหม่ ร้อยละ 6.97 สำหรับศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ มีจำนวน 83 แห่ง จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนมากที่สุด 47 แห่ง พิจิตร 16 แห่ง ลำปาง 5 แห่ง ลำพูน 4 แห่ง ส่วนอุดรดิตถ์ แพร่ และพิจิตร มีจำนวน 3 แห่ง (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2565) สถานบริการส่วนใหญ่จะให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางและมีโรคเรื้อรัง มีความพิการทางด้านร่างกาย หรือทางด้านสุขภาพจิต หรือพิการทั้งสองอย่าง มีทั้งให้บริการแบบไม่พักค้างคืน และให้บริการพยาบาลตลอด 24 ชั่วโมงต่อวัน สถานบริการแต่ละแห่งอาจมีความแตกต่างกันในด้านชนิดของบริการที่ให้ บริการดูแลจะเป็นการช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน การเคลื่อนไหว การดูแลส่วนบุคคล จิตสังคม การดูแลสนับสนุนทางการแพทย์ เช่น กายภาพบำบัดและกิจกรรมบำบัด (นันทวรรณ นุตพงษ์ และคณะ, 2565)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างประชากรของประเทศ เพื่อเตรียมการพร้อมรับ (cope) ปรับตัว (adapt) และเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉม (transform) ในยุคสังคมสูงวัย สภามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์จึงได้มีมติเห็นชอบและอนุมัติให้จัดตั้งศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 2566) ภายใต้การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายแบบสร้างสรรคคุณค่าร่วม (creating shared value) ในการสร้างนวัตกรรมการลงทุนทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมมีส่วนร่วมในการออกแบบ ดำเนินการ และลงทุนสนับสนุนการแก้ปัญหาสังคมสูงวัยจนเกิดผลลัพธ์ทางสังคมจากความร่วมมือของภาคีเครือข่าย (social impact partnership) เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพลิกโฉม “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวหน้าพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ที่มีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูง และคำนึงถึงความยั่งยืน การจัดบริการดูแลผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความพร้อมในการให้บริการควบคู่กันไปด้วย คณะผู้วิจัย จึงได้สนใจศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการบริการของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการบริการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive research) กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 77 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับจังหวัด ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผู้บริหารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้บริหารโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 12 คน 2) กลุ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์ โรงพยาบาลอุดรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุดรดิตถ์ รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกบุคลากรที่ปฏิบัติงานเข้าร่วมวิจัย คือ มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างน้อย 5 ปี และยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา 3) กลุ่มตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 45 คน คัดเลือกมาจากทุกอำเภอ อำเภอละ 5 คน โดยแต่ละอำเภอ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ประธานชมรมสูงอายุ ผู้สูงอายุ และสมาชิกในครอบครัว คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ สามารถสื่อสารด้วยการ พูด อ่าน หรือเขียนได้ สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกและเชิงกว้างในประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษาได้ และยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา และ 4) กลุ่มผู้ประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 5 คน เกณฑ์การคัดเลือกผู้ประกอบการเข้าร่วมวิจัย คือ มีประสบการณ์ประกอบการกิจการดูแลผู้สูงอายุอย่างน้อย 5 ปี และยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (open ended) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการบริการของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัย บทความ รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง และนำไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) รวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการแก้ไขและปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน เมษายน พ.ศ. 2566 ถึง เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2566 การเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in - depth interview) ส่วนกลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus groups) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล และแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้บริหารองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการโทรนัดหมายวัน เวลากับผู้ประสานงาน 2) กลุ่มบุคลากรผู้ปฏิบัติงานผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารแต่ละภาคส่วนเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์บุคลากรผู้ปฏิบัติงานรับผิดชอบด้านผู้สูงอายุ หลังจากได้รับอนุญาตผู้วิจัยโทรนัดหมาย วัน เวลาเพื่อขอสัมภาษณ์ 3) ผู้ประกอบการผู้วิจัยโทรนัดหมาย วัน เวลา เพื่อขอสัมภาษณ์ และ 4) กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้วิจัยประสานงานกับประธานชมรมผู้สูงอายุ เพื่อดำเนินการนัดหมายวัน เวลา ในการสนทนากลุ่ม หลังจากได้วันนัดหมายแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน หรือกลุ่มตามวัน เวลา ที่นัดหมาย โดยใช้เวลาประมาณ 45 - 60 นาทีต่อคน หรือต่อกลุ่มสนทนา ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการวิจัย ขออนุญาตอัดเทปในระหว่างการสัมภาษณ์จากผู้เข้าร่วมวิจัยทุกครั้ง ผู้วิจัยใช้รหัสแทนชื่อผู้ให้ข้อมูล การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปแบบคำต่อคำ ทวนซ้ำด้วยการฟังไปพร้อมกับเทปต้นฉบับซ้ำ ๆ หลายครั้ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แล้วจัดระบบของข้อมูลเป็นหมวดความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

โครงการวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ซึ่งผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่าย มหาวิทยาลัยนเรศวร เลขที่ 0056/2565 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2566 โดยกลุ่มตัวอย่างทุกคนได้รับคำอธิบายวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการวิจัย และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างก่อนลงนามในใบยินยอมก่อนเข้าร่วมการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและการจัดกลุ่มความต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ในการจัดบริการของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ โดยจัดหมวดหมู่ได้เป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านระบบและกลไกการทำงาน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ ต้องการให้มีการจัดบริการของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มีระบบและกลไกการทำงานร่วมกับหุ้นส่วนชุมชนต่าง ๆ อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การบริหารจัดการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เช่น

“...การดำเนินงานของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุควรมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยเฉพาะโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ หรือสถานบริการที่มีประสบการณ์ในการจัดบริการสุขภาพมาร่วมด้วย...” (ผู้บริหาร, 2566)

“..การจัดตั้งศูนย์เวชศาสตร์ฯ เป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ชุมชนท้องถิ่น แต่ควรกำหนดทิศทาง ขอบเขตการให้บริการ ระบบและกลไกการทำงาน การบริหารให้ชัดเจนเพราะการจัดการแบบนี้เป็นเรื่องใหม่สำหรับมหาวิทยาลัย ควรจะต้องมีรูปแบบการให้บริการและดำเนินงานที่เหมาะสมภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะที่บุคลากรของโรงพยาบาลอุดรดิตถ์เป็นทั้งที่ปรึกษาและให้บริการสุขภาพ ...” (ผู้บริหาร, 2566)

“...ในส่วนของโรงพยาบาล ได้ให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการดูแลผู้สูงอายุ การจัดตั้งศูนย์เวชศาสตร์ฯ เป็นสิ่งที่ดีสำหรับชุมชน ดีสำหรับผู้สูงอายุที่จะได้รับความสะดวกสบายขึ้นและถ้าภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมด้วยจะเป็นการดี...” (ผู้บริหาร, 2566)

“...จังหวัดอุดรดิตถ์สถิติผู้สูงอายุสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง การเปิดศูนย์เวชศาสตร์ฯ จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้สูงอายุในจังหวัดอุดรดิตถ์ จังหวัดใกล้เคียง ได้รับการสะดวกขึ้น แต่ต้องมีการกำหนดบทบาทของแต่ละภาคส่วนให้ชัดเจนว่าใครจะต้องมีส่วนร่วมบ้าง และต้องทำอะไร อาจจะพิจารณาตามบทบาทความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของจังหวัด.....” (ผู้บริหาร, 2566)

“...ศูนย์นี้มีประโยชน์ต่อประชาชน นักศึกษา และมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏควรช่วยหนุนเสริมเป็นหลักด้านการพัฒนาศักยภาพของประชาชน ผู้สูงอายุ รวมทั้งนักศึกษาเพื่อรองรับสังคมสูงวัย แต่ต้องมีระบบและกลไกการบริหารจัดการที่ดี.....” (ผู้ประกอบการ, 2566)

2. ด้านการจัดบริการ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้จัดบริการที่ตอบสนองผู้สูงอายุทุกกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพึ่งตนเองได้ กลุ่มพึ่งตนเองได้น้อย และกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง โดยมีรูปแบบการบริการให้เลือกอย่างหลากหลาย

มีระบบการให้บริการผู้สูงอายุที่สร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพการบริการ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้จัดบริการดูแลผู้สูงอายุทั้งแบบไปกลับ แบบพักค้าง และให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ที่โรงพยาบาล ให้บริการเตรียมความพร้อมของผู้สูงอายุ จัดบริการด้านสุขภาพที่ครอบคลุมในทุกมิติของการรักษาพยาบาล ได้แก่ การส่งเสริม ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ จัดบริการตรวจสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ จัดบริการเชิงท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุทั้งในกลุ่มที่มารับบริการแบบไปกลับและพักค้างคืน โดยกลุ่มตัวอย่างแพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ เน้นกิจกรรมที่ฟื้นฟูทางด้านร่างกาย สมอและจิตใจ โดยจัดบริการตามความสามารถของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล ผู้สูงอายุสามารถเลือกได้ตามความต้องการ จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสุขภาพ ความรู้ทั่วไปให้กับผู้สูงอายุ การจัดบริการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีคุณค่าในสังคม เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างผู้สูงอายุ ในสังคมตามความเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ และเมื่อมีเกิดเหตุฉุกเฉินมีระบบการส่งต่อเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลรักษาพยาบาลเฉพาะทาง และมีการส่งต่อข้อมูลสุขภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่ต่อเนื่อง และมีการติดตามการรักษาพยาบาลกับสถานพยาบาลที่ส่งผู้สูงอายุไปรักษา ตลอดจนมีการพัฒนาคุณภาพการบริการอย่างต่อเนื่องทั้งโดยการทบทวน นวัตกรรมและนำผลการวิจัยมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุที่ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างต้องการให้จัดทำโปรแกรมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ เช่น โปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพ โปรแกรมสร้างคุณค่าผวกไว้ในธนาคารเวลา ในกลุ่มผู้สูงวัยกลุ่มที่แข็งแรง ไผ่ยังแรง และมีจิตอาสา โปรแกรมสร้างนวัตกรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โปรแกรมเสริมพลังสูงวัยเป็นผู้นำทำกิจกรรมเพื่อสังคมทั้งที่ศูนย์ฯ ชุมชน และสังคม จะได้ไม่เหงา และไม่ซึมเศร้า โปรแกรมเงินออม สนับสนุนให้ผู้สูงวัยมีรายได้ เช่น พัฒนาศักยภาพให้เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุในศูนย์ฯ หรือชุมชน หรือส่งเสริมการสร้างมูลค่าของงานที่ผู้สูงอายุทำอยู่เดิมหรือสร้างอาชีพใหม่ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เช่น

“...ถ้าเป็นศูนย์ดูแลสำหรับผู้สูงอายุควรจะมีจัดโปรแกรมการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุทุกกลุ่ม ต้องคิดว่าจะทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุทุกกลุ่มได้รับการหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ ให้คณะอื่น ๆ มาร่วมจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุจะ การดีสำหรับผู้สูงอายุ..” (ผู้บริหาร, 2566)

“การจัดกิจกรรมหลายคณะอาจเข้ามามีส่วนร่วมได้ เช่น วิทยากร การท่องเที่ยว การจัดสนทนาก่อนให้ผู้สูงอายุ อาจให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมด้วยก็ดี.... (บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน, 2566)

“...ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งไม่มีญาติถ้ามีการให้บริการแบบรับไว้ค้างคืนจะดี หรือรับไว้ดูแลชั่วคราว กรณีที่ญาติหรือลูกหลานติดภารกิจ เช่น ไปต่างจังหวัด ศูนย์นี้อาจเป็นทางเลือกหนึ่ง ...” (ตัวแทนผู้สูงอายุ, 2566)

3. ด้านผู้ให้บริการ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้ผู้ให้บริการได้รับการอบรมเฉพาะทาง มีความรู้ความสามารถ ประสพการณ์ดูแลผู้สูงอายุ มีแพทย์ประจำศูนย์เพื่อประเมินและให้การรักษาผู้สูงอายุ มีนักโภชนาการในการดูแลและจัดการเรื่องอาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละบุคคล ต้องการให้มีพยาบาลประจำตัวทำหน้าที่เป็นผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ (care manager) ทำหน้าที่วางแผนและประสานการดูแล ติดตาม สื่อสารกับผู้สูงอายุและทีมสหวิชาชีพ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เช่น

“...ผู้ให้บริการส่วนใหญ่เป็นผู้ดูแลที่สอนปฏิบัติให้เอง มีบ้างที่ส่งไปอบรมแต่ไม่ครบหลักสูตร เพราะถ้าส่งอบรมระยะยาวจะไม่มีใครดูแล ตอนนี้มีผู้ดูแล 1 คน ดูแลผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง 3 คน แต่บางเป็น 1 ต่อ 5 ก็มี...” (ผู้ประกอบการ, 2566)

“...ผู้ให้บริการถ้าเป็นบุคลากรทางการแพทย์ เช่น มีแพทย์ มีนักกายภาพบำบัด มาดูแลจะเป็นสิ่งที่ดี และควรต้องมีสัดส่วนผู้ให้บริการกับผู้สูงอายุที่เหมาะสม...” (ผู้บริหาร, 2566)

“...ถ้าจะเปิดดูแลตลอด 24 ชั่วโมง ควรวางแผนหาผู้ดูแล และควรต้องผ่านการอบรมการดูแลผู้สูงอายุ ต้องเลือกคนที่ใส่ใจในการให้บริการ เพราะผู้สูงอายุมีความต้องการ มีลักษณะต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ...” (ผู้บริหาร, 2566)

4. ด้านอาคาร สภาพแวดล้อมและความปลอดภัย กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการจัดการด้านอาคารสถานที่ให้มีความปลอดภัยและมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย หรือเกณฑ์มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ จัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีการตรวจสอบดูแลอย่างสม่ำเสมอ การออกแบบและจัดสถานที่ภายในศูนย์ให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน อยู่กับครอบครัว ไม่คับแคบจนเกินไป ให้มีอากาศถ่ายเท จัดสถานที่ภายในศูนย์ให้สะดวกสบายเหมือนอยู่ที่บ้าน ห้องพักรวมหลายรูปแบบตามความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งห้องพักเดี่ยว ห้องพักร่วม ห้องพักรวม มีการตรวจสอบและรักษาความสะอาดอยู่เสมอ มีการจัดพื้นที่ให้มีความเหมาะสมและอำนวยความสะดวกกับผู้สูงอายุ อาทิ มีตู้เก็บของส่วนตัวที่เป็นสัดส่วน มีระเบียบ มีป้ายเครื่องหมายแสดงทิศทางไปสู่สิ่งอำนวยความสะดวก ตัวอักษรมีความชัดเจนมองเห็นได้ง่าย ติดอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม มีทางลาดสำหรับเข็นรถ มีราวจับในห้องน้ำ ตามทางเดิน มีกริ่งหรือกระดิ่งตามสถานที่สำคัญ หรือระบบเรียกขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน เช่น ในห้องน้ำ ข้างเตียงผู้สูงอายุ มีสัญลักษณ์บ่งบอกให้ชัดเจน และต้องมีแสงส่องสว่างเป็นพิเศษทั้งกลางวันและกลางคืน มีการจัดพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ เช่น สวนหย่อม มีสถานที่ที่พื้นที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ มีพื้นที่ส่วนกลางสำหรับทำกิจกรรม มีบริเวณที่เป็นสนามหญ้าหรือสวนหย่อมเพื่อใช้ในการพักผ่อน มีห้องสวดมนต์ มีห้องอาหาร ส่วนกลาง มีห้องพักผ่อน/ดูทีวีส่วนกลาง ห้องเล่นเกม มีความสะดวกในการสัญจรภายในสถานที่พัก มีที่จอดรถเพียงพอ มีร้านค้าขายสินค้าอาหาร และมียามรักษาความปลอดภัย 24 ชั่วโมง ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เช่น

“.....สถานที่ให้บริการต้องมีการตรวจสอบสภาพอาคารและปรับปรุงให้เหมาะสม ต้องเป็นไปตามมาตรฐานสถานบริการผู้สูงอายุ เพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้ให้บริการ ญาติหรือคนมาติดต่อ...” (ผู้บริหาร, 2566)

“....สถานที่ สภาพแวดล้อมที่ตั้งศูนย์ฯ เป็นธรรมชาติ ไม่แออัด แต่ช่วงแรกจะลำบากสำหรับการมาใช้บริการ เพราะสถานที่อยู่ไกลจากโรงพยาบาล ไม่มีรถสาธารณะรับส่ง การหาอาหารการกินก็จะลำบากในช่วงแรก ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันแก้ปัญหา เช่น อบจ. ช่วยดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกเรื่องการปรับถนน การจัดการรถรับ - ส่ง ขนส่งจังหวัดร่วมในการจัดบริการรับ - ส่ง เปิดเส้นทางตามจุดต่าง ๆ จากโรงพยาบาลมาที่ศูนย์.....” (ผู้บริหาร, 2566)

“....สถานที่กว้างขวาง ไม่แออัด ระยะทางค่อนข้างไกลจากโรงพยาบาลและตัวเมือง กังวลเรื่องการเดินทางของผู้สูงอายุ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่จะมาให้บริการ...” (บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน, 2566)

“...สถานที่ให้บริการทำมาก่อนที่กฎหมายบังคับใช้ ค่อนข้างแคบและไม่ได้มาตรฐาน แต่ถ้าจะสร้างใหม่แนะนำว่าควรทำให้เป็นไปตามกฎหมายบังคับ จะปลอดภัยสำหรับผู้ป่วยด้วย...” (ผู้ประกอบการ, 2566)

5. ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์การให้บริการ ผลการสัมภาษณ์แพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด และพยาบาลวิชาชีพที่ดูแลผู้สูงอายุ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ ต้องการให้มีครุภัณฑ์และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุให้ครบถ้วนตามมาตรฐาน เครื่องมืออุปกรณ์ในการช่วยชีวิตฉุกเฉิน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและตัวแทนภาคประชาชน ต้องการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความทันสมัย และเพียงพอสำหรับให้บริการผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่า ความทันสมัยของอุปกรณ์เทคโนโลยีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เช่น

“.....สถานที่ให้บริการต้องมีการตรวจสอบสภาพอาคารและปรับปรุงให้เหมาะสม ต้องเป็นไปตามมาตรฐานสถานบริการผู้สูงอายุ เพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้ให้บริการ ญาติหรือคนมาติดต่อ...” (ผู้บริหาร, 2566)

“...ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดหลายอย่าง เครื่องมือจะต้องมีลักษณะที่จำเพาะและเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ ถ้าจะเปิดให้บริการควรจะมีเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการช่วยฟื้นฟูสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ...” (บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน, 2566)

“...ที่สถานประกอบการส่วนใหญ่มีเครื่องมือช่วยฟื้นฟูผู้สูงอายุขั้นพื้นฐาน จะมีนักกายภาพมาช่วยบ้างแต่ส่วนใหญ่ผู้ดูแลจะทำหน้าที่ช่วยสอนและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย ถ้ามีเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย และมีนักกายภาพมาทำเองจะช่วยฟื้นฟูผู้สูงอายุได้ดีกว่าสถานประกอบการทั่วไป...” (ผู้ประกอบการ, 2566)

6. ด้านค่าบริการและระบบการจ่าย กลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีความต้องการให้ตั้งราคาค่าบริการที่เหมาะสม โดยพิจารณาความสามารถในการจ่ายของผู้สูงอายุและครอบครัว มากกว่ามุ่งเน้นกำไรสูงสุด ต้องการให้มีการแสดงรายละเอียดราคาชัดเจน มีการรับชำระด้วยบัตรเครดิต และมีการให้อัตราพิเศษสำหรับการพักเป็นระยะยาว และต้องการให้ค่าใช้จ่ายศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูผู้สูงอายุ สามารถเบิกจ่ายได้ตามสิทธิการรักษาผู้สูงอายุ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เช่น

“...ควรต้องมีการศึกษาราคาค่าบริการที่เหมาะสมโดยเฉพาะในส่วนค่าบริการพักรักษาตัว ถ้ามีราคาสูงเกินไปผู้สูงอายุอาจจะเข้าไม่ถึงบริการ...” (ผู้บริหาร, 2566)

“...มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันเพื่อท้องถิ่นการให้บริการไม่ควรมุ่งเน้นกำไรแต่จะอย่างไรที่จะให้บริการที่มีคุณภาพ แต่ราคาไม่ควรสูงกว่าที่อื่น....” (บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน, 2566)

“....ราคาค่าบริการแต่ละแห่งไม่เท่ากัน อยู่ที่ลักษณะของห้องพัก ระดับการพึ่งพาของผู้สูงอายุ การบริการหรือเหตุการณ์ที่ต้องทำให้ เช่น ถ้าผู้ป่วยที่ต้องให้อาหารทางสายยาง ดูแลแผล จะคิดค่าบริการเพิ่มเหตุการณ์ละ 1,000 บาท....” (ผู้ประกอบการ, 2566)

“...ผู้มาใช้บริการมีหลากหลายอาชีพ ฐานะ ผู้สูงอายุบางคนไม่มีเงินแต่ลูกหลานต้องทำงาน ไม่มีใครดูแล ถ้าคนไหนมีลูกหลายคนและช่วยกันจ่ายก็โชคดี บางคนอยู่กับเราเกือบสิบปี แต่บางคนลูกก็มีรายได้น้อย ไม่พอจ่าย.....เขาก็จะพากลับบ้าน” (ผู้ประกอบการ, 2566)

“.....ราคาค่าบริการไม่ควรแพงมาก หรืออาจจะต้องหาเงินมาช่วยเหลือ เช่น ประสานงานกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาช่วยสนับสนุนให้บางส่วน จะช่วยผู้สูงอายุและครอบครัวได้มาก เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะมีเงิน บางคนยังดีต้องเลี้ยงหลานด้วย.....” (ตัวแทนผู้สูงอายุ, 2566)

อภิปรายผล

การที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการจัดบริการของศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มีระบบและกลไกการทำงานร่วมกับหุ้นส่วนชุมชนต่าง ๆ อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การบริหารจัดการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดอุดรดิตถ์มีนโยบาย และขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในจังหวัดอุดรดิตถ์อย่างต่อเนื่อง ภายใต้แผนบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรดิตถ์ พ.ศ. 2563 - 2567 เพื่อนำไปสู่สุขภาวะและความ เป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ (SDG3: Good Health and Well - being) ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในหลายกลยุทธ์ ทำให้ผู้บริหารเข้าใจบริบทและความต้องการพัฒนากำลังคนและด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับสังคมสูงวัย แต่เนื่องด้วยศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานที่เปิดใหม่ซึ่งมีความแตกต่างจากการบริหารงานของหน่วยงาน/คณะ/สถาบัน ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างจึงมีความต้องการให้มีการจัดทำระบบและกลไกการดำเนินงานให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะบทบาทของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด มีบทบาทและภารกิจหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในท้องถิ่นที่รับผิดชอบในชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจุบันศักยภาพขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน จัดกิจกรรมและดูแลเรื่องสวัสดิการที่ตอบสนอง ความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง สามารถสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของ ผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แววจใจ พันภัย, 2563) ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงาน

ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง และในปี พ.ศ. 2565 ได้มีการจังหวัดอุดรธานีจัดตั้งกองถ่ายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพมาขึ้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 40 แห่ง ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงมีความต้องการให้ทั้ง 3 องค์กรหลักประสานความร่วมมือในการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในลักษณะของการใช้ทรัพยากรและได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งการตอบสนองต่อนโยบาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดของทุกภาคส่วน รวมทั้งคณะหรือสถาบันต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้มีส่วนร่วมในการใช้พัฒนาและใช้ประโยชน์ทั้งเป็นแหล่งวิจัย เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม บำบัด และฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ หรือส่งเสริมด้านการเรียนรู้ สันทนาการ หรือด้านการประกอบอาชีพ เช่น นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ นักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ นักศึกษาการอาหารและโภชนาการ นักศึกษาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย นักศึกษาเทคโนโลยีการอาหาร นักศึกษาอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ นักศึกษาวิชาการท่องเที่ยว นักศึกษาวิชาดนตรี เป็นต้น

การที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่พบว่า การจัดบริการดูแลผู้สูงอายุควรมีหลากหลายรูปแบบ คือ ให้การฟื้นฟูสุขภาพ หรือดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน แบบพักค้างคืน ให้การดูแลผู้สูงอายุด้านจิตใจ สังคม จิตวิญญาณ และด้านร่างกาย มีกิจกรรมส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ (แววจี พันธ์, 2563) รวมทั้งมีการศึกษา พบว่า บริการที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมากในปัจจุบัน คือ บริการที่ให้เข้าเยี่ยมอุปกรณ์ ทำความสะอาดบ้าน ส่งอาหาร บริการซื้อของ บริการจ้างเพื่อนดูแลผู้สูงอายุ (กาญจน์ระวี อนันตอัครกุล และกิตติกาญจน์ ปานแดง, 2564) และการที่กลุ่มตัวอย่างต้องการ ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ได้รับการอบรมฝึกประสบการณ์ด้านการดูแลผู้สูงอายุ มีความรู้ ความชำนาญ ทักษะการให้บริการอย่างถูกต้อง มีจิตผู้ให้บริการ สามารถให้บริการอย่างเสมอภาคเท่าเทียม มีอัธยาศัยดี สุภาพเป็นกันเอง เข้าใจเข้าถึงความต้องการของผู้สูงอายุ คอยช่วยเหลือผู้สูงอายุในการทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ไม่ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง ให้มีแพทย์ประจำศูนย์เพื่อประเมินและให้การรักษาส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีนักโภชนาการในการดูแลและจัดการเรื่องอาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละบุคคล ต้องการให้มีพยาบาลประจำตัว ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ (care manager) จัดอัตรากำลังให้เหมาะสมและเพียงพอ กำหนดภาระงานหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการอย่างชัดเจน มีแพทย์หรือพยาบาลให้คำปรึกษาตลอด 24 ชั่วโมง รวมทั้งมีการจัดผู้ดูแลที่สามารถให้การดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงที่บ้านได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มมีปัญหาและความต้องการบริการด้านสุขภาพที่แตกต่างกัน มีความซับซ้อน ที่สำคัญความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันลดลง จึงจำเป็นต้องมีการดูแลอย่างใกล้ชิดจากบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางและในชุมชนมีผู้รับผิดชอบติดตามอาการและสื่อสารเพื่อเชื่อมต่อข้อมูลให้ทีมสุขภาพรับรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ บุศรา อรัญญิก พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังต่อผู้ให้บริการวิชาชีพสูงสุด คือ ผู้จัดการดูแลที่ทำหน้าที่วางแผนและประสานการดูแล มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมากที่สุด (บุศรา อรัญญิก, 2564)

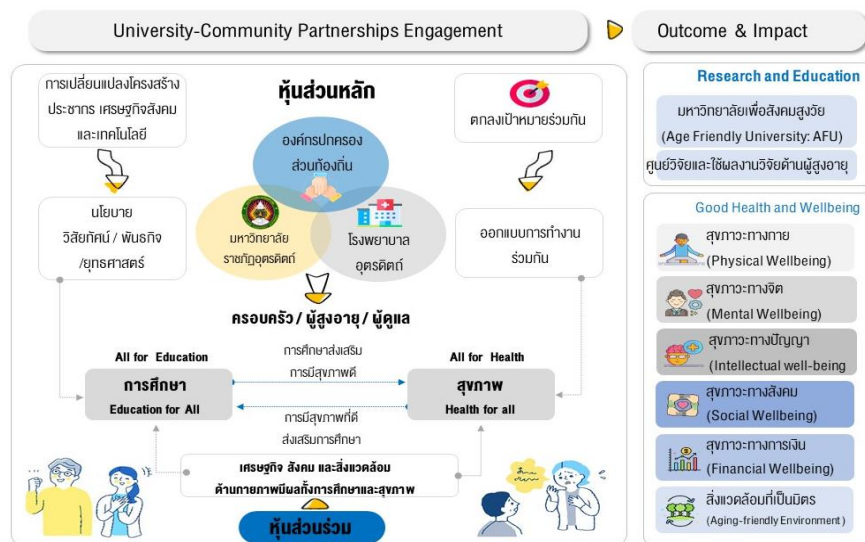
ประเด็นการจัดการด้านอาคารสถานที่ที่มีความปลอดภัยและมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค เครื่องมืออุปกรณ์ ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย หรือเกณฑ์มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากอาคารสถานที่มีความสำคัญต่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีภาวะเสื่อมของอวัยวะในการรับรู้ เช่น การมองเห็น การได้ยิน รวมทั้งมีปัญหาในการเคลื่อนไหวทำให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้สูงกว่าวัยอื่น ๆ และมีการศึกษา พบว่า สถานที่ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้สูงอายุและครอบครัว คือ สถานที่ที่บริบาลที่มีความปลอดภัย สถานที่มีความสะดวกสบาย มีห้องพักที่เป็นสัดส่วน มีห้องรับรอง อินเทอร์เน็ต และร้านกาแฟ (บุศรา อรัญญิก, 2564); (หอมหวล บัระภา, 2565) มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความทันสมัย และเพียงพอสำหรับให้บริการผู้สูงอายุ ความทันสมัยของอุปกรณ์เทคโนโลยีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้สูงอายุ

(หอมหวล บัระภา, 2565) รวมทั้งการกำหนดราคาค่าบริการสูงจะทำให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ เพราะอัตราค่าใช้จ่ายเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้ารับบริการ โดยราคาเฉลี่ยต่อเดือนที่ผู้ใช้บริการสถานพยาบาลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ยอมรับได้อยู่ที่ประมาณ 17,865 บาทต่อเดือน (บุศรา อรัญญิก, 2564) และพบว่า ร้อยละ 76 ของผู้สูงอายุต้องการได้รับการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐในระดับมากที่สุด (หอมหวล บัระภา, 2565) ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อชุมชนท้องถิ่นและมีภารกิจสำคัญในการร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและประชากรทุกช่วงวัย ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงต้องการให้กำหนดราคาค่าบริการที่เป็นธรรม ผู้สูงอายุทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการได้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ รูปแบบการทำงานร่วมกันของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ กับหุ้นส่วนชุมชน (University - Community Partnerships Engagement) โดยมีหุ้นส่วนหลักที่หลอมหลวม 3 แกนหลัก คือ 1) ระบบบริการสุขภาพ 2) ระบบชุมชนซึ่งมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดบริการสาธารณสุขให้กับชุมชน และ 3) ระบบการศึกษาซึ่งมีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์เป็นแกนกลางประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ที่มีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับนโยบาย การกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ พันธกิจ ระบบและกลไกการทำงานแบบบูรณาการการใช้ทรัพยากรร่วมกันจัดบริการดูแลผู้สูงอายุ โปรแกรมและกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อม รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานและตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างมหาวิทยาลัยเพื่อสังคมสูงวัย สร้างศูนย์วิจัยเพื่อส่งเสริมการวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการยกระดับการมีสุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุในทุกมิติ เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน (SDG3: Good Health and Well-being) แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงระบบและกลไกการดำเนินงาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการให้ภาครัฐทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันตั้งแต่ระดับนโยบาย การกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ พันธกิจ ระบบและกลไกการทำงานแบบบูรณาการการใช้ทรัพยากรร่วมกัน จัดบริการดูแลผู้สูงอายุ โปรแกรมและกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อม รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุทุกกลุ่มในราคาที่ เป็นธรรม โดยมีข้อเสนอแนะ คือ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรจัดทำระบบและกลไกการทำงาน และการใช้ทรัพยากรร่วมกันของภาค 2) ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ออกแบบการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ทางสังคมจากความร่วมมือของภาคีเครือข่าย (social impact partnerships) ซึ่งตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพลิกโฉม “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์และประเทศ 3) ข้อเสนอแนะด้านบริการ ควรจัดรูปแบบการให้บริการแบบบูรณาการ บริการเชิงรุกเน้นการส่งเสริมป้องกันโดยการพัฒนาลูกสูตรและจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุควบคู่กับการให้บริการสุขภาพผู้สูงอายุในทุกกลุ่ม 4) ข้อเสนอแนะการวิจัย ควรสร้างนวัตกรรมบริการที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมสร้างทั้งนวัตกรรมจัดการเรียนรู้และการให้บริการสุขภาพที่นำสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2565). จำนวนการขอขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการกิจการดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิง. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2565 จาก <https://esta.hss.moph.go.th>
- กาญจน์ระวี อนันต์อัครกุล และกิตติกาญจน์ ปานแดง. (2564). ความต้องการที่มีต่อธุรกิจการดูแลผู้สูงอายุ ธุรกิจการจ้างเพื่อนให้กับผู้สูงอายุและธุรกิจบริการทั่วไปแก่ผู้สูงอายุ. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 17(1), 1 - 17.
- ชัยพัฒน์ พุฒิช้อน และกนต์พัฒน์ พรศิริวิชรสิน. (2561). แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของผู้สูงอายุของประเทศไทย. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1), 25 - 36.
- ตัวแทนผู้สูงอายุ. (14 กรกฎาคม 2566). สถานการณ์และความต้องการของผู้สูงอายุในการรับและจัดบริการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ. (กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร, ผู้สัมภาษณ์)
- นันทวรรณ นุตพงษ์ และคณะ. (2565). ความต้องการในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุติดเตียงโดยครอบครัว ในตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2565 จาก <https://research.h.kpru.ac.th/research2/pages/filere/1650162183>
- บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน. (1 มิถุนายน 2566). สถานการณ์ และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ในการรับและจัดบริการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ. (ณิชาธิ์ ใจคำวัง, ผู้สัมภาษณ์)
- บุศรา อรัญญิก. (2564). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการดูแลผู้สูงอายุเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาลัยการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปาริชาติ บุญเอก. (2564). ส่องธุรกิจน่าจับตามอง 'สังคมสูงวัย'. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.bangkokbiznews.com>.
- ผู้บริหาร. (14 กรกฎาคม 2566). แนวทางการดำเนินงานและบริหารจัดการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ที่มีประสิทธิภาพ. (กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ประกอบการ. (1 พฤษภาคม 2566). สถานการณ์ และความต้องการของผู้สูงอายุในการรับและจัดบริการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ. (กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร, ผู้สัมภาษณ์)
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. (2566). รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 6/2566. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2566 จาก <http://202.29.52.231/councilweb/public/report/66/6 - 66.pdf>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- แววจ พันธ์. (2563). ปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, 3(3), 33 - 48.

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. (2565). ข้อมูลประชากร. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก <https://hdcservice.moph.go.th>
- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2562). รายงานประจำปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก <https://eh.anamai.moph.go.th>
- หอมหวล บัวระภา. (2565). ความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(6), 83 - 97.
- McGahee, T. (2020). Key Stakeholders in a Skilled Nursing Home and Rehabilitation Facility. Retrieved June 1, 2022, from <https://www.linkedin.com>
- United Nations. (2017). World population ageing 2017. New York: United Nation.

การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา*

ELDERLY DEVELOPMENT AND ELDERLY RIGHTS AFFECTING THE ELDERLY QUALITY OF LIFE IN KHAM THALE SO DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

เซียนน้อย อโนทัยไพบุลย์

Siamnoi Anothaiphaiboon

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kirammylove@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาผู้สูงอายุ และสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านสภาพร่างกายที่ดี รองลงมา ได้แก่ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านจิตใจ ตามลำดับ 2) การพัฒนาผู้สูงอายุ และสิทธิผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ ด้านการบริการทางการแพทย์ ด้านยานพาหนะ ตามความเหมาะสม ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ และด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ให้ส่งเสริมและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว เตรียมการให้ทุกภาคส่วนพร้อมรับมือกับความต้องการ การดูแลระยะยาว ทั้งในเขตเมืองและชนบท ทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วน สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึง บริการของรัฐ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุ มีกิจกรรมที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนาผู้สูงอายุ, สิทธิผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

Abstract

The research purposes were 1) to study the elderly quality of life; 2) to analyze the elderly development and elderly rights affecting the elderly quality of life; and 3) to propose guidelines for developing the quality of life of the elderly in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima Province.

* Received May 5, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted July 26, 2023

This was the quantitative and qualitative research. The quantitative research sample group was the 400 elderly, the research instrument was the questionnaire; the qualitative research's key informants were the 20 elderly, the research instrument was the in - depth questionnaire. The data analysis statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and correlation analysis. The research findings were 1) the elderly quality of life in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima Province found the overall was at high level; the descending mean were the good physical aspect, followed by the social relationship aspect, the environment aspect, and psychological aspects, respectively; 2) the elderly development and the rights of the elderly found that the aspect of elderly promotion and development, the aspect of social protection system for the elderly, the aspect of management for the development of work on the elderly, the aspect of medical services, the aspect of vehicles as appropriate, the aspect of assistance for the elderly who are harmed by abuse, the aspect of subsidy of subsistence allowance, and the aspect of assistance for the management of dead bodies according to tradition affected the elderly quality of life in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima Province at statistical significance level .05; and 3) the promotion and development of the long - term care system for the elderly, prepare all sectors to be ready to meet the long - term care needs in both urban and rural areas, work integrated in all sectors, create opportunities for the elderly to access government services, and encourage the elderly to have appropriate activities.

Keywords: Elderly Development, Elderly Rights, Elderly Quality of Life

บทนำ

ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีคือ มีสุขภาพร่างกายดี สุขภาพจิตดี ครอบครัวมีความสุขมีความอบอุ่น สวัสดิการและการบริการทางสุขภาพอย่างเหมาะสม อยู่อย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี สามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชนและสังคม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารปัจจุบัน ความรู้สึก มีคุณค่าในตนเอง ภาวะสุขภาพที่ดี การปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ความสุขสบายทางกายและใจ ชีวิตที่มีความหมายและมีคุณค่า และภาระหน้าที่ของบุคคล สุขภาพ หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางวิญญาณ สุขภาพมิได้หมายถึงเฉพาะความพิการและการไม่มีโรคเท่านั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงทั้งปัจจัยด้านบุคคล สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา กฎหมาย ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นต้น รวมทั้งปัจจัยด้านระบบบริการสาธารณสุขด้วย (Dean, J. W., Jr. & D. E. Bowen., 2000)

การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว การเตรียมการเพื่อรับมือกับสังคมผู้สูงอายุประเทศไทยโดยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษาได้ร่วมกันทำการศึกษาและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว เพื่อเตรียมการให้ทุกภาคส่วนพร้อมรับมือกับความต้องการการดูแลระยะยาวของผู้สูงอายุทั้งในเขตเมืองและชนบท โดยคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติได้ตระหนักและเห็นถึงความจำเป็นเรื่องการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการศึกษา เพื่อพัฒนาและจัดทำโครงการระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่มีประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย เพื่อรับมือกับปริมาณและความต้องการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วตามจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นและอายุที่ยืนยาวมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างมีความจำเป็นที่

จะต้องได้รับการดูแลระยะยาวด้วย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการประสานความรู้ ทรัพยากร และความร่วมมือ ในการสร้างและพัฒนาระบบเพื่อจัดบริการรองรับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยมุ่งเน้นที่จะสร้าง และพัฒนากลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติทั้งในเขตเมืองและในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้าน บุคลากรและปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ร่วมกันทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ ทั้งบุคลากรวิชาชีพและอาสาสมัคร ได้แก่ ทีมหมอครอบครัวที่ประกอบด้วยสหวิชาชีพที่มีการทำงานเชิงรุก ด้วยการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะ บริการด้านการดูแลและการฟื้นฟูสุขภาพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียง และมีข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังมีการเร่งขยายการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ การอบรมบุคลากรวิชาชีพ เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการดูแล และอาสาสมัครต่าง ๆ เพื่อให้ทำหน้าที่เป็น ผู้ดูแลเพื่อให้บุคลากรเหล่านี้สามารถทำหน้าที่ในการให้การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวได้อย่างมืออาชีพ และสามารถ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (กระทรวงสาธารณสุข, 2559)

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ด้านโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจุบันประเทศไทย มีประชากร 64.5 ล้านคน มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.48 ล้านคน คิดเป็น 17.36 % ของ ประชากรรวม (สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2561) การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ โดยอัตราของประชากรผู้สูงอายุไทยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างก้าว กระโดด และคาดการณ์ว่าในปี 2568 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุเกินกว่าร้อยละ 20 (14.4 ล้านคน) นั่นหมายความว่า ประเทศไทยได้เป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) ในด้านปัญหาด้านสังคม พบว่า อัตราการพึ่งพิงของ ประชากรสูงอายุต่อคนวัยทำงานของจังหวัดนครราชสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2543 เป็น 14.3 และโดยการคาดการณ์ พบว่า จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 17.6 ในปี พ.ศ. 2553 และ 21.6 ในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งแบ่งผู้สูงอายุตาม ความสามารถในการดูแลตนเอง พบว่า มีผู้สูงอายุ ที่ดูแลตนเองได้ 97.52% (302,683 คน) ผู้สูงอายุที่ดูแลตนเอง ได้บางส่วน 1.83% (5,665 คน) และผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองไม่ได้เลย 0.64% (2,026 คน) จะเห็นได้ว่าจาก สถานการณ์ปัญหาที่มีจำนวนประชากรกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุก็จะมีโรคที่เกิดจากความเสื่อมอันเนื่องมาจาก ความชราภาพขึ้น ประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญให้มากได้แล้วว่า การดูแลรักษาฟื้นฟูควรมีความแตกต่างจาก ผู้ป่วยวัยอื่น ๆ อาทิ ลักษณะทางคลินิก ปัญหาการแปรผลและความเหมาะสม ในการสำรวจทางห้องปฏิบัติการ ตลอดจนการวินิจฉัยโรค การดูแลรักษาแตกต่างและซับซ้อนจากผู้ป่วยวัยอื่นอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น สมควรได้รับการ ดูแลรักษาที่เป็นเฉพาะทางด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ และเหมาะสม ปลดปล่อยปัญหาการได้รับการดูแล สุขภาพที่เข้าซ้อนจนอาจเป็นผลเสียต่อตัวผู้สูงอายุในที่สุด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา มีความมุ่งมั่นดำเนินการตามยุทธศาสตร์การบูรณาการยุทธศาสตร์การ พัฒนาสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงการแปลงแผนผู้สูงอายุ สู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผล ประสานกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในกลุ่ม วัยผู้สูงอายุ อย่างตรงประเด็นถูกต้องเหมาะสม และได้มาตรฐานตามหลักสากล อันจะเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มที่ควรให้ความสำคัญอย่างวัยสูงอายุ ที่ประเทศต้องมีระบบที่รองรับตั้งแต่ปัจจุบันสืบไปจนถึง อนาคต ซึ่งการตอบสนองนโยบายการดำเนินงานในตำบลที่มีระบบส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ไม่เป็นไป ตามเป้าหมายควรผลักดันแนวทางนโยบาย การสร้างความเข้าใจเรื่องงบกองทุนตำบล Long Term Care ระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยบริการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2561)

จากเหตุผลข้างต้นจึงสนใจวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากอำเภอขามทะเลสอ เป็นอำเภอหนึ่งที่มีบริบทด้านผู้สูงอายุที่

หลากหลาย จึงทำให้การพัฒนาในกระบวนการต่าง ๆ อาจไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ จึงสนใจทำการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (mixed methods research) โดยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5,930 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จำนวน 400 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ ยามาเน (Yamane, T., 1973) และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 5 เปอร์เซ็นต์

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน จำแนกออกเป็น ผู้นำชุมชน 5 คน และผู้สูงอายุ 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 2 สิทธิผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิจัยเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน
3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์จนครบทั้งหมด 400 ชุด

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง รวมไปถึงการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และพบว่า แบบสอบถามที่ได้กลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสมบูรณ์ และครบถ้วน

5. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ในโปรแกรมสำเร็จรูปและประมวลผลต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลือชัยสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมหรืออนุญาตให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายวันเวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึกจากมหาวิทยาลัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในขณะที่สัมภาษณ์มีการจดบันทึกข้อความสำคัญ และขออนุญาตบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง ภาพนิ่ง ภายหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละรายเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์นำมาถอดเทปรวบรวมประเด็นคำตอบต่าง ๆ และวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปสาระความสัมพันธ์ของแนวคิดนั้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนบทสรุปงานวิจัยในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และเครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยใช้สถิติพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และใช้ค่าสถิติ

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่าสนใจวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลือชัยสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

1.1 การพัฒนาผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม (n = 400)

การพัฒนาผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการบริหาร	ลำดับที่
1. การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ	3.64	0.45	มาก	3
2. การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ	3.77	0.48	มาก	1
3. ระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	3.66	0.45	มาก	2
4. การบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ	3.58	0.45	มาก	4
5. การติดตามประเมินผล	3.47	0.46	มาก	5
รวม	3.62	0.23	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.48) รองลงมา ได้แก่ ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.45) ด้านด้านการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.45) ด้านการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.45) และด้านการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.46)

1.2 สิทธิของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสิทธิของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม (n = 400)

สิทธิของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการพัฒนา	ลำดับที่
1. การบริการทางการแพทย์	3.52	0.44	มาก	7
2. การศึกษา การศาสนา	3.62	0.41	มาก	3
3. การประกอบอาชีพ	3.66	0.44	มาก	2
4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางสังคม	3.60	0.45	มาก	4
5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย	3.43	0.50	มาก	10
6. ยานพาหนะตามความเหมาะสม	3.49	0.57	มาก	8
7. การยกเว้นค่าเช่าชมสถานที่ของรัฐ	3.36	0.55	ปานกลาง	11
8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม	3.33	0.53	ปานกลาง	12
9. การได้รับคำแนะนำ ปรีกษา	3.60	0.53	มาก	5
10. การจัดที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่ม	3.48	0.49	มาก	9
11. การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ	3.58	0.47	มาก	6
12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี	3.79	0.58	มาก	1
รวม	3.55	0.17	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า สิทธิของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 10 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.58) รองลงมา ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.44) ด้านการศึกษา การศาสนา ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.41) ด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางสังคม ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.45) ด้านการได้รับคำแนะนำ ปรีกษา ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.53) ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.47) ด้านการบริการทางการแพทย์ ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.44) ด้านยานพาหนะตามความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.57) ด้านการจัดที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.49) ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.50) ด้านการยกเว้นค่าเช่าชมสถานที่ของรัฐ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.55) และด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.53)

1.3 ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม (n = 400)

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพชีวิต	ลำดับที่
1. สัมพันธ์ทางสังคม	3.65	0.45	มาก	2
2. สภาพร่างกายที่ดี	3.75	0.47	มาก	1
3. จิตใจ	3.53	0.51	มาก	4
4. สภาพแวดล้อม	3.60	0.51	มาก	3
รวม	3.63	0.27	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านสภาพร่างกายที่ดี ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.47) รองลงมา ได้แก่ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.45) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.51) และด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.51)

2. วิเคราะห์การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
Constant	1.263	.264		4.785	.000
ด้านการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ (X ₁)	.035	.026	.058	1.341	.181
ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ (X ₂)	.103	.024	.180	4.281	.000 *
ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (X ₃)	.102	.028	.168	3.606	.000 *
ด้านการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ (X ₄)	.113	.026	.185	4.294	.000 *
ด้านการติดตามประเมินผล (X ₅)	.012	.027	.020	.440	.660
ด้านการบริการทางการแพทย์ (X ₆)	.183	.027	.293	6.849	.000 *
ด้านการศึกษา การศาสนา (X ₇)	.031	.030	.046	1.051	.294
ด้านการประกอบอาชีพ (X ₈)	.006	.028	.010	.206	.837
ด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางสังคม (X ₉)	.040	.026	.067	1.565	.118
ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย (X ₁₀)	.010	.023	.018	.431	.666
ด้านยานพาหนะตามความเหมาะสม (X ₁₁)	.041	.021	.084	1.955	.050 *
ด้านการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ (X ₁₂)	.032	.021	.063	1.494	.136
ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม (X ₁₃)	.049	.021	.095	2.296	.022 *
ด้านการได้รับคำแนะนำ ปรัชญา (X ₁₄)	.037	.022	.073	1.702	.090
ด้านการจัดที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่ม (X ₁₅)	.017	.023	.031	.741	.459
ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ (X ₁₆)	.051	.026	.087	1.977	.049 *
ด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี (X ₁₇)	.142	.021	.301	6.793	.000 *

R = 0.628, R Square = 0.395, Adjuster R Square = .368
 Std. Error of the Estimate = 0.2106 F = 14.670, Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 การพัฒนาผู้สูงอายุ และสิทธิผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ (X₂) ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (X₃) ด้านการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ (X₄) ด้านการบริการทางการแพทย์ (X₆) ด้านยานพาหนะตามความเหมาะสม (X₁₁) ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม (X₁₃) ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ (X₁₆) และด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี (X₁₇) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

3. เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

3.1 การพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ ภาครัฐได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ตระหนักถึงการเลือกทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับสมรรถนะตนเอง พัฒนาความสามารถให้พึ่งพาตนเองได้ดีและส่งเสริมการเข้าใจต่อความเป็นผู้สูงอายุแก่สมาชิกในชุมชน ในครอบครัวเพื่อให้มีความเข้าใจต่อกันและกันมากขึ้นด้วย

การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความรู้แก่การดูแลตนเองอย่างเหมาะสมกับวัยแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมอย่างเหมาะสม พัฒนาสุขภาพ

ร่างกายให้แข็งแรง การให้ความรู้แก่ประชาชนที่มีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกในครอบครัวได้เข้าใจต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุให้เกิดความเข้าใจและอยู่ร่วมกันได้ดีขึ้น

ระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม สร้างความรู้สึกมีคุณค่าต่อตนเอง สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวเข้าใจต่อสภาพความเสื่อมถอยของผู้สูงอายุ และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้

การบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ ภาครัฐสนับสนุนให้ประชากรผู้สูงอายุเข้าใจต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ประกอบอาชีพ มีรายได้เลี้ยงชีพตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักยภาพ ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

การติดตามประเมินผล การประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรมตามช่องทางการสื่อสารของหน่วยงาน การบริการที่ดีช่วยให้ผู้สูงอายุให้ความสำคัญต่อการร่วมประเมินผลการปฏิบัติงาน ทำให้การนำผลจากการติดตามไปประกอบการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3.2 สิทธิของผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

การบริการทางการแพทย์ มีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามชุมชนของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เพื่อให้บริการอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการให้ยืมอุปกรณ์สำหรับกลุ่มที่ต้องการเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการให้ความสำคัญต่อการรับบริการทางการแพทย์ของผู้สูงอายุในครัวเรือนด้วย

การศึกษา การศาสนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการตระหนักต่อการพึ่งพาตนเองอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันผู้สูงอายุมีความสุขอย่างดี ช่วยให้ไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นภาระของครอบครัว และการแจ้งข่าวสารกิจกรรมด้านศาสนาให้รับทราบช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีทางเลือกในการทำกิจกรรมและมีที่พึ่งพาทางจิตใจ

การประกอบอาชีพ ภาครัฐได้ผลักดันให้มีการเผยแพร่กิจกรรมการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพในกลุ่มผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมค่านิยมในการจ้างงานผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อให้การจ้างงานผู้สูงอายุเป็นสิ่งปกติและเป็นการสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ

การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางสังคม ภาครัฐมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เป็นการสร้างเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ที่จะฝึกฝนทักษะที่เป็นประโยชน์และสร้างความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม

การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย สภาพแวดล้อมทางสังคมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความปลอดภัย มีแสงไฟสว่างเพียงพอ ภาครัฐสนับสนุนให้มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่สาธารณะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการอย่างดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

ยานพาหนะตามความเหมาะสม ภาครัฐได้ส่งเสริมให้เกิดการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ต่อเนื่อง เพื่อสร้างการมีจิตสำนึกที่ดีต่อการบริการผู้สูงอายุ การให้เกียรติผู้สูงอายุในการรับบริการก่อนตน หรือการเสียสละที่นั่งให้กับผู้สูงอายุตามพื้นที่สาธารณะ ฯลฯ

การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ ทำให้ประชาชนรู้สึกมีคุณค่าจากการให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุในสังคม การสนับสนุนการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายสำหรับครอบครัวผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมมากขึ้นและมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ดี

การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม ประชากรผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อรับรู้ว่ามีภาครัฐให้ความสำคัญต่อการป้องกันการเกิดการทารุณกรรมผู้สูงอายุ และส่งเสริมให้มีการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุขอีกด้วย

การได้รับคำแนะนำ ปรัชญา ภาครัฐได้ส่งเสริมให้มีการแนะนำ ปรัชญาแก่ผู้สูงอายุ และผู้เกี่ยวข้องได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวสื่อสารระหว่างกัน มองเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับรู้กิจกรรมในครอบครัวแม้จะมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันเพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกได้ว่าตนเองมีคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

การจัดที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่ม กระบวนการให้ความช่วยเหลือด้านที่พักของผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือนั้นมีกระบวนการพิจารณาที่ตรวจสอบได้ ทำให้การดำเนินงานก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับและงบประมาณที่จัดสรร นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับประชากรผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผลด้วย

การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ช่วยให้ประชาชนได้รับรายได้เพื่อใช้บริโภคอุปโภคในแต่ละเดือน ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวลดภาระค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สูงอายุได้ และทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี การเข้าถึงบริการของสมาชิกครอบครัวผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชน รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ทำให้ดำเนินงานได้อย่างสะดวกตามสิทธิที่ผู้สูงอายุที่เสียชีวิตพึงได้รับ

3.3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมของตนเอง มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองได้ดี สามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ดี ฯลฯ

ด้านสภาพร่างกายที่ดี ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อสภาพร่างกายของตนเอง ได้ทำกิจกรรมที่ต้องการอย่างเหมาะสมกับสมรรถนะทางร่างกาย การรับรู้ศักยภาพทางร่างกายของตนเองต่อแต่ละกิจกรรม การมีเวลาว่างออกกำลังกาย มีพื้นที่ในชุมชนให้ออกกำลังกาย การเข้ารับบริการทางการแพทย์และตรวจโรคอย่างต่อเนื่อง ฯลฯ

ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจที่ดีจากการรับรู้ได้ว่าตนเองได้รับการช่วยเหลือขั้นพื้นฐานจากภาครัฐอย่างเหมาะสม การพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต ออกกำลังกาย มีความปลอดภัย การได้รับความใส่ใจจากสมาชิกในครอบครัว ได้มีบทบาทต่อการตัดสินใจกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว ทำให้รู้สึกมีคุณค่าต่อสมาชิก ฯลฯ

ด้านสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน การบำรุงสภาพแวดล้อมให้มีความสะอาด มีแสงไฟส่องสว่างช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกปลอดภัยต่อชีวิต การรับรู้ว่าการครอบครัวให้ความสำคัญต่อตนนั้นทำให้รู้สึกมั่นคงในชีวิตมากขึ้น

อภิปรายผล

1. ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

1.1 การพัฒนาผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ รองลงมา ได้แก่ ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านด้านการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ และด้านการติดตามประเมินผล ซึ่ง Philip, Ian. ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพิงผู้ดูแล ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้บริโภคขาดข้อมูลเกี่ยวกับบริการดูแลระยะยาว 2) การรับรู้ความต้องการบริการที่ไม่ได้รับการตอบสนองนั้นค่อนข้างเจ็บปวดแสบแสบ แต่เฉพาะ 3) การประเมินบริการการดูแลระยะยาวจาก มุมมองของผู้บริโภคเป็นไปได้โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย 4) มีขอบเขตมากในการเปลี่ยนแนวปฏิบัติเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาและผู้ดูแล 5) ไม่มีหลักฐานว่าแนวทางที่

มุ่งเน้นผู้บริโภคนำไปสู่ความต้องการที่ไม่สามารถจัดการได้ ทรัพยากร อย่างน้อยก็ในระยะสั้น การค้นพบโดยบังเอิญรวมถึง 1) การสนับสนุนของทีมดูแลหลักในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคสมองเสื่อมไม่เพียงพอไม่ใช่เพราะความล้มเหลวในการระบุกรณี แต่เกิดจากการล้มเหลวในการสนับสนุนกรณีที่ทราบ 2) ระดับการสนับสนุนของชุมชนต่อการรับรู้ถึงความเพียงพอของผู้ดูแลโดยผู้ดูแลไม่ส่งผลต่อแนวโน้มที่จะให้ผู้สูงอายุอยู่ในสถานพยาบาลภายหลังเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลแบบเฉียบพลัน อย่างไรก็ตาม ผู้ดูแลสามารถคาดการณ์ผลลัพธ์ได้อย่างแม่นยำ และคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลดีขึ้นมากที่สุดสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีความอุปการะมากที่สุด 3) มีการพึ่งพาอาศัยกันอย่างมากระหว่างผู้ป่วยสูงอายุและผู้ป่วยทางจิตในการดูแลในโรงพยาบาลระยะยาวซึ่งบ่งชี้ถึงโครงสร้างการบริหารที่ไร้เหตุผล 4) มีการพึ่งพิงผู้ป่วย ค่ารักษาพยาบาล (สำหรับผู้เสียภาษี) และขวัญกำลังใจของพยาบาลในสถานรับเลี้ยงเด็กสูงกว่าในหอผู้ป่วยระยะยาว แต่คุณภาพชีวิตดูเหมือนจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ทำงานในระดับบ้านแต่ละหลังหรือ หอผู้ป่วยมากกว่าที่ภาคให้การดูแล (Philp, Ian., 1991)

1.2 การวิเคราะห์สิทธิของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 10 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณีรองลงมา ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการศึกษา การศาสนา ด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางสังคม ด้านการได้รับคำแนะนำปรึกษา ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ด้านการบริการทางการแพทย์ ด้านยานพาหนะตามความเหมาะสม ด้านการจัดที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย ด้านการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ และด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม ดังแนวคิดของ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สารของกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้รับรองให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ซึ่งในกฎหมายใช้คำว่า สิทธิผู้สูงอายุ ให้มีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) สิทธิได้รับการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นพิเศษ 2) สิทธิได้รับการบริการด้านการศึกษา การศาสนาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต 3) สิทธิได้รับการบริการด้านการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม 4) สิทธิในการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน 5) สิทธิได้รับการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น 6) สิทธิได้รับการช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม 7) สิทธิได้รับการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ 8) สิทธิในการได้รับการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง 9) สิทธิในการได้รับคำแนะนำ ปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว 10) สิทธิได้รับการบริการการจัดที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง 11) สิทธิได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม 12) สิทธิได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2558)

1.3 ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านสภาพร่างกายที่ดี รองลงมา ได้แก่ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านจิตใจ ดังงานวิจัยของ ทรงรัตน์ หิรัญอุทก ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อสวัสดิการภาครัฐด้านสุขภาพอนามัย และมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

การจัดสรรเบี้ยยังชีพเพิ่มเติมในอัตราที่สูงขึ้น ส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีอาชีพเสริม ทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้แข็งแรง ปลอดภัย ปรับปรุงไฟฟ้าสาธารณะให้ครอบคลุมและทั่วถึง ทางด้านสังคม ได้แก่ การมีสถานที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุ การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น และต่อจากนั้น เพื่อให้ได้กลยุทธ์ของการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่เป็นรูปธรรมชัดเจน (ทรงรัตน์ หิรัญอุทก, 2553)

2. การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา การพัฒนาผู้สูงอายุ และสิทธิผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ ด้านการบริการทางการแพทย์ ด้านยานพาหนะตามความเหมาะสม ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดกรรม ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ และด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ตามที่การศึกษาของพระมหาเกรียงไกร กิตติปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปากซ้อย อำเภอเหินือคลอง จังหวัดกระบี่ จำแนกตามอายุและอาชีพ พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามเพศสถานภาพสมรสและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พระมหาเกรียงไกร กิตติปัญญา, 2561)

3. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

3.1 การพัฒนาผู้สูงอายุ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความรู้การดูแลตนเองอย่างเหมาะสมกับวัยแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมอย่างเหมาะสม พัฒนาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงตระหนักรู้การเลือกทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับสมรรถนะตนเอง สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม พัฒนาความสามารถให้พึ่งพาตนเองได้ดี ตามที่การศึกษาของพระมหาเกรียงไกร กิตติปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปากซ้อย อำเภอเหินือคลอง จังหวัดกระบี่ พบว่า ควรจัดให้มีหน่วยบริการประจำหมู่บ้านส่งเสริมกิจกรรมอันเป็นรายได้ที่เหมาะสม ด้านความมั่นคง ความเป็นอยู่และได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน อยากให้มีเงินกองทุนผู้สูงอายุภายในหมู่บ้านบริการความรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุและดูแลเรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุ อยากให้มาทำเงินเก็บประจำหมู่บ้าน สำรวจเครือข่ายที่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาเกรียงไกร กิตติปัญญา, 2561)

3.2 สิทธิของผู้สูงอายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการตระหนักต่อการพึ่งพาตนเองอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันผู้สูงอายุมีความสุขอย่างดี มีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามชุมชนของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เพื่อให้บริการอย่างต่อเนื่องภาครัฐสนับสนุนให้มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่สาธารณะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการอย่างดีได้รับการช่วยเหลืออันมีกระบวนการพิจารณาที่ตรวจสอบได้ ทำให้การดำเนินงานก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับและงบประมาณที่จัดสรร ดังที่ผลการศึกษาที่ว่า มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเจ้าหน้าที่ที่ให้การดูแลประจำตึก ปรับปรุงการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ให้มีความไพเราะยิ่งขึ้น เพิ่มจำนวนถังขยะในแต่ละอาคารและปรับปรุงตำแหน่งการวางถังขยะเพิ่มจำนวนห้องน้ำภายในอาคาร และมีบุคลากรทางการแพทย์ เช่น พยาบาลวิชาชีพและนักกายภาพบำบัด เป็นต้น (เขมภักดิ์ เจริญสุขศิริ และสิริพิชญ์ เจริญสุขศิริ, 2560)

3.3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมของตนเอง มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองได้ดี สามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมีสภาพจิตใจที่ดีจากการรับรู้ได้ว่าตนเองได้รับการช่วยเหลือขึ้นพื้นฐานจากภาครัฐอย่างเหมาะสม มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สอดคล้องกับความต้องการของ

ผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่ง สุชาติ สมบูรณ์ และคณะ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลและผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคม ความผาสุกด้านจิตวิญญาณ และการมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพให้เหมาะสมในผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุ (สุชาติ สมบูรณ์ และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปว่า การพัฒนาผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา สิทธิของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในส่วนของการพัฒนาผู้สูงอายุ และสิทธิผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ ด้านการบริการทางการแพทย์ ด้านยานพาหนะตามความเหมาะสม ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ และด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา และมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความรู้การดูแลตนเองอย่างเหมาะสมกับวัยแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันผู้สูงอายุมีความสุขอย่างดี มีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามชุมชนของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เพื่อให้บริการอย่างต่อเนื่องภาครัฐสนับสนุนให้มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองได้ดี สามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมีสภาพจิตใจที่ดีจากการรับรู้ได้ว่าตนเองได้รับการช่วยเหลือขั้นพื้นฐานจากภาครัฐอย่างเหมาะสม จากการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคนในครอบครัว ควรเรียนรู้ถึงปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นได้ในผู้สูงอายุรวมถึงวิธีป้องกันและดูแล จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อีกยาวนานด้วยสุขภาพที่ดีและมีชีวิตชีวามากขึ้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา เช่น การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม ด้านการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2565. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอำนวยการ จัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข.
- เชมภัค เจริญสุขศิริ และสิริพิชญ์ เจริญสุขศิริ. (2560). ความพึงพอใจของผู้รับบริการ กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 11(ฉบับพิเศษ), 43 - 52.
- ทรงรัตน์ หิรัญอุทก. (2553). กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระมหาเกรียงไกร กิตติปัญโญ. (2561). ความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปากสวาย อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 3(1), 88 - 97.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2558). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). รายงานประจำปี 2561 (มิเตอร์ประเทศไทย Thailandometers). เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2566 จาก <https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/02/2018-IPSR-Annual-Report.pdf>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา. (2561). สถิติประชากรสูงอายุของจังหวัดนครราชสีมา. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2566 จาก <http://www.korathealth.com/korathealth/download/download.php>
- สุชาดา สมบูรณ์ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูงวัยอย่างมีสุขภาพของผู้สูงอายุ. วารสารเกื้อการุณย์, 25(1), 141 - 153.
- Dean, J. W., Jr. & D. E. Bowen. (2000). Management Theory and Total Quality: Improving Research and Practice Through. In The Quality Movement and Organization Theory, edited by R. E. Cole and W. R. Scott, (pp. 3 - 22). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Philp, Ian. (1991). Towards improving Quality of Life for the Dependent Elderly and Their Carers. In Thesis (M.D.). University of Edinburgh.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผล
ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา*

PUBLIC PARTICIPATION AND TRANSFORMATIVE LEADERSHIP AFFECTING
THE COMMUNITY DEVELOPMENT EFFECTIVENESS IN SUNG NOEN DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

บุญส่ง วงษ์สวัสดิ์*

Boonsong Wongsawasdi

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: boonsong23112502@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ รองลงมา ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ ตามลำดับ 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การเป็นแบบอย่างที่ดี และการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ส่งผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ควรมีการศึกษาพฤติกรรม ความเป็นอยู่ และปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อหาปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข และนำองค์ความรู้ใหม่ไปเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน

Abstract

The research purposes were 1) to study the effectiveness level of the community development in Sung Noen District, Nakhon Ratchasima Province; 2) to analyze the public participation and transformative leadership affecting the community development effectiveness

* Received June 29, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted July 26, 2023

in Sung Noen District, Nakhon Ratchasima Province; and 3) to propose the guidelines for developing the community development effectiveness in Sung Noen District, Nakhon Ratchasima Province. This was the quantitative and qualitative research. The Population was the people aged 18 years and over, named in the household registration in Sung Noen District, Nakhon Ratchasima Province. The quantitative sample group was the 400 people, the research instrument was the questionnaire; the key informants of qualitative sample group were the 20 people, the research instrument was the in - depth interview form. The data analysis statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and correlation analysis. The research findings were: 1) the effectiveness of the community development in Sung Noen District, Nakhon Ratchasima Province found the overall was at high level; the descending mean were the natural resources aspect, followed by the technology aspect, the social aspect, the economic aspect, and the mental aspect, respectively; 2) the public participation and transformative leadership participation in decision - making participation in operations participation in receiving benefits being a role model and building morale and encouragement Affecting the effectiveness of community development in Sung Noen District. Nakhon Ratchasima Province at statistical significance level .05; and 3) should be study the behaviors, ways of living, and social and cultural factors of the community, building the community network to exchange knowledge and experiences in order to find problems, obstacles, solutions, and apply new knowledge as the components of effective community development.

Keywords: Public Participation, Transformative Leadership, Community Development Effectiveness

บทนำ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2554 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน มีสิทธิ เสรีภาพ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนคนไทยโดยบัญญัติให้ “รัฐต้องส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม การจัดทำบริการสาธารณะและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” และการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ โดยยึด “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่อันสำคัญของภาครัฐ ในการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ชุมชน จนถึงในระดับชาติ รวมทั้ง มาตรา 61/1 แห่งระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอ ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกับชุมชน ในการดำเนินการให้มีแผนชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด และกระทรวง ทบวง กรม หมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารในระดับรากหญ้า มีความใกล้ชิดกับประชาชนซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 นอกจากจะกำหนดอำนาจหน้าที่ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการบริหารงาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” กับราษฎรในหมู่บ้าน (สำนักบริหารการปกครองท้องที่, 2553)

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น โดย International Association For Public Participation

ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น 2) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น 3) การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น 4) ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น และ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด (International Association of Participation - IAP2, 2006)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าผู้นำในระดับชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะสามารถนำพาชุมชนของตนไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งองค์ประกอบของผู้นำชุมชนมีลักษณะที่ไม่ต่างจากลักษณะของผู้นำทั่วไป เพียงแต่ความเป็นผู้นำในระดับชุมชนนั้นจะมีความเป็นกันเองกับชาวบ้านมีความใกล้ชิดและเป็นระบบเครือญาติ คุณสมบัติที่ผู้นำแต่ละท่านมีอยู่โดยไม่จำเป็นต้องเหมือนกันโดยหลักการสัปปริสธรรม คือ คุณธรรม ของผู้นำที่จะต้องรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาลเวลา รู้ชุมชน รู้บุคคล และเลือกใช้คุณธรรมนั้นอย่างเหมาะสม เพราะถ้าผู้นำรู้จักสภาพการณ์ที่เหมาะสมย่อมสามารถที่จะนำพาสังคมไปสู่ความเป็นสังคมแห่งความดีงาม หลักการที่ทำให้เป็นผู้นำนั้นประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ การรู้จักตนเองและค้นหาปรับปรุงตัวเองให้รู้จักตัวเอง ให้เกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อขึ้นนำองค์กรสู่สิ่งใหม่ ๆ ด้วยความรับผิดชอบและมีการวางแผนในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่คนในชุมชน รวมถึงเป็นตัวอย่างให้กับบุคคลอื่น และเข้าถึงผู้คนในชุมชนด้วยความเข้าใจ ทำให้สามารถสื่อสารกับผู้คนในชุมชนได้ง่าย เพื่อให้การสื่อความหมายเป็น แนวทางก้าวไปสู่ความสำเร็จดังกล่าว ผู้นำเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาในระดับต่าง ๆ การพัฒนาในระดับชุมชนก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้นำมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ สามารถใช้คุณสมบัติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม จะเป็นการสร้างความสุขหรือสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น อำนาจของผู้นำจะต้องมีการใช้ให้ถูกต้องเพราะอำนาจเป็นสิ่งที่สร้างหายนะหรือก่อให้เกิดอันตรายแก่ชุมชนได้ ชุมชนจะพบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ตามมา การเลือกสรรผู้นำของชุมชนสังคมก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และมากยิ่งขึ้นว่าคุณสมบัติที่มีผู้นำ คนที่เป็นผู้นำมักมีลักษณะบางอย่างที่เด่นกว่าผู้ตาม คนที่เป็นผู้นำมักเป็นคนที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ผู้อื่นยอมทำตาม อีกทั้ง ผู้ตามยอมได้นำเอาความประพฤติ ได้นำเอาแบบอย่างในการทำงาน ผู้ตามบางคนถึงกับยอมถอดแบบผู้นำ บางคนลอกเลียนแบบอย่างของผู้นำ (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2562)

การพัฒนาชุมชน หมายถึง การสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนในทุกด้าน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง โดยมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนให้ดำเนินการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ให้มากที่สุด (ปรียา พรหมจันทร์, 2542) จากความหมายข้างต้นสิ่งที่ต้องคำนึงในการพัฒนาชุมชนอีก อย่าง คือ ปัจจัยที่สามารถทำให้ชุมชนพัฒนา ได้แก่ ปัจจัย

จากภายใน เช่น ผู้นำ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น และชาวบ้านภายในชุมชน ปัจจัยภายนอกภายนอก เช่น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชน กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เข้ามาในชุมชน เห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนจะมีปัจจัยหลายอย่างที่จะส่งผลให้ชุมชนพัฒนาแต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ประชาชนในชุมชนและผู้นำชุมชน ถ้าขาดสองอย่างนี้ก็พัฒนาไม่สำเร็จ ถึงแม้ว่าบางชุมชนจะมีโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชนดี สภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนสมบูรณ์มีทุนในชุมชนมากมาย แต่ถ้าผู้นำชุมชนบริหารจัดการไม่ได้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเหล่านั้นก็สูญเปล่า ทำให้การพัฒนาชุมชน จะต้องมีความรู้ผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพและสามารถเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนในทุก ๆ ด้าน ต้องทำให้คนในชุมชนเชื่อมั่นในตัวผู้นำและต้องทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ข้อดีของการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ สามารถแก้ปัญหาของคนในชุมชนได้อย่างตรงจุดและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนจริงไม่ใช่เป็นแผนพัฒนาจากภาครัฐ การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จจากกระบวนการพัฒนาชุมชน ทำให้เห็นว่าผู้นำมีบทบาทที่ชัดเจนในการทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืน เป็นตัวอย่างให้ชุมชนอื่น ๆ ได้ศึกษา เพื่อนำความสำเร็จจากการพัฒนาที่มาจากผู้นำไปประยุกต์ใช้กับชุมชน แต่ในขณะเดียวกันต้องได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนที่จะต้องให้ความสำคัญ และรับรู้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับชุมชนเพราะปัญหาชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นจากคนเพียงคนเดียว ทุก ๆ คนทำให้เกิดขึ้นก็ต้องช่วยกันคิดหาทางแก้พร้อม ๆ กันต่อไป

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในชั้นปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาชุมชน เพื่อทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน 80,205 คน แบ่งเป็นหญิง 41,065 คน และแบ่งเป็นชาย 39,140 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน (Yamane, T., 1973)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยคัดเลือกจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในชั้นปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1) การแสวงหาโอกาสและกระบวนการที่ท้าทาย 2) การสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือของผู้ร่วมงานด้วยการสร้างและสานวิสัยทัศน์ร่วม 3) การช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงความสามารถ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี 5) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี 2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ 4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ 5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในชั้นปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1) การแสวงหาโอกาสและกระบวนการที่ท้าทาย 2) การสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือของผู้ร่วมงานด้วยการสร้างและสานวิสัยทัศน์ร่วม 3) การช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงความสามารถ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี 5) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิผลการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี 2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ 4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ 5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อน
3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์จนครบทั้งหมด 400 ชุด
4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง รวมไปถึงการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และพบว่า แบบสอบถามที่ได้กลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสมบูรณ์ และครบถ้วน
5. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ในโปรแกรมสำเร็จรูปและประมวลผลต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมหรืออนุญาตให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายวันเวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึกจากมหาวิทยาลัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในขณะที่สัมภาษณ์มีการจดบันทึกข้อความสำคัญ และขออนุญาตบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง ภาพนิ่ง ภายหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละรายเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์นำมาถอดเทปรวบรวมประเด็นคำตอบต่าง ๆ และวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปสาระความสัมพันธ์ของแนวคิดนั้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนบทสรุปงานวิจัยในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และเครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยใช้สถิติพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน มาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และใช้ค่าสถิติ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยให้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in - depth interview) เป็นการสนทนอย่างมีจุดมุ่งหมายตามหัวข้อแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้บันทึกไว้

2. ในระหว่างการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยนั้น ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและมีอารมณ์ร่วมในการพูดคุย

3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด คำถามการวิจัยและทฤษฎีที่นำมาอ้างอิง โดยการวิเคราะห์ต้องมีความเป็นกลางปราศจากอคติ ไม่มีการคาดเดาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n = 400)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.85	0.42	มาก	1
2.	การมีส่วนร่วมในชั้นปฏิบัติการ	3.51	0.45	มาก	3
3.	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.39	0.49	ปานกลาง	4
4.	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.62	0.48	มาก	2
รวม		3.59	0.21	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.42) รองลงมา

ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.48) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.45) และและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.49)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n=400)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การแสวงหาโอกาสและกระบวนการที่ท้าทาย	3.43	0.49	มาก	4
2. การสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือของผู้ร่วมงานด้วย การสร้างและสานวิสัยทัศน์ร่วม	3.37	0.46	ปานกลาง	5
3. การช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงความสามารถ	3.76	0.50	มาก	1
4. การเป็นแบบอย่างที่ดี	3.50	0.40	มาก	3
5. การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ	3.62	0.47	มาก	2
รวม	3.53	0.20	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และระดับ ปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงความสามารถ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.50) รองลงมา ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.47) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.40) ด้านการแสวงหาโอกาสและกระบวนการที่ท้าทาย ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือของผู้ร่วมงานด้วย การสร้างและสานวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.46)

ประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n=400)

ประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. เทคโนโลยี	3.67	0.47	มาก	2
2. เศรษฐกิจ	3.45	0.49	มาก	4
3. ทรัพยากรธรรมชาติ	3.95	0.47	มาก	1
4. จิตใจ	3.41	0.47	มาก	5
5. สังคมวัฒนธรรม	3.61	0.45	มาก	3
รวม	3.62	0.20	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.47) รองลงมา ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.47) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.45) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.47)

2. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	2.999	0.246		12.207	0.000
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X ₁)	0.075	0.025	0.159	2.987	0.003*
การมีส่วนร่วมในชั้นปฏิบัติการ (X ₂)	0.042	0.023	0.095	1.857	0.044*
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X ₃)	0.035	0.021	0.086	1.662	0.047*
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X ₄)	0.025	0.022	0.059	1.108	0.269
การแสวงหาโอกาสและกระบวนการที่ท้าทาย (X ₅)	0.005	0.022	0.011	0.208	0.835
การสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือของผู้ร่วมงานด้วยการสร้างและสานวิสัยทัศน์ร่วม (X ₆)	0.012	0.023	0.027	0.520	0.603
การช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงความสามารถ (X ₇)	0.008	0.021	0.020	0.381	0.704
การเป็นแบบอย่างที่ดี (X ₈)	0.043	0.026	0.147	1.910	0.053*
การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ (X ₉)	0.037	0.022	0.113	2.212	0.032*

R = 0.221, R Square = 0.049, Adjuster R Square = .0127
Std. Error of the Estimate = 0.19789 F = 2.227, Sig = 0.000

จากตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X₁) การมีส่วนร่วมในชั้นปฏิบัติการ (X₂) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X₃) การเป็นแบบอย่างที่ดี (X₈) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ (X₉) ส่งผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

3. เสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

3.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การสนับสนุนให้ประชาชนได้มีบทบาทต่อการตัดสินใจเลือกและกำหนดการพัฒนา/แก้ไขปัญหาในชุมชนได้ตามลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกัน การประชาคมมีประสิทธิภาพ ประชาชนยอมรับความต้องการที่แตกต่างกันและดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวมได้ **การมีส่วนร่วมในชั้นปฏิบัติการ** พบว่า การประชาสัมพันธ์ถึงกระบวนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนของชุมชนทำให้ประชาชนได้เตรียมความพร้อมในการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ดีขึ้น รวมไปถึงการส่งเสริมการให้ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจากเจ้าหน้าที่ทำให้ประชาชนมีศักยภาพเพิ่มต่อการพัฒนาชุมชนร่วมกัน **การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์** พบว่า ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจต่อสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้มีคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น ช่วยให้ทิศทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีความคุ้มค่า ประชาชนได้เรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฯลฯ **การมีส่วนร่วมในการประเมินผล** พบว่า องค์กรภาครัฐได้สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินอย่างชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลโครงการ รายละเอียดการพัฒนาอย่างครบถ้วนตามข้อเท็จจริง ช่วยให้ผลการประเมินมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

3.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

การแสวงหาโอกาสและกระบวนการที่ท้าทาย พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนและทำให้ลักษณะงาน ภารกิจต่าง ๆ ที่จะดำเนินการนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายได้ มองทุกภารกิจเป็นสิ่งที่ท้าทายที่สามารถทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดไว้ได้ **การสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือของ**

ผู้ร่วมงานด้วยการสร้างและสานวิสัยทัศน์ร่วม พบว่า มีการเน้นย้ำความชัดเจนของแบบแผนการพัฒนาร่วมกัน สนับสนุนความรู้สึกผ่อนคลาย เป็นอิสระ ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำมีทักษะการสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันที่ดี จึงช่วยให้บรรยากาศการทำงานมีแนวโน้มที่ดี เสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันในการบรรลุเป้าหมายให้ สำเร็จร่วมกันได้ **การช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงความสามารถ** พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการแสดงออก เพื่อผลักดันการมีส่วนร่วมได้อย่างอิสระของประชาชน มีการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพของประชาชน การให้กำลังใจและสร้างความเชื่อมั่นในการแสดงความสามารถให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาได้อย่างดี **การเป็นแบบอย่างที่ดี** พบว่า ผู้นำมีทักษะการบริหารจัดการที่ช่วยให้ภาพลักษณ์ดีขึ้นผ่านการวางตนให้มีความ เหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่ มีการใช้อำนาจสั่งการอย่างเหมาะสมกับงาน ผลักดันการให้คำแนะนำ ปรีกษา ความรู้แก่ประชาชนเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมการมีส่วนร่วม สนับสนุนการเปิดเผยข้อมูล การบริหารจัดการตาม หลักธรรมาภิบาล ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการและความสามารถในการนำของตัวผู้นำ **การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ** พบว่า ผู้นำมีทักษะในการปฏิบัติงานที่ช่วยสนับสนุนการมีกำลังใจที่ดีใน การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการสื่อสารร่วมกันอย่างตรงไปตรงมา ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย มีหลักการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม จริยธรรม มักจะให้ความช่วยเหลือ คำปรึกษา แนะนำ การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอย่างจริงจัง

3.3 ประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ด้านเทคโนโลยี พบว่า การบริหารจัดการของผู้นำให้ความสำคัญต่อการปรับตัวให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีการรายงานผลการปฏิบัติงาน แผนการพัฒนา เผยแพร่สื่อขององค์กร ผ่านสื่อเทคโนโลยีเพื่อให้การกระจายข้อมูลได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี ในการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันแก่สาธารณชน **ด้านเศรษฐกิจ** พบว่า การสำรวจความ ต้องการของประชาชนในพื้นที่ก่อนนำไปสู่การกำหนดแผนการพัฒนาช่วยให้รูปแบบการพัฒนาสอดคล้องกับความ ต้องการประชาชน ได้รับการสนับสนุนในการมีส่วนร่วมพัฒนาด้านเศรษฐกิจจากประชาชนได้ การเสริมสร้างทักษะ อาชีพให้แก่ประชาชนอย่างหลากหลายเพื่อเป็นการตอบสนองต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตแล้วยังช่วยให้ประชาชนได้ เสริมศักยภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองด้วย **ด้านทรัพยากรธรรมชาติ** พบว่า ประชาชนได้มองเห็น ความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ตนเองได้ใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ หรือการทำกิจกรรม ทางสังคม ซึ่งให้ความสนใจต่อการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบตนเองและสังคมมากยิ่งขึ้น มองเห็นความสำคัญ ของการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การดูแลรักษา ฯลฯ **ด้านจิตใจ** พบว่า ผู้นำมีประสิทธิภาพต่อการนำประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม การสนับสนุนให้ประชาชนร่วมมีบทบาทอย่างแท้จริง ในการเสนอแนะปัญหา การร่วมดำเนินงาน การให้คำปรึกษาแก่ประชาชนเพื่อหาทิศทางการทำงานร่วมกันได้ อย่างชัดเจน ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริงผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม **ด้านสังคม วัฒนธรรม** พบว่า การบริหารจัดการของผู้นำมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ประชาชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรในการเรียนรู้ที่จะพัฒนาชุมชนแบบพึ่งพาตนเองได้อย่างมี ประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมความโปร่งใสในการปฏิบัติงานเพื่อลดช่องว่างของการทุจริตได้ดีขึ้น

อภิปรายผล

1. ระดับประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้านและระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไป น้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วน

ร่วมในขั้นปฏิบัติการ และและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ดังที่ ศิริรุ่ง บรรเทาทุกข์ ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประธานกรรมการชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนย่อยใน เขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประธานกรรมการชุมชน มีส่วน ร่วมในการปฏิบัติการ (การดำเนินการ) อยู่ในระดับมากรองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากและการมีส่วนร่วมในการประเมิน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ปัจจัย ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม คือ ประธานชุมชนได้ศึกษาปัญหาความต้องการของประชาชนเพื่อให้ทราบถึงความ ต้องการและปัญหาที่แท้จริงของชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนร่วมกันพร้อมทั้งการดูแลสาธารณสมบัติของชุมชนร่วมกัน (ศิริรุ่ง บรรเทาทุกข์, 2554)

1.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไป น้อย คือ ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงความสามารถ รองลงมา ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างขวัญและ กำลังใจ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการแสวงหาโอกาสและกระบวนการที่ท้าทาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ที่สุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือของผู้ร่วมงานด้วยการสร้างและสานวิสัยทัศน์ร่วม ซึ่งตาม ที่ การศึกษางานวิจัยของเฉลิมรัตน์ จันทระเดชา ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในโรงพยาบาลเอกชน: การนิยามมโนทัศน์และพัฒนาเครื่องมือวัด พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของแพทยเตอร์สัน และ สเปียร์สสามารถนำมาใช้ร่วมกันได้โดยองค์ประกอบที่ไม่ซ้ำซ้อนและสอดคล้องกับบริบทสังคม และวัฒนธรรมไทยมี 9 องค์ ประกอบ นำไปสู่การสร้างการกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมทั้งหมด 36 พฤติกรรมในระยะที่ 2 ซึ่งนำไปใช้สร้าง เครื่องมือวัดในระยะที่ 3 ทั้งหมด 42 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.90 ($p < .05$) มีค่าแอลฟาราย ด้านระหว่าง 0.512 ถึง 0.818 และทั้งฉบับ 0.93 ผลการวิเคราะห์องค์ ประกอบเชิงยืนยันพบว่า 9 องค์ประกอบนี้ มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างเนื่องจาก วัดตัวแปรแฝงตัวเดียวกัน ซึ่งคือ ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ ($\chi^2 = 31.29$, $df = 24$, $p - value = 0.15$, $rmsea = 0.51$; $gfi = 0.94$; $cfi = 0.99$; $nnfi = 0.99$, $ave = 0.55$, $cr = 0.92$) มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 0.88 (เฉลิมรัตน์ จันทระเดชา, 2557)

1.3 ประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ รองลงมา ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านจิตใจ ซึ่ง พระนัสทิวส์ จันทสาโร ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ระดับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัด มหาสารคามโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียง ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความเป็นธรรม ด้านภูมิป้องกันด้านคุณภาพชีวิต ด้านการสร้างเครือข่าย และด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม (พระนัสทิวส์ จันทสาโร, 2560)

2. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ พัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การเป็น แบบอย่างที่ดี การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ดังการศึกษาของ ชยาภรณ์ ทองบ่อ พบว่า ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิภาพการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนาแก

จังหวัดนครพนม พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริการสาธารณะได้ร้อยละ (44.10 $R^2_{Adj} = .441$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชยาภรณ์ ทองบ่อ, 2562)

3. เสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

3.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีโอกาสแสดงออกทางความคิด รวมไปถึงการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะทำให้หน่วยงานสามารถดำเนินการโครงการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ดังที่ ศิริรุ่ง บรรเทาทุกข์ ศึกขาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประธานกรรมการชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนย่อยใน เขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม คือ ประธานชุมชนได้ศึกษาปัญหาความต้องการของประชาชนเพื่อให้ทราบถึงความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนร่วมกันพร้อมทั้งการดูแลสาธารณสมบัติของชุมชนร่วมกัน เป็นต้น (ศิริรุ่ง บรรเทาทุกข์, 2554)

3.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากการมีผู้นำที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน จะช่วยส่งเสริมให้ผู้ตามนั้นมีประสิทธิภาพที่ดีตามไปด้วย จะเห็นได้จากการที่ผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดีจะสามารถวางแผนรวมทั้งรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานนั้นสามารถสำเร็จไปได้อย่างราบรื่น ดังการศึกษาที่พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับภาวะผู้นำของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำ ได้แก่ การสร้างบารมี การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การกระตุ้น ใช้ปัญญาและการสร้างแรงบันดาลใจ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง (สุธิญา พรหมมาก, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และระดับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในส่วนของการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การเป็นแบบอย่างที่ดี การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ส่งผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีโอกาสแสดงออกทางความคิด รวมไปถึงมีการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของตนเอง ในส่วนของภาวะผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากการมีผู้นำที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน จะช่วยส่งเสริมให้ผู้ตามนั้นมีประสิทธิภาพที่ดี จากการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการศึกษาถึงสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำมาวางแผนนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มี

ความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมรัตน์ จันทระเดชา. (2557). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในโรงพยาบาลเอกชน: การนิยามมโนทัศน์และพัฒนาเครื่องมือวัด. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). แรงจูงใจในการทำงาน : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชมหาวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.
- ชยาภรณ์ ทองบ่อ. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิภาพการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปรียา พรหมจันทร์. (2542). ศึกษาปัจจัยและวิธีการพัฒนาชุมชนบ้านศรีวัง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระนัสทิวส์ จันทสาโร. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศิริรุ่ง บรรเทาทุกข์. (2554). การมีส่วนร่วมของประธานกรรมการชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว).
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น. (2553). คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายบริหารงานทั่วไป สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น (สน.ปท.).
- สุธิญา พรหมมาก. (2554). ภาวะผู้นำกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. วารสารวิทยบริการ, 22(3), 30 - 43.
- International Association of Participation - IAP2. (2006). Planning for Effective Public Participation. The International Association for Public Participation. Retrieved April 20, 2023, from <https://semspub.epa.gov/work/11/174748.pdf>
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

บทบาทผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา*

ROLES OF LOCAL ADMINISTRATORS AND PEOPLE'S PARTICIPATION AFFECTING THE LOCAL DEVELOPMENT IN KHAM THALE SO DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

เมธี พิพัฒน์ธรรมคุณ*

Metri Peputtumkun

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: centotocen@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม พัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษา พบว่า 1) การพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน ตามลำดับ 2) บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านนำร่วมกัน ปฏิบัติการร่วมกัน มีการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้การพัฒนาท้องถิ่น บทบาทผู้บริหารท้องถิ่นนั้น ต้องมีบทบาทของการพัฒนาโดยอาศัยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้นำหมู่บ้าน ตัวแทนส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการติดตาม และประเมินผล นโยบายพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกันในการพิจารณา โครงการ แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการดำเนินการที่เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: บทบาทผู้บริหารท้องถิ่น, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

The research purposes were 1) to study the local development levels in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima Province; 2) to analyze the roles of local administrators and people's

* Received July 2, 2023; Revised July 25, 2023; Accepted August 2, 2023

participation affecting the local development in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima Province; and 3) to study the guidelines to promote the local development in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima Province. This was the quantitative and qualitative research. The quantitative sample group was the 400 people, and the research instrument was the questionnaire; the qualitative sample group was the 20 people, and the research instrument was the in - depth interview form. The data analysis statistics was the frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis and correlation analysis. The research findings were 1) the local development levels in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima Province found the overall was at high level; the descending mean were the aspect of education, maintenance of religion, cultural traditions and local wisdom; followed by the aspect of Infrastructure, and the aspect of economic and people occupational development, respectively; 2) the role of local administrators and people's participation found the aspect of leadership, joint communication, and participation in decision - making affected the local development in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima Province at statistical significance level 0.05; and 3) the local development and the role of local administrators must have the roles of development by relying on all relevant sectors such as village leaders, government representatives, state enterprises, and agencies should provide opportunities for citizens to take part in monitoring and evaluating local development policies. together in considering projects and local development plans in order to take appropriate action and get the most benefit.

Keywords: Roles of Local Administrators, People's Participation, Local Development

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตร ผู้บริหารท้องถิ่น จึงมีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินงานภารกิจของท้องถิ่นทั้งการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่น การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ บทบาท การนำอย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทการเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น บทบาทของนักบริหารมืออาชีพ บทบาทเป็นแบบอย่างประชาธิปไตย บทบาทในการขับเคลื่อนธรรมาภิบาล และ บทบาท อื่นตามสถานการณ์ (พิชญ์นิษฐา พรหมศิลป์, 2558)

โดยทั่วไปผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการบริหารองค์กร เพราะผู้บริหาร เป็นผู้นำ เป็นผู้กำหนดนโยบายกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผน และกำหนดเป้าหมายตลอดจนวิธี การดำเนินงาน เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางเพื่อให้การบริหารองค์กรบรรลุผลสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐ และ จะต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานกิจการต่าง ๆ มีส่วน รับผิดชอบ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนด นโยบายและน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามผลการปฏิบัติงาน การปรับปรุงคุณภาพ ผู้บริหารมืออาชีพต้องสร้างวัฒนธรรม โดยการให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำงานประสบผลสำเร็จและนำไปสู่การพัฒนาตนเองคิดได้เอง ตัดสินใจได้เอง พัฒนาได้เอง ของผู้ร่วมงานทุกคน ผู้บริหารต้องแสดงออกอย่างชัดเจนและ สม่ำเสมอเกี่ยวกับ วัฒนธรรมขององค์กรเพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน สามารถเลือกการกระทำที่สอดคล้องกับ วัฒนธรรม ผู้บริหารจึงต้องสร้างความรู้สึกระหว่างความสำเร็จให้แก่บุคลากร แต่ละคนและทุกคน จนเกิดภาพ ความเป็นผู้นำในทุกระดับและนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้อย่าง แท้จริง (พิชญ์นิษฐา พรหมศิลป์, 2558)

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาแนวทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตาม และประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับรู้/เรียนรู้ร่วมกัน หรือเกิดการปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยมีองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ 1) การมีส่วนร่วมของ ประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทางทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งไม่ใช่การทำครั้ง เดียวจบ 2) เป้าหมายการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย หรือการทำให้ไม่มี ความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับ (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556) การมีส่วนร่วมนั้น ยัง หมายถึง การปฏิบัติร่วมกันเข้าไปมีส่วนร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายของงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่าง ประสพผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การให้คำปรึกษา แสดงความคิดเห็นใน หลากหลายโอกาส ร่วมในการแก้ปัญหา การพัฒนา ปรับปรุง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง โดยการมี ส่วนร่วมการเปลี่ยนแปลงจะเกิดหลังจากการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในการสร้าง การวิเคราะห์ การแปร ความหมายของข้อมูล เพื่อไปสู่การแก้ปัญหา และการพัฒนาต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558)

อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นได้จัดทำแผนพัฒนา และแผนการดำเนินงาน โดยยึดปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นหลัก โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่น ให้ครบทุกด้าน อาทิ โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพชีวิตของประชาชน การศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา ท้องถิ่น เศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน ซึ่ง ปี 2019 เป็นปีที่ทราบกันว่าประชาชนต่างได้รับผลกระทบ จาก โรคโควิด19 มีผลกระทบประชาชนเป็นวงกว้าง ถึงแม้สถานการณ์จะเริ่มดีขึ้น แต่ก็ยังต้องวางแผนในการ รับมือ และการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น บทบาทของผู้นำท้องถิ่นนั้นเป็นบทบาทที่สำคัญ ที่จะต้องวางแผน นโยบาย ต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นเสมือนพลังคู่ขนาน เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

จากเหตุข้างต้น ในการวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อ การพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อหาแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ให้ท้องถิ่นมี การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม พัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธี วิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) โดยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ทั้งหมด 25,775 คน แบ่งเป็นชาย 12,670 คน หญิง 13,105 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จำนวน 400 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973) และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 5 เปอร์เซ็นต์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น 2 คน และประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอลือชัยศรี จังหวัดนครราชสีมา 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมกัน 2) นำร่วมกัน 3) เรียนรู้ด้วยกัน 4) สร้างชุมชน 5) พัฒนาพลัง 6) ปฏิบัติการร่วมกัน 7) มีการสื่อสาร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา 4) การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ระบบโครงสร้างพื้นฐาน และดูแล รักษา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 2) ส่งเสริมและพัฒนาสังคมคุณภาพชีวิตของประชาชน 3) พัฒนาระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) เศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน

แบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วน (rating scale) จะเป็นข้อความที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยจำแนกออกเป็น 5 ระดับ

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมกัน 2) นำร่วมกัน 3) เรียนรู้ด้วยกัน 4) สร้างชุมชน 5) พัฒนาพลัง 6) ปฏิบัติการร่วมกัน 7) มีการสื่อสาร

ตอนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา 4) การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง

ตอนที่ 3 ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ระบบโครงสร้างพื้นฐาน และดูแล รักษา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 2) ส่งเสริมและพัฒนาสังคมคุณภาพชีวิตของประชาชน 3) พัฒนาระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) เศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าข้อมูลที่ได้จากการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่า ผู้ศึกษาจึงได้ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้ศึกษาเริ่มดำเนินการหลังจากได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามขึ้นมา โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบว่า เมื่อผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนั้นแบบสอบถามจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้ศึกษาต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งกระบวนการตรวจสอบนั้นผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ทำการตรวจสอบ

ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และให้คำแนะนำในการปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (index of item objective congruence) โดยใช้สูตรของ IOC (สนุพงษ์ จิระชาลวิสุทธิ, 2558) จากนั้นนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ประเมินมารวมลงในแบบวิเคราะห์ความ

สอดคล้องของข้อคำถามวัดจุดประสงค์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.88

2. การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ภายหลังจากนำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try - out) กับกลุ่มตัวอย่างประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อหาค่าความเที่ยงจำนวน 30 ชุด วิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อน

1.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์จนครบทั้งหมด 400 ชุด

1.4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง รวมไปถึงการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และพบว่า แบบสอบถามที่ได้กลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสมบูรณ์ และครบถ้วน

1.5 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ในโปรแกรมสำเร็จรูปและประมวลผลต่อไป

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จากข้อมูลภาคสนาม คือ การสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน จำแนกเป็นผู้นำท้องถิ่น 2 คน ประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา 18 คน จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามหลักการเชิงเนื้อหาและเหตุผลทางวิชาการ โดยมีการนำกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และเครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยใช้สถิติพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และใช้ค่าสถิติ

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน จำแนกเป็นผู้นำท้องถิ่น 2 คน ประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา 18 คน ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่าวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

2. สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis: MRA)

ผลการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n = 400)

การพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. โครงสร้างพื้นฐาน	3.58	0.430	มาก	3
2. คุณภาพชีวิตของประชาชน	3.64	0.389	มาก	2
3. การศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.67	0.426	มาก	1
4. เศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน	3.46	0.424	มาก	4
รวม	3.59	0.214	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.214) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.426) รองลงมา ได้แก่ คุณภาพชีวิตของประชาชน ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.389) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.430) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.424) ตามลำดับ

2. วิเคราะห์บทบาทผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n = 400)

บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.52	0.448	มาก	5
2. นำร่วมกัน	3.47	0.476	มาก	6
3. เรียนรู้ด้วยกัน	3.76	0.460	มาก	2
4. สร้างชุมชน	3.55	0.460	มาก	4
5. พัฒนาพลัง	3.69	0.380	มาก	3
6. ปฏิบัติการร่วมกัน	3.81	0.538	มาก	1
7. มีการสื่อสาร	3.40	0.399	ปานกลาง	7
รวม	3.60	0.198	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.198) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า คือ ด้านปฏิบัติการร่วมกัน ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.538) รองลงมา ได้แก่ ด้านเรียนรู้ด้วยกัน ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.460) ด้านพัฒนาพลัง ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.380) ด้านสร้างชุมชน ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.460) ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.448) ด้านนำร่วมกัน ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.476) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านมีการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.399) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n = 400)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย	3.31	0.455	ปานกลาง	4
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.57	0.456	มาก	2
3. การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา	3.55	0.449	มาก	3
4. การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง	3.77	0.400	มาก	1
รวม	3.55	0.201	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.201) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.400) รองลงมา ได้แก่ ด้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.456) ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.499) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.455)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.710	0.265		13.994	0.000
กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X ₁)	0.036	0.025	0.076	1.475	0.141
นำร่วมกัน (X ₂)	0.042	0.024	0.093	1.713	0.047*
เรียนรู้ด้วยกัน (X ₃)	0.024	0.024	0.052	1.020	0.308
สร้างชุมชน (X ₄)	0.019	0.024	0.041	0.810	0.419
พัฒนาพลัง (X ₅)	0.032	0.028	0.057	1.161	0.246
ปฏิบัติการร่วมกัน (X ₆)	0.069	0.022	0.123	2.224	0.027*
มีการสื่อสาร (X ₇)	0.077	0.026	0.144	2.931	0.004*
การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย (X ₈)	0.031	0.025	0.067	1.262	0.208
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X ₉)	0.048	0.023	0.098	1.770	0.032*
การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา (X ₁₀)	0.094	0.024	0.121	0.149	0.881
การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง (X ₁₁)	0.006	0.026	0.012	0.235	0.815

R = 0.304, R Square = 0.092, Adjuster R Square = .0067
Std. Error of the Estimate = 0.20628, F = 3.592, Sig = 0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านนำร่วมกัน (X₂) ปฏิบัติการร่วมกัน (X₆) มีการสื่อสาร (X₇) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X₉) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ศึกษาแนวทางการส่งเสริม พัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

3.1 บทบาทของผู้บริหาร

ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน พบว่า หน่วยงานควรมีการสร้างความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของหน่วยงานให้แก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดการร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ และประชาชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการร่วมกันวางแผนแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นได้ตรงตาม

ความต้องการของประชาชน รวมไปถึงเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ ท้องถิ่นและประชาชน

ด้านนำร่วมกัน พบว่า ผู้นำของท้องถิ่นควรมีการเสริมสร้างความสนิทสนมกับประชาชน เช่น การพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยผู้นำมีการแสดงออกที่เหมาะสม สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ประชาชนหรือผู้ที่พบเห็น ซึ่งก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่ตัวผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้สามารถสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีความรู้สึกคล้อยตาม และเกิดความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น

ด้านเรียนรู้ด้วยกัน พบว่า หน่วยงานควรมีการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมบริจาคสิ่งของ การตัดบาตร เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณสามารถเป็นผู้รับและผู้ให้ของสังคม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เกิดความรักสามัคคีภายในชุมชน และจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นในอนาคต

ด้านสร้างชุมชน พบว่า ผู้บริหารควรมีการทำความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือ ทรัพยากรบุคคล นอกจากนั้นผู้บริหาร หรือหน่วยงาน ควรมีการจัดสรรทรัพยากรในชุมชน เช่น การส่งเสริมให้เกิดอาชีพ โดยการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น มาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาอาชีพ ให้เกิดความเหมาะสมและก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดแก่การพัฒนาชุมชน ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประชาชน

ด้านพัฒนาพลัง พบว่า ผู้นำควรมีการทำความเข้าใจ ความเข้าใจในอาชีพที่มีความสำคัญแก่ท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดความมาดในการพัฒนาอาชีพได้อย่างตรงประเด็น รวมไปถึงผู้นำท้องถิ่นควรมีการจัดฝึกอบรมที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ร่วมไปกับการประกอบอาชีพของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพแก่ประชาชน

ด้านปฏิบัติการร่วมกัน พบว่า ผู้นำควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ หรือ สังเคราะห์นโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น หรือมีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งท้องถิ่นอาจจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่าง ผู้นำ เจ้าหน้าที่ และประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ของแผนการพัฒนาท้องถิ่น รวมไปถึงผู้นำ และเจ้าหน้าที่สามารถนำข้อมูลที่รับจากประชาชนไปปรับปรุงแก้ไขปัญหานโยบาย ซึ่งจะทำให้เกิดความเหมาะสม และสามารถครอบคลุมปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น

ด้านมีการสื่อสาร พบว่า ผู้นำควรมีการศึกษาวิธีการสื่อสารที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานแก่เจ้าหน้าที่ เช่น การใช้ช่องทางออนไลน์เพื่อติดต่อสื่อสาร ซึ่งก่อให้เกิดความสะดวก และมีความรวดเร็ว นอกจากนั้นผู้นำท้องถิ่นควรมีการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้นำกับประชาชน หรือเจ้าหน้าที่กับประชาชน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ระยะเวลาที่ใช้ รวมไปถึงช่องทางการติดต่อดังกล่าวมีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่

3.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย พบว่า หน่วยงานควรมีการคัดเลือกตัวแทนของประชาชน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนส่งตัวแทนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมเสนอแนะแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น หรือหน่วยงานอาจมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการติดตาม และ ประเมินผล นโยบายพัฒนาท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดนโยบายที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า หน่วยงานท้องถิ่นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการปรึกษาร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น หรือเปิด

โอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาหรือวิเคราะห์ ความเหมาะสมรวมถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อตัวประชาชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา พบว่า หน่วยงานควรมีการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารกับประชาชน เช่น การกระจายกล่องรับข้อความอย่างทั่วถึง การรับเรื่องร้องเรียนผ่านทางช่องทางออนไลน์ รวมไปถึงการที่หน่วยงาน เจ้าหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปพบปะและพูดคุยกับประชาชน เพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่นสามารถเข้าถึงปัญหา หรือแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหของชุมชนจากประชาชนได้โดยง่าย ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นได้ตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ด้านการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง พบว่า หน่วยงานควรมีการทำความเข้าใจความเข้าใจในข้อมูลที่ได้รับจากประชาชน รวมไปถึงควรมีการนำข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนมาวิเคราะห์หรือเปรียบเทียบกับการพัฒนาท้องถิ่นของหน่วยงาน เพื่อหาจุดบกพร่องของแผนการพัฒนาท้องถิ่น หรือนำข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนมาประยุกต์ใช้ เพื่อก่อให้เกิดการแก้ไขจุดบกพร่องของแผนการพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์และตรงจุดประสงค์ และมีความครอบคลุมกับความต้องการของประชาชน

3.3 การพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า หน่วยงานควรมีการตรวจสอบ และประเมินคุณภาพระบบการก่อสร้างระบบการประปาอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบปัญหาควรมีการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อประชาชน รวมไปถึงหน่วยงานควรมีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพมาตรฐานของน้ำประปาในท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบว่าน้ำประปามีความเหมาะสมตรงตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ในกรอบและบริบท

ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่า หน่วยงานควรมีการศึกษา ทำความเข้าใจ ความเข้าใจในสภาพปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อชุมชน ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน และหน่วยงานควรมีการศึกษา หรือวิเคราะห์วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การสอบถามข้อมูลจากประชาชน การสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหา หรือลดปัญหา ที่สร้างความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

ด้านการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า หน่วยงานควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการนำ คุณธรรมและจริยธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยหน่วยงานอาจมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน เช่น กิจกรรมค่ายธรรมะ กิจกรรมตักบาตร เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณธรรม และจริยธรรมแก่ประชาชนในท้องถิ่น

ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน พบว่า หน่วยงานควรมีการศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพที่มีความสำคัญกับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถส่งเสริมทักษะทางอาชีพให้แก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง รวมไปถึงหน่วยงานควรมีการส่งเสริมหรือแนะแนวทางให้ประชาชนสามารถนำความรู้จากกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะทางอาชีพของท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

อภิปรายผล

1. ระดับการพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมา ได้แก่ คุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลขามทะเลสอ, 2564)

2. บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านปฏิบัติการร่วมกัน รองลงมา ได้แก่ ด้านเรียนรู้ด้วยกัน ด้านพัฒนาพลัง ด้านสร้างชุมชน ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมกัน ด้านนำร่วมกัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านมีการสื่อสาร ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lane, M. B. กล่าวว่า ผู้นำของผู้บริหารงานจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์เป็นผู้มีการศึกษา และความรู้มีบุคลิกภาพที่ดีมีจริยธรรม เอาใจใส่ต่องาน มีความรับผิดชอบ และใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน (Lane, M. B., 2005)

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง รองลงมา ได้แก่ ด้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด ศรีสิงห์ ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายปัจจัยโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันแรก คือ ความสามัคคี ความผูกพัน ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นความโปร่งใสภาวะผู้นำ การรับรู้ข่าวสารความมั่นคง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมและความรู้สึกเป็นเจ้าของ สำหรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากิจกรรมชุมชนของเทศบาลนครพิษณุโลกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผลจากผลการสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ทางด้านบุคคลชุมชนและองค์กร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านบุคคลประกอบด้วยความมั่นคง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ทางด้านชุมชนประกอบด้วยความสามัคคีการรับรู้ข่าวสารทางด้านองค์กร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ ความโปร่งใส มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านความมั่นคง และความผูกพันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางลบ นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรมชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านชุมชน และด้านองค์กร (สมคิด ศรีสิงห์, 2558)

3. แนวทางการส่งเสริม พัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ด้านบทบาทของผู้บริหาร หน่วยงานควรมีการสร้างความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของหน่วยงานให้แก่ประชาชน ผู้นำของท้องถิ่นควรมีการเสริมสร้างความสนิทสนมกับประชาชน มีการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น มีการทำความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ควรมีการจัดสรรทรัพยากรในชุมชน และเข้าใจในอาชีพที่มีความสำคัญแก่ท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดความสามารถในการพัฒนาอาชีพได้อย่างตรงประเด็น เพื่อสอดคล้องกับแนวคิดของ จักรีศรี จารุเมธีญาณ และพระณัด วฑฒโน กล่าวว่า ผู้นำในระดับชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะสามารถนำพาชุมชนของตนไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งองค์ประกอบของผู้นำชุมชนมีลักษณะ ดังนี้ 1) มีความรู้ ความสามารถในกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นอย่างดี 2) มีคุณธรรม เช่น ความโอปอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับได้ในชุมชน 3) มีความมุ่งมั่นในการทำงาน 4) สามารถประสานต่อเรื่องต่าง ๆ ได้ 5) มีฐานะค่อนข้างมั่นคง และ 6) มีความเป็นกันเองสูง หรือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (จักรีศรี จารุเมธีญาณ และพระณัด วฑฒโน, 2560) 2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า หน่วยงานควรมีการคัดเลือกตัวแทนของประชาชน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนส่งตัวแทนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมเสนอแนะแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น หรือหน่วยงานอาจมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการติดตามและประเมินผล นโยบายพัฒนาท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดนโยบายที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น มี

การปรึกษาหารือกับประชาชนในท้องถิ่น เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารกับประชาชน และ ควรมีการทำความเข้าใจ ความเข้าใจในข้อมูลที่ได้รับจากประชาชน รวมไปถึงควรมีการนำข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนมาวิเคราะห์หรือ เปรียบเทียบกับการพัฒนาท้องถิ่นของหน่วยงาน เพื่อหาจุดบกพร่องของแผนการพัฒนาท้องถิ่น หรือนำข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนมาประยุกต์ใช้ เพื่อก่อให้เกิดการแก้ไขจุดบกพร่องของแผนการพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์และตรง จุดประสงค์ และมีความครอบคลุมกับความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาการ เปลี่ยนแปลงบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนคิดและวางแผนทำ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มี ผลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนแก้ปัญหา คือ ตัวปัญหา ความรู้ในการนำไปปฏิบัติ แนวทางในการวางแผนและตัดสินใจและการพิจารณาถึงความสำคัญของปัญหา เพื่อให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม (Lane, M. B., 2005) และ 3) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หน่วยงาน ควรมีการศึกษา ทำความเข้าใจในสภาพปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของ ประชาชน ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน และหน่วยงานควรมีการศึกษาหรือวิเคราะห์วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การสอบถามข้อมูลจากประชาชน การสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่ สร้างความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพที่มีความสำคัญกับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถ ส่งเสริมทักษะทางอาชีพให้แก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง รวมไปถึงหน่วยงานควรมีการส่งเสริมหรือแนะแนวทางให้ ประชาชนสามารถนำความรู้จากกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะทางอาชีพของท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในการประกอบ อาชีพ และมีการส่งเสริม สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565) ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา โดยแนวทางในการพัฒนา ประกอบด้วย ส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการศึกษา ส่งเสริมบำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น จัดให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา และนันทนาการ และส่งเสริมการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีเป้าประสงค์ คือ ประชาชนได้ร่วมกันส่งเสริมอนุรักษ์ศาสนา ประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ประชาชนในพื้นที่ได้รับการศึกษา โดยเท่าเทียมกัน ส่งเสริมกิจกรรม ด้านกีฬา นันทนาการ และประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (องค์การบริหารส่วนตำบลขามทะเลสอ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า 1) ระดับการพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นใน อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน ระดับมาก 6 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และ ระดับปานกลาง 1 ด้าน และ 3) แนวทางการส่งเสริม พัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านบทบาทของผู้บริหาร ควรมีการสร้างความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของหน่วยงานให้แก่ ประชาชน และผู้นำของท้องถิ่นควรมีการเสริมสร้างความสนิทสนมกับประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า หน่วยงานควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการติดตาม และประเมินผล นโยบายพัฒนาท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดนโยบายที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น มีการปรึกษาหารือ กับประชาชนในท้องถิ่น และทำความเข้าใจในข้อมูลที่ได้รับจากประชาชน และ ด้านการพัฒนาท้องถิ่น หน่วยงานควรมีการศึกษา ทำความเข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอันส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของ ประชาชน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพที่มีความสำคัญกับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถส่งเสริมทักษะทางอาชีพให้แก่ ประชาชนได้อย่างถูกต้อง และมีการส่งเสริม สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). การบริหารองค์การ และบุคคลกรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักรีศรี จารุเมธีญาณ และพระณัด วฑฒโน. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 528 - 538.
- พิชญ์นิษฐา พรณศิริปะ. (2558). บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 3(2), 151 - 158.
- สนุพงษ์ จิรชวลวิสุทธิ. (2558). ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานของนายทหารประทวน ค่ายภาณุรังสีจังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- สมคิด ศรีสิงห์. (2558). ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก. JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE, 9(2). 57 - 63.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน เอกสารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- องค์การบริหารส่วนตำบลขามทะเลสอ. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565). นครราชสีมา: องค์การบริหารส่วนตำบลขามทะเลสอ.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Test (5th ed.). Harper Collins.
- Lane, M. B. (2005). Public Participation in Planning: an intellectual history. Australian Geographer, 36(3), 283 - 299.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา*

ROLES OF WOMEN AFFECTING THE DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ณิชาภา ศิริสรวงษ์*

Nichabha Sirisorawongse

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: Nit_2051@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณจำนวน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาของเทศบาลตำบลใน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.27) รองลงมา ได้แก่ ด้านการเมือง ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.32) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.31) 2) การวิเคราะห์บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา บทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจและบทบาทสตรีด้านการบริหารงานส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนบทบาทสตรีด้านอื่น ๆ ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ให้สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพสตรีเป็นผู้รอบด้าน ทั้งทางด้านการบริหารงาน ด้านเศรษฐกิจ การเปิดโอกาสให้บทบาทของสตรีในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนส่งเสริมให้สตรีได้มีบทบาททางสังคมมากขึ้น ให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: บทบาทสตรี, การพัฒนาท้องถิ่น, เทศบาลตำบล

Abstract

The research purposes were 1) to study the development levels of subdistrict municipalities in Nakhon Ratchasima Province; 2) to analyze the roles of women affecting the development of subdistrict municipalities in Nakhon Ratchasima Province; and 3) to present the guidelines for development of subdistrict municipalities in Nakhon Ratchasima Province. This was the quantitative

* Received July 10, 2023; Revised July 25, 2023; Accepted August 2, 2023

and qualitative research. The quantitative sample group was the 400 people, the research instrument was the questionnaire; the qualitative key informants consisted of 22 people, the research instrument was the in - depth interview form. The data analysis statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research findings were 1) the development of subdistrict municipalities in Nakhon Ratchasima Province found the overall was at high level ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.19), the descending mean were the social aspect ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.27), the political aspect ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.32), and the economic aspect ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.31), respectively; 2) the analysis of the women' roles that affected the development of subdistrict municipalities in Nakhon Ratchasima Province, the women' roles on the economic aspect and the women roles on the administration aspect affected the development of subdistrict municipalities in Nakhon Ratchasima Province at statistical significant level .05 but women's roles in other aspects had none of statistical significance level; and 3) the suggestion of the approach for subdistrict development in Nakhon Ratchasima Province should support the development of women's potential to become well - rounded in both the administration aspect and the economic aspect, give an opportunity for women' roles in social activities, as well as encouraging women to be more involved in social roles to keep up with the changing environment and the model to drive women's role in sustainable community development.

Keywords: Women Roles, Local Development, Subdistrict Municipalities

บทนำ

ในสภาวะสังคมปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนถูกบีบคั้นและรัดตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ภายใต้ภาวะของการแข่งขันทางสังคมและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้ประเทศมุ่งเป้าหมายการพัฒนาไปสู่การมีผลิตภัณฑ์มวลรวมของ ประเทศ (GDP) ที่สูงขึ้น การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงมิติเดียวได้ก่อให้เกิด การพัฒนาที่ไม่สมดุล ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศแบบองค์รวม ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ทำให้การปรับเปลี่ยนนโยบายไปสู่แนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการ เติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (sustainable growth) จึงเป็นสิ่งที่ทั่วโลกเริ่มหันมาให้ความสำคัญ โดยสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals: SDGs) ภายในระยะเวลา 15 ปี (ค.ศ. 2015 - 2030) ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่ครอบคลุมทั้ง 17 เป้าหมาย (goal) และกลายมาเป็นแนวทางการ พัฒนาของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย (YSDA Thailand, 2015) การมองสถานะภาพของเพศหญิงส่วนใหญ่ในสังคมมักเป็นการมองสถานะของเพศหญิง ในลักษณะที่แสดงให้เห็นความต่ำต้อยกว่าสถานะของเพศชายมากกว่า และทฤษฎีที่ว่านี่เองเห็นผลในความเป็นจริงที่ว่าเพศหญิงถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่สุจริตธรรมการมองถึงสถานะของเพศหญิงการกระทำดังกล่าวนี้มีผลถึงการโต้แย้งเรื่องสิทธิของเพศหญิงมากขึ้นและบ่อยครั้งยิ่งขึ้น เหตุหนึ่งในนั้นเป็นผลมาจากสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางซึ่งกระตุ้นเพศหญิงให้สำนึกยิ่งขึ้น ถึงความต่ำต้อยในสถานะภาพของตนเห็นว่าการเอาเปรียบจากเพศชายกลายเป็นความไม่ยุติธรรมของสังคมที่มองเห็นชัดเจนขึ้น ผู้หญิงต้องรับผิดชอบมากขึ้น (สุกฤตา จินดาพรม และโชติมา แก้วกรอง, 2556)

ความเป็นผู้นำทางการบริหารของสตรีที่ผ่านมาในอดีตสาเหตุหนึ่ง คือ การมองเห็นความแตกต่างทางกายภาพระหว่างเพศหญิงกับเพศชายและความแตกต่างที่ว่านี่เอง ถูกนำมาอธิบายถึงสถานะของแต่ละฝ่ายเรื่อยมา ขึ้นอยู่กับสังคมและวัฒนธรรมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และทัศนคติของผู้คนในสังคมแต่ละชาติ เช่น กรณีของ

สังคมไทยแต่ดั้งเดิมที่มองเห็นสถานะของเพศหญิงเป็นเพียง “ช้างเท้าหลัง” ของเพศชายเสมอมา ซึ่งบนความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชายกับเพศหญิงนี้เป็นผลกระทบและสืบเนื่องมาจากบริบทในประวัติศาสตร์ บริบทที่ว่านี้คือการสะสมทุน การสะสมทุนนี้หมายความว่าไปถึงการหาของป่า การล่าสัตว์ เพื่อการดำรงเลี้ยงชีพ รวมไปถึงการทำการเพาะปลูก อันเป็นที่ทราบดีอยู่แล้วว่าเพศชายนั้นมีพลังกำลังที่มากกว่าเพศหญิง และในบริบทการสะสมทุนดังกล่าวเพศชายก็สามารถกระทำได้ปริมาณที่มากกว่าเพศหญิง จึงส่งผลทำให้เพศชายมีอำนาจในการบริหารจัดการสร้างพื้นที่สาธารณะได้มากกว่าเพศหญิง และเหตุที่ว่านั้นทำให้เพศหญิงจำต้องจัดการเพียงแต่เรื่องภายในที่ไม่ใช่เรื่องสาธารณะเช่นเดียวกับเพศชาย กล่าวคือ เพศชายนั้นมักจะเกี่ยวข้องกับการปกครอง มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และเป็นอิสระในการออกไปทำงานนอกบ้านได้ แต่หากตรงกันข้ามกับเพศหญิง และการณ์ที่ว่านั้นส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันโดยที่เพศหญิงไม่สามารถกระทำตามพฤติกรรม ดังกล่าวดังเพศชายได้ ดังที่ได้กล่าวนั้น ทำให้เราทราบว่า ความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ไม่ว่าจะเป็นในส่วนพื้นที่ส่วนตัว หรือกระทั่งพื้นที่สาธารณะเป็นความไม่เป็นธรรมที่สั่งสมมายาวนานจากประวัติศาสตร์ที่เพศหญิงนั้นถูกกดขี่ทางอำนาจมาหลายยุคสมัย (ชยาภรณ์ จตุพรประสิทธิ และคณะ, 2560)

ทั้งนี้ สภาพปัญหาความไม่เท่าเทียมระหว่างสตรีและบุรุษส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาสตรีมาอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาสตรีมากขึ้น เพราะถือว่าการพัฒนาสตรีเป็นนโยบายที่สำคัญในหลายมิติ เห็นได้จากนโยบายที่ปรากฏในแผนพัฒนาสตรี ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ให้ความสำคัญและกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาสตรีในการสร้างสังคมไทยให้มีความเสมอภาค คนในสังคมมีเจตคติที่ดี ตระหนักและยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้สังคมไทยมีความเป็นธรรมและยุติธรรม โดยสตรีทุกกลุ่มมีโอกาเข้าถึงและได้รับการศึกษาทุกระดับ มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีความมั่นคงในชีวิตและสุขภาพที่ดีขึ้น สตรีมีศักยภาพและความมั่นใจในการบริหารและการตัดสินใจในทุกระดับ (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2554) นอกจากนี้ ท่ามกลางสภาวะของโลก หรือสถานการณ์ในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม ความเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพใด ๆ ก็ตาม จึงทำให้องค์กรให้ความสำคัญกับความสามารถของบุคคลมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการให้โอกาสความก้าวหน้าในงานอย่างเท่าเทียมกัน โดยผลจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2559 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวน CEO ที่เป็นเพศหญิงเป็นอันดับสามของโลก (ชยาภรณ์ จตุพรประสิทธิ และคณะ, 2560)

รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาสตรีไปสู่ลักษณะที่พึงประสงค์ โดยให้มีความพร้อมใน 3 ด้าน คือ คุณลักษณะส่วนตัว ชีวิต ครอบครัว และการมีส่วนร่วมในสังคมต่อ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกระตุ้นให้สตรีมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์มีความขยันหมั่นเพียร มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองให้มีลักษณะเป็น ผู้ที่สามารถจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้รวมทั้งมีความรู้ในการประกอบอาชีพ สร้าง งาน สร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัว (กิตติสันต์ ทัดตะพันธ์, 2553) และสร้างฐานชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยให้กลุ่มสตรี ในชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพทั้งทุนมนุษย์และทุนทางสังคม (สมหมาย ภักดีชาติ, 2563) ดังนั้น การพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่ เกื้อกูลกันในระหว่างมิติอันเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์อยู่ดีมีสุข ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม บทบาทการดำเนินงานของสตรีรวมถึงการรวมกลุ่ม โครงสร้าง และปัจจัยที่มีอิทธิพลในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จากที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจวิจัยเรื่อง บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำผลการศึกษาไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรี การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ประชาชนเพศหญิงที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ทั้งหมดจำนวน 108,628 คน

ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973) และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 5 เปอร์เซ็นต์ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการเลือกตัวอย่างตามสะดวก (Miles, M. B., & Huberman, A. M., 1994) ผู้วิจัยทำการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งหมด 22 คน แบ่งออกเป็นผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน และสตรีในชุมชน จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทสตรี (กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, 2560) ประกอบด้วย บทบาทสตรีด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บทบาทสตรีด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม บทบาทสตรีด้านการกีฬาและนันทนาการ บทบาทสตรีด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและต่อต้านยาเสพติด บทบาทสตรีทางด้านการเมือง บทบาทสตรีทางด้านเศรษฐกิจ บทบาทสตรีด้านการบริหารงาน และบทบาทสตรีด้านการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บทบาทสตรี (กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, 2560) ประกอบด้วย บทบาทสตรีด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บทบาทสตรีด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม บทบาทสตรีด้านการกีฬาและนันทนาการ บทบาทสตรีด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและต่อต้านยาเสพติด บทบาทสตรีทางด้านการเมือง บทบาทสตรีทางด้านเศรษฐกิจ บทบาทสตรีด้านการบริหารงาน และบทบาทสตรีด้านการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 2 การพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการวิจัยเรื่องบทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ดำเนินการวิจัย ค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลทางทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาปรับใช้เป็นเกณฑ์ในการชี้วัดได้อย่างถูกต้อง
2. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้
3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) จากแบบสอบถามที่เก็บได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามหลักการเชิงเนื้อหาและเหตุผลทางวิชาการ โดยทำการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริงของกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

หลังจากที่ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งหมด 22 คน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมหรืออนุญาตให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายวันเวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึกจากมหาวิทยาลัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ในขณะที่สัมภาษณ์มีการจดบันทึกข้อความสำคัญ และขออนุญาตบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์นำมาถอดเทปรวบรวมประเด็นคำตอบต่าง ๆ และวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปสาระความสัมพันธ์ของแนวคิดนั้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนบทสรุปงานวิจัยในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างดำเนินการโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและเครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้โดยสถิติที่ใช้ มีดังนี้

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จนครบ จำนวน 400 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและใช้ค่าสถิติ และนำข้อมูลมาแจกแจงตามประเด็นต่าง ๆ

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์ การจดบันทึกการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำมาเป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

บทบาตสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาตสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n=400)

บทบาตสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. บทบาตสตรีด้านการศึกษาศาสนาวัฒนธรรม	3.52	0.54	มาก	5
2. บทบาตสตรีด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	3.39	0.45	ปานกลาง	7
3. บทบาตสตรีด้านการกีฬาและนันทนาการ	3.56	0.49	มาก	4
4. บทบาตสตรีด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและต่อต้านยาเสพติด	3.68	0.47	มาก	3
5. บทบาตสตรีทางด้านการเมือง	4.16	0.45	มาก	1
6. บทบาตสตรีด้านเศรษฐกิจ	3.79	0.48	มาก	2
7. บทบาตสตรีด้านการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล	3.36	0.50	ปานกลาง	8
8. บทบาตสตรีด้านการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	3.46	0.44	มาก	6
รวม	3.64	0.18	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับบทบาตสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน ปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านบทบาตสตรีทางด้านการเมือง ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.45) รองลงมา ได้แก่ บทบาตสตรีด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.48) บทบาตสตรีด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและต่อต้านยาเสพติด ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.47) บทบาตสตรีด้านการกีฬาและนันทนาการ ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.49) บทบาตสตรีด้านการศึกษาศาสนาวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.54) บทบาตสตรีด้านการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.44) บทบาตสตรีด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บทบาตสตรีด้านการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.50)

การพัฒนาของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการพัฒนาของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n=400)

การพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. เศรษฐกิจ	3.50	0.31	มาก	3
2. สังคม	3.66	0.27	มาก	1
3. การเมือง	3.61	0.32	มาก	2
รวม	3.59	0.19	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาของเทศบาลตำบลใน จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.27) รองลงมา ได้แก่ ด้านการเมือง ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.32) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.31)

2. วิเคราะห์บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	3.046	.175		17.365	.000
บทบาทสตรีด้านการศึกษาศาสนาวัฒนธรรม (X ₁)	.031	.017	.090	1.877	.061
บทบาทสตรีด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (X ₂)	.023	.019	.056	1.182	.238
บทบาทสตรีด้านการกีฬาและนันทนาการ (X ₃)	.006	.018	.016	.337	.736
บทบาทสตรีด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและต่อต้านยาเสพติด (X ₄)	.013	.019	.032	.685	.494
บทบาทสตรีทางด้านการเมือง (X ₅)	.014	.020	.033	.690	.490
บทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ (X ₆)	.114	.019	.295	5.978	.000*
บทบาทสตรีด้านการบริหารงาน (X ₇)	.048	.018	.130	2.680	.008*
บทบาทสตรีด้านการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (X ₈)	.002	.020	.005	.106	.916

R = 0.387, R Square = 0.150, Adjuster R Square = .132

Std. Error of the Estimate = 0.17275 F = 8.597, Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัว จากทั้งหมด 8 ตัวแปร (บทบาทสตรี) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) โดยพิจารณาจากค่า Sig 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดที่ 0.05

พบว่า คะแนนมาตรฐานของบทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ (X₆) และบทบาทสตรีด้านการบริหารงาน (X₇) มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) (Beta) มีค่าเท่ากับ .295 และ .130 โดยบทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ (X₆) ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) สูงสุด บทบาทสตรีด้านการบริหารงาน (X₇) ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) ต่ำสุด มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) กับบทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ (X₆) และด้านบทบาทสตรีด้านการบริหารงาน (X₇) มีค่า (R) เท่ากับ .387 โดยที่ตัวพยากรณ์ทั้ง 2 ด้านมีค่า (R Square) เท่ากับ .150 สามารถพยากรณ์ความแปรวนของการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) ได้ร้อยละ 15.00 มีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ .175 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์การพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 3.046 + 0.295 (\text{บทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ}) + 0.130 (\text{บทบาทสตรีด้านการบริหารงาน})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.114 (\text{บทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ}) + 0.048 (\text{บทบาทสตรีด้านการบริหารงาน})$$

จากสมการข้างต้นจะเห็นได้ว่าบทบาทสตรี ด้านบทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ (X₆) ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) ในทิศทางบวก และขนาดตอบสนองเท่ากับ 0.295 หมายความว่า เมื่อบทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ (X₆) เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) เพิ่มขึ้น 0.295 หน่วย โดยที่ตัวแปรอื่นในสมการคงที่

จากสมการข้างต้นจะเห็นได้ว่าบทบาทสตรีด้านการบริหารงาน (X_7) ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) ในทิศทางบวก และขนาดตอบสนองเท่ากับ 0.130 หมายความว่า เมื่อบทบาทสตรีด้านการบริหารงาน (X_7) เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) เพิ่มขึ้น 0.130 หน่วย โดยที่ตัวแปรอื่นในสมการคงที่

สรุปผล บทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ (X_6) และด้านบทบาทสตรีด้านการบริหารงาน (X_7) ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

3. เสนอแนวทางในการพัฒนาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

3.1 บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

บทบาทสตรีด้านการศึกษาศาสนาวัฒนธรรม คือ การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีความเชื่อที่แตกต่างกันไม่จำเป็นต้องจำกัดสิทธิของกันและกันที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชน เนื่องจากทุกเพศมีความเท่าเทียมกัน มีการส่งเสริมสถานศึกษาให้ความรู้ต่อการเคารพสิทธิกันและกันอย่างเท่าเทียม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

บทบาทสตรีด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม คือ การที่สตรีเข้าไปมีบทบาทต่อกิจกรรมสาธารณสุขของชุมชนด้วยการอาสาสมัครประชาชนในการตรวจสุขภาพประจำปีทำให้ลักษณะการทำงานมีความละเอียด ละเอียดรอบคอบมากขึ้น นอกจากนี้การเข้าไปมีบทบาทต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมก็ช่วยให้สตรีได้มีบทบาทและเป็นที่ยอมรับต่อกิจกรรมทุกรูปแบบอย่างเท่าเทียมกันกับเพศชาย

บทบาทสตรีด้านการกีฬาและนันทนาการ คือ ผู้นำชุมชนได้ส่งเสริมให้สตรีเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมกีฬา นันทนาการต่าง ๆ ในชุมชนอย่างไม่แบ่งแยกเพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทของสตรีในสังคม

บทบาทสตรีด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและต่อต้านยาเสพติด คือ ประชาชนมีความรู้สึกเห็นด้วยต่อสภาพการณ์เฝ้าเวรยามกลางคืนที่ให้สตรีได้มีบทบาทต่อกิจกรรม ทำให้ลักษณะกระบวนการทำงานไม่ผิดพลาดอย่างที่คิดไว้ ผู้นำยังส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักต่อการเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น การรักษาเกียรติต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมกัน ฯลฯ

บทบาทสตรีทางด้านการเมือง คือ สภาพแวดล้อมทางสังคมเปิดกว้างต่อการมีบทบาททางการเมืองของสตรี ผู้นำชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนส่งเสริมการผลักดันให้สตรีได้ลงสมัครเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง

บทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ คือ สตรีในชุมชนสามารถมีบทบาทต่อการประกอบอาชีพได้อย่างอิสระเหมือนเพศชาย การรับค่าตอบแทนจากการทำงานก็มีความเหมาะสม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมอีกด้วย ทำให้ลดปัญหาการแบ่งแยกด้านเพศสภาพในชุมชน

บทบาทสตรีด้านการบริหารงาน คือ การเข้าไปมีบทบาทต่อการบริหารงานในชุมชนช่วยให้สตรีได้รับการยอมรับจากผู้อื่นในชุมชนได้ การที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมให้ประชาชนเคารพต่อความเสมอภาคของสตรีที่มีอย่างเท่าเทียมกันกับเพศชายจะช่วยให้บทบาทสตรีเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น

บทบาทสตรีด้านการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร คือ ประชาชนมีความคิดเห็นว่า การที่สตรีได้เข้าไปมีบทบาทต่อการรับและเผยแพร่ข้อมูลในชุมชนจะสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันในชุมชนได้ นอกจากนี้ สตรียังสามารถเข้าไปมีบทบาทต่อการประกาศข่าวสารในชุมชนได้เช่นเดียวกับเพศชายอย่างเสมอภาค

3.2 การพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

ด้านเศรษฐกิจ คือ การที่ส่งเสริมให้สตรีได้เรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วม การพึ่งพาตนเองได้ การเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารการทำงาน ทำให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ และการพัฒนาชุมชนเองก็จะช่วยเพิ่มโอกาสในการจ้างงาน และเกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในชุมชน

ด้านสังคม คือ การที่บริบททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นแผนการพัฒนาของรัฐบาลที่เอื้อต่อการมีบทบาทของสตรีในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนลักษณะการบริหารจัดการงานของผู้นำชุมชนที่ส่งเสริมให้สตรีได้มีบทบาททางสังคมมากขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้กับสตรีได้เข้าไปพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบงานของชุมชน และร่วมรับทราบข่าวสารของชุมชนได้อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่นในชุมชน

ด้านการเมือง คือ ปัจจุบันนั้นเกิดการส่งเสริมให้สตรีได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง รวมไปถึงการลงสมัครเลือกตั้งต่าง ๆ เพื่อเข้าไปมีบทบาททางการเมือง การพัฒนาชุมชนอย่างมีความมุ่งมั่น ซึ่งก็จะทำให้บริบทการมีส่วนร่วมของสตรีนั้นเป็นที่ยอมรับทางสังคมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

1. ระดับการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

1.1 บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบลใน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน ปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านบทบาทสตรีทางด้านการเมือง รองลงมาได้แก่ ด้านบทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ ด้านบทบาทสตรีด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและต่อต้านยาเสพติด ด้านบทบาทสตรีด้านการกีฬาและนันทนาการ ด้านบทบาทสตรีด้านการศึกษาศาสนาวัฒนธรรม ด้านบทบาทสตรีด้านการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ด้านบทบาทสตรีด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารงาน ดังที่งานวิจัยของ อัญชิษฐา อักษรศรี วิจัยเรื่อง บทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 พบว่า บทบาทของสตรีในยุคปัจจุบันเปลี่ยนไปเป็นอย่างมากในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็น บทบาทนอกบ้าน และบทบาทในบ้าน ผู้หญิงสมัยใหม่หลาย ๆ คนจะมีบทบาทหน้าที่การงานนอกบ้านมากกว่า ทำให้หลาย ๆ คนต้องมีการพัฒนาตัวเองแทบจะทุก ๆ เรื่องเพื่อให้ทันต่อยุคและเหตุการณ์ในสังคม ปัจจุบัน โดยเฉพาะบทบาทการเป็นผู้นำในองค์กรที่ดีผู้หญิงคนหนึ่งนั้นที่ได้โอกาสเป็นสิ่งที่ท้าทาย เป็นอย่างมาก เพราะการทำงานร่วมกับคนหรือ การบริหารบุคคลในองค์กรโดยเฉพาะการตัดสินใจสิ่งที่สำคัญ ๆ บทบาทของสตรีในประเทศไทยนั้นได้เพิ่มขึ้นกว่าในอดีตอย่างมาก และพบว่า ผู้หญิงได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้น รัฐบาลได้มีการอภิปรายของยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ.2560 - 2564 ซึ่งได้กำหนดกรอบความคิดไว้ 5 แนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ความจำเป็นในการดำเนินการเพื่อสร้างสังคมที่เท่าเทียมกัน และเผชิญกับประเด็นท้าทายต่าง ๆ ยุทธศาสตร์ 5 แนว คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัย ที่เอื้อต่อการพัฒนาสตรีที่มีประสิทธิภาพและเสมอภาค ยุทธศาสตร์ที่ 4 กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง ขจัดปัจจัยเสี่ยงป้องกันคุ้มครองช่วยเหลือและเยียวยา ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างความเข้มแข็งของกลไก และกระบวนการพัฒนาสตรีตั้งนั้นกระบวนการทำให้สตรีมีบทบาททางสังคมในยุคปัจจุบัน ทำให้สตรีต้องแข่งขันกับการดำเนินชีวิตมากขึ้น (อัญชิษฐา อักษรศรี, 2564)

1.2 การพัฒนาของเทศบาลตำบลใน จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ด้านสังคม รองลงมาได้แก่ ด้านการเมือง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ ตามที่การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชน: แนวคิด ขอบข่าย และหลักในการปฏิบัติของนักพัฒนา การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่มาถึง บทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับ บทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง ในปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมากโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

ทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน บทความนี้ได้ทบทวนแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน จุดมุ่งหมายและขอบข่ายของการพัฒนาชุมชน และหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน (เพ็ญศรี ฉิรินัง และวรสิทธิ์ เจริญพุ่ม, 2559)

2. วิเคราะห์บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา บทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ และบทบาทสตรีด้านการบริหารงานส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนบทบาทสตรีด้านอื่น ๆ ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ดังที่การศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพภาพของกลุ่มตัวอย่างต่างมีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ศราวุธ สังข์วรรณะ, 2556)

3. เสนอแนวทางในการพัฒนาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

3.1 บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ว่าการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีความเชื่อที่แตกต่างกันไม่จำเป็นต้องจำกัดสิทธิของกันและกันที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชน เนื่องจากทุกเพศมีความเท่าเทียมกัน มีการส่งเสริมสถานศึกษาให้ความรู้ต่อการเคารพสิทธิกันและกันอย่างเท่าเทียม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังที่ พยุง รสใจ ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำสตรีในทางการเมืองการปกครอง ศึกษากรณีตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ทำให้ผู้นำสตรีเข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่น เกิดจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายในที่สำคัญ คือ การตัดสินใจด้วยตนเองการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน ส่วนปัจจัยภายนอก คือ ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์บ้านเมือง 2) บทบาททางการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นของผู้นำสตรีที่สำคัญที่สุด ได้แก่การร่วมรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (พยุง รสใจ, 2554)

3.2 การพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ว่า การที่บริบททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นแผนการพัฒนาของรัฐบาลที่เอื้อต่อการมีบทบาทของสตรีในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนลักษณะการบริหารจัดการงานของผู้นำชุมชนที่ส่งเสริมให้สตรีได้มีบทบาททางสังคมมากขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้กับสตรีได้เข้าไปพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ ได้รับผิดชอบงานของชุมชน และร่วมรับทราบข่าวสารของชุมชนได้อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่นในชุมชน ซึ่ง ภิกัดดี กัลยาณมิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทุนทางสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า แนวทางการพัฒนาของตนเองเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมี เงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัยกันที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานและกฎเกณฑ์กติกา ของความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการบังคับทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคม 2) การสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน รวมทั้งปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ และความไว้วางใจกันจนในที่สุดสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนแบบประชาสังคมและเป็นชุมชนที่พัฒนาอย่างยั่งยืน 3) การสร้างเงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยและ ความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยม คือ ศักยภาพของชุมชนในการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ (ภิกัดดี กัลยาณมิตร, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระดับบทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา และระดับการพัฒนาของเทศบาลตำบลใน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การวิเคราะห์บทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา บทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ และบทบาทสตรีด้านการบริหารงานส่งผลต่อการพัฒนาของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนบทบาทสตรีด้านอื่น ๆ ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ และแนวทางในการพัฒนาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีความเชื่อที่แตกต่างกันไม่จำเป็นต้องจำกัดสิทธิของกันและกันที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชน เนื่องจากทุกเพศมีความเท่าเทียมกัน และการที่บริบททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นแผนการพัฒนาของรัฐบาลที่เอื้อต่อการมีบทบาทของสตรีในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนลักษณะการบริหารจัดการงานของผู้นำชุมชนที่ส่งเสริมให้สตรีได้มีบทบาททางสังคมมากขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้กับสตรีได้เข้าไปพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย บทบาทสตรีด้านการศึกษา วัฒนธรรม โดยหน่วยงานควรจัดให้สตรีสามารถก้าวเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีความเชื่อที่แตกต่างกันไม่จำเป็นต้องจำกัดสิทธิของกันและกันที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชน เนื่องจากทุกเพศมีความเท่าเทียมกัน มีการส่งเสริมสถานศึกษาให้ความรู้ต่อการเคารพสิทธิกันและกันอย่างเท่าเทียม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย วางนโยบายที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้ใช้ศักยภาพตนเองที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติเพื่อให้สังคมขับเคลื่อนความเท่าเทียมอย่างมีเอกภาพ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานในด้านบทบาทสตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญศรี ฉิรินัง และวรสิทธิ์ เจริญพัฒน์. (2559). การพัฒนาชุมชน : แนวคิด ขอบข่าย และหลักในการปฏิบัติของนักพัฒนา. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(2), 89 - 99.
- กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย. (2560). พัฒนารูปแบบสตรี. เรียกใช้เมื่อ 3 เมษายน 2566 จาก <https://www.cdd.go.th/our-services/women-empowerment-fund>
- กิตติสันต์ ทัดตะพันธ์. (2553). บทบาทของสตรีสตรีกับการบริหารฝึกอบรม: กรณีศึกษานายกบริหารส่วนตำบลริมเหนืออำเภอแมริมจังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชยาภรณ์ จตุพรประสิทธิ์ และคณะ. (2560). บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 9(3), 581 - 611.
- พยุ่ง รสใจ. (2554). บทบาทผู้นำสตรีในทางการเมืองการปกครอง : ศึกษากรณีตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สุพรรณบุรี.
- ภิกค์กั กัลยาณมิตร. (2559). การพัฒนาทุนทางสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(3), 305 - 317.
- ศราวุธ สังข์วรรณะ. (2556). สภาพและปัญหาการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- สมหมาย ภักดีชาติ. (2563). ทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 3 เมษายน 2566 จาก http://www.nakhonpathom.go.th/files/com_news_report/2019-07_b216aeb634f2315.pdf

- สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2554). รายงานประจำปี 2554 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- สุกฤตา จินดาพร และโชติมา แก้วกรอง. (2556). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก. วารสารการเมืองการปกครอง, 3(2), 118-133.
- อัญธิษฐา อักษรศรี. (2564). บทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(3), 297 - 310.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.
- YSDA Thailand. (2015). The Sustainable Development Goals. Retrieved April 4, 2023, from <https://ysdathailand.org/index.php?home=sdgs>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิด รายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณา ตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลัง เสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน **วารสารมีกำหนดออกปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้**

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษ หนึ่งหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอ รูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียด ของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้ สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 1 Tab และ หัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับเข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น วารสาร ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการ

อ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ ทั้งนี้วารสารขอปฏิเสธการอ้างอิงหรือข้อมูลการอ้างอิงที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ หรือเว็บไซต์ (URL) เนื่องจากไม่สามารถระบุฐานข้อมูลชัดเจน เพื่อสามารถสืบค้นภายหลังได้

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง “...โดยการส่งเสริมการประกอบวิชาชีพชุมชนโรงเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมต้นแบบครบวงจรทั้งการเรียนรู้อารมณ์ (พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, 2563) ทั้งนี้เพื่อค้นหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จนนำไปสู่การจัดการปัญหาของตนเองได้....” เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “คุณธิเบตทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทนต์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทนต์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

กรณีการอ้างอิงผู้แต่งคนเดียวกัน เผยแพร่ปีเดียวกัน แต่ผลงานต่างกัน ให้กำหนดลำดับของเอกสารอ้างอิงโดยใช้ตัวอักษรอิงตามลักษณะภาษาของเอกสารอ้างอิง ต่อท้ายปีที่เผยแพร่แทน เช่น (พระมหาสุทนต์ อาภากร, 2560 ก) (พระมหาสุทนต์ อาภากร, 2560 ข) (Kemp, S., 2020 A) (Kemp, S., 2020 B) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เพือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิชา. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วล็ก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) กฎหมาย, ระเบียบ, พระราชบัญญัติ หรือ ประกาศ ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วัน เดือน ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

-:ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6).กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับแจ้งวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)...ระบุประเภทของวิจัย, วัตถุประสงค์ของการวิจัย, ประชากรกลุ่มตัวอย่าง, เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัย, การเก็บรวบรวมข้อมูล, สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล, ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะ.....
ผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) 300 คำ.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) มีเนื้อความตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีรองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีรองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

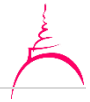
1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง.....
กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

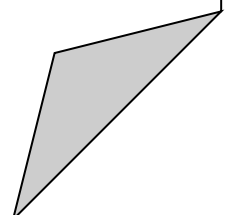
.....

.....

.....

.....

.....

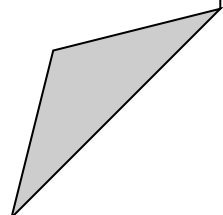

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระห่อออกมาในรูปแบบ.....
โมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการ.....
วิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) **ตัวอย่าง** ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

โครงสร้าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

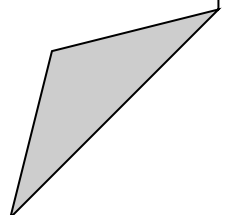
คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

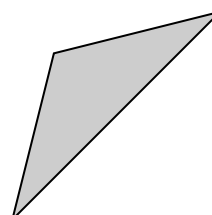
...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

